

2021

การออกแบบขวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมขึ้นช้านจากอัตลักษณ์ทาง
ศิลปกรรมจังหวัดสงขลา

ปวีลยา ขวัญแดง
คณะศิลปกรรมศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Art and Design Commons](#)

Recommended Citation

ขวัญแดง, ปวีลยา, "การออกแบบขวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมขึ้นช้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา" (2021).
Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 5186.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5186>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัด
สงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ ภาควิชาอนฤมิตรศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GRAPHIC PATTERN FOR PACKAGING OF LOCAL DESSERT FROM THE ARTISTIC IDENTITY
OF SONGKHLA PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Fine and Applied Arts in Creative Arts

Department of Creative Arts

FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนม
	พื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา
โดย	น.ส.ปวีลยา ขวัญแดง
สาขาวิชา	นฤมิตศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มศักดิ์ สุวรรณทัต
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์วิไล อัสวเดชศักดิ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์อารยะ ศรีเกลยามบุตร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มศักดิ์ สุวรรณทัต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์วิไล อัสวเดชศักดิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิบูล ไวกิจตรกรรม)

ปวีลยา ขวัญแดง : การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา . (GRAPHIC PATTERN FOR PACKAGING OF LOCAL DESSERT FROM THE ARTISTIC IDENTITY OF SONGKHLA PROVINCE) อ.
ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.เพิ่มศักดิ์ สุวรรณทัต, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.วิไล อัสวเดชศักดิ์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเรื่องการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการของงานวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา 2.เพื่อหาองค์ประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 3.เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา ให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมายเจนเนอเรชันวาย

ขั้นตอนและวิธีการวิจัย โดยการเก็บข้อมูลจากวัฒนธรรมและศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลประมวลผลการวิเคราะห์สร้างแบบสอบถามประกอบกับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้ในการออกแบบต่อไป

ผลการวิจัยนี้สามารถชี้ให้เห็นได้ ดังนี้ 1.) วัฒนธรรมและศิลปกรรมของจังหวัดสงขลาที่สามารถนำมาออกแบบลวดลายเรขศิลป์ การที่ต้องการสื่อ (Concept) ดั้งเดิมแบบประเพณีไทยร่วมสมัยแบบสงขลา บุคลิกภาพของงานคือ มีวัฒนธรรม (Culture) ดูเป็นธรรมชาติ (Natural) ลึกลับน่าค้นหา (Mysterious) ดูมีค่า (Precious) 2.) แนวทางในการหาองค์ประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับขนมพื้นบ้าน 3.) ลวดลายเรขศิลป์ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีต่างๆ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ลวดลายและบรรจุภัณฑ์สำหรับประเพณีตักบาตรและประเพณีแต่งงานกับนางไม้

สาขาวิชา นฤมิตศิลป์

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

6280021435 : MAJOR CREATIVE ARTS

KEYWORD: Culture, Pattern, Songkhla Province

Pawanya Kwandaeng : GRAPHIC PATTERN FOR PACKAGING OF LOCAL DESSERT FROM THE ARTISTIC IDENTITY OF SONGKHLA PROVINCE. Advisor: Asst. Prof. Permsak Suwannatat, Ph.D. Co-advisor: Assoc. Prof. WILAI ASAWADECHSAKDI

The objective of this research is to study. Graphic Pattern for Packaging Of Local Dessert From the Artistic Identity of Songkhla Province. The Key Objective are: 1.) To study the cultural style that is the identity of Songkhla Province. 2.) To find the components of the packaging structure and graphic design. 3.) To develop the packaging of local snacks in Songkhla Province to be interesting to the Generation Y target group.

Research procedures and methods. By collecting data from culture and arts of Songkhla Province, documents, research papers, theses and Internet articles. Take the data to process the analysis. Create a questionnaire and interview an expert. In order to obtain the information used in the further design.

The results of this research can be pointed out as follows: 1.) Culture and arts of Songkhla Province that can be used to design graphic arts. The Concept is Culture, Natural, Mysterious, Precious. 2.) Guidelines for determining the composition of the packaging structure and designing graphic patterns for local dessert. 3.) Art pattern that can be applied to the packaging of local dessert in various traditions and suitable for the target group, such as patterns and packaging for the tradition of Tayayyan and the Taengngan Kap nangmi.

Field of Study: Creative Arts

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

Co-advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือ ความเมตตากรุณา และคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพิ่มศักดิ์ สุวรรณทัต และ รองศาสตราจารย์ วิไล อัสวเดชศักดิ์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดปีการศึกษา ผู้วิจัยจึง ขอขอบพระคุณอาจารย์ ที่ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อารยะ ศรีภักทยานบุตร ที่มีความเข้าใจ และเอาใจใส่ลูกศิษย์ และคณาจารย์ผู้สอน ศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ รองศาสตราจารย์เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ที่สร้างแรงบันดาลใจในการคิดหัวข้อวิทยานิพนธ์ รวมถึง อาจารย์พิเศษทุกท่าน ที่สละเวลามาให้ ความรู้ เพื่อการศึกษา การค้นคว้า การสร้างผลงาน และคอยพัฒนา ทักษะความรู้ ความสามารถ ไปสู่ การนำไปประยุกต์ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณครอบครัว ที่คอยสนับสนุน ให้คำปรึกษา ที่มีความเข้าใจ และเอาใจใส่ คอย เข้าใจปัญหา ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกคลายกังวลได้อย่างมาก ตลอดจนทำวิทยานิพนธ์สำเร็จ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่คอยให้ ความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูล เพื่อเป็น แนวทางในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน รุ่น 16 ที่คอยให้กำลังใจ สำหรับมิตรภาพที่ดีตลอดปี การศึกษา

ปวีลยา ขวัญแดง

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
1.3 คำถามของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย.....	3
1.5 สมมติฐานและกรอบแนวคิดของการวิจัย.....	4
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.8 คำจำกัดความ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการศึกษาวรรณกรรม.....	7
ส่วนที่ 2 ข้อมูลของจังหวัดสงขลา.....	13
ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์.....	41

ส่วนที่ 4 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเรขศิลป์	52
ส่วนที่ 5 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชั่นวาย	56
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	61
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา.....	63
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา.....	63
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์	65
ขั้นตอนที่ 4 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์	65
ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์.....	67
ขั้นตอนที่ 6 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์.....	67
ขั้นตอนที่ 7 การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานตัวอย่าง	69
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวัฒนธรรม	70
การวิเคราะห์ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรูปแบบวัฒนธรรม	73
การวิเคราะห์ส่วนที่ 3 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์	81
การวิเคราะห์ส่วนที่ 4 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์	83
การวิเคราะห์ส่วนที่ 5 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์.....	85
การวิเคราะห์ส่วนที่ 6 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ..	87
บทที่ 5 กลยุทธ์การออกแบบ	93
ส่วนที่ 1 รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน	93
ส่วนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย	95
ส่วนที่ 3 สื่อที่ใช้ในการออกแบบ.....	97
ส่วนที่ 4 คำตอบที่จะนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา.....	101
บทที่ 6 การสร้างสรรค์ผลงานออกแบบ	105
โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีต๋ายายย่าน	105

โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	116
บทที่ 7 กลยุทธ์การออกแบบ.....	131
สรุปผลการวิจัย	131
อภิปรายผล	136
ข้อเสนอแนะ.....	137
บรรณานุกรม.....	139
ประวัติผู้เขียน.....	169

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตารางแสดงรูปทรง.....	53
ตาราง 2 วิเคราะห์รูปแบบแนวคิด (Thorsby 2001) ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	72
ตาราง 3 วิเคราะห์รูปแบบแนวคิด (Thorsby 2001) ในประเพณีตายายย่าน.....	73
ตาราง 4 คำตอบที่มาจากประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	74
ตาราง 5 แสดงการสรุปรูปแบบแนวคิด ประเด็นสำคัญ ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	75
ตาราง 6 คำตอบที่มาจากประเด็นสำคัญของประเพณีตายายย่าน.....	76
ตาราง 7 แสดงการสรุปรูปแบบแนวคิด ประเด็นสำคัญ ในประเพณีตายายย่าน.....	76
ตาราง 8 แสดงรูปแบบประเพณีตายายย่าน ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสาขาศิลปะ ช่างฝีมือ และ สาขากีฬาและนันทนาการ.....	77
ตาราง 9 แสดงรูปแบบประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสาขาศิลปะ ช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ.....	78
ตาราง 10 แสดงผลการสำรวจและวิเคราะห์ รูปทรง และวัตถุที่ใช้ในการทำขนมพื้นบ้าน.....	82
ตาราง 11 แสดงการวิเคราะห์สำรวจกระบวนการผลิต และวัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้ในการบรรจุขนมพื้นบ้าน	82
ตาราง 12 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน.....	84
ตาราง 13 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน.....	84
ตาราง 14 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของรูปทรงสำหรับ.....	88
ตาราง 15 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของรูปทรงสำหรับประเพณีตายาย ย่าน.....	88
ตาราง 16 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้างการซ้ำสำหรับ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	89
ตาราง 17 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้างการซ้ำสำหรับ ประเพณีตายายย่าน.....	90

ตาราง 18 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของสีสำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้	91
ตาราง 19 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของสีสำหรับประเพณีตายายย่าน	91
ตาราง 20 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบเครื่องหมายการค้า.....	92
ตาราง 21 แสดงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้	99
ตาราง 22 แสดงรูปแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	100
ตาราง 23 การแสดงคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ของจังหวัดสงขลาที่จะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่าน.....	101
ตาราง 24 การแสดงคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ที่จะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	102
ตาราง 25 ตารางแสดงการเลือกองค์ประกอบเรขศิลป์สำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้และประเพณีตายายย่าน	103
ตาราง 26 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีตายายย่าน.....	108
ตาราง 27 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	118
ตาราง 28 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	119
ตาราง 29 รูปแบบประเพณีตายายย่านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม 5 สาขา.....	132
ตาราง 30 รูปแบบประเพณีแต่งงานกับนางไม้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม 5 สาขา.....	133
ตาราง 31 องค์ประกอบศิลป์ที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ...	134
ตาราง 32 แสดงตัวแปรในการหาค่าประกอบทางเรขศิลป์ในประเพณีตายายย่าน	136
ตาราง 33 แสดงตัวแปรในการหาค่าประกอบทางเรขศิลป์ในประเพณีตายายย่าน	137

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แสดงการสรุปแนวคิดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	62
ภาพที่ 2 ภาพเครื่องหมายคำหุมน้อย ณ สงขลา.....	107
ภาพที่ 3 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีต่ายย่านส่วนฝา.....	109
ภาพที่ 4 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีต่ายย่านส่วนฐานบรรจุกระป๋อง.....	109
ภาพที่ 5 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีต่ายย่านส่วนฐานกล่อง.....	110
ภาพที่ 6 กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่าน.....	110
ภาพที่ 7 กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายย่าน.....	111
ภาพที่ 8 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่านส่วนฐานกล่อง.....	111
ภาพที่ 9 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่านส่วนฝากล่อง.....	112
ภาพที่ 10 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่านส่วนฐานกล่อง.....	112
ภาพที่ 11 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายย่านส่วนฝากล่อง.....	113
ภาพที่ 12 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน).....	113
ภาพที่ 13 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน).....	114
ภาพที่ 14 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ).....	114
ภาพที่ 15 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ).....	115
ภาพที่ 16 กระดาษห่อขนมพองในประเพณีต่ายย่าน.....	115
ภาพที่ 17 กระดาษห่อขนมลาในประเพณีต่ายย่าน.....	116
ภาพที่ 18 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฝา.....	120
ภาพที่ 19 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานบรรจุกระป๋อง.....	120
ภาพที่ 20 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง.....	121
ภาพที่ 21 กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้.....	121

ภาพที่ 22	กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	122
ภาพที่ 23	กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	122
ภาพที่ 24	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง	123
ภาพที่ 25	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	123
ภาพที่ 26	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง	124
ภาพที่ 27	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	124
ภาพที่ 28	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง	125
ภาพที่ 29	กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	125
ภาพที่ 30	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	126
ภาพที่ 31	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	126
ภาพที่ 32	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	127
ภาพที่ 33	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	127
ภาพที่ 34	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	128
ภาพที่ 35	ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	128
ภาพที่ 36	กระดาษห่อขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	129
ภาพที่ 37	กระดาษห่อขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	129
ภาพที่ 38	กระดาษห่อขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้	130
ภาพที่ 39	แสดงการสรุปแนวคิดขั้นตอนการวิจัยและการนำไปใช้	135

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตชนมไทย ได้มีบทบาทในการนำไปใช้บริโภค และใช้เป็นเครื่องสักการะในงานประเพณีต่างๆ ตามความเชื่อที่ยึดถือของขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยนั้นมักเป็นสิ่งที่คู่กันเสมอ จนถึงยุคสังคมในปัจจุบัน ชนมพื้นบ้านอาจยังไม่เป็นที่นิยมเท่ากับในสมัยก่อน เพราะชนมที่บริโภคในปัจจุบันได้มีการพัฒนาในส่วนของภาพลักษณ์ รสชาติ สี กลิ่น ให้ดูมีความน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น แต่ยังมีข้อเสียตรงที่ ผู้บริโภคต้องเสี่ยงกับความสดใหม่ของวัตถุดิบ หรือพวกสารเคมี อีกมากมาย หากเปรียบเทียบกับชนมพื้นบ้านแล้ว ชนมพื้นบ้านใช้วัตถุดิบที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และมีความสดใหม่ รวมถึงช่องทางการจำหน่ายที่สะดวกสบาย เหมาะแก่การนำไปเป็นของฝากให้กับญาติผู้ใหญ่ ในโอกาสวันสำคัญต่างๆได้ รวมถึงการให้คุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ของไทยได้อีกด้วย ชนมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลาที่ยังคงได้รับความนิยมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ชนมค่างควา ชนมปำจิ ชนมดู ชนมบูตู ชนมกุหลี ชนมหัวครก ชนมหม้อข้าวหม้อแกงลิง ชนมดอกโดน ชนมบอก ชนมคนที ชนมใส่ไส้ ชนมเทียน ชนมพอง ชนมลา และชนมเจาะหู

จังหวัดสงขลา เป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง อยู่ทางฝั่งตะวันออกภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งติดกับทางฝั่งทะเลอ่าวไทย มาตั้งแต่สมัยโบราณ มีชุมชนเมืองเก่าแก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณีและการละเล่นพื้นเมือง จังหวัดสงขลาเป็นเมืองที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รวมถึงศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เนื่องด้วยจังหวัดสงขลาเป็นเมืองท่า การรับวัฒนธรรมจากต่างแดน ผู้ซึ่งเข้ามาทำการค้าขาย ของผู้คนทางฝั่งตะวันตกและทางฝั่งตะวันออก ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมระหว่างชนชาติ ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมาย เนื่องจากจังหวัดสงขลาอยู่ติดกับพรมแดนมาเลเซีย ทำให้สงขลามีสภาพพื้นที่ ลักษณะธรรมชาติที่หลากหลาย ทั้งภูเขา ป่าไม้ ทะเล เหมาะแก่การค้าขายและรับวัฒนธรรมมาจากต่างถิ่น ประชาชนในจังหวัดสงขลา มีการนับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาอื่นร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ยักรรพชนที่เป็นชาวสงขลาในอดีต ได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมหลายอย่าง และสั่งสมไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงทำให้จังหวัดสงขลา มีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ที่ปรากฏในมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ด้านโบราณวัตถุ โบราณสถาน ที่จัดแสดงไว้ในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา พิพิธภัณฑสถานวัดมัสยิดมัสยิดวาสนสงขลา ได้แก่ เครื่องงานขาม เครื่องปั้น เครื่องประดับประเภทลูกปัด และเครื่องเรือนในสมัยสงขลาแต่แรก โบราณสถาน ณ ย่านประวัติศาสตร์เมืองสงขลาเก่า อาคารสถาปัตยกรรมจีน และอาคารสถาปัตยกรรมจีนผสมฝรั่งที่เรียกว่า แบบชิโน-โปรตุเกส บริเวณถนนนางงาม ถนนนครนอก ถนนนครใน ในเขตเทศบาลเมืองสงขลา ด้านจิตรกรรมหรือภาพเขียนที่เป็น

งานศิลปะ บนฝาผนังที่พระอุโบสถลักษณะเป็นภาพเขียนสีฝุ่นบนผนังปูน จิตรกรรมฝาผนังวัดจะทั้งพระ และจิตรกรรมฝาผนังวัดคูเต่า ด้านงานช่างที่เป็นชื่อเสียง ได้แก่ หัตถกรรมผ้าทอใน ตำบลเกาะยอ เครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ ตำบลสทิงหม้อ ด้านกีฬาและการเล่น ได้แก่ หมากรุม ว่าว สะบ้า เป็นต้น ด้านดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ วงโนรา เป็นการบรรเลงประเภอบพิธีกรรมโนราโรงครู เพื่อเชิญครุฑายายในประเพณีตายายย่าน อันมีความเกี่ยวข้องกับ ศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อของชาวสงขลา ที่มีความเชื่อที่หลากหลาย ตามหลักการยึดถือปฏิบัติต่อกันมา ในศาสนาพราหมณ์ฮินดู พุทธศาสนา ศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น ความเชื่อที่เกี่ยวกับนรก สวรรค์ เทวดา นางไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เป็นพิธีกรรมในประเพณี การไหว้เทียมตา ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นต้น

จากการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่พบว่า ผู้บริโภคร้อยละ 67.5 มีโอกาสในการบริโภคในช่วงงานเทศกาลต่างๆ มากที่สุด โดยมีความถี่ในการบริโภคขนมไทยอยู่ในช่วง 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมส่วนใหญ่สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การนำขนมไทยมาถวายเป็นเครื่องสักการบูชา โดยเฉพาะขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู เป็นขนมที่มีบทบาทสำคัญในพิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งานเทศกาล งานบุญ หรืองานประเพณีท้องถิ่นที่มีความสำคัญ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมของความเป็นเอกลักษณ์จังหวัดสงขลา

เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ผ่านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ลงบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเน้นศึกษาเรื่องราวจากวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ที่มีความเกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้าน มาเป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ตามรูปแบบแนวคิด (Thorsby 2001) วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบวัตถุ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด ผลงานทางศิลปะ ภาพเขียน รูปปั้น รวมไปถึงทุนทางกายภาพ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร สิ่งประดิษฐ์ และ วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบทรัพย์สินทางปัญญา หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Nonmaterial Culture) เช่น ความคิด การปฏิบัติตามความเชื่อและค่านิยมของผู้คนในชุมชน ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง เพลง งานวรรณกรรม ดนตรี เป็นต้น และตามรูปแบบศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 5 สาขา ดังนี้ 1. สาขาศิลปะ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหาร การแต่งกาย ความรู้เรื่องยา 2. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม 3. สาขา ศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม 4. สาขา ช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน 5. สาขา กีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบ กระบี่กระบอง การเลี้ยงนกเขา ซึ่งผู้วิจัยได้

เล็งเห็นว่า การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ สามารถพัฒนาให้มีลักษณะร่วมสมัย มีความเป็นสากล แต่ยังคงมีความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น สามารถนำไปใช้กับงานออกแบบเชิงสินค้าและบริการ ในทางอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ในรูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ให้อยู่ร่วมกับสินค้าและบริการยุคปัจจุบันได้

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา
2. เพื่อหาองค์ประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์
3. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา ให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมาย

เจนเนอเรชันวาย

1.3 คำถามของการวิจัย

ในจังหวัดสงขลา มีรูปแบบวัฒนธรรมใดบ้าง ที่มีความเกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้าน และสามารถนำองค์ประกอบรูปแบบวัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ได้

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา โดยเริ่มศึกษาและสำรวจข้อมูลขนมพื้นบ้าน ไปสู่การเชื่อมโยงถึงข้อมูลรูปแบบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่สามารถระบุรูปแบบขององค์ประกอบในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ นำชุดข้อมูลของรูปแบบวัฒนธรรมที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน จากนั้นศึกษาเกณฑ์วิธีการเลือกใช้อัตลักษณ์เรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยการประยุกต์จากรูปแบบวัฒนธรรมที่หาได้ในจังหวัดสงขลา

วิธีขั้นตอนการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านบรรจุภัณฑ์และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ รวมถึงการศึกษาและการออกแบบเกณฑ์การนำเรขศิลป์ไปใช้ในการออกแบบสินค้าบรรจุภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม

1.5 สมมติฐานและกรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำกรอบแนวความคิดที่มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. กรอบแนวความคิดที่เกี่ยวกับการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา
2. กรอบแนวความคิดในการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และทฤษฎีที่มีความเหมาะสมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์
3. การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ จะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ให้เป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมายเจนเนอเรชันวาย

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้วิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในจังหวัดสงขลา รวมถึงการหารูปแบบองค์ประกอบ แนวคิดทางการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ที่ประยุกต์จากการใช้รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ การสืบหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ - การศึกษารูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่มาจากหนังสือ ตำราและอินเทอร์เน็ต ที่มีความเกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

- การวิเคราะห์แนวความคิดรูปแบบการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลจากบุคคลผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญ โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

- การหากรรมวิธีในวิธีที่จะนำองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ โดยการประยุกต์จากรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

2. การเก็บข้อมูล

- การเก็บข้อมูลที่มาจากหนังสือ ตำรา และอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

- การทำโครงสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

- การเก็บข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

3. การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบ และการสรุปผล

- การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบจากองค์ประกอบแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

- การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์
- ทดลองโดยใช้เกณฑ์ในการออกแบบ โดยประยุกต์จากรูปแบบแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาที่ได้มาใช้ในการออกแบบการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ และบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน
- การสรุปและอภิปรายผลการศึกษการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถหารูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลาได้
2. สามารถหาคำประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ได้
3. สามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมายเงินเนอเรชั่นวาย

1.8 คำจำกัดความ

เรขศิลป์ (Graphic Design)

หมายถึง การออกแบบสื่อสัญลักษณ์ที่มองเห็นด้วยตา ทำหน้าที่เพื่อการสื่อสาร ความหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบ

ลวดลาย (Pattern)

หมายถึง การออกแบบลวดลายลงบนวัสดุที่เป็นพื้นระนาบ มีความกว้างกับความยาวเท่ากัน ซึ่งลักษณะของลวดลายที่ออกแบบลงบนวัสดุเหล่านี้ จะแตกต่างออกไปตามวัตถุประสงค์และกรรมวิธี

วัฒนธรรม (Culture)

หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา นับตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ

จังหวัดสงขลา (Songkhla Province)

หมายถึง เป็นจังหวัดที่เป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกทางภาคใต้ของประเทศไทย มาตั้งแต่สมัยโบราณ มีทั้งส่วนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทนี้เป็นการนำเสนอ รูปแบบแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นเนื้อหาสำคัญ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม

- 1.1 รูปแบบแนวคิดการศึกษาวัฒนธรรม
- 1.2 รูปแบบทฤษฎีวัฒนธรรมของ (Thorsby 2001)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของจังหวัดสงขลา

- 2.1 ความเป็นมาของประวัติศาสตร์จังหวัดสงขลา
- 2.1 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์

- 3.1 ประเภทของบรรจุภัณฑ์
- 3.2 หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- 3.3 วัสดุบรรจุภัณฑ์

ส่วนที่ 4 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ

- 4.1 องค์ประกอบทางเรขศิลป์

ส่วนที่ 5 ข้อมูลที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเงินเนอเรนวาย

- 5.1 ลักษณะประชากรของเงินเนอเรนวาย
- 5.2 การบริโภคของเงินเนอเรนวาย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม

1.1 รูปแบบแนวคิดการศึกษาวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “Culture” คำนี้มีรากศัพท์มาจาก “Cultura” ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง (อานนท์ อาภาภิรม, 2519: 99) ซึ่งอธิบายได้ว่ามนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม ในด้านภาษาศาสตร์

“วัฒนธรรม” เป็นคำที่ได้มาจากการรวมคำ 2 คำเข้าด้วยกัน ได้แก่

- วัฒนธรรม หรือ วัฒน หมายถึง ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง
- ธรรมะ หรือ ธรรม หมายถึง กฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ

ฉะนั้น เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมตามความหมายนี้จึงหมายถึง ความเป็นระเบียบ การมีวินัย เช่น เมื่อกล่าวถึงบุคคลหนึ่งว่า เป็นคนมีวัฒนธรรม ก็มักจะหมายความว่า เป็นที่มีระเบียบวินัย เป็นต้น

ในด้านสังคมศาสตร์ วัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก กล่าวคือ วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (WAY OF LIFE) ของมนุษย์ในสังคม และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุก ๆ อย่าง รวมทั้งบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

ในด้านนิติศาสตร์แบบไทย พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2483 (บรรจง สกุนชาติ, 2526: 56) กล่าวไว้ดังนี้

“วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน” ความหมายนี้ ทางราชการและวงการทั่วไปยังคงใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นักวิชาการไทยบางท่านได้ให้ความหมายวัฒนธรรมคล้าย ๆ กัน เช่น

พระยาอนุมานราชธน กล่าวว่า “ วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้” (พระยาอนุมานราชธน. ม.ป.ป. : 6)

อุทัย หิรัญโต กล่าวว่า “วัฒนธรรมคือ มรดกทางสังคมที่ได้ตกทอดมาเป็นสมบัติของมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน และนำมาใช้ในการครองชีวิตเป็นแบบแผนแห่งการครองชีวิต (Design of Living) หมายความว่า วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับที่ทำการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไปว่า จะต้องไม่ต้องทำอย่างไร และทำอย่างไร คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร อะไรดี อะไรชั่ว วัฒนธรรมมิได้หมายความถึงการเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติงานได้เหมาะสม หือความเป็นผู้มีจิตใจสูงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างและรับมาปฏิบัติสืบต่อมา”

ยุทธ ศักดิ์เดชยันต์ ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรม รวมถึงความคิด และแบบแผนพฤติกรรมทุกอย่างที่ตกทอดสืบต่อกันมาโดยทางการสื่อสารหรือส่งสัญลักษณ์ ไม่ตกทอดโดยกรรมพันธุ์ เราเรียนรู้วัฒนธรรมโดยอาศัยคำพูด ท่าทาง เช่น การที่คนกรุงสร้างรังได้นั้นเป็นการตกทอดทางกรรมพันธุ์ แต่การที่มนุษย์รู้จักสร้างบ้านพินที่อยู่อาศัยนั้นเป็นถ่ายทอดทางวัฒนธรรม”

ที่มาของวัฒนธรรม

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า วัฒนธรรมมีในสังคมมนุษย์เท่านั้น สัตว์ไม่มีวัฒนธรรมเหมือนมนุษย์ หรือสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาไม่ได้ แต่มีมนุษย์มีวัฒนธรรม หรือสร้างวัฒนธรรมได้นั้น สาเหตุมาจากเปรียบเทียบกับสัตว์ ในการมองสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถใช้มือและนิ้วอย่างอิสระ มีอายุยืนยาว มีมันสมองที่สามารถคิดค้นเรียนรู้ได้ดี และสามารถถ่ายทอดโดยใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน มีความสามารถในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง มีความจำ มีการทดลองค้นคว้า ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมหรือการอยู่ร่วมกันได้ดี สิ่งเหล่านี้เองจึงทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์

แนวคิดเรื่องที่มาของวัฒนธรรมนี้ ได้มีผู้รู้ให้แนวคิดแตกแยกออกไปหลายทางด้วยกัน แต่มีแนวความคิดที่สำคัญอยู่ 2 ทางด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎี Parallelism ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ พร้อมกัน เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์คล้ายกันมาก ฉะนั้นจึงมีความคิดที่คล้ายกัน มนุษย์ที่อยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ย่อมสามารถก่อสร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นมาได้ จะเห็นได้จากการประดิษฐ์สิ่งของอย่างเดียวกันในสถานที่ต่างกัน จะแตกต่างกันเฉพาะในรูปลักษณะของการประดิษฐ์สิ่งนั้น ๆ เช่น ชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ ก็มักจะสร้างเรือเป็นพาหนะในชีวิตประจำวันของตน รูปร่างของเรืออาจจะแตกต่างกัน แต่ประโยชน์ใช้สอยเหมือนกัน

2. ทฤษฎี Diffusionism ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดว่าวัฒนธรรมเกิดจากศูนย์กลางที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว และแพร่กระจายไปในชุมชนต่าง ๆ อาจเป็นกระบวนการค่อยเป็นค่อยไปหรือแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง โดยจากการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือเกิดสถาบันใหม่ โดยที่สถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ห่างไกลได้นำวัฒนธรรมนั้นไปดัดแปลงใช้จนกระทั่งวัฒนธรรมนั้นแพร่หลายครอบคลุมไปทั่วโลก กลไกของการแพร่กระจายวัฒนธรรมนี้ได้แก่ การอพยพล่าอาณานิคม การทำสงคราม การเผยแพร่วิทยาการ การติดต่อการค้าขาย เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วเนื้อหาวัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะแพร่หลาย แต่ก็มีได้ราบรื่นโดยตลอด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ชุมชนอยู่ห่างไกลเกินไป ประชาชนเกิดการต่อต้านวัฒนธรรมใหม่ เพราะยังมีเห็นถึงประโยชน์ หรือ อาจจะต่อต้านเพราะเห็นว่าวัฒนธรรมที่มี

อยู่มีคุณค่ามีประโยชน์แล้ว หรือรู้สึกว่ขัดกับลักษณะของวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามา เช่น ในกรณีสังคมไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมตะวันตกในเรื่องการดื่มน้ำชา กาแฟ แต่ยังไม่แพร่หลายในหมู่คนสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบชนบทยังนิยมกินหมากหรืออมเมี่ยงอยู่ เพราะแต่ละชุมชนเคยชินกับวัฒนธรรมของตนและเห็นว่ามีคุณค่าเหมือนกัน และใช้แทนกันได้อยู่แล้ว

โดยทั่วไปแล้วมักจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น
2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non – material Culture) หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองไม่เห็นไม่ได้

การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น นักสังคมวิทยาบางท่านเห็นว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ นั้นคลุมเครือ จึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค
2. วัฒนธรรมความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโชคกลาง ตลอดจนเรื่องลี้ลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น
3. วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ดังนี้
  - วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความประพฤติ หรือมารยาททางสังคม เช่น การไหว้ กางับมือทักทาย การเข้าแถว การแต่งชุดดำไปงานศพ เป็นต้น
  - วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความประพฤติและกฎเกณฑ์เพื่อให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

- วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture) วัฒนธรรมประเภทนี้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2485 ได้แบ่งประเภทวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. คติธรรม (Moral) คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยัน หมั่นเพียร การประหยัดอดออม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น
2. เนติธรรม (Legal) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีค่าสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
3. สหธรรม (Social) คือวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่าง ๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม
4. วัตถุธรรม (Material) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ปัจจุบันเพื่อสะดวกแก่การศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น
2. สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น
3. สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจัดสวน การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น
4. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องการแต่งกาย การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความรู้เรื่องยา การรู้จักใช้ยา ความรู้ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นต้น
5. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง การเลี่ยนนกเขา ไม้ดัดต่าง ๆ

พัฒนาการของวัฒนธรรมไทย

1. “สังคม” คือ กลุ่มคนที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในสถานที่และเวลาที่กำหนดรู้ได้ “วัฒนธรรม” คือ แบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนที่อยู่กันเป็นสังคมนั้น ซึ่งประกอบด้วย อุปกรณ์ วิธีการ และความคิด ความเชื่อ ที่สร้างและใช้ร่วมกัน ลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวกับคนและอุปกรณ์ วิธีการที่ใช้ดำรงชีวิตในหมู่นั้น
2. สังคมและวัฒนธรรมไทย มีขอบเขตและลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเทศะมี หลักเกณฑ์ และวิธีการที่จะกำหนดขอบเขตและลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมอยู่หลายอย่าง การบรรยายเรื่องราวของสังคมและวัฒนธรรมไทยให้ครบถ้วน สมบูรณ์ทุกส่วนและทุกยุคสมัยจึงไม่ใช่เรื่องง่าย
3. สังคมและวัฒนธรรมไทยมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปได้ในยุคสมัยที่ต่างกัน เพราะปัจจัยสำคัญ ได้แก่ จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์ของบุคคล สภาพแวดล้อมของสังคม ความรู้ความสามารถของคนไทย และความต้องการพอใจของคนไทยในการมีชีวิตร่วมกัน

ลักษณะของวัฒนธรรมเพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่องของวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง จึงขออธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะอธิบายได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ อีกนัยหนึ่งคือ “มนุษย์จะอยู่โดยปราศจากวัฒนธรรมไม่ได้” หรือ “วัฒนธรรมกับมนุษย์จะต้องอยู่ควบคู่กันไป เสมือนเงากับตัวทั้งกันไม่ได้”
2. วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด และไม่ใช่สิ่งที่อาจถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ดังนั้นนิสัย และความสามารถต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ หรือ ขบวนการ สังคมกรรม (Socialization)
3. วัฒนธรรมของแต่ละสังคม มีความแตกต่างกันและความแตกต่างนี้ ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบพิจารณาว่าวัฒนธรรมใดดีกว่ากัน เพราะวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสม ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม แนวความคิดที่ว่า วัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมมีส่วนดีเป็นของตนเอง ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมสัมพันธ์” แนวความคิดนี้มุ่งที่จะลบล้างความคิดเห็นที่ว่า วัฒนธรรมของตนดีกว่าวัฒนธรรมของคนอื่น (Ethnocentrism)
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นไปได้ 2 วิธีคือ
  - การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในวัฒนธรรมเอง เช่น การประดิษฐ์คิดค้น
  - การเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก เช่น การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น เป็นการเลียนแบบวัฒนธรรมอื่น ๆ มาใช้ วัฒนธรรม

เป็นผลรวมของแบบแผน และแนวการดำเนินชีวิตของหลาย ๆ อย่างในสังคมเข้าด้วยกัน ถ้าสมาชิกในสังคมส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบเดียวกันเรียกวัฒนธรรมนั้นว่า “วัฒนธรรมใหญ่” หรือ “วัฒนธรรมรวม” และภายหลังวัฒนธรรมใหญ่อยังแบ่งเป็น “วัฒนธรรมย่อย” หรือ “วัฒนธรรมรอง” ด้วย

หน้าที่ของวัฒนธรรม

ดังได้กล่าวมาแล้ว วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม ซึ่งได้สืบทอดต่อมายังชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องหล่อหุ้มสังคม ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสังคม หรือที่ใดมีวัฒนธรรมที่นั่นก็มีสังคม ที่ใดมีสังคมที่นั่นก็มีวัฒนธรรม เท่ากับเป็นของสิ่งเดียวกันที่มีสองด้านแยกกันเ็นทางปฏิบัติไม่ได้ หน้าที่ของวัฒนธรรมที่พึงมีต่อสังคมพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวว่า ชายจะมีภรรยาได้กี่คน หรือ หญิงจะมีสามี ได้กี่คน
2. เป็นตัวกำหนดบทบาท ความสัมพันธ์ของมนุษย์ เช่น ในสังคมไทยผู้ชายจะบวชเรียนเมื่อมีอายุครบ 20 ปี หรือ การที่เด็กต้องแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่หรือผู้เฒ่ากว่า เป็นต้น
3. ทำหน้าที่ควบคุมสังคม เช่น การมีประเพณีต่าง ๆ ให้ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ฝ่าฝืนจะได้รับการตำหนิจากสังคม เช่น การกระทำ ของหญิงที่หนีตามผู้ชาย โดยไม่มีการขออนุญาตตามประเพณีนั้น เป็นการสมควรที่จะได้รับการตำหนิจากสังคม เพื่อนบ้าน อาจจะไม่คบค้าสมาคมด้วย ฯลฯ เป็นต้น
4. ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมาย สัญลักษณ์ ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง เช่น สังคมไทยทักทายด้วยการไหว้
5. ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เกิดเป็นปึกแผ่นความจงรักภักดี และอุทิศตนให้แก่สังคม ทำให้สังคมอยู่รอด
6. วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและหล่อหลอมบุคลิกภาพของสังคมให้กับสมาชิก
7. ทำให้สมาชิกแต่ละคนและแต่ละสังคมได้ตระหนักถึงความหมายและวัตถุประสงค์ ของการมีชีวิตของคน เช่น สังคมไทยพุทธ เชื่อว่าเกิดมาแล้วต้องชดใช้กรรม ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของคน เขาก็เชื่อว่าเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรม
8. สร้างหรือจัดรูปแบบความประพฤติและการปฏิบัติร่วมกัน โดยบุคคลไม่จำเป็นต้องคิดหาวิธีประพฤติปฏิบัติ โดยไม่จำเป็นรูปแบบความประพฤติที่สังคมเคยกระทำอย่างไร หน้าที่ของสมาชิกในสังคมก็คือ การปฏิบัติตาม

รูปแบบทฤษฎีวิวัฒนาการของ (Thorsby 2001)

ในความหมายของ Thorsby (2001; 46) ทฤษฎีวิวัฒนาการได้นิยามทฤษฎีวิวัฒนาการหมายถึง สันทรัพย์ที่มีการฝังตัวสะสมสะสมการให้คุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกินนอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์นั้น ได้จำกัดนิยามจำแนกความหมายใหญ่ๆเอาไว้ 2 ประเภทดังนี้

1. **ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)** เป็นลักษณะของการมองเห็นสัมผัสทางกายได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ รูปหล่อปูนปั้น เครื่องแต่งกาย ลักษณะของทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้นี้ไม่ได้ถูกจำกัดในรูปแบบเฉพาะมรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงทุนทางกายภาพหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น อย่างเช่น ตัวอาคารสถานที่สิ่งประดิษฐ์ ทุนวัฒนธรรมรูปแบบนี้สร้างขึ้นแล้วนานวันย่อมสามารถสึกหรอ ผุพังถ้าไม่ได้รับการดูแลรักษา โดยที่เราสามารถวัดมูลค่าในรูปแบบของเงินได้ ไม่ว่าจะเป็นตัววัตถุเอง หรือบริการที่ใช้วัตถุสัมผัสจับต้องได้นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการทางวัฒนธรรม

2. **ชุดวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)** เป็นพื้นที่อยู่ในรูปแบบของทรัพย์สิน ทางความคิดที่เกิดจากการใช้ปัญญา หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด การปฏิบัติความเชื่อ และค่านิยมบางอย่างที่สามารถแบ่งปันกัน ระหว่างสมาชิกในสังคม ชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม ศิลปะการแสดง เพลงงานวรรณกรรม บทประพันธ์ นิทาน ตำนานพื้นบ้าน ดนตรี เป็นต้น จากความหมายของทุนวัฒนธรรม กล่าวไว้ในภาพรวมข้างต้นนั้นแม้ทุนวัฒนธรรมจะแบ่งออกเป็นทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้และทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้แต่ทุนวัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้มีความสัมพันธ์กันเนื่องจากสิ่งที่สัมผัสได้มันมีความหมายแฝงหรือการให้คุณค่าที่อยู่เบื้องหลังซึ่งมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์เชิงพาณิชย์เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมนอกจากนี้ทุนวัฒนธรรมใน 2 รูปแบบนี้สามารถปรากฏได้ทุกที่ทุกเวลา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของจังหวัดสงขลา

2.1 ความเป็นมาของประวัติศาสตร์จังหวัดสงขลา

สงขลาเป็นจังหวัดในภาคใต้ตอนล่าง มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 รองจากนครศรีธรรมราช มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของภาคใต้ รองจากสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช และยังมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐไทรบุรีและรัฐปะลิสของประเทศมาเลเซีย สงขลา มีตำนานและเรื่องเล่าหลายเรื่องทั้งที่เป็นบันทึกและจากคำบอกเล่าถึงชื่อของเมืองสงขลาหลายประการด้วยกัน ชื่อเมืองสงขลาได้ปรากฏชื่อในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 1893 ว่าเป็นเมืองประเทศราชในจำนวน 16 หัวเมือง และในเอกสารที่บันทึกโดยคนไทยอีกหลายฉบับที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเมืองสงขลาได้บันทึกประวัติของชื่อเมืองสงขลาว่ามาจากบันทึกของพ่อค้า และนักเดินเรือชาวอาหรับเปอร์เซีย ระหว่างปี พ.ศ. 1993-2093 ในนามของเมือง "ซิงกูร์" หรือ "ซิงกอร"

แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์และการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามของนายนิโกลาส แซร์แวส เรียกชื่อเมืองสงขลาว่า "เมืองสิงขร" โดยได้สันนิษฐานว่าคำว่าสงขลาในปัจจุบันน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า "สิงหลา" หรือ "สิงขร" แปลว่าเมืองสิงห์ เนื่องมาจากการที่พ่อค้าชาวเปอร์เซียอินเดีย ได้แล่นเรือผ่านมาค้าขายและแลเห็นเกาะหนู เกาะแมว ซึ่งเมื่อมองจากทะเลเข้าหาฝั่งในระยะไกล ๆ จะเห็นปรากฏเป็นภาพคล้ายสิงห์สองตัวหมอบเฝ้าปากทางเข้าเมืองสงขลา ชาวอินเดียจึงเรียกเมืองสงขลาในสมัยนั้นว่า "เมืองสิงหลา" ส่วนคนไทยสมัยก่อนเรียกว่า "เมืองสทิง" เมื่อแขกมลายูเข้ามาค้าขายกับเมืองสิงหลา ก็จะออกเสียงเพี้ยนเป็น "เซ็งคอร่า" เมื่อฝรั่งเข้ามาค้าขายก็เรียกตามมลายูแต่เสียงเพี้ยนเป็นสำเนียงฝรั่งคือ "ซิงกอร่า" (Singora) จากนั้นคนไทยพื้นถิ่นเองก็ได้เรียกตามเสียงมลายูและฝรั่งเพี้ยนเป็นคำว่า "สงขลา" นอกเหนือจากนี้แล้วก็ยังมีกรกล่าวว่า "สงขลา" น่าจะเป็นการเรียกเพี้ยนมาจากคำว่า "สิงขร" ที่แปลว่าภูเขาเนื่องจากเมืองสงขลาในยุคดั้งเดิมตั้งอยู่เชิงเขาและเจ้าเมืองคนแรกยังได้รับพระราชทานนามว่า "วิเชียรคีรี" ซึ่งสอดคล้องกับเมืองที่อยู่แถบภูเขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวินิจฉัยไว้ว่า "สงขลา" เดิมชื่อสิงหนคร (อ่านว่า สิง-หะ-นะ-คะ-ระ) เสียงสระอะอยู่ท้าย มลายูไม่ชอบ จึงเปลี่ยนเป็นสระอา และมลายูพูดลิ้นรื้อเร็วตัดหะและนะออกคงเหลือแต่สิง-หะ-รา แต่ออกเสียงเป็นซิงคะราหรือสิงโครา จนมีการเรียกเป็นซิงกอร่า ในส่วนเอกสารของชาวตะวันตกที่กล่าวถึงสงขลาในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งสามารถค้นย้อนหลังไปได้ถึง 300 ปี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยปรากฏชื่อเมืองสงขลาในแผนที่ของประเทศสยามที่ทำโดยนายเซวาลีเย เดอ โชมอง ราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสที่เข้ามาเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. 2228 โดยนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 5-6 การปรากฏตัวของเมืองท่าและแหล่งโบราณคดีที่แสดงว่ามีผู้คนจากต่างแดนเข้ามาปะทะสัมพันธ์ น่าจะมีเหตุผลจากการแสวงหาโชคและโภคทรัพย์ของผู้คนทางตะวันตก ดังเช่น กรีกและโรมัน จึงทำให้ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลาของการค้นพบเส้นทางการค้าทางทะเลที่เกิดขึ้นใหม่ คู่ขนาน และเชื่อมโครงข่ายกับเส้นทางการค้าทางบก ต่อมาเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 8 ได้เกิดอุปสรรคทางภูมิศาสตร์และความปลอดภัย ในการใช้เส้นทางบกระหว่างดินแดนทางตะวันตกและตะวันออก โดยเฉพาะพวกโรมันและรัฐในกลุ่มเอเชียกลาง จึงหันมาใช้เส้นทางทะเลแทนเพื่อใช้ค้าขายติดต่อกับอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน โดยการเดินทางเชื่อมระหว่างสองทวีปในระยะแรก ๆ นี้ ไม่ใช่เป็นการเดินทางแบบรวดเร็วถึงกันตลอด แต่ต้องมีจุดหยุดพักเป็นระยะ ๆ โดยอาศัยเมืองท่าและสถานีพักสินค้าเพื่อถ่ายสินค้า เพิ่มเติมน้ำจืดและอาหาร รวมไปถึงการซ่อมแซมเรือจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ทั้งนี้หากย้อนกลับมาพิจารณาจากทำเลที่ตั้งของภาคใต้ของประเทศไทย ที่เป็นคาบสมุทรตั้งอยู่ระหว่างประเทศที่เป็นอารยธรรมคือประเทศจีน ประเทศอินเดีย ประเทศแถบอาหรับเปอร์เซีย และประเทศแถบชาว-มลายู จะพบว่าดินแดนทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นดินแดนที่อยู่ในตำแหน่งเส้นทางการค้าขายทางทะเล รวมถึงเป็นดินแดนที่พ่อค้าชาวแขกมัวร์ใช้เส้นทางนี้เดินทางค้าขายทางเรือโดยอาศัยลมสินค้าในสมัยโบราณที่จำกัดโดยสภาพภูมิศาสตร์ และ

เทคโนโลยีการต่อเรือ รวมถึงการเดินทางซึ่งในสมัยนั้น ต้องอาศัยทิศทางและกำลังลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เพื่อเดินทางจากอินเดียไปยังจีน และอาศัยลมมรสุมจากตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเดินทางจากจีนไปยังอินเดีย และบริเวณเหนือเส้นศูนย์สูตรไปถึงเส้นห้าองศาเหนือ เป็นพื้นที่อันตรายเพราะเป็นเขตจุดเริ่มต้นของลมสินค้า ลมจะสงบนิ่งไร้กระแสลมที่เรียกว่าโดลดรัม (Doldrums) เมื่อลมเบาบางจนทำให้เรือสินค้าเคลื่อนที่ไม่ได้ ที่เรียกว่า "ตกโลก" ก็เป็นการบังคับให้พ่อค้าต้องแวะตามเมืองท่าชายฝั่งภาคใต้ของไทย ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเส้นศูนย์สูตรเพื่อจอดซ่อมแซมเรือ เติมน้ำจืด และอาหาร รวมถึงขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรกลางทางในรอบปี โดยการขนถ่ายแลกเปลี่ยนสินค้านี้เอง ทำให้เมืองท่าต่าง ๆ ในคาบสมุทรทางภาคใต้ของไทยในสมัยที่มีการเดินเรือทะเล มีความเจริญรุดหน้าจากการค้าขายเป็นอันมาก นอกจากนั้นสินค้าที่สำคัญที่ผลักดันให้ชาวตะวันตกต้องแสวงหาและเดินทางมายังเมืองท่า ในคาบสมุทรหลายคือเครื่องเทศ เช่น ว่าน กระวาน ขิง ข่า ขมิ้น กระชาย พริกไทย กานพลู อบเชย ดีปลี จันทน์เทศ ทำให้เส้นทางการเดินเรือดังกล่าวได้ชื่อว่าเป็นเส้นทางเครื่องเทศ

สงขลาในอดีตคือเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีชุมชนโบราณและเมืองเก่าแก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนศิลปะพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน สงขลาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีเรื่องราวสืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์มีการค้นพบหลักฐานได้แก่ ขวานหิน ซึ่งเป็นเครื่องมือสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ อำเภอสทิงพระ นักโบราณคดี ได้ให้ทัศนะไว้ว่าเมืองสทิงพระ คือศูนย์กลางของอาณาจักรเช็กโท เป็นแหล่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียโดยตรง เมืองสทิงพระแห่งใหม่นี้ เจริญรุ่งเรืองต่อมาระยะหนึ่ง จนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 19 ก็หมดความสำคัญลงและได้เกิดศูนย์อำนาจการปกครองท้องถิ่นแห่งใหม่ขึ้นในบริเวณดังกล่าวโดยเรียกเมืองใหม่นี้ว่าเมืองพัทลุง ซึ่งเจริญรุ่งเรืองระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-22 เมืองพัทลุงที่พะโคะมีความเจริญด้านพุทธศาสนาмаก ได้รับพุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาโดยมีวัดพะโคะเป็นศูนย์กลางของคณะสงฆ์ฝ่ายลังกาชาติ ต่อมา ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-22 เมืองพัทลุงที่พะโคะถูกพวกโจรสลัดมลายู เช่น พวกอาเจะห์ อาหูลูซงคนตะ ฯลฯ รุกรานเข้าปล้นสะดมหลายครั้ง มีการเผาทำลายบ้านเมืองและวัดวาอาราม ประชาชนต่างหนีภัยพวกโจรสลัดจึงไปตั้งชุมชนแห่งใหม่ ขนาดใหญ่ขึ้น 2 แห่ง คือที่บางแก้ว อำเภอยะหริ่ง กลายเป็นเมืองพัทลุงใหม่และอีกแห่งคือที่หัวเขาแดง ซึ่งมีชัยภูมิดี เพราะมีเทือกเขาเป็นปราการธรรมชาติถึง 2 ด้าน จึงสามารถต่อสู้กับพวกโจรสลัดได้ ชุมชนแห่งนี้ค่อย ๆ เจริญจนกลายเป็นเมืองสงขลาที่หัวเขาแดง

2.2 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับพรมแดนประเทศมาเลเซีย จึงทำให้จังหวัดสงขลา มีสภาพธรรมชาตินั้น หลากหลาย มีการติดต่อค้าขายเสรี ประชาชนมีการนับถือทั้ง ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่น ๆ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองและสังคมชนบท จะมีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน มีการแข่งขันกันมาก เพื่อชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนสังคมชนบทจะมีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมมีการพึ่งพาอาศัยกัน สภาพพื้นที่จังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็นธรรมชาติที่หลากหลาย ทั้งภูเขา ป่าไม้ ทะเล นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน สภาพทางธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่เดิมเช่นนี้นับเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน การสร้างสรรค์วัฒนธรรมของผู้คนที่เข้ามาอยู่อาศัยใช้ วิถีผูกพันกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จึงเห็นได้ว่าสิ่งที่บรรพชนลูกหลานชาวสงขลา ได้ สร้างสรรค์และสั่งสมสืบทอดไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม หลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติเป็นสำคัญเป็นการสร้างสรรค์มรดกที่สอดคล้องกับสภาพทางธรรมชาติมากกว่าที่จะขัดแย้งทางธรรมชาติ จึงทำให้จังหวัดสงขลา มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

โบราณวัตถุ โบราณสถาน

เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งบ่งบอกถึง วิวัฒนาการทางสติปัญญาของคนที่ตั้งถิ่นฐานฐานฐานในอดีตโดยลำดับยุคสมัยนั้น เป็นประจักษ์พยานถึง ความพยายามที่จะนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างสรรค์ขึ้น ที่ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติตั้งแต่พุทธศักราช 2478 ได้แก่ โบราณวัตถุที่จัดแสดงไว้ในอาคาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดมัสยิมาวาสสงขลา พระพุทธรูปประธานในโบสถ์เก่าแก่วัดโลการาม อำเภอสิงหนคร พระพุทธไสยาสน์ในวิหารพระนอน วัดจะทิ้งพระ อำเภอสิงหนคร โบราณวัตถุที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนฯ แต่ได้ประเมินคุณค่าว่าเป็น โบราณวัตถุ โบราณสถานโดยนักโบราณคดี ได้แก่ โบราณวัตถุบางชิ้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถาน คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา โบราณสถาน ณ ย่านประวัติศาสตร์เมืองสงขลาเก่า ซึ่งมี อาคารลักษณะสถาปัตยกรรมจีน และสถาปัตยกรรมจีนผสมฝรั่งที่เรียกว่า แบบซิโน-โปรตุเกส บริเวณถนนนางงาม ถนนนครนอก ถนนนครใน ในเขตเทศบาลเมืองสงขลา และยังมี โบราณสถานและโบราณวัตถุอีกมากมาย ดังนี้

1. ฐานเจดีย์เก่า วัดสี่หยัง ซากฐานเจดีย์ เป็นสถาปัตยกรรมของชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ของภาคใต้ ที่หลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีร่องรอยการก่ออิฐถือปูนเมื่อปี พ.ศ. 2522 หน่วยศิลปากรที่ 9 สงขลา กองโบราณคดี ได้สำรวจขุดแต่งบูรณะวัดสี่หยังพบว่า มีซากสถาปัตยกรรมก่อด้วยอิฐตั้งอยู่ในเนินดินเป็นสถาปัตยกรรมที่สืบทอดจากรัฐสุโขทัย ส่วนบนหักหายไปมีการใช้หินปะการังซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นมาทำเป็นรูปบัวของสถาปัตยกรรมอิฐส่วนต่อระหว่างฐานราก และองค์เจดีย์ที่ต่อขึ้นไปด้านหน้า ฐานเจดีย์มีฐานวิหารเหนือเป็นเนินดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า อาจเป็นวิหารที่สร้างเพิ่มเติมในสมัยอยุธยา หรืออาจมีมาแต่เดิมก็ได้ นอกจากนี้ยังพบเศษภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาและแบบเคลือบ ซึ่งมี

ลักษณะคล้ายกับประติมากรรมสำริดที่ขุดพบในบริเวณใกล้เคียง เช่น เทวรูปสำริดพระกรถือรวงข้าว (ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่วัดสีหยัง) และบริเวณรอบๆ สถูป ยังปรากฏคันคูดินโบราณที่บ่งบอกถึงความ เป็นอยู่ของชุมชนโบราณอยู่

2. ที่ฝังศพวิสันดา (ฮอลันดา) ที่ฝังศพวิสันดา ห่างจากสุสานสุลต่านสุไลมานไปทางทิศใต้ ประมาณ 300 เมตร จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ว่าเมืองเก่าสงขลาหัวเขาแดงมีชาววิสันดา (ชาว ฮอลันดา) เข้ามาอาศัยทำมาค้าขายและเป็นทหาร รวมทั้งเป็นช่างผู้ออกแบบผังเมืองก่อสร้างป้อม กำแพง ทำให้เชื่อกันว่าหลุมฝังศพโบราณที่อยู่ห่างจากกำแพงเมืองไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 1,300 - 1,400 เมตร เป็นหลุมฝังศพของชาววิสันดาที่มาเสียชีวิตลงในเมืองนี้ เป็นหลักฐาน การเข้ามาตั้งถิ่นฐานฐานสถานการค้าของชาวต่างชาติ ณ เมืองสงขลา ในสมัยอยุธยา

3. ป้อมปากน้ำแหลมทราย ป้อมปากน้ำแหลมทรายหรือป้อมปืนปากน้ำแหลมทราย สร้างขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ ๔ โดยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา ระหว่าง ปี พ.ศ. 2390 - 2402 เพื่อเป็นป้อมรักษาเขตแดนเมืองสงขลา ป้อมปากน้ำแหลมทรายเป็นป้อมปืน ใหญ่ที่มีรูปร่างแปดเหลี่ยม (สี่เหลี่ยมผืนผ้าลบมุมทั้ง 4 ทำให้มีแปดด้าน) ปัจจุบันป้อมนี้อยู่ในบริเวณ หลังกองบังคับการตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นป้อมที่ก่อด้วยศิลา และอิฐถือปูน ลักษณะเป็นรูป 8 เหลี่ยม สูงประมาณ 5 ศอก กว้างและยาวประมาณ 10 วาเศษ เป็นศิลปกรรมใน สมัยรัตนโกสินทร์

4. วัดบ่อทรัพย์ สร้างขึ้น พ.ศ. 2360 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากรูปแบบศิลปกรรม สามารถสันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นวัดสำคัญอีกแห่งหนึ่งในสมัยที่เมืองสงขลาตั้งเมืองอยู่บริเวณฝั่ง แหลมสน โบราณสถานภายในวัดบ่อทรัพย์ประกอบด้วยพระอุโบสถ นอกจากนั้นยังประกอบด้วย กุฏิ ไม้โบราณ บัวเก็บกระดุกและบ่อน้ำพื้นเมือง กรูอิฐขนาดใหญ่บริเวณด้านหน้าวัดมีขนาดเส้นผ่า ศูนย์กลางประมาณ ๗ เมตร เรียกว่า "บ่อซับ" เป็นบ่อน้ำที่ซึมซับลงมาจากภูเขาอันเป็นที่มาของชื่อ "วัดบ่อทรัพย์" ในอดีตบ่อซับเป็นที่เลื่องลือในการรักษาโรค คือเอาน้ำไปดื่มกินและอาบเพื่อรักษาโรค ก็หายจากโรคร้าย ชาวบ้านในละแวกนี้มีทั้งนับถือศาสนาพุทธและอิสลามจะพากันมาตักน้ำไปใช้ อุปโภค บริโภค

5. โบราณสถานเจดีย์ควนธง ตั้งอยู่ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ตำนานกล่าวว่า สร้างขึ้นในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ราว ๆ ปี พ.ศ. 2439 เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ข้าหลวงเมืองสงขลา มณฑลนครศรีธรรมราช ต้องการก่อสร้างเจดีย์บนภูเขาซึ่งสามารถ มองเห็นโดดเด่นและสง่า เพื่อบรรจุพระบรมธาตุที่ได้รับมาจากลังกาได้สั่งการให้ข้าราชการบริพารออกทำ การสำรวจจนกระทั่งได้ พบควนธงในพื้นที่อำเภอจะนะ ซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมมากที่สุดจึงได้ปักธง ข้างเผือกและธงธรรมจักรไว้เป็นหลักฐานสำคัญ 1 เดือนต่อมา นายคงผู้นำชาวบ้านนำชาวพร้อมด้วย ลูกบ้านได้ร่วมมือร่วมใจกันทำการก่อสร้างเจดีย์แบบลังกาทรงกลมฐานสี่เหลี่ยมจตุรัส ขนาดยาวด้าน

ละ 5 วา ตัวองค์เจดีย์ฐานทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 8 เมตร (4 วา) มีความสูงจากฐานถึงยอดเจดีย์ 12 เมตร (6 วา) บรรจุพระบรมธาตุไว้ในส่วนกลางขององค์เจดีย์ โดยได้แบ่งข้าวบ้านและพลพรรค ออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1 อยู่พื้นราบใกล้คลองคู มีหน้าที่ทำอิฐ กลุ่มที่ 2 เดินขึ้นลงทำหน้าที่รับส่ง ของระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ 3 เพราะเกรงว่าจะก่อกบฏแข็งเมืองขึ้นอีก ดังนั้นจึงทำให้ เหลือซากกำแพงเมือง และป้อมต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย เดินขึ้นลงทำหน้าที่รับส่งของระหว่างกลุ่มที่ 2 กับกลุ่มที่ 4 ส่วนกลุ่มที่ 4 อยู่บนยอดคานธง มีหน้าที่อ่านแปลนและทำการก่อสร้างเจดีย์คานธงจน แล้วเสร็จ โดยใช้เวลาในการก่อสร้าง 2 เดือนเศษ ได้มีการจัดฉลองสมโภชน์เจดีย์คานธงขึ้นเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน มีหนัง โนรา แสดงทุกคืน โดยพระสงฆ์จะสวดชัยมงคลคาถา เพื่อความเป็นสิริมงคลควบคู่ กันไปด้วยจบครบ 7 วัน ต่อจากนั้นชาวบ้านน้ำขาวได้พากันขึ้นไปกราบนมัสการเจดีย์คานธงในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งกระทำกันประจำปี พร้อมกับนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อทำประทักษิณาและมีการเลี้ยง พระ (ถวายภัตตาหารเพล) ณ โบราณสถานเจดีย์คานธง อีกตำนานหนึ่งเล่าว่าเจดีย์คานธงเป็นเจดีย์ โบราณที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้ำขาวมาอย่างช้านาน และเป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นเมื่อคราวสร้างพระ บรมธาตุนครศรีธรรมราช อันเนื่องมีผู้คนต้องการนำสิ่งของมีค่าไปบรรจุในพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช แต่เดินทางไปไม่ทันเพราะเมื่อการสร้างพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชเสร็จสิ้นไป เสียก่อน จึงได้มีการสร้างเจดีย์ไว้บนยอดเขาคานธง เพื่อบรรจุสิ่งของมีค่าเหล่านั้นไว้สถานที่ตั้ง

6. เจดีย์หิน หรือ ตะศิลา ด้านหน้าอุโบสถมีลักษณะสำคัญ คือ ด้านล่างเป็นฐานเขียงรองรับ ส่วนกลางซึ่งมีรูปทรงเหมือนอาคาร ๖ ชั้น และอยู่ในผัง 8 เหลี่ยม ด้านบนสุดประดับปล้องไฉน ทั้งนี้ ณะ คือ สรูปทรงอาคาร ซึ่งเป็นแบบเฉพาะของชาวจีน ตั้งอยู่วัดสุวรรณคีรี หมู่ที่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

7. เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง เป็นช่วงที่เมืองสงขลารุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางของการค้าขายมีทั้ง ชาวจีนและตะวันตกที่เข้ามาค้าขายในเมืองสงขลา ขณะเดียวกันก็สามารถรวบรวมอำนาจของเมืองพัทลุง และนครศรีธรรมราชเอาไว้ได้ด้วย มีท่านสุลต่าน สุไลมาน หรือพระเจ้าเมืองสงขลาเป็นกษัตริย์ ปกครองเมือง ท่านได้สร้างกำแพง ป้อม คูเมืองและหอรบไว้อย่างแข็งแรง แต่ในภายหลังคือสมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้ให้ทัพของกรุงศรีอยุธยาเข้าตีเผากำแพงเมืองจนชนะ

8. กำแพงเมืองสงขลาที่หัวเขาแดงก่อสร้างด้วยอิฐและหินปูน มี 3 ด้านคือทิศเหนือ ตะวันออกและตะวันตก ส่วนทิศใต้มีเขาค่ายม่วงเป็นป้อมตามธรรมชาติอยู่แล้ว ซึ่งในปัจจุบันคงเหลือ ให้เห็นตามลำดับป้อมดังนี้ ป้อมหมายเลข 1-14 เป็นป้อมและเนินดิน ก่อด้วยหินชั้นสีแดงสอปูน วาง หินโดยใช้ด้านกว้างวางทับช่วยให้ป้อมมั่นคงแข็งแรง ความแข็งแรงของเมืองบ่งบอกว่าเมืองมี ความสำคัญทางด้านต่าง ๆ เช่น เป็นเมืองท่าและศูนย์กลางการค้าขายเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่ใหญ่

เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้จากกรุงศรีอยุธยาดังนั้นจะต้องมีป้อมมั่นคงเพราะขอความช่วยเหลือจะต้องใช้เวลานาน และทางด้านการทหารนั้นถือว่ามีกำหนัดอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ปืนไฟและปืนใหญ่จำนวนมาก

9. อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เป็นโบราณสถานของชาติ มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมตะวันตก อายุกว่า 100 ปี ภายในจัดแสดงศิลปวัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ตอนล่าง อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เดิมเป็นคฤหาสน์ของ พระยาสุนทรานุรักษ์(เนตร ณ สงขลา) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา ต่อมาได้ถูกใช้เป็นสถานที่ของหน่วยงานต่างๆ อาทิ พ.ศ.2437 ใช้เป็นที่พำนักและว่าราชการของพระยาวิจิตรวรศาสตร์ ข้าหลวงพิเศษตรวจราชการเมืองสงขลา ต่อมาก็คือ เจ้าพระยาอมราช(ปั้น สุขุม) พ.ศ.2496 ใช้เป็นศาลาว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช และเป็นศาลากลางจังหวัดตามลำดับ พ.ศ.2516 กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนอาคารแห่งนี้เป็นโบราณสถาน และปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถานของชาติ วันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2525 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในหลวงรัชกาลที่ 10 เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เพื่อให้เป็นสถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุภาคใต้ตอนล่าง และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ ชาติพันธุ์วิทยา ศิลปะจีน ศิลปะพื้นบ้านพื้นเมือง นอกจากนี้ ยังจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุเกี่ยวกับตระกูล ณ สงขลา ซึ่งเป็นตระกูลเจ้าเมืองสงขลาในอดีตด้วย อาคารจัดแสดงมี 2 ชั้น ชั้นล่าง แบ่งการจัดแสดงเป็น 8 ส่วน ได้แก่ วิถีชีวิตสงขลา ภูมิลักษณะคาบสมุทรสงขลา สงขลายุคก่อนประวัติศาสตร์ สงขลาสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ เมืองสงขลาหัวเขาแดง เมืองสงขลาแหลมสน เมืองสงขลาบ่อยาง สงขลาอ่อนยุค ชั้นที่ 2 มีห้องจัดแสดง 5 ห้อง ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศ บ้านที่สงขลา ศิลปกรรมสงขลา ประวัติศาสตร์โบราณคดีภาคใต้ตอนล่าง สุนทรียภาพในวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ตอนล่าง โดยในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา มีตัวอย่างโบราณวัตถุมากมาย ได้แก่

เครื่องปั้นดินเผาที่พบในจังหวัดสงขลา เมืองสงขลาในอดีตมีบทบาทและความสำคัญทางเศรษฐกิจในฐานะเมืองท่าทางการค้า เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเส้นทางการค้าทางบก จากชายฝั่งทะเลตะวันตก มายังมายังชายฝั่งทะเลตะวันออก จากการติดต่อค้าขาย และการเป็นเมืองท่าสำคัญจึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนสินค้า และวัฒนธรรมจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคมวิถีชีวิต และการค้าจึงมีหลักฐานปรากฏหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องปั้นดินเผาต่าง ๆ เครื่องถ้วยต่างประเทศเป็นต้นจึงได้มีการแบ่งกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาที่พบและจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา แห่งนี้

เครื่องถ้วยจีน ในจังหวัดสงขลาบริเวณที่สำคัญ คืออำเภอสทิงพระและอำเภอระโนดเพราะพบโบราณวัตถุ เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะเครื่องถ้วยจีน คืออำเภอระโนดเรื่อยไปถึงเขต อำเภอสิง

หนคร บริเวณทะเลสาบสงขลาได้พบไห เคลือบสีเขียวมะกอก ในสมัยราชวงศ์ถังเครื่องถ้วยจีน ที่พบมากในจังหวัดสงขลา คือเครื่องถ้วยเคลือบสีเขียวเซลาดอนจากเตาหลงฉวน ตุ่มและราชวงศ์หยวน และราชวงศ์ซ่ง ยังพบเครื่องถ้วยลายครามของราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิงเป็นจำนวนมาก อันเป็นเครื่องยืนยันว่าสงขลา แถบบริเวณเขตฝั่งหัวเขาแดงขึ้นไปทางอำเภอสติงพระ และอำเภอรโนดนั้น เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณมารุ่นเดียวกันกับบริเวณแหลมโพธิ์ อำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีเมืองพระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องถ้วยสังคโลก เป็นเครื่องถ้วยที่มีเตาอยู่ในเขตจังหวัดสุโขทัย ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง และอำเภอสรีสัชนาลัย เครื่องถ้วยสังคโลก เป็นเครื่องถ้วยที่มีลักษณะรูปแบบที่มีความสัมพันธ์ กับเครื่องถ้วยจีน อายุเครื่องถ้วยสังคโลกอยู่ระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 18-21 ในจังหวัดสงขลาพบมาก ที่อำเภอรโนด อำเภอสติงพระ และบริเวณรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา

เครื่องถ้วยเบญจรงค์และลายน้ำทอง นิยมใช้กันในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22-24 เครื่องถ้วยเบญจรงค์เป็นเครื่องถ้วยเคลือบที่เขียนลายโดยวิธีลงยาด้วยสีต่างๆตั้งแต่ 3 สี ขึ้นไปจนถึง 5 หรือ 7 สีส่วนเครื่องถ้วยลายน้ำทองเขียนลาย ด้วยวิธีลงยา และลงพื้นภาชนะ ด้วยสีทองที่ทำจากทองคำ ในภาคใต้พบตามบ้านคหบดีบ้านขุนนาง และวัดวาอาราม

เครื่องถ้วยลายครามชุดจ.ป. ร เป็นเครื่องถ้วยที่สั่งผลิตในจีนพิเศษเมื่อ พ.ศ. 2430 เป็นชุดชาตคแต่งด้วยพระปรมาภิไธย ย่อในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นำมาประดิษฐ์เป็นลายให้คล้ายตัวหนังสือจีนและประกอบเข้ากับลายมังกรจีนเช่นผลทับทิมต้นสนลูกท้อเป็นต้นเครื่องถ้วยลายครามประเภทนี้ส่วนหนึ่งของพระราชทานแก่ข้าราชการผู้ใหญ่และพระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์ในภาคใต้

เครื่องถ้วยอันนัม หรือเครื่องถ้วยญวน ดินแดนของเวียดนามเรียกว่าอันหนาน หรืออันนัมมีการผลิตเครื่องถ้วยมานานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมาลักษณะเครื่องถ้วยอันนัม คล้ายเครื่องถ้วยจีนบางสมัย แต่มีความสวยงามเฉพาะตัว ในภาคใต้พบเครื่องถ้วยอันนัมที่มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 19-21 และมีขนาดเล็ก ๆ เช่นตลับกระปุก เป็นต้น

เครื่องถ้วยตะวันตก หรือเครื่องถ้วยยุโรป หลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวกับเครื่องถ้วยที่ค้นพบในประเทศไทยไม่ว่าจะมีการค้นพบเครื่องถ้วยยุโรป ในแหล่งโบราณคดียุคแรกๆ ของไทยเช่น แหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดี สมัยสุโขทัย และสมัยอยุธยาตอนต้น จะเริ่มพบเครื่องถ้วยยุโรปในสมัยอยุธยาตอนปลาย และพบมากในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 4-5 ทั้งนี้ได้ทราบกันดีว่า ในสมัยยุคแรกของประเทศไทยสามารถผลิตเครื่องถ้วยเองได้ และสามารถผลิตส่งเป็นสินค้าออกด้วยจากหลักฐานที่พบ และสถานที่พบเครื่องถ้วยตะวันตก จึงตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่าเครื่องถ้วยยุโรปที่ผลิตในราว พุทธศักราช 2343-2437 พ่อค้าชาวยุโรปนำเข้ามาโดยเรือสำเภา ตั้งสถานี การค้าหมู่เกาะต่าง

ๆ เช่นชาวสุมาตราเข้ามาฝั่งสิงคโปร์ เข้าช่องแคบมะละกาผ่านทางมาเลเซีย ขึ้นเหนือมาจนถึงเมืองท่าในจังหวัดปัตตานี สงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวแทนเรือบริษัทที่นำเครื่องถ้วยยุโรปนี้เข้ามาคือ บริษัท ดัตช์ อีสต์ อินเดีย คอร์ปอเรชั่น ของฮอลแลนด์ ซึ่งมีสถานการค้าใหญ่อยู่ที่เมืองปัตตาเวียของประเทศอินโดนีเซีย และบริษัท บริติชอีสต์ อินเดียคัมปะนี ของอังกฤษซึ่งตั้งสถานการค้าใหญ่อยู่ที่เกาะสิงคโปร์ เครื่องถ้วยยุโรป หรือเครื่องถ้วยตะวันตก ที่พบในจังหวัดสงขลาส่วนมากเป็นงานกันดิน และถ้วยกันลิกเขียนสีด้วยลายต่าง ๆ อาทิลายพันธุ์พฤกษา ลายเรขาคณิต ลายทิวทัศน์ และลายดอกไม้ เป็นต้น บางชิ้นเคลือบใส และเขียนสีแดง เนื้อภาชนะมีทั้งชนิดเนื้อแกร่ง และเนื้อดินเครื่องถ้วยยุโรป ที่พบในภาคใต้แบ่งออกตามแหล่งผลิตหรือที่มาดังนี้

เครื่องถ้วยดัตช์ พบมากที่สุดในบรรดาเครื่องถ้วยตะวันตกมีทั้งประเทศจานและถ้วยส่วนมากเป็นงานกันดินมี 2 ขนาด คือขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 37 เซนติเมตร ผิวด้านนอกเคลือบมีทั้งเคลือบใส และเคลือบขุ่น การตกแต่งลวดลายมักนิยมใช้วิธีเขียนด้วย สีแดง สีเขียวอ่อน สีดำ สีม่วง สีเหลือง สีน้ำเงิน บางชิ้นตกแต่งลวดลายด้วยวิธีพิมพ์ ลายส่วนมากเป็นรายทิวทัศน์และลายภูมิประเทศ การตกแต่งนิยมตกแต่ง บนเคลือบบางชนิดตกแต่งด้วยลายพิมพ์ และลายเขียนสีบนใบเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการเขียนลายใต้เคลือบ และบนเคลือบบนใบเดียวกัน แหล่งผลิตของเครื่องถ้วยมีอยู่หลายแห่งซึ่งบริษัทนี้ ผลิตจานออกจำหน่ายในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากที่สุดในช่วงครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 25 มีเครื่องหมายทางการค้ารูปสิงโตหน้าคน กำลังหมอบพ่น ที่กันภาชนะมักจะเขียน ตัวอักษรติดอยู่และบางชนิดมีการจารึกภาษาอาหรับด้วย สันนิษฐานว่าเครื่องถ้วยนี้ผลิตขึ้นเพื่อส่งมาขายยังในตลาดอินโดนีเซียโดยเฉพาะบริษัทอีกแห่งหนึ่งที่ผลิตจานออกจำหน่ายพร้อมกันมีเครื่องหมายการค้ารูปสิงโตยกขาหน้า 2 ขาที่กัน และขอบจานมีรอยก็ 3 จุดอยู่ 3 มุม แสดงว่าวิธีการวางภาชนะในเตาเผาใช้เรียงซ้อนกันบนก้นแหลมและขาอายุอยู่ระหว่าง พ.ศ 2403 ถึง 2437

เครื่องปั้นดินเผาสก๊อต เครื่องถ้วยสก๊อตที่พบเป็นเครื่องถ้วยคุณภาพสูงเนื้อแกร่ง ตกแต่งลวดลายประณีต ด้วยเครื่องถ้วยดัตช์สันนิษฐานว่า คงผลิตเพื่อแข่งขันทางการค้ากับเครื่องถ้วยดัตช์ เครื่องถ้วยที่พบมาก เป็นงานกันดิน และขามลวดลายบนผิวใช้ภาชนะถ้วยลายพิมพ์สีแดงล้วนส่วนมากนิยมใช้สีแดง และสีน้ำเงินตกแต่งลายภูมิทัศน์

เครื่องถ้วยเบลเยียมสันนิษฐานว่านำเข้าใช้ เพื่อเป็นภาชนะใส่อาหารบนเรือ ระหว่างเดินทางมากกว่าเป็นสินค้าถ้วยที่พบเป็นเนื้อสีขาวนวล เคลือบผิวสีขาวขุ่น น้ำยาเคลือบหลุดออกง่าย เขียนลายบนเคลือบด้วยสีแดงกับสีเขียว เป็นลายดอกไม้โรงงานที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาออกจำหน่าย

เครื่องถ้วยอังกฤษ พบในภาคใต้โดยเฉพาะที่ปัตตานี เป็นของชิ้นใหญ่และสวยงามประณีต เช่นเหยือกหมอน้ำการนำอ่างแต่ไม่ใช้เพื่อการค้า แต่เป็นการนำมาใช้ส่วนตัว พร้อมมอบให้เป็นของที่ระลึกแก่ผู้ครองเมือง สันนิษฐานว่าพบในภาคใต้ของไทยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของอังกฤษในพุทธศตวรรษที่ 24 เครื่องถ้วยยุโรปนอกจากเป็นสินค้าแล้วยังมีการ

เปรียบเสมือนเครื่องมือผูกมิตรของชาวพื้นเมืองเช่นการใช้สีหลากหลาย สีฉูดฉาด ทำให้ลูกใจประชาชนนอกเหนือจากผลกำไรทางเศรษฐกิจพ่อค้ายุโรปยังได้แผ่อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตก แก่ชาวพื้นเมืองปรากฏออกมาอยู่ในรูปของเครื่องถ้วย บ้านเรือน และของเครื่องใช้

กรีซสกุลช่างสงขลา มีวิวัฒนาการเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเป็นการพัฒนารูปแบบตามจับและฝึกแบบชาวที่แพร่หลายเข้ามา ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปรากฏหลักฐานสะท้อนความนิยมอย่างเด่นชัดผ่านลวดลายบน ตู้พระธรรมลายรดน้ำ และภาพสลักบนบานประตูพระอุโบสถอัน แสดงภาพเชิงวาทะเป็นกรีซไว้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับคาบสมุทรภาคใต้ ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับความหลากหลายสกุลช่าง ผ่านอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากดินแดนขวามลายู โดยหลังจากที่ความนิยมในภาคกลางเริ่มลดน้อยลง สกุลชั้นท้องถิ่นภาคใต้ได้ปรากฏขึ้นบริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาซึ่งแสดงร่องรอยหลักฐานอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดมัสยิดมิมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บนบานประตูพระอุโบสถวัดศิริวรรณวาส อำเภอสิงหนครจังหวัดสงขลา ตลอดจนการพบตำราคุณลักษณะกรีซในสมุดข่อยโบราณของชาวพุทธที่ตำบลเปียนอำเภอสะบ้าย้อยจังหวัดสงขลาเป็นต้น กรีซสกุลช่างสงขลาที่มีความนิยมอย่างแพร่หลายในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลาด้วยเหตุผลสำคัญ คือปรากฏใช้งานในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ในฐานะตัวแทนของเทพเจ้าพระศิวะ เช่น พิธีโนราโรงครู พิธีกรรมแต่งงานกับนางไม้ พิธีไหว้บรรพบุรุษต่าง ๆ ซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องใช้เป็นกรีซสกุลช่างสงขลาจะถือว่าถูกต้องตามจารีตโบราณ นอกจากนี้พบคติดั้งเดิมเกี่ยวกับการผลิตเป็นอาวุธคู่กาย แก่ลูกหลานที่พร้อมด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ พบว่ามีการวางอาวุธชนิดนี้ไว้ในลักษณะเครื่องบูชาเสมอด้วยถือเป็นสมบัติสกุล สืบทอดไปยังลูกหลานรุ่นหลังที่ต้องดูแลรักษาสืบไป ดังนั้น ด้วยความหนาแน่นของวัตถุที่พบ ตลอดจนความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของคนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ถือเป็นแหล่งผลิตและการพัฒนารูปแบบของกรีซในพื้นที่นี้ได้เป็นอย่างดี

ศิลปหัตถกรรมและงานช่างท้องถิ่น เช่น

1. ประติมากรรมวัดดีหลวง ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. ประติมากรรมวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา
3. ประติมากรรมวัดสลักป่าเก่า ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร
4. ประติมากรรมวัดหนองหอย ตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร
5. ประติมากรรม ที่วัดคูเต่า ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ

จิตรกรรม หรือภาพเขียนเป็นงานศิลปะ เช่น

1. จิตรกรรมฝาผนังวัดมัสยิดมิมาวาส ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา

2. จิตรกรรมฝาผนังที่พระอุโบสถ เป็นภาพเขียนสีฝุ่นบนฝาผนังปูน เป็นงานช่างหลวงฝีมือสูงมาก เป็นงานเขียนขึ้นสำคัญที่ช่างเขียนได้สรรค์สร้างด้วยความระเอียด ประณีตโดยตลอด
3. จิตรกรรมฝาผนังที่ศาลาฤๅษี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นบนฝาผนังปูนมีร่องพื้น เป็นภาพฤๅษีตัดตน แสดงท่าทางต่าง ๆ เป็น ยาแก้ความขัดยอก ปวดเมื่อยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามตำรา แพทย์แผนโบราณ
4. จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรี หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จิตรกรรม ฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมืองสงขลา
5. จิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ
6. จิตรกรรมฝาผนังวัดคู ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ
7. จิตรกรรมฝาผนังวัดพะโคะ ตำบลลชุมพล อำเภอสทิงพระ

สถาปัตยกรรม เช่น

1. อุโบสถวัดมณีมาวาส เดิมชื่อ วัดยายศรีจันทร์ ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
2. อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา
3. พระมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ วัดพะโคะ ตำบลลชุมพล อำเภอสทิงพระ
4. สถาปัตยกรรมจีนในวัดจังหวัดสงขลา ได้แก่ อาคารที่พักอาศัย อาคารศาลเจ้า ฮวงซุ้ย สถาปัตยกรรมจีนในวัด

งานช่าง ได้แก่

หัตถกรรมกระจูดสะกอม ตำบลสะกอม อำเภอเทพา หัตถกรรมผ้าทอ เกาะยอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา เครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ อำเภอสทิงหม้อ กระเบื้องดินเผาเมืองสงขลา อำเภอเมืองสงขลา

ภาษาและวรรณกรรม เช่น

1. จารึกด้านหลังประภาลีของรูปนางศยัมมิดารา จากอำเภอสทิงพระ
2. จารึกถ้ำเขาจิงโหล่น ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ
3. ศิลจารึกสำโรง ตั้งอยู่ศาลเทพารักษ์ ริมถนนไทรบุรี อำเภอเมืองสงขลา
4. จารึกที่ศาลาฤๅษีวัดมณีมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมืองสงขลา
5. จารึกภาษาจีนที่เสาประตูกำแพงแก้วของพระอุโบสถวัดมณีมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมืองสงขลา
6. ศิลจารึกศิลาทอง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร

7. ศิลจารีกสวนตุล ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา

8. จารึกพระปรมาลิไทยและนามาลิไทยย้อยที่สวนหม่อม ตำบลปริก อำเภอสะเดา

ประเภทกีฬา การเล่นเกมกีฬาทั้งเล่นเป็นทีมและเล่นระหว่างบุคคล มีทั้งกีฬากลางแจ้ง กีฬาในร่ม เช่น หมากรุกมว ว้าว สะบ้า ราวเต้อ ลูกไอว บูลี่ ไม้ฮี้ เป็นต้น การเล่นเกมพื้นบ้านของ ผู้ใหญ่ กีฬาพื้นบ้านเป็นกิจกรรมหนึ่งของชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการพักผ่อนหย่อนใจและ การหาโอกาสพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างความสามัคคีขึ้นในกลุ่มชน เป็นกิจกรรมที่สร้างให้สังคมมี ระบบระเบียบ เช่น การฝึกให้ผู้เล่นมีน้ำใจเป็นนักกีฬา กีฬาพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา ที่นิยมเล่น กันแพร่หลาย คือ การเล่นเกมไก่ แข่งนกเขา ว้าว สะบ้า หมากรุกมว และชนวัว

ดนตรีพื้นบ้าน

1. วงโนรา วงโนรา บรรเลงประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู เพื่อเชิญครูตายายมาเข้าทรง โนราโรงครูเป็นการแสดงโนราประกอบพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ในวิถีของชนภาคใต้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการแสดง ๓ ประการ คือ เพื่อเป็นการเคารพบูชาและแสดงความกตัญญูต่อวิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อแก้บน และเพื่อทำพิธีครอบครูโนราและรักษาโรคต่าง ๆ การแสดงโนราโรงครูจะมี 2 ประเภท คือ 1) การแสดงโนราโรงครูใหญ่ เป็นการแสดงโนราโรงครูสมบูรณ์แบบถูกต้องครบถ้วนตามประเพณีและนิยมแสดงโดยทั่วไปใช้เวลา 3 วัน 2 คืน 2) การแสดงโนราโรงครูเล็กหรือโรงค้ำครู เป็นการแสดงเพื่อยืนยันว่าจะมีการจัดโรงครูใหญ่อย่างแน่นอน ใช้เวลาแสดง 1 วัน 1 คืน การแสดงโนราโรงครูซึ่งจัดโดยทั่วไปจะเริ่มในเดือนมีนาคมถึงเดือนกันยายนเริ่มพิธีในวันพุธถึงวันศุกร์ การแสดงโนราโรงครูจะมีองค์ประกอบและรูปแบบการแสดงโนราสมบูรณ์ครบถ้วนทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การรำ การร้อง การแสดงเป็นเรื่อง และการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมที่ทำให้เกิดศิลปะการแสดงโนราสืบทอดต่อมาอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมโดยเรียบง่ายไม่ซับซ้อนและเข้าถึงพิธีกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

องค์ประกอบและรูปแบบในการแสดงโนราโรงครู ประกอบด้วย การรำ มีรูปแบบการรำพื้นฐาน การรำขั้นสูงและการรำประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ รำสิบสองท่า รำสิบสองบท รำคล้องหงส์และแทงเข้ การร้อง ใช้รูปแบบการร้องรับของผู้รำและนักดนตรี คือ การร้องรับไม่ใช้ท่ารำ การร้องรับประกอบท่ารำ ได้แก่ ร้องรับบทภาคครู ร้องรับประกอบการรำทุกประเภท การแสดงเป็นเรื่อง เป็นรูปแบบของการแสดงละครจากวรรณกรรมพื้นบ้านเฉพาะตอนสำคัญต่อเนื่องกัน 12 เรื่อง และเลือกเรื่องมาแสดงเต็มรูปแบบของพิธีกรรมอีก 2 เรื่อง เพื่อสร้างความศรัทธาในพิธีกรรมให้มากยิ่งขึ้น การบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรม มีรูปแบบของจังหวะที่ใช้ประกอบพิธีกรรมแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะได้แก่ การเข่นของสังเวและประทับทรงใช้เพลงเซต การเชิญวิญญาณใช้จังหวะเชิญตายาย การรำรำประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ปัจจุบันโนราโรงครูยังคงมีการสืบสานอย่างเคร่งครัดในหลาย

จังหวัด เช่น สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง เป็นต้น โดยเฉพาะในกลุ่มคณะโนรายังประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู รักษาจารีตขนบธรรมเนียมการแสดงและพิธีกรรมอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญ/หลักการและเหตุผล โนราโรงครู มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้ โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญวิญญาณครูหรือบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งเรียกว่า ตายายโนรา หรือ "ตาหลวง" มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง วัตถุประสงค์ก็เพื่อ แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเพื่อควมมีสวัสดิมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อให้มารับการเช่นวังเวย หรือเพื่อแก้บนตามที่ได้บนบานไว้ หรือเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่แก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงต้องเชิญครูมาเข้าทรงหรือมา "ลง" ยังโรงพิธี โนราที่จะเล่นลงครูได้ต้องมีความรอบรู้เรื่องพิธีกรรมในการรำลงครูเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้บางที่จึงเรียกโนราลงครูเป็น "โนราโรงครู"

ความเชื่อ โนราโรงครูและพิธีกรรมในโนราโรงครู เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมารวมกลุ่มกันเพื่อประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อและความศรัทธาร่วมกัน การที่สมาชิกของสังคมมีความเชื่อทางศาสนาเหมือนกัน มีผลทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นภายในสังคม พิธีกรรมทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคือพิธีกรรมโนราโรงครู จะมีบทบาทสำคัญในการที่ทำให้ชาวบ้านต่างมีความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำมาซึ่งความเป็นเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม เป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ทางสังคมหรือการจัดระบบเครือญาติของชาวบ้านภาคใต้โดยอาศัยความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านด้านความเชื่อที่มีส่วนในการสร้างพลังชุมชนและความมั่นคงในชุมชน นอกจากนี้การได้มากระทำการกิจกรรมร่วมกันในพิธีกรรมโนราโรงครู ตั้งแต่การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับตายาย กินเลี้ยง รื่นเริงสนุกสนานด้วยกัน เป็นเหตุให้มีการรวมญาติมิตรที่อาศัยอยู่ห่างไกลได้กลับมาพร้อมกันอีกครั้ง การได้กลับมาพบกัน ทำกิจกรรมร่วมกันมีเป้าหมายอันเดียวกัน ก่อให้เกิดเอกภาพและสัมพันธ์ภาพในสังคม ขณะเดียวกันความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ก็ได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หล่อหลอมเชื่อมโยงเป็นระบบที่มีโครงสร้างสัมพันธ์กับระบบอื่นของสังคม กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยที่อาศัยประเพณีและพิธีกรรมทางความเชื่อในการรวมกลุ่มและสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคมนอกจากนี้ พิธีกรรมโนราโรงครูยังส่งผลต่อการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมแก่คณะโนรา ลูกหลาน ตายายโนราและชาวบ้านทั่วไป เป็นการแสดงออกถึงความสำนึกในความกตัญญูรู้คุณต่อครูบาอาจารย์ บิดามารดา พ่อแม่ตายาย ทั้งที่ล่วงลับแล้วและยังมีชีวิตอยู่ บุคคลที่ถูกเลือกเป็นคนทรงครูหมอโนรา จะต้องประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม มีเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์ ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น ตัดขาดจากอบายมุขทั้งปวง หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ได้รับการยอมรับจากครูหมอโนราและยังจะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ การปฏิบัติตนดังกล่าวนอกจากจะเป็นการควบคุมตนเองแล้วยังเป็นแบบอย่างแก่ชาวบ้านทำให้ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากชาวบ้านในสังคมนั้นด้วย

ความสำคัญของโนราโรงครู พิธีกรรมในโนราโรงครูมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสืบทอดการรำโนรา นอกจากนี้พิธีกรรมบางอย่างที่ทำกันในโนราโรงครู ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่ขลังและศักดิ์สิทธิ์ เช่นพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่แล้วสามารถเป็นโนราใหญ่หรือนายโรงโนราและประกอบพิธีกรรมในโนราโรงครูต่อไปได้ อันเป็นการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมด้านนี้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เมื่อได้เป็นโนราใหญ่แล้วบางคนก็จะไปตั้งคณะโนราของตนเองและต้องมีผู้ร่วมคณะทั้งคนรำ คนแสดง และลูกคู่ ซึ่งเป็นผลโดยตรงของการสืบทอดการรำโนรา อันเป็นการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือของภาคใต้ด้านโนราให้ดำรงอยู่สืบไปโดยตัวศิลปิน จึงเป็นอีกบทบาทและหน้าที่หนึ่งของศิลปินที่มีต่อปัจเจกบุคคลและสังคมในการทำหน้าที่ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมทั้งการบำบัดอาการทางจิตและทางกายภาพ เช่น การบน การแก้บน การรักษาอาการป่วยไข้ เป็นต้น เป็นพิธีกรรมประเภทรักษาโรคและสร้างขวัญกำลังใจ มีรูปแบบหรือลักษณะของการแสดงแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. โนราโรงครูใหญ่ หมายถึงโนราโรงครูเต็มรูปแบบ ปกติการรำโนราโรงครูใหญ่ทำกัน 3 วันจึงจบพิธี เริ่มตั้งแต่วันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ และจะต้องทำกันเป็นประจำ เช่น ทุกปี ทุกสามปี ทุกห้าปี แล้วแต่จะกำหนด การรำเช่นนี้จำเป็นต้องใช้เวลาเตรียมการนาน 2. โนราโรงครูเล็ก หมายถึง การรำโนราโรงครูแบบย่อ ใช้เวลารำเพียง 1 คืนกับ 1 วันเท่านั้นปกติ จะเข้าโรงครูในตอนเย็นของวันพุธไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี

2. กาหลอ บรรเลงในงานศพ เพื่อเป็นสื่อส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์

3. โตะครึม บรรเลงประกอบพิธีกรรม เพื่อเชิญครูตายายมาเข้าทรง

4. มโนราห์ หรือ โนรา หรือเขียนว่า มโนห์รา ก็มี เป็นชื่อศิลปะการแสดงพื้นเมืองอย่างหนึ่งของภาคใต้ มีแม่บททำร่ายอย่างเดียวกับละครชาตรี บทร้องเป็นกลอนสด ผู้ขับร้องต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ สรรหาคำให้สัมผัสกันได้อย่างฉับไว มีความหมายทั้งบทร้อง ทำร่ายและเครื่องแต่งกายเครื่องดนตรีประกอบด้วย กลอง ฉิ่ง โหม่ง ปี่ชวา และกรับ ปัจจุบันพัฒนาเอาเข้าร่วมด้วย เดิมนิยมใช้ผู้ชายล้วนแสดง แต่ปัจจุบันมีผู้หญิงเข้าไปแสดงด้วย

5. การเล่นสืละมีปรากฏในภาคใต้ตอนล่างของไทยเป็นเวลาช้านาน โดยได้รับอิทธิพลจากชาวมุสลิมที่เข้ามาจากอินโดนีเซียและมาเลเซีย เมื่อชาวมุสลิมส่วนหนึ่งที่อพยพเข้ามาในอำเภอจะนำอำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ทำให้เริ่มมีการแสดงสืละขึ้น การเล่นสืละได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา มีการถ่ายทอดการเล่นสู่ลูกหลานทำให้ลูกหลานชาวสงขลาใน 4 อำเภอดังกล่าว มีศิลปินมีความสามารถในการเล่นสืละ ซึ่งเป็นศิลปะชั้นเชิงการต่อสู้ด้วยอาวุธมือเปล่าเป็น และได้กลายมาเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นจนทุกวันนี้ ในระยะเริ่มแรกลักษณะการเล่นยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแต่เป็นการละเล่นเพื่อประลองความสามารถกันในสมัยก่อนชาวมุสลิมส่วนมากที่ความสามารถในการต่อสู้ด้วยมือเปล่า หรือมีการใช้อาวุธต่อสู้ด้วย คือ กริช เพื่อไว้ป้องกัน

ตัวจากการศึกษาสังคม เมื่อหมดศึกสงคราม สิ่งจึงกลายเป็นการเล่นที่มีการประชันขันแข่ง จนเป็นนิยมอย่างแพร่หลาย

6. หนังสืงหนังสืออิมเท่งหนังสือมีประวัติความเป็นมาอย่างไรยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ นักวิชาการหลายคนได้ให้ข้อสันนิษฐานไว้แตกต่างกัน ดังนี้ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของหนังสืออิมเท่งไว้อย่างละเอียด สรุปได้ว่า การละเล่นแบบแสดงเงา (shadow play) เป็นการละเล่นที่มีมานานแล้ว และเล่นกันแพร่หลาย ได้มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการละเล่นแบบนี้กันมากแต่ยังหาข้อยุติไม่ได้ อย่างไรก็ตามพบว่าการละเล่นชนิดนี้มีแพร่หลายในเอเชียอาคเนย์ และมีส่วนของวัฒนธรรมอินเดียปนอยู่อย่างเห็นได้ชัด นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องนี้มีทรรศนะแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเชื่อว่าการเล่นเงาชนิดนี้ต้องมีกำเนิดที่ใดที่หนึ่งก่อน แล้วแพร่หลายไปยังที่อื่น ๆ แล้วแต่ละแห่งก็พัฒนาตัวเองไปตามวัฒนธรรมของตน เพราะการแสดงแบบนี้แสดงได้ง่าย กล่าวคือเพียงแสดงการเล่นให้ปรากฏบนจอเพียงครั้งเดียวคนดูก็สามารถลอกเลียนวิธีการได้ แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบตามประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ยิ่งกว่านั้นอิทธิพลของต่างชาติที่มีต่อการแสดงหุ่นกระบอกละครตลอดจนดนตรีของประเทศนั้น ๆ เป็นพยานหลักฐานว่ามีได้มาจากแหล่งเดียวจากการละเล่นเงาแบบนี้เลย นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า หนังสืออิมเท่งของแต่ละประเทศต่างกำเนิดขึ้นมาเองแล้วพัฒนากันเองเรื่อย ๆ มาโดยมิได้เกี่ยวข้องกันเลย หนังสือที่นิยมเล่นในเอเชียอาคเนย์ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นแบบหนังใหญ่ของไทย และหนังสือเบกของเขมร ซึ่งรูปหนังมีขนาดใหญ่ และส่วนแขนติดกับบ่าเคลื่อนไหวไม่ได้ ส่วนอีกแบบหนึ่ง รูปมีขนาดเล็กกว่า แขนมีรอยต่อเป็นข้อทำให้เคลื่อนไหวได้แขนหนึ่งหรือทั้งสองแขน แบบหลังนี้เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางอย่างแบบแรก มีเล่นทั้งในชวา บาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ลาว และเขมร โดยเฉพาะทางภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนหนังสืออิมเท่งในประเทศไทยจะมีประวัติความเป็นมาอย่างไรนั้นยังยุติไม่ได้ เพราะมีผู้สันนิษฐานขัดแย้งกันเป็นหลายทางยังไม่มีฝ่ายใดนำหลักฐานมาอ้างให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้

เพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงเรือแหลมโพธิ์ เพลงกล่อมเด็ก

อาหารพื้นเมืองและขนมพื้นบ้าน

ไข่ครอบ เป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารอย่างหนึ่งของครอบครัวชาวประมงพื้นบ้านแถบริมทะเลสาบสงขลา รู้จักทำกันมานาน แต่ก่อนทำเพียงแค่ว่าเพื่อถนอม หรือรักษาไข่แดงที่ เหลือจำนวนมากจากการใช้ไข่ขาวย้อมด้ายเนื้ออวน แห กัดวางปลา ไม่ให้เน่าเสียโดยการนี้ เพื่อเก็บไว้กิน และนำไปขายในงานเทศกาล ตลาดนัดชุมชน ไข่ครอบ แต่ก่อนใช้จะหากินกันได้ง่ายๆ จะมีกิน มีขายก็ต่อเมื่อมีการย้อมเส้นด้าย ในช่วง 1 - 2 สัปดาห์ แต่ปัจจุบันจะทำขายเป็นอาชีพกันหลายครอบครัว ในตลาดนัดวันต่าง ๆ ของสงขลา ในร้านข้าวแกงก็จะมีจำหน่าย ไข่ครอบเท่าที่สืบ ทราบจะมีการทำกันเฉพาะในครอบครัวของชาวประมงริมทะเลสาบฝั่งตะวันออก โดยเฉพาะที่ชุมชนบ้านคูขุด ไข่ครอบจึงนับว่า

เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการถนอมอาหาร ของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลคูขุด อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

แป้งแดง เป็นการถนอมอาหารวิธีหนึ่ง เป็นอาหารคาวประเภทหมักดอง ใช้ปลากระดุกอ่อน ๆ เช่น ปลาโคบ และปลาแมว ปลาหลังเขียว ปลาฝักพริ้ว เป็นต้น เอามาขอดเกล็ด ควักเอาชื้อออก ผ่านหลังล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำมาคลุกกับเกลือและน้ำตาล เก็บไว้ในไหปิดฝาให้มิดชิด หมักไว้หนึ่งคืน แล้วนำมาคลุกกับข้าวเย็น ซึ่งผสมด้วยสืผสมอาหารสีแดงและสอดเข้าไปในส่วนที่ผ่า นำปลาลงไปหมักในไหอีกครั้งหนึ่ง ทิ้งไว้ 3-5 วัน ก็นำไปปรุงอาหารได้

ขนมกุหลิบ เป็นขนมพื้นบ้านภาคใต้ ทำจากแป้งข้าวเหนียว โดยนำข้าวเหนียว ไปโม่ให้ละเอียด ขยำแป้งด้วยน้ำกะทิ นำให้หนึ่งให้สุก โรยด้วยมะพร้าวขูดคูลูกเกลือ และข้าวเหนียวคั่ว เมื่อรับประทาน ก็ตัดเป็นชิ้น ราดด้วยน้ำตาลตะโหนดที่เคี้ยวจนหอม

ขนมดู เป็นขนมพื้นบ้านภาคใต้ แถบจังหวัดชายแดน เป็นขนมโบราณของจังหวัดสงขลา ปัจจุบันเป็นขนมที่หาทานได้ยากเพราะคนรุ่นใหม่ทานไม่เป็น จึงไม่ค่อยนิยมทำขาย แต่ตามตลาดพื้นเมืองสงขลาอย่างเกาะยอ ยังคงมีขนมดูขายอยู่

ขนมบอ เป็นขนมโบราณชนิดหนึ่ง ขนมบอ คำว่า บอ มาจากคำว่า "กระบอก" คือการนำ แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว ผสมกับ น้ำตาลโหนด แล้วนำแป้งหยอดใส่กระบอก แล้วไปนึ่งจนสุก แล้วนำมาคลุกกับมะพร้าวขูด

ขนมป้า เป็นขนมพื้นบ้านชนิดหนึ่ง บ้างเรียกว่าขนมป้าจอก ทำโดยหยอดแป้งลงในถ้วยตะไล ภาชนะได้ เรียกว่า"จอก"ทำโดยนำแป้งข้าวเจ้าผสมกับน้ำตาลโหนดที่มีเชื้อยีสต์อยู่ด้วยแล้วนำไปนึ่งให้สุก รับประทานกับมะพร้าวขูดคูลูกเกลือ

ขนมปากหม้อ เป็นขนมไทยที่มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมประจำชาติไทยคือ มีความละเอียดอ่อนประณีตในการเลือกสรรวัตถุดิบ วิธีการทำ ที่พิถีพิถัน รสชาติอร่อยหอมหวาน สีสันสวยงาม รูปลักษณ์ชวนรับประทาน

ขนมลา เป็นขนมหวานพื้นบ้านทางภาคใต้ของประเทศไทย ทำมาจากแป้งข้าวเจ้า เป็นขนมสำคัญหนึ่งในห้าชนิดที่ใช้สำหรับจัดหมับ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ในงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ซึ่งเป็นงานบุญประเพณีที่สำคัญ ของจังหวัดในภาคใต้ เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลาในประเพณีต่ายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นต้น ปัจจุบัน ขนมลามิจำหน่ายตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในเทศกาลอย่างที่เคยปฏิบัติมา ขนมลามิ 2 ชนิด คือ ลาเช็ดและลากรอบ ขนมลาเช็ด จะใช้น้ำมันน้อย โรยแป้งให้หนา เมื่อสุกพับเป็นครึ่งวงกลม รูปร่างเหมือนแห ส่วนลากรอบ นำลาเช็ดมาโรยน้ำตาลแล้วนำไปตากแดด ปัจจุบันมีการทำลากรอบแบบใหม่ โดยเพิ่มแป้งข้าวเจ้าให้มากขึ้นใช้น้ำมันมากขึ้น เมื่อแป้งสุกแล้วม้วนเป็นแท่งกลม ดึงไม้ออกมาเป็นม้วนยาว เรียกว่า ลางู ประโยชน์ของขนมลา เป็นขนมที่แสดงถึงศิลปะการผลิตที่ประณีตบรรจงอย่างยิ่งจาก

แป้งข้าวเจ้า ผสมน้ำผึ้ง แล้วค่อยๆ ละเลงลงบนกระทะน้ำมันที่ร้อนระอุ กลายเป็นแผ่นขนมลาที่มีเส้นเล็กบางราวใยไหมและสอดสานกันเป็นร่างแห ขนมลาเป็นขนมที่มีความเป็นมาอันยาวนานควบคู่กับคุณธรรม การสร้างสรรค์ความดี ควรค่าแก่การอนุรักษ์ส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อดำรงวิถีชีวิตที่ดีงาม สร้างความภาคภูมิใจให้คนในท้องถิ่น รวมทั้งส่งต่อวัฒนธรรมสู่ชนรุ่นหลังสืบไปตราบนานเท่านาน

ขนมเจาะหู หรือ ขนมเจาะรู ในบางท้องถิ่นเรียกว่า ขนมติ๋ม ขนมชนิดนี้รูปร่างหน้าตาจะเหมือนโดนัทอันเล็ก ใช้ในงานบุญสารทเดือนสิบ (ชิงเปรต) ของภาคใต้ และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ของจังหวัดสงขลา ตามความเชื่อว่า ขนมพองเป็นสัญลักษณ์แทนเงิน เบี้ย สำหรับใช้สอย ถือเสมือนเป็นเครื่องประดับจำพวกตุ้มหูหรือต่างหู หรือเงินรูสมัยโบราณ เหตุเพราะรูปทรง ของขนมคล้ายเบี้ยหอย ส่วนประกอบของขนมเจาะหู ได้แก่ แป้งข้าว แป้งข้าวเจ้า น้ำตาลโตนด น้ำตาลทราย หรือบางที่อาจใช้ไข่ไก่ เชื่อว่าขนมนี้เป็นเหมือนเงินที่จะนำไปใช้ในนรก แต่เป็นเรื่องของพิธีกรรมของแต่ละท้องถิ่นที่จะแตกต่างกันไป สะท้อนออกมาผ่านวัฒนธรรมการกิน

ขนมทองเอก เป็นขนมที่ดัดแปลงมาจากขนมของ ชาวตะวันตก มีส่วนผสมของไข่แดง กะทิ แป้งสาลี และน้ำตาลทรายทองเอกจัดเป็นขนมที่ใช้ในงาน มงคลต่าง ๆ เนื่องจากเนื้อขนมมีสีเหลืองทองและมีชื่อเป็นมงคล ความหมาย เป็นขนมในตระกูล ทอง อีกชนิดหนึ่งที่ต้องใช้ความ พิถีพิถันเป็นอย่างยิ่งในทุกขั้นตอนการทำมีลักษณะที่สง่างาม โดดเด่นกว่าขนมตระกูลทองชนิดอื่น ๆ ตรงที่มีทองคำเปลวติดไว้ที่ด้านบนของ ขนม คำว่า "เอก" หมายความว่า การเป็นที่หนึ่ง การใช้ ขนมทองเอก ประกอบ พิธีมงคล สำคัญต่าง ๆ หรือใช้มอบเป็น ของขวัญ ใน งานฉลอง การเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง จึงเปรียบเสมือน คำอวยพร ให้ เป็นที่หนึ่งด้วย

ขนมพอง สำคัญของขนมเดือนสิบ ตามความเชื่อ ของคนนครศรีธรรมราช เป็นสัญลักษณ์แทนเรือ แพ ที่บรรพบุรุษ ใช้ข้ามห้วงมหรณพ เหตุเพราะขนมพองนั้นแผ่ดังแพมีน้ำหนักเบา ย่อมลอยน้ำและขี่ข้ามได้ ด้วยส่วนประกอบของขนมพอง คือ ข้าวเหนียว แห่ทั้งไว้ประมาณหนึ่งคืบ แล้วนำไปนึ่งให้สุก แล้วพิมจะใช้ทรงเหลี่ยม หรือทรงกลมออกมา ขนมพอง มีบทบาทในพิธีสำคัญต่าง ๆ มากมาย เช่น วันรับตายาย ของคนนครศรีธรรมราช และ ประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ของจังหวัดสงขลา เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบขนมอีกมากมายเช่น ขนมค้างคาว ขนมป้าจี ขนมดู ขนมบูดู ขนมหัวครก ขนมหม้อข้าวหม้อแกงลิง ขนมดอกโดน ขนมบอก ขนมคนที ขนมใส่ไส้ ขนมเทียน

ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ชาวจังหวัดสงขลา มีความเชื่อพิธีกรรมที่หลากหลาย ประสมประสาน ระหว่างความเชื่อในลัทธิดั้งเดิม ศาสนา พราหมณ์ (ฮินดู) พุทธศาสนา และความ เชื่อเกี่ยวเนื่องกับศาสนาอิสลาม รวมทั้งคติความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาของชาวไทยเชื้อ สายจีนใน

จังหวัดสงขลา เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับชาติ ภูพ สวรรค์ และนรก ความเชื่อเกี่ยวกับผี साग เทวดา และนางไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ และมีพิธีกรรม เป็นต้นว่า โนราโรงครู พิธีตัดจุโงรา การไหว้เทียมดา การแต่งงานกับต้นไม้ ของคนอำเภอสิงหนคร งานประเพณีสำคัญของจังหวัดสงขลาที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีต ได้แก่

1. ประเพณีรับเทียมดาหรือรับเทวดาหรือบางท้องถิ่นเรียกว่า "รับเจ้าเข้าเมือง" เป็นประเพณีที่ทำกันในช่วงวันสงกรานต์ เนื่องจากวันสงกรานต์ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยโบราณ ชาวใต้เชื่อกันว่าในช่วงวันสงกรานต์เป็นวันเถลิงศกใหม่จะมีเทวดาผลัดเปลี่ยนกันลงมาคุ้มครองโลกและดูแลทุกข์สุขของบ้านเมือง ก่อนวันสงกรานต์หนึ่งวันเชื่อกันว่าเทวดาองค์เก่าจะลาโลกไป ในวันสงกรานต์จึงวางเทวดาหลังวันสงกรานต์หนึ่งวัน เทวดาองค์ใหม่ก็จะมาดูแลคุ้มครองโลกมนุษย์แทน จึงจัดให้มีพิธีกรรมรับเทียมดาองค์ใหม่ขึ้นโดยการสร้างศาลหรือร้านเทียมดา เตรียมอาหารคาวหวาน พร้อมธูปเทียนประกอบพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตในรอบปีและต้อนรับเทวดาองค์ใหม่ ดังเช่นชุมชนในตำบลคลองแห ซึ่งมีความเชื่อว่าถ้าหากใครได้ไปร่วมพิธี รับเทียมดาก็จะทำให้ครอบครัวและตัวเองอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บประเพณีรับเทียมดา เป็นพิธีกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของชาวบ้านจังหวัดสงขลา จะมีพิธีรับเทียมดาขึ้นใน อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอสทิงพระ อำเภอเมือง อำเภอหาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งประเพณีรับเทียมดาจะปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากสังคมเกษตรกรรมในสมัยโบราณชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติล้วนมีเทพเจ้ากำหนดขึ้นมาและเชื่อว่าในรอบปีเทวดาจะหมุนเวียนมาปกป้องรักษาคุ้มครองให้คนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข และคุ้มครองให้การทำมาหากินการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อเทพดาที่ปกป้องรักษา เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีที่ดีงามและเป็นการแสดงความกตัญญูต่อองค์เทวดาที่ปกป้องรักษาให้คนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข มีสุขภาพที่แข็งแรงการเกษตรอุดมสมบูรณ์ จึงได้จัดรับ เทียมดาขึ้น ประเพณีรับเทียมดา เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของตำบลคลองแห คือ "การรับเทียมดา" หรือรับเทวดา ความเชื่อของสังคมเกษตรสมัยก่อนที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ อาเพศ และความสุขต่าง ๆ ล้วนแต่เทพเจ้ากำหนดทั้งสิ้น จะโชคดีหรือร้ายขึ้นอยู่กับ เทวดาจะบันดาลโดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าในรอบปีหนึ่งจะมีเทวดาหมุนเวียนกันมาคุ้มครองรักษาหมู่บ้านนั้นๆ หมุนเวียนอยู่เช่นนี้เสมอ ดังนั้นจะต้องมีการรับส่งและบูชาบวงสรวงเทพเจ้าหรือเทวดา เพื่อเป็นการสนองคุณที่ช่วยคุ้มครอง และดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข บันดาลสมัยก่อนการทำนา ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ชาวนาจึงทำพิธีบูชาเทวดา โดยยกหลา (ศาลา) หรือร้านเทวดาที่กลางนา ยกเป็นเสา ๑๖ เสา นำข้าวที่ออกรวงมาบูชา โดยตำเป็นข้าวเฒ่า เพื่อถวายเป็นบูชาเทวดา เอาปลาที่หาได้ในท้องนา ซึ่งมีหัวมีหาง ขนมห้าวพอง ขนมหาว ขนมแดง ข้าวตอก ดอกไม้ ที่หาได้ในท้องถิ่น นำมาบูชาเทวดา เพื่อให้เทวดาได้ปกป้องรักษาข้าว ไม่ให้นกหนู มากินข้าวในนา และดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล โดยจะทำพิธีถวายเป็นบูชาเทวดา หรือประเพณี

รับเทียบดาในช่วงสงคราม ซึ่งนิยมทำในวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ เพราะว่าวันดังกล่าวเป็นวันแข็งหรือวันเทวดา ประเพณีรับเทวดา จึงเป็นประเพณีที่แสดงความกตัญญูต่เทวดาที่ได้คุ้มครองและความเป็นสิริมงคลในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่า บ้านใด ได้มาร่วมพิธีรับเทียบดา ก็จะทำให้บุคคลในครอบครัวนั้นอยู่เย็นเป็นสุข

2. ประเพณีเปลี่ยนผ้าพระสามองค์ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พระพุทธรูปสามองค์ ก่อสร้างด้วยศิลาทรายแดงนั่งเรียงกันในศาลาในฝาผนังกันทึบทั้งสี่ด้าน ทางเข้าออกเป็นประตูไม้ ราษฎร เรียกว่า "พระสามองค์" พระพุทธรูปนี้อยู่ในบริเวณวัดเทพาไพโรจน์ (เดิมชาวบ้านเรียก วัดพระสามองค์) เล่ากันว่าเมื่อครั้งข้าหลวงนายอ่อนปกครองอำเภอนั้นได้สร้างศาลาเป็นที่พักอยู่หน้าเมืองเพื่อไว้เป็นที่พักก่อนเข้าเมือง และที่ศาลานี้มีพระรูปหนึ่งชื่อ "พระนวล" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปท่านได้นำอาหารซึ่งชาวบ้านนำมาถวายที่เหลือจากนั้นมาปั้นพระพุทธรูปแล้วห่อด้วยดินเหนียวเป็นพระพุทธรูป (พระจังหัน) นำเกสรดอกไม้ที่ใช้บูชาพระที่แห่งเดียวมาปั้นเป็นพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง (พระเกษร) และนำเศษขี้เถ้าไม้แก่นจันทร์ซึ่งเป็นไม้หอมปั้นเป็นพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง (พระแก่นจันทร์) ด้วยความตั้งใจของพระนวลนั้นเข้าใจว่าพระสามองค์นี้คงจะแทนพระรัตนตรัย โดยให้ประดิษฐานอยู่บนศาลาและได้กระทำพิธีปลุกเสกเป็นที่สักการะของชาวเมืองเทพาซึ่งได้พร้อมใจกันสร้างโครงโบกปูนทับไว้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งพระสามองค์ได้แสดงอภินิหารต่าง ๆ ชาวบ้านที่บนบานศาลกล่าวก็ได้สมปรารถนาจึงเป็นที่เคารพสักการะเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองเป็นต้นมา ต่อมาเกิดน้ำท่วมใหญ่ซึ่งท่วมสูงถึง 15 เมตร จมหมดทั้งเมืองเทพาและน้ำไหลเชี่ยวมาก ทำให้เมืองเทพาพังทลาย ชาวเมืองเทพาตายเป็นจำนวนมากซึ่งข้าหลวงอ่อนก็เสียชีวิตในช่วงนี้ด้วย ศาลาหน้าเมืองก็ถูกทำลายเช่นกันแต่ก็เป็นอัศจรรย์ที่พระทั้งสามองค์มิได้รับความเสียหายแต่ประการใด ยังคงอยู่ที่ซากศาลานั้นเหมือนเดิมจากอุทกภัยในครั้งนั้นชาวเมืองเทพาที่รอดชีวิตต่างอพยพกันไปตั้งรกรากที่อื่นจนเมืองเทพากลายเป็นเมืองร้าง พระพุทธรูปทั้งสามองค์นั้นนาน ๆ เข้าก็ถูกปกคลุมด้วยต้นไม้จนมองไม่เห็นองค์พระ ต่อมา ร.ศ.2374 ชาวไทยมุสลิมซึ่งมีอาชีพทำประมงได้มาตั้งบ้านสร้างเรือนที่บริเวณใกล้ ๆ กับพระสามองค์แต่ก็ต้องย้ายออกไปอย่างไม่มีสาเหตุ หลังจากนั้นชาวไทยพุทธซึ่งเห็นพุทธอภินิหารก็พากันสักการะและช่วยกันสร้างศาลาขึ้นมาใหม่ด้วยไม้หลังคามุงจากและมีพระมาจำพรรษาเช่นเดิม ต่อมาพระเหล่านั้นไม่สามารถจำพรรษาอยู่ได้โดยไม่ทราบสาเหตุจึงต้องกลายเป็นวัดร้างอีกครั้งหนึ่ง ศาลาที่สร้างก็ผุพังลงไปตามกาลเวลาเหลือไว้แต่พระทั้งสามองค์ ปี พ.ศ.2595 มีคนจีนได้มาบนบานให้ลูกชายที่หายไปได้กลับคืนมาจะสร้างศาลาหลังใหม่ให้ และเมื่อได้สมปรารถนาชาวจีนคนนั้นก็สร้างศาลาหลังใหม่ด้วยไม้หลุมพ้อ หลังคาสังกะสี พ.ศ.2504 เกิดพายุใหญ่พัดศาลานั้นพังลงมาโดยปลายเสาทั้ง ๔ ต้นรวบลงมาทาบองค์พระทั้งสามจนแตกละเอียด โดยก่อนเกิดเหตุการณ์ชาวบ้านได้ฝันว่าพระท่านจะไม่อยู่แล้วเพราะชาวบ้านไม่เอาใจใส่ ต่อมา พ.ศ.2505 นายลอย เทพไชย ศึกษาธิการอำเภอเทพาได้ชักชวนชาวบ้านบริจาคเงินทองเพื่อบูรณะพระทั้งสามองค์ใหม่โดยนำเศษผงพระเดิมที่แตกละเอียดมา

บรรจุลงในพระที่สร้างขึ้นใหม่ซึ่งมีโครงเหล็กและทำขึ้นด้วยคอนกรีตโดยการปั้นของนายอุดม มัชฌิมากิโร และทาด้วยสีโมเสคมองดูเหมือนพระเนื้อสามกษัตริย์พร้อมทั้งสร้างศาลาเป็นที่ประดิษฐานขึ้นอีกครั้ง ด้วยความศรัทธาของพระสามองค์นั้นมีมากโดยเฉพาะชาวจีนมีความเชื่อถือมากโดยได้มีการบวงสรวงสักการะเป็นประจำทุกปี ต่อมานายบักยัง แซ่เต๋ ได้บริจาคเงินบูรณะตกแต่งใหม่อีกครั้ง และในสมัยนายจบ พลฤทธิ์ เป็นศึกษาธิการอำเภอเทพา ท่านได้สร้าง "พระจีน" พระสำนักวัดสังกระยาอีกรูปหนึ่งประดิษฐานในวิหารเดียวกัน

3. ประเพณีต่ายย่าน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันโดยทั่วไปว่า ประเพณีทำบุญเดือนหก หรือประเพณีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัววัดท่าคุระ เป็นประเพณีส่วนชุมชนที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี สถานที่จัดประเพณีต่ายย่านจัดขึ้น ณ วัดท่าคุระ หมู่ที่ 9 ตำบลคลองรี อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในวันพุธ แรม 1 ค่ำ เดือน 6 (วันแรม 1 ค่ำ ตรงกับวันพุธ หากปีใดวันแรม 1 ค่ำ ไม่ตรงกับวันพุธให้เลื่อนออกไป เป็นวันพุธแรกที่เป็นข้างแรมของเดือน 6) ลูกหลานของชาวบ้านท่าคุระที่อาศัยอยู่ในบ้านท่าคุระ ตลอดจนผู้ที่ไปอาศัยอยู่ที่อื่น จะกลับมาร่วมประเพณีต่ายย่านกันอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งมีจำนวนผู้มาร่วมพิธีเพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อมาร่วมพิธีสงฆ์เจ้าแม่อยู่หัว แสดงความเคารพนบ หรือการแสดงความกตัญญูต่อพระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัว ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าคุระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประเพณีต่ายย่าน เกิดจากความศรัทธาในความศรัทธาของเจ้าแม่อยู่หัว ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย หน้าตักกว้างประมาณ ๒ เซนติเมตร สูงประมาณ 2.5 เซนติเมตร ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าคุระ หมู่ที่ 9 ตำบลคลองรี อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลายหรืออยุธยาตอนต้น ประมาณ พ.ศ. 1900 โดยสร้างขึ้นจากความเคารพศรัทธาในตัวบุคคล จึงสร้างพระพุทธรูปขึ้นแทนผู้ที่เคารพศรัทธา ซึ่งมีความสอดคล้องกับประวัติของเจ้าแม่อยู่หัว ประเพณีต่ายย่าน จัดขึ้นตรงกับวันทำพิธีสมโภชตามประเพณีที่ปฏิบัติต่อเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในอดีต ประชาชนในพื้นที่ที่มีพิธีกรรมนั้นก็ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจะเห็นได้จากข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเจ้าแม่อยู่หัวตามตำนาน ดังนี้ ตำนานที่ 1 ตายายพราหมณ์จันทร์ จัดพิธีส่งเสด็จพระมเหสี และพระโอรสที่จะได้กลับเมืองหลวง โดยกำหนดจัดขึ้นในวันพุธแรกของข้างแรมเดือน 6 ด้วยการนิมนต์พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปประสาทร สรงน้ำพระพุทธรูปแก่พระมเหสี และจัดให้มีการแสดงโนราถวาย พระมเหสีทรงมอบพระพุทธรูปทองคำแก่ ตายายพราหมณ์จันทร์ไว้เป็นอนุสรณ์ และพระนางจะเสด็จกลับไปที่บ้านตายายพราหมณ์จันทร์ในวันพุธแรกของเดือนหกข้างแรมทุกปี ตายายพราหมณ์จันทร์ก็ชักชวนชาวบ้านกระทำการพิธีระลึกถึงเป็นประจำจนกลายเป็นประเพณีสืบมา ตำนานที่ 2 พิธีรับขวัญพระหน่อ ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าแผ่นดินสมัยนั้นที่จมน้ำสูญหายไปอย่างน่าอัศจรรย์ ตายายพราหมณ์จันทร์ไปพบและช่วยชีวิตไว้ พระเจ้าอยู่หัวให้ทหารออกตามหา เมื่อพบพระหน่อ พระเจ้าอยู่หัวและพระราชินีก็มารับพระหน่อกลับเมืองหลวง ก่อนพากลับเมืองได้ทำพิธีสมโภชกำหนดเป็นวันพุธ แรม 1 ค่ำ เดือน 6 เมื่อถึงวันอันเป็นมงคล วันพุธ แรม 1 ค่ำ เดือน

6 ได้นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เสร็จแล้วมีการแสดงโนราเป็นการแสดงพื้นบ้านและการละเล่นต่าง ๆ อย่างมโหฬาร พร้อมทั้งได้ทำขนมพอง ขนมลา ขนมต้มแดง ขนมโค (เป็นขนมของภาคใต้โดยเฉพาะมีลักษณะคล้ายขนมต้มขาวของภาคกลาง) อาหารคาวหวาน มาร่วมสมโภชตามประเพณี ในวันพฤหัสบดีโดยจัดเครื่องหมาก 1 สำหรับ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องบายศรี ซึ่งเป็นการเริ่มต้นแห่งพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ตามขัตติยประเพณี และพระราชินีหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเจ้าแม่อยู่หัวได้มอบแผ่นทองคำ และสลักรูปพระหน่อลงในแผ่นทองมอบให้ตาพรหมยายจันเพื่อระลึกถึงพระหน่อ สองตายาย ร้องขอให้พระเจ้าแผ่นดิน พระราชินี และพระหน่อได้สร้างวัดบริเวณริมทะเลสาบใกล้หมู่บ้านพรหมณจันทร์ เมื่อสร้างเสร็จแล้วให้ชื่อว่า "วัดท่าทอง" (ท่าหมายถึงท่าเรือ) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นวัดท่ากระ และนำแผ่นทองคำสลักรูปของ พระหน่อมามาหล่อเป็นพระพุทธรูปจำลองแทนพระหน่อ ถวายพระพุทธรูปจำลองไว้กับวัดท่าทองหรือวัดท่ากระในปัจจุบัน ประชาชนรู้จักพระพุทธรูปในนาม "เจ้าแม่อยู่หัว" ตั้งแต่นั้นมาจึงมีการจัดงานสมโภชและสงฆ์นำพระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัวในวันพุธ แรม 1 ค่ำ เดือน 6 รุ่งขึ้นวันพฤหัสบดี ซึ่งตรงกับวันที่ได้กำหนดจัดพิธีสมโภชรับขวัญพระหน่อเมื่อในอดีต ชาวบ้านได้จัดพิธีขึ้นทุกปี เพื่อแสดงความเคารพ หรือแสดงความกตัญญูตงตเวทีต่อองค์เจ้าแม่อยู่หัว ซึ่งมีประชาชนมาร่วมในพิธีสมโภชและสงฆ์นำพระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัวจากทั่วสารทิศ โดยเฉพาะลูกหลานของผู้ที่นับถือเจ้าแม่อยู่หัว ก็จะมาร่วมงานกันเป็นประจำทุกปี จนเรียกขานกันว่า "งานตายายย่าน" มาจนทุกวันนี้ ความหมายของคำว่าตายายย่าน คำว่า "ตา" ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง พ่อของแม่ ผัวของยาย ชายที่เป็นญาติชั้นเดียวกับพ่อของแม่หรือที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกับตา คำว่า "ยาย" ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง แม่ของแม่ เมียของตา หญิงที่เป็นญาติชั้นเดียวกับแม่ของแม่หรือที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกับยาย ดังนั้น "ตายาย" จึงหมายถึง พ่อของแม่และแม่ของแม่โดยทั่วไปชาวใต้หมายถึงบรรพบุรุษ คำว่า "ย่าน" ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ระยะทางความกว้างหรือยาวของตำบลหนึ่งไปยังอีกตำบลหนึ่ง แต่เมื่อตรวจสอบความหมายของคำว่าย่าน จากสารานุกรมภาคใต้ พบความหมายที่น่าจะสัมพันธ์กับประเพณี ตายายย่าน คือ "ย่าน" หมายถึง เทือกเขาเหล้ากอ แม้เถาวัลย์ชาวใต้ยังเรียกว่า "ย่าน" เช่น ย่านถั่ว ย่านบวบ ฯลฯ ดังนั้น ความหมายของคำว่า "ตายายย่าน" น่าจะหมายถึง ลูกหลานที่มีเทือกเขาหรือบรรพบุรุษเดียวกัน สาเหตุที่เรียกประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านท่ากระ ที่จัดขึ้น ณ วัดท่ากระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ว่าประเพณี "ตายายย่าน" เพราะประเพณีตายายย่าน เป็นการรวบรวมลูกหลาน เหลน โหลน ของชาวบ้านท่า กระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ทุกคนจากอดีตถึงปัจจุบันที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน

4. ประเพณีสมโภชแม่โพสพ (ทำขวัญข้าว) การสมโภชแม่โพสพเป็นภูมิปัญญาและพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนานของชาวนาในอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา จัดเป็นภูมิปัญญาสั่งสม ซึ่งแต่เดิมแต่ละครอบครัวจะประกอบพิธีกรรมเป็นการเฉพาะครอบครัว โดยเชิญหมอทำ

ขวัญข้าวที่เคารพนับถือ หรือคนเฒ่าคนแก่ในตระกูล เป็นผู้ทำพิธี ในสมัยโบราณส่วนใหญ่ผู้นำตระกูล หรือผู้นำครอบครัวสามารถทำพิธีได้ เนื่องจากมีตำราสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ต่อมาเมื่อระบบการทำนาเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการทำเพื่อยังชีพเป็นการทำเชิงพาณิชย์มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในกระบวนการผลิตทำให้ภูมิปัญญานี้ลดน้อยลง ปัจจุบันจึงเกิดการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่โดยมีการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญา จากที่ทำเฉพาะครอบครัวก็ทำร่วมกันที่ศูนย์รวมจิตใจหรือสถานที่สำคัญ คือ วงเวียนแม่โพสพของอำเภอรอนดง โดยทุกตำบลทุกหมู่บ้านในอำเภอรอนดงจะรวบรวมข้าวแล้วนำมาทำพิธีร่วมกันโดยใช้หม้อทำขวัญข้าวคนเดียว การทำขวัญข้าว ตามประวัติบอกเล่าสืบทอดกันมาแต่โบราณของชาวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เกิดขึ้นเนื่องจากเกิดมีปัญหาลำบากระหว่างพระพุทธเจ้ากับแม่โพสพนั้นใครจะมีบุญคุณมากกว่ากัน ต่างก็มีการถกเถียงกันผลที่สุดมนุษย์ก็ให้แม่โพสพเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ แม่โพสพทั้งเสียใจและน้อยใจเป็นอย่างมากพาลกล่าวว่า ตั้งแต่รักษามนุษย์มา มนุษย์ได้มีข้าวกินถึงแม้ว่าสิ่งอื่น ๆ จะมีพระคุณ แต่แม่โพสพก็ไม่ควรที่จะพ่ายแพ้แก่ใคร กล่าวจบ แม่โพสพก็หลีกหนีไปอาศัยอยู่ที่ภูเขาทบกัน ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านต่างก็พากันได้รับความเดือดร้อนร้องไห้ร้องไห้ เนื่องจากต้นข้าวเมล็ดลีบเสียหายหมด เกิดความอดอยากขาดแคลนอาหารไปทั่วทุกหนทุกแห่ง จนกระทั่งมีสัตว์ 2 ตัว คือ ปลาสดและนกคู้ลารับอาสาไปรับแม่โพสพที่ภูเขาทบกัน ปลาสดสมัยก่อนลำตัวจะกลมแต่พอเดินทางเข้าไปคาบเอาแม่โพสพซึ่งเป็นช่วงที่ภูเขากระทบกันพอดีและทับเอาลำตัวปลาสดจนตัวแบน จากนั้นปลาสดก็คาบเมล็ดข้าวหรือแม่โพสพออกมาพ้นจากภูเขาทบกันได้ นกคู้ลาจึงฉวยโอกาสแย่งคาบเมล็ดข้าวพาบินหนีมาจนมาถูกพายุใหญ่ก็ขอร้องให้ช่วย ปลาสดซึ่งว่ายน้ำตามมาทันพอดีขณะที่นกคู้ลาอ้าปากจะขอช่วยทำให้เมล็ดข้าวหล่นออกจากปากของนกคู้ลา ปลาสดก็รับไว้แล้วคาบมาจนกลับมาถึงที่เดิมนำมามอบให้พระพุทธเจ้าแจกจ่ายให้ประชาชนนำไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป ตั้งแต่นั้นมามีการทำขวัญข้าวเพื่อรำลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพ สืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน และปลาสดก็มีลำตัวแบนมาจนถึงบัดนี้ ดังนั้นเพื่อเป็นการทำให้แม่โพสพพอใจและอยู่กับชาวนาต่อไป จึงได้มีการทำพิธีทำขวัญข้าว หรือพิธีสมโภชแม่โพสพ เป็นพิธีบวงสรวงแม่โพสพผู้เป็นวิญญาณแห่งข้าว โดยเชื่อว่าถ้าข้าวมีขวัญสิงอยู่ประจำ ไม่หลีกหนีไปไหน

5. ประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภู จังหวัดสงขลา จากข้อมูลประวัติสมเด็จพระเจ้าเกะยอ ที่ได้รับการถ่ายทอดบอกเล่าสืบทอดกันมา สมเด็จพระเจ้าเกะยอได้เดินทางจากกรุงศรีอยุธยา เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา การเดินทางต้องเดินทางเท้า ผ่านป่า ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง และอุปสรรคมากมาย ท่านเดินทางจาริกธุดงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนถึงเกาะยอ ชาวบ้านจึงได้สร้างกุฏิให้ท่านใช้เป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาบนภูเขา ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในเกาะยอ ชาวเกาะยอเรียกภูเขานี้ว่า เขาภู และภูเขาแห่งนี้เป็นที่ตั้งกุฏิของสมเด็จพระเจ้าเกะยอ จากสภาพพื้นที่เกาะยอนี้มีน้ำล้อมรอบการเดินทางมาต้องอาศัยเรือเท่านั้น สภาพบนเกาะยอเป็นภูเขาที่มีป่าปกคลุมการเดินทางค่อนข้างลำบาก เมื่อสมเด็จพระเจ้าเกะยอเดินทางเข้ามาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมสั่งสอนให้ชาวเกาะยอ

ประพัตตินเป็นคนดีและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา จนเป็นที่พึงทางจิตใจสำหรับชาวเกาะยอทุกคน จากการที่ชาวบ้านเชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าเกาะยอเดินทางจากกรุงศรีอยุธยา มาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดเส้นทางจนมาถึงเกาะยอ ที่มีสภาพพื้นที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมจึงได้พำนักอาศัยบนเขาภู และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวเกาะยอ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ท่านได้มรณภาพลง ชาวเกาะยอและสาธุศิษย์จึงได้ก่อสร้างเจดีย์เขาภู เพื่อบรรจุอัฐิของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ โดยสร้างเจดีย์แบบจัตุรมุขย่อมุมไม้สิบสอง โดยการทำให้มุมมีหยักเป็นสี่เหลี่ยมออกมาแทนที่ตรงมุมจะมีเพียงมุมเดียว กลับทำหักย่อลงทำให้เป็น 3 มุม เมื่อจัตุรมุขที่สร้างทรงสี่เหลี่ยมมี 4 มุม จึงกลายเป็น 12 มุม พร้อมกับสร้างรูปเคารพสมเด็จพระเจ้าเกาะยอเป็นพระพุทธรูปจำนวน 4 องค์ ประดิษฐานไว้ที่จัตุรมุขทั้งสี่ด้านของพระเจดีย์เขาภู เพื่อระลึกถึงสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ จากความเคารพและความศรัทธาต่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ก่อให้เกิดพิธีกรรมเพื่อบูชาสมเด็จพระเจ้าเกาะยอโดยจัดประเพณีแห่ผ้าขึ้นเขาภูเป็นประจำทุกปี เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี

6. ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นตำนานที่มีหลายกระแส กระแสที่ 1 นางไม้ตอนที่ยังมีชีวิตนั้นมีพื้นเพอยู่บริเวณวัดมะม่วงหุ้ม เป็นลูกสาวของยาจันท์ กับ ตาเจิม ซึ่งเรียนกันว่า พ่อเจ้า แม่เจ้า ไม่ได้แต่งงาน จึงถวายเป็นที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งบ้านเป็นที่สร้างวัด เมื่อตายไปก็ปรากฏให้ชาวบ้านเห็นบ้าง เข้าฝันชาวบ้านว่าตนเองอยู่ที่ต้นมะม่วงดังกล่าวบ้าง เมื่อชาวบ้านเกิดความเชื่อจึงมีการบนบานศาลกล่าวยามที่ตัวเองประสบกับโรคร้ายไข้เจ็บ หรือความเดือดร้อนจากสาเหตุต่าง ๆ เมื่อสำเร็จตามวัตถุประสงค์ก็มีการนับถือต่อกันมา และมีพิธีกรรมบวงสรวงถึงปัจจุบัน กระแสที่เล่าสืบทอดกันมาในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นการกล่าวถึงในลักษณะของการนับถือบรรพบุรุษของชาวบ้านโดยทั่วไป เรียกกันว่านับถือ "พ่อแม่ตายาย" เป็นการไหว้พ่อแม่ตายาย ที่สิ่งสถิตอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ และเรียกพ่อแม่ตายายดังกล่าวว่า "ทวดแม่ม่วงทอง" ที่เรียกว่า "ทวดแม่ม่วงทอง" เนื่องจากภาพที่ปรากฏให้ชาวบ้านเห็นในความฝันหรือการบอกเล่าผ่านคนทรงว่า การแต่งตัวของทวดแม่ม่วงทองเต็มไปด้วยทองคำทั้งกำไลมือ กำไลข้อเท้า สร้อยคอ ปิ่นปักผมหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าไม้กลัดผม แว่ววไปทั้งตัว มีหน้าตาสดสวยงดงาม ประจวบกับแม่ม่วงทองสถิตอยู่ที่ต้นมะม่วงคัน ขนาดใหญ่ ลำต้นกลวงเป็นโพรงคนสามารถเข้าไปอยู่ภายในได้หลายคน จึงเป็นที่มาของชื่อ "แม่ทวดม่วงทอง" กระแสที่สอง "มีธิดาของเจ้าเมือง ได้เดินทางมาเที่ยวป่าและถูกลูกของเมียน้อยฆ่าตาย ยัดใส่ไว้ในโคนมะม่วง" หรืออีกแนวหนึ่งว่า "แม่ม่วงทองแต่ก่อนเป็นธิดาของเจ้าเมืองได้หนีชดเชพเนจรมาสองคนพี่น้อง พร้อมมีเครื่องทรงเต็มตัว เมื่อเดินทางมาถึงบริเวณวัดมะม่วงหุ้ม ซึ่งมีต้นมะม่วงขนาดใหญ่อยู่ ทั้งสองคนมาพักอยู่ในโพรงมะม่วง เมื่อหิวจัดก็รู้ว่ากินอะไร คนผู้พี่ซึ่งเป็นแม่ทวดม่วงทองได้เชือดเนื้อของตนให้น้องสาวกิน แต่ผู้เป็นน้องไม่กินเลยชวนกันฆ่าตัวตาย เมื่อตายแล้วปรากฏนิมิตให้คนหลายคนรู้ว่าตนอยู่ที่ต้น

มะม่วงนี้ และแสดงปาฏิหาริย์ให้เป็นที่ประจักษ์ ผู้ที่ประสบเข้าจึงเชื่อถือนบนบานศาลกล่าว เมื่อสมประสงค์จึงมีการนับถือสืบ ๆ กันมาดังปัจจุบัน” อีกกระแสซึ่งมีลักษณะพ้องกับกระแสที่สอง และได้บันทึกไว้ในหนังสือสงขลาแก้ววัฒนธรรม ความว่า “มีธิดาของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชถูกโจรจับตัวมาเพื่อปล้นทรัพย์และถูกฆ่าตาย ศพถูกซ่อนอยู่ในโพรงมะม่วงใหญ่ต่อมาได้แสดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏเนื่อง ๆ จนชาวบ้านนับถือและเกิดการบวงสรวง บนบานเพื่อความประสงค์ต่าง ๆ” ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ทวดแม่ม่วงทอง หรือนางไม้ดังกล่าวได้สิงสถิตอยู่ที่ต้นมะม่วง ซึ่งมีขนาดใหญ่ โดยปรากฏให้ชาวบ้านเห็นและเข้าฝันบอกให้ชาวบ้านรู้ ต่อมาเมื่อต้นมะม่วงดังกล่าวโคนล้มลงตามธรรมชาติ และต้นมะม่วงดังกล่าวผุพังลงเหลือเฉพาะแก่น สามารถยกได้ด้วยกำลังคนเพียงคนเดียว จึงได้มีการเคลื่อนย้ายมาตั้งฝังไว้กับต้นอินทนิลขนาดใหญ่ ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากต้นเดิมที่หักโคนลงมากนัก “จวบจนปี 2508 ทางวัดต้องการสถานที่ดังกล่าวเพื่อก่อสร้างกุฏิเจ้าอาวาส จึงได้โค่นต้นอินทนิลซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าแม่ทวดม่วงทองสิงสถิตอยู่ลง” การโค่นต้นอินทนิลของทางวัด ได้มีการทำพิธีอันเชิญให้แม่ทวดม่วงทองไปสิงสถิตยังต้นประดู่ซึ่งอยู่ทางมุมด้านทิศตะวันตกของวัด โดยหมอผู้ทำพิธีชาวอีสาน การทำพิธีอันเชิญนางไม้หรือทวดม่วงทองไปอยู่ยังสถานที่ใหม่ที่ทางวัดจัดเตรียมไว้เป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการจัดเตรียมเครื่องเช่นสังเวยด้วยของ 12 อย่างโดยหมอพิธี หลังจากที่ทำพิธีอันเชิญแม่ทวดม่วงทองไปสิงสถิตอยู่ ณ ต้นประดู่ อันเป็นบริเวณตลาดนัดวันเสาร์ในปัจจุบัน การทำพิธีของชาวบ้านจึงต้องย้ายไป ณ บริเวณดังกล่าวด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 ในการประกอบพิธีการไหว้ต้นไม้ใหญ่ของนายเสริม อำภา แม่ทวดม่วงทองได้เข้าทรงนางเหียง ซึ่งเป็นผู้ช่วยจัดขันหมากของนางเปี่ยมผู้เป็นเจ้าพิธี เกิดการทรงแม่ทวดม่วงทองซึ่งไม่เคยปรากฏขึ้นมาก่อน การเข้าทรงครั้งนี้ต้องการบอกว่า สถานที่ที่ตนอยู่นั้นตั้งอยู่ในบริเวณตลาดนัด ทั้งโคนต้นไม้ที่ตนอยู่ยังถูกใช้เป็นที่ทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ โดยเฉพาะน้ำล้างปลาที่คนแขก (มุสลิม) ที่ขายปลามักนำมาเททิ้งตรงนี้ ทำให้สกปรก จนตนไม่สามารถอยู่ได้อีกต่อไปและได้บอกกล่าวในทำนองว่า ใครก็ตามที่มาทำพิธีเช่นไหว้ต้นที่ต้นประดู่แห่งนี้ ตนจะไม่รับเครื่องเช่น และหากใครต้องการเช่นตนให้ไปทำพิธีเช่นไหว้ที่ต้นตะแบกท้ายตลาดซึ่งอยู่ถัดจากต้นประดู่ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 30 เมตร อันเป็นที่อยู่ใหม่ของตน ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน สำหรับรูปปั้นแม่ทวดม่วงทองซึ่งผู้ปั้นคือ นายเพียร บัลลังโก ได้ปั้นไว้เมื่อครั้งเป็นพระในวัดมะม่วงหมู่ ที่ปั้นก็เพราะถูกลูก หลานของแม่ทวดม่วงทองให้ปั้นรูปพ่อแม่ตายายของตนให้” และได้ตั้งไว้ใต้กุฏิวัดมะม่วงหมู่ ภายหลังมีการนำมาตั้งไว้ใต้ต้นตะแบก และได้สร้างหลังคากันแดดกันฝนให้แก่รูปปั้น ปัจจุบันรูปปั้นแม่ทวดม่วงทองได้มีชาวบ้านที่นับถือนำผ้าสีต่าง ๆ มาห่มให้ และนำทองคำเปลวมาติดไว้จนเหลืองอร่ามดังที่ปรากฏ

7. ประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี ปิดทองหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด และห่มผ้าพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ วัดพะโคะประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี ปิดทองหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ได้จัดให้มีขึ้นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2498 ในครั้งแรกมีขึ้นเพื่อหารายได้ซ่อมแซมบำรุงวัดและ

นมัสการสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งจัดขึ้น ณ วัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา วัดพะโคะ มีชื่อทางการว่าวัดราชประดิษฐฐาน เป็นวัดที่มีความสำคัญ ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา และเกี่ยวข้องกับตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดหรือสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ตามพงศาวดาร เมื่อพุทธศักราชว่า วัดนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2057 ตรงกับสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 เคยถูกโจรสลัด มาลายูยกทัพมาปล้น 2 ครั้ง เผลอพลายทำลายพระมาลิตเจดีย์ วิหารพระพุทธรูป และศาสนสถาน อื่น ๆ อีกจำนวนมาก ต่อมาพระราชมนูเสนาบดี หรือสมเด็จพระเจ้าพะโคะ หรือหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดได้บูรณะพระมาลิตเจดีย์ สูงขึ้นกว่าเดิม โดยได้รับพระราชทานยอดพระเจดีย์เบญจโลหะยาว 3 วา 2 คืบ มาจากกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าพะโคะจึงได้มีความสำคัญต่อวัดนี้มาก จนได้มีอนุสาวรีย์ ปางธุดงค์จาริกของท่านไว้เคารพสักการะ โบราณสถานสำคัญของวัดพะโคะ นอกจากพระมาลิกเจดีย์ ที่บรรจุพระบรมธาตุแล้ว ก็ยังมีพระพุทธรูปไสยาสน์ ฝีมือช่างท้องถิ่น เรียกว่า พระโคตะมะ หรือพะโคะ ประดิษฐานในพระวิหารด้านทิศเหนือของเจดีย์ กับมีโบราณสถานโบราณวัตถุล้ำค่าอีกจำนวนมาก นอกจากนี้ วัดพะโคะยังเคยเป็นสถานที่กระทำพิธี "ตักน้ำพระพิพัฒน์สัตยา" ของเมืองพัทลุง ใน สมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งบริเวณดังกล่าวเคยพบโบราณวัตถุทางศาสนาพราหมณ์ และพุทธฝ่ายมหายาน ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 เป็นจำนวนมาก และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน แห่งชาติจากกรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2528 ความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดนั้นมีมาแต่โบราณเกิดจากการเล่าขานต่อกันมาถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงปู่ทวด หรือหลวงพ่อทวด ซึ่งเป็นภิกษุที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการพระราชทานที่กลับมาแก่หัวเมืองพะโคะในสมัย พระเอกาทศรถ มีอิทธิปาฏิหาริย์และอภิญญาแก่กล้า จนได้สมัญญาว่า "หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย LALONGKORN UNIVERSITY

สินค้าทางวัฒนธรรม

กรงนกเขาขาว ในอำเภอจะนะ มีการเลี้ยงนกเขากันอย่างแพร่หลาย แทบทุกครัวเรือน จะมีกรงนกแขวนอยู่หน้าบ้าน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เคียงคนได้มาอย่างยาวนาน และอาชีพที่มากับคู่นั้น คือ อาชีพทำกรงนำ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านนาและตำบลสะกอม อำเภอจะนะ ซึ่งเป็นแหล่งทำกรงนกที่มีชื่อเสียงตั้งแต่โบราณ โดยนำภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่น ความประณีตมาใช้ในการสร้างสรรค์ให้เป็นงานที่มีคุณภาพ โครงสร้างสำคัญกรงนก ประกอบด้วย ตัวกรงทำด้วยไม้ไผ่สีสุก บางครั้งใช้ไม้จิง ไม้ขาวดำ ไม้พุด เป็นเส้นยึดเข้ากันด้วยหวาย เช่น หวายตะกร้าทอง หวายหิน หวายขม ไม้หัวกรงทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีลวดลายที่สวยงามกรงนกมีหลากหลายระดับราคาตามความประณีตสวยงาม บางครั้งอาจเพิ่มมูลค่าโดยการแกะสลัก ฟังมุก เป็นต้น นับว่า เป็นอาชีพที่สร้างรายได้เป็นอย่างดี จึงเป็นอีกภูมิปัญญาหนึ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้ถึงวัฒนธรรมของชุมชนได้ สะท้อนความเป็นอยู่ ของชาวบ้านในท้องถิ่น

ผ้าบาติก เป็นผ้าชนิดหนึ่งที่เกิดจากการนำเอาผ้าขาวมาท้อมสีหรือเขียนลวดลายด้วยเทียนขี้ผึ้งหรือสารกันสี ก่อนที่จะแต้มสีย้อมสีหรือระบายสีทำให้เกิดลวดลายประณีตงดงามสีสันท่างกันด้วยวิธีการใช้บล็อกพิมพ์ลวดลายด้วยน้ำเทียนหรือเขียนด้วยปากกาเขียนเทียน แล้วนำไปแต้มย้อมหรือระบายสีมีสีสันสวยงามสดงดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีรูปแบบลวดลายมาจากพรรณพฤกษา ที่นิยมกันมากคือลวดลายดอกเบญจมาศ ดอกชบา ดอกบัว ดอกทานตะวัน ดอกกล้วยไม้ ดอกกุหลาบ และภาพสัตว์ ได้แก่ ภาพนก นกยูง ปลาได้ทองทะเล ผีเสื้อ นอกจากนี้ยังนิยมรูปแบบลวดลายเส้นลายเรขาคณิต ผลิตภัณฑ์ของผ้าบาติกส่วนใหญ่จะเป็นผ้าโสร่ง ผ้าตัดชุด ผ้าพันคอ และผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น จังหวัดสงขลามิแหล่งผลิตผ้าบาติกอยู่หลายแห่ง เช่น กลุ่มชุมชนบ้านวังเขียว –วังขาว ซึ่งมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพการผลิตผ้าบาติกให้แก่สมาชิกภายในชุมชน ร้านสงขลาบาติก ร้านโยอันบาติก ร้านลิลาบาติก และร้านอุมาบาติก เป็นต้น

ผ้าทอเกาะยอ **ททสสถานหญิงสงขลา** ดร.สุทิสสา สุขสว่าง ผู้อำนวยการททสสถานหญิงสงขลา มีแนวคิดที่จะสร้างงานสร้างอาชีพให้ผู้ต้องขังที่หลังจากพ้นโทษไปแล้วจะได้มีอาชีพ และมีงานทำ จึงได้ไปเชิญครูทอผ้าจากตำบลเกาะยอ พร้อมนำเครื่องทอผ้าเข้ามาในททสสถานหญิงสงขลา เพื่อทำการสอน และฝึกให้ผู้ต้องขังหญิง ซึ่งผ้าทอเกาะยอ ของชาวตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นับว่าเป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงของทางภาคใต้ เนื่องจากมีความประณีต และความสวยงาม โดยมีการทอดอกที่มีลวดลายอ่อนนุ่มถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้ มีผู้นิยมนำมาตัดเสื้อ โสร่ง และอื่น ๆ ผ้าทอเกาะยอ ของททสสถานหญิงสงขลาได้พัฒนาลายผ้าให้มีจุดเด่นตามความต้องการของตลาด แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ผ้าทอเกาะยอหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ไว้การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังสามารถเป็นอาชีพทางเลือกเมื่อพ้นโทษออกสู่โลกภายนอกสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ทำให้ผู้ต้องขังบางคนไม่เป็นปัญหาต่อสังคม และจะมีอาชีพเป็นของตนเอง ไม่กลับไปก่อคดีอีก นับว่าการสร้างอาชีพให้ผู้ต้องขังหญิงเมื่อพ้นโทษออกไปแล้วจะลดปัญหาทางสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

ดอกไม้ประดิษฐ์จากใบตาล ดอกไม้ประดิษฐ์จากใบตาลเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนคุณธรรมวัดดอนเค็ด ตำบลสนามชัย อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เกิดขึ้นจากการนำผลผลิตจากตาลโตนดซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในท้องถิ่น ในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ ซึ่งประกอบด้วย 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ประกอบ อำเภอระโนด อำเภอกะระเสสินธุ์ อำเภอสิงหนคร และอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มาบูรณาการกับความรู้ดั้งเดิมและประสบการณ์ด้านศิลปะของภูมิปัญญาในพื้นที่ นำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตเป็นดอกไม้จากใบตาล โดยการนำใบตาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นตาลมาเป็นวัสดุส่วนสำคัญในการประดิษฐ์ดอกไม้หลากหลายชนิดเพื่อใช้ในการประกอบตกแต่งบ้าน สถานที่ทำงาน มอบให้เป็นของขวัญ ของขวัญ และนำมาประยุกต์ใช้ได้ใโอกาสต่าง ๆ เช่นดอกกุหลาบ ดอกลิลลี่ ดอกชบา และดอกอื่น ๆ โดยจะมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของตลาดและชุมชนอยู่เสมอ ปัจจุบันชุมชนได้จัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้บ้านดอกไม้ใบตาล

กระเป๋ายาจากใยตาล กระเป๋ายาจากใยตาล ทำมาจากกาบตาลโดนดซึ่งเป็นของเหลือใช้ในพื้นที่อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกสร้างจากใยตาลโดยมีคุณเสริญศิริ หนูเพชร เป็นเจ้าของแบรนด์ "โหนดทิ้ง" ผลิตภัณฑ์มีการออกแบบได้อย่างน่าสนใจ มีความสวยงามและเป็นที่จับตามอง ซึ่งเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เพิ่มมูลค่าด้วยการออกแบบได้อย่างทันสมัยและโดดเด่น และเป็นการใช้สิ่งเหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์ไปจนถึงการอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่อีกด้วย กระเป๋ายาจากใยตาลมีรูปลักษณะสวยงามอ่อนช้อยที่เห็นได้ถึงความตั้งใจในการออกแบบและตัดเย็บที่กว่าจะได้กระเป๋าแต่ละใบพร้อมกับความเป็นเรียบหรูแบบพื้นบ้าน กระเป๋ายาจากใยตาล ริเริ่มตั้งแต่ปี 2554 ซึ่งมีหนึ่งเดียวในประเทศไทย โดยเริ่มแรกเป็นงานถักมือเป็นหมวกและกระเป๋า กระบวนการทำเริ่มตั้งแต่การนำกาบตาลสดมาทุบด้วยเครื่องตีใยตาลแล้วนำมาแยกเศษกาบตาลออกให้เหลือแต่เส้นใย จากนั้นก็นำมาชูดด้วยด้ายบล็อกตะปูเพื่อให้ได้เส้นใยที่สวยงาม เมื่อเสร็จแล้วก็นำไปทำความสะอาดย้อมสี แล้วนำมาทอด้วยเครื่องทอคล้ายกับการทอผ้าปกติแต่ต้องทำให้เส้นใยแน่นติดกันเพื่อให้ได้ง่ายต่อการนำไปตัดตามแบบที่ได้ออกแบบไว้ ส่วนที่สำคัญคือโครงของกระเป๋าโดยมีให้เลือกใช้ได้ถึง 3 รูปแบบ คือ เริ่มที่โครงแรกที่ได้ไม้จากต้นตาลที่จะให้ความรู้สึกของความเป็นวิถีชีวิตที่มีการดีไซน์ได้อย่างสวยงามน่าใช้ที่ไม่ว่ารุ่นไหนก็สามารถพกพาได้ตามใจชอบ โครงที่สองคือจากโลหะที่มีความเรียบหรู มีราคา เหมาะกับการมอบให้เป็นของขวัญสำหรับผู้หลักผู้ใหญ่ และสุดท้ายคือโครงด้วยหนังสีต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับดีไซน์ที่ทันสมัยเหมาะกับวัยรุ่น

ผ้าย้อมยากล้วย ผ้าย้อมยากล้วย เป็นผ้าบาติกโทนน้ำตาล รูปแบบลวดลาย สีเส้น ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ไม่เหมือนใคร ผิดขึ้นจากผ้าฝ้ายและผ้าสปัน ย้อมด้วยสีธรรมชาติหรือจากยางกล้วยเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช่สีเคมี เป็นผลงานของกลุ่มบาติกยากล้วย (บุญทำยากล้วย) บ้านหน้าถ้ำ วัดเขารูปช้าง ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีนางบุญธรรม มโนเพชร เป็นเจ้าของแบรนด์ โดยมีคนในชุมชนได้ร่วมกันรื้อฟื้นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ใช้ยางกล้วยในการย้อมเส้นผ้า เพื่อให้มีความทนทาน สวมใส่แล้วเย็นสบาย เริ่มต้นจากปี ๒๕๓๗ ผ้าบาติกยากล้วย แต่ละชิ้นใช้เวลาในการผลิตอย่างน้อยถึง 7 วัน ต้องอาศัยความพิถีพิถัน หลายขั้นตอนกว่าได้ผ้าลายสวย สีสดทนนาน วัตถุดิบที่สำคัญคือยางกล้วย ซึ่งต้องใช้ยางจากกล้วยหินเท่านั้น ตัดร่อนน้ำยางจากบริเวณเครือ หรือนำปลีกล้วยต้มผสมกับน้ำยาง สีที่ได้จะเป็นโทนสีน้ำตาล แต่จะมีความเข้มข้นของสีต่างกัน ขึ้นกับระยะเวลาในการเคี่ยว ซึ่งไม่น้อยกว่า 1 วัน ผ้าบาติกของกลุ่มเน้นลวดลายธรรมชาติในท้องถิ่น อาทิ ใบตอง ใบบอน ใบตำลึง และแมลงตัวเล็ก ๆ แต่งแต้มด้วยยางกล้วยสีเข้มสลับลงบนผืนผ้าก่อนตามด้วยสีที่อ่อนลง ผึ่งให้แห้ง ย้อมสีพื้น ต้ม และนึ่ง ทำซ้ำหลายครั้งเพื่อให้ผ้าอ้อมสี สวยงาม ใช้งานได้ยาวนาน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มบาติกยากล้วย ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 100 ของผลิตภัณฑ์

วัฒนธรรมไทย หรือ CPOT จากกระทรวงวัฒนธรรม ที่มีผู้สนใจทั้งในและต่างประเทศ อาทิ ญี่ปุ่น และจีน สร้างรายได้ให้ชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญา การย้อมผ้าด้วยยางกล้วย หนึ่งเดียวของไทย ให้คงอยู่สืบไป

ผ้าเกาะยอ เป็นผ้าทอพื้นเมืองของชาวบ้านในตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา ที่มีความประณีตและสีสันที่สวยงามโดยมีการทอยกดอกที่มีลวดลายอ่อนนุ่ม ถือเป็นสัญลักษณ์หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้และยังเป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP ปี พ.ศ. 2549 ผ้าทอเกาะยอทอมาจากเส้นใยฝ้ายที่มีเนื้อแน่น ลวดลายไม่ซับซ้อน เป็นลวดลายที่เกิดจากการขีด (ขีดเป็นภาษาพื้นบ้านของภาคอีสานมาจากคำว่าสะกิด หมายถึงการขีดข่วนขึ้น การสะกิดขึ้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่คนไทยได้สืบทอดกันมานาน) โดยการทอด้วยมือและแบบเหยียบตะกอลากเส้นขึ้น-ลง ทำให้เกิดลายตารางคล้ายกับผ้าขาม้า นิยมใช้ทำผ้าโสร่งและผ้านุ่ง โดยมีจุดเด่นของผ้าทอเกาะยอ จึงอยู่ที่มีลายในเนื้อผ้าที่นูนขึ้นมามีลายเส้นละเอียดสวยงามและมีความคงทน เนื้อผ้าดูแลรักขาง่าย ลายตารางที่มีขนาดเล็กซ้อน ๆ กัน ทอด้วยด้ายสองสี เช่น สีขาว-แดง สีขาว-แดงแซมดำ สีขาว-แดงแซมเหลือง การทอผ้าของชาวเกาะยอนั้น มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยคนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพเข้ามาเป็นผู้สอนการทอให้กับชาวบ้านในบริเวณนั้น ในระยะแรกของการทอนั้นจะทอเพื่อใช้กันในครัวเรือน และแจกจ่ายญาติมิตร ใช้เครื่องมือที่โครงการเป็นไม้ไผ่และใช้ตรนแทนลูกกระสวยในการทอ ผ้าที่ทอจะเป็นพื้นเรียบ ๆ ไม่มีลวดลาย ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเมื่อมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ วัฒนธรรมการทอผ้าถูกถ่ายทอดเข้ามาทำให้รูปแบบการทอผ้าเปลี่ยนไปเป็นแบบยกดอกชนิดต่าง ๆ โดยหมู่บ้านเกาะยอนั้นเป็นเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทั้งโดยทางบกและทางน้ำ คนที่อพยพมาในช่วงแรกนั้นซึ่งเป็นคนเชื้อสายจีน ได้นำอาชีพการทอผ้ามาสอนชาวบ้านในบริเวณนั้น การทอผ้าจะทอด้วย "กีมือ" ที่โครงสร้างเป็นไม้ไผ่ และใช้"ตรน" แทนลูกกระสวย ผ้าที่ทอในระยะแรกนั้นจะเป็นแบบเรียบ ๆ ไม่มีลวดลาย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการปลูกฝ้ายเอง ต่อมาระยะหลังเกิดความยุ่งยากและเสียเวลาจึงได้จัดซื้อด้ายจากกรุงเทพฯ หรือที่อื่น ๆ ปัจจุบันสั่งซื้อใยสังเคราะห์จากต่างประเทศ เพื่อนำมาทอผ้าและย้อมด้วยสีธรรมชาติ ผ้าทอเกาะยอมีการทอเป็นลายดอกชนิดต่าง ๆ เช่น ลายก้านแย่ง"ชื่อเดิมคือลายคอนกเขา ซึ่งเป็นลายที่สวยงามที่สุด ซึ่งต่อในปี พ.ศ. 2374 ชาวบ้านเกาะยอได้นำผ้าเกาะยอขึ้นถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) จึงได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า "ลายราชวัตร" แปลว่า "กิจวัตรหรือการกระทำ" ผ้าทอเกาะยอ มีการสั่งสอน สืบทอดต่อกันภายในครัวเรือนเรื่อยมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนปรากฏว่ามีเพลงกล่อมเด็กเก่าแก่หลายบท ที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมและวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวเกาะยอ

หุ่นกระบอก เท่ง หนูน้อย และสะหม้อ ตัวตลกหนังตะลุงคนสงขลา แรงบันดาลใจในเชิงวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การแสดงหนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงที่สร้างความบันเทิง

ให้กับคนในภาคใต้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และที่สำคัญ จะมีตัวโจ๊กหรือตัวตลกที่จะสร้างสีสันให้กับการแสดงหนังตะลุง และมีตัวตลกที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป 3 ตัว คือ นายเท่ง นายหนูน้ย และนายสะหม้อ ซึ่งตามประวัติแต่ละตัวนั้นมีประวัติว่าเกิดจากตัวคนจริงที่มีในพื้นที่จังหวัดสงขลา นายเท่งเป็นคนนิสัยมุทะลุ อาชีพทำตาลโตนด อยู่ที่ ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา นายหนูน้ย เป็นคนชื่อ ชอบช่วยเหลือคนอื่น มีอาชีพทำน้ำขายที่ตลาดในตัวเมืองสงขลา นายสะหม้อเป็นชาวมุสลิมที่มีนิสัยไม่ค่อยจะเคร่ง ในศาสนาชอบทำอะไรแปลกๆ นอกกรีต อาศัยอยู่ที่ ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จากเรื่องราวดังกล่าวจึงได้คิดต่อยอดจากรูปหนังมาจัดทำเป็นหุ่นกระบอกเท่ง หนูน้ย และสะหม้อ ตัวตลกหนังตะลุง คนสงขลา เพื่อใช้เป็นของที่ระลึกสำหรับ คนที่ชื่นชอบในศิลปะการแสดงของภาคใต้จะได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตัวหนังตะลุง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์

3.1 ประเภทของบรรจุภัณฑ์ ด้วยหลักในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สามารถแบ่งตาม การออกแบบในการจำแนกประเภทของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งแบ่งตามวิธีการบรรจุ และวิธีการขนส่งบรรจุภัณฑ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท แต่ละประเภททำหน้าที่ ในขอบเขตของตัวเอง ดังนี้

1. บรรจุภัณฑ์หลักหรือบรรจุภัณฑ์เฉพาะหน่วย (Individual Package) บรรจุภัณฑ์ที่สามารถสัมผัสโดยตรงกับสินค้าหรือสิ่งของที่ห่อบรรจุอยู่ใน อาจจะเป็นของเหลวหรือของแข็ง โดยมีวัตถุประสงค์คือพวกคุณค่าเชิงพาณิชย์ การกำหนดให้มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เป็นขวดกระป๋องหลอด ถุงกล่อง เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะ หรือทำให้รูปร่างที่เหมาะสมแก่การจัดการ การถือ และอำนวยความสะดวกต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ภายใน พร้อมทั้งหน้าที่ให้ความปกป้องแก่ผลิตภัณฑ์ โดยตรงอีกด้วย เช่น การกำหนดให้มีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เป็นขวดกระป๋องถุงกล่อง เป็นต้น

2. บรรจุภัณฑ์รองหรือบรรจุภัณฑ์ชั้นใน (Inner Package) คือบรรจุภัณฑ์ที่อยู่ถัดออกมาเป็นชั้นที่ 2 มีหน้าที่รวบรวมบรรจุภัณฑ์ ชั้นแรกเอาไว้ด้วยกัน หรือเป็นชุดในการจำหน่ายรวมตั้งแต่ 2-24 ชิ้นขึ้นไปด้วยมีวัตถุประสงค์ ชั้นแรกคือการป้องกันรักษาสินค้าผลิตภัณฑ์จากน้ำความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือน และอำนวยความสะดวกแก่การขายปลีกย่อย เป็นต้น ตัวอย่างการตัวอย่างของบรรจุภัณฑ์นี้ ได้แก่กล่องกระดาษแข็ง ที่บรรจุเครื่องดื่มจำนวนครึ่งโหล फिल्मหดรัดรูปสบู่ 1 โหล เข้าด้วยกันเป็นการป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือน เป็นต้น

3. บรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่งหรือบรรจุภัณฑ์ชั้นนอกสุด (Outer Package) บรรจุภัณฑ์ที่เป็นหน่วยรวม ขนาดใหญ่ที่ใช้การขนส่งโดยปกติแล้วผู้ซื้อจะไม่ได้เห็นบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้มากนัก เนื่องจากทำหน้าที่ป้องกันผลิตภัณฑ์ระหว่าง การขนส่งเท่านั้นลักษณะของบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ได้แก่ หีบไม้ ถัง กล่อง กระดาษขนาดใหญ่ที่บรรจุสินค้าไว้ ภายใน ภายนอกจะบอกเพียงข้อมูลที่จำเป็นต่อ

การขนส่งเท่านั้น เช่น รหัสสินค้า เลขที่ ตราสินค้า สถานที่ส่ง ได้แก่ หีบไม้ลัง กล่องกระดาษขนาดใหญ่ ที่บรรจุสินค้าไว้ภายใน

3.2 หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์มีบทบาทที่สำคัญ สามารถทำหน้าที่ส่งเสริมการขาย กระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้น ให้เลือกมากมาย บรรจุภัณฑ์จะต้องสร้างความมั่นใจ สามารถสื่อสารให้แก่ลูกค้า เพื่อตัดสินใจซื้อในการออกแบบ เพื่อหาจุดเด่นของสินค้า เพื่อขายให้มีความแตกต่างโดดเด่นในสินค้าประเภทเดียวกัน บรรจุภัณฑ์จะต้องสร้างภาพพจน์ที่ดีเพิ่มคุณค่าแก่สินค้า ที่เหมาะสมในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ควรสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายจะเห็นว่า บรรจุภัณฑ์เหมือนสาวสวยที่พูดไม่ได้ ใช้รูปลักษณ์ ทั้งรูปแบบสีสัน คำอธิบายรายละเอียดข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์ในการสื่อสาร กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าตามที่ต้องการในสภาวะการแข่งขัน ณ จุดขายที่มีสินค้าที่มีคู่แข่งหลักหลายของขั้นตอนการตัดสินใจเลือกซื้อ สิ่งจูงใจของกลุ่มเป้าหมายเลือกซื้อสินค้า

ส่วนประกอบหลักที่สำคัญในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วยโครงสร้างและกราฟิก 2 ส่วนนี้เกิดจากการผสมผสาน ของรูปร่างรูปแบบ การสื่อสารที่สมบูรณ์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขายที่สามารถบ่งบอกเอกลักษณ์ ให้กับผลิตภัณฑ์สินค้า โดยมีรายละเอียด 2 ประเด็นหลักดังนี้

โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การออกแบบทั้งด้านเทคนิค และทางกายภาพของบรรจุภัณฑ์ โดยเน้นกระบวนการบรรจุใส่ การรักษาคุณภาพ การคุ้มครองภายนอก ที่มีการป้องกันที่เหมาะสม ต่อการขนส่งและกระจายสินค้า

กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การออกแบบรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อ และการสื่อ

ความหมายแก่ ผู้บริโภคพร้อมทั้งสามารถรวมน้ำให้เกิดการสั่งซื้อ การออกแบบกราฟิกจะเน้นในเรื่องของการตกแต่งรูปลักษณ์ด้วยภาพพจน์ที่สร้างความประทับใจ

1. **โครงสร้างบรรจุภัณฑ์** หลักการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ เป็นการปกป้องอันตรายจากภายนอกเป็นการป้องกันรักษา คุณภาพเช่นแสงแดดฝน หรือทนต่อการโยนการกระแทก ระหว่างการขนส่ง ได้โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

หลักสำคัญในข้อกำหนดการออกแบบโครงสร้าง ประกอบไปด้วย

- การเลือกชนิดของวัสดุ ที่มีความหมายป้องกันสินค้าได้
- การออกแบบรูปแบบ ให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์สินค้า
- มีขนาดพอดีเหมาะสม สามารถรับน้ำหนักสินค้าได้
- การขึ้นรูปวิธีการบรรจุ ลักษณะของรอยต่อการใช้งานเปิดปิดสะดวก
- การคุ้มครองที่ต้องการให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์สินค้า

- การกำหนดลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่สร้างความโดดเด่น
- การสร้างความแตกต่างที่พึงพอใจของบรรจุภัณฑ์ ที่สามารถสื่อสารความต้องการ

แนวคิดการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

ต้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของการทำให้มีรูปร่างที่เป็นเอกลักษณ์ เหมาะแก่การจับถือหิ้วใช้งานอำนวยความสะดวกต่อการนำเอาผลิตภัณฑ์ภายในออกมาใช้นั้น ยังต้องสร้างแนวคิดของรูปแบบเฉพาะตัว พร้อมทั้งทำหน้าที่ป้องกันคุ้มครองผลิตภัณฑ์ โดยตรงทำให้เปิดปิดง่ายๆ สามารถวางจำหน่ายอย่างสวยงามเชื่อเชิญให้ผู้ซื้อสินค้าตัดสินใจซื้อสินค้า ตัวอย่างของบรรจุภัณฑ์ที่เกิดจากแนวคิดการสร้างสรรค์สร้างกรอบแนวคิด ของการทำแบบร่างผลงานแบบ จากการหาข้อมูลอธิบายความในการสร้างประเด็นแนวคิดใหม่ๆ การเลือกใช้วัสดุที่น่าสนใจนำมาสู่การใช้โปรแกรม และเครื่องมือตรวจสอบ เพื่อสร้างต้นแบบ

2. กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

หลักการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อ และสื่อสารความหมายของกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้บริโภคด้วยภาพลักษณ์ที่สร้างความประทับใจ ด้วยองค์ประกอบ ของการจัดวางกราฟิกตัวอักษร ลวดลายถ้อยคำเครื่องหมายการค้า (Logo) เรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์สินค้า ที่มีความกลมกลืนสวยงามสอดคล้องกับสินค้า

หลักสำคัญในข้อกำหนดการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ประกอบไปด้วย

- มีรูปแบบที่เฉพาะสำหรับสินค้า
- มีรายละเอียดของฉลากที่สมบูรณ์ ด้วยสีด้วยรูปภาพด้วยข้อความ
- มีคุณภาพการพิมพ์วิธีการพิมพ์ที่ดี ชนิดของการพิมพ์ และคุณภาพของวัสดุ ที่ใช้ทำฉลาก ในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการผลิต
- กำหนดการสร้างสรรพคุณ และวิธีใช้ของผลิตภัณฑ์

บทบาทหน้าที่ของกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

- การสร้างทัศนคติที่ดีงามต่อผลิตภัณฑ์และผู้ผลิต
- การชี้แจง และการบ่งชี้ให้ผู้บริโภคทราบถึงชนิดประเภทของผลิตภัณฑ์
- การแสดงออกเอกลักษณ์เฉพาะ สำหรับผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการ
- การแสดงสรรพคุณ และวิธีใช้ของผลิตภัณฑ์

องค์ประกอบฉลากของบรรจุภัณฑ์

เป็นรายละเอียดส่วนประกอบของบรรจุภัณฑ์ จะแสดงออกถึงจิตสำนึก ของผู้ผลิตสินค้า และสถานะของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสามารถขยับเป็นสื่อโฆษณาระยะยาว โดยมีส่วนประกอบดังนี้

- ชื่อตราสินค้า
- ตราสินค้า

- สัญลักษณ์ทางการค้า
- การกำหนดลักษณะ 2 และ 3 มิติ
- รายละเอียดสินค้า
- รายละเอียดส่งเสริมการขาย
- รูปภาพ
- ส่วนประกอบของสินค้า
- ปริมาตรหรือปริมาณ
- ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายถ้ามี
- รายละเอียดตามข้อบังคับตามกฎหมาย เช่นวันผลิตวันหมดอายุ

เทคนิคการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ เป็นการออกแบบรายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อ และการสื่อความหมายแก่ผู้บริโภคพร้อมทั้งสามารถโน้มน้าวให้เกิดการสั่งซื้อ การออกแบบกราฟิกจะเน้นในเรื่อง ของการตกแต่งรูปลักษณ์ ด้วยภาพพจน์ที่สร้างความประทับใจต้องส่งเสริมซื้อสินค้าให้เป็นที่ จดจำง่ายมีจุดเด่นเรียกง่ายต้องดึงดูด ให้รู้สึกดีต่อผู้บริโภค แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสินค้าประเภทเดียวกันต้องหาของตนเอง และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการโฆษณาบรรจุภัณฑ์

ความสำคัญของการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

การออกแบบกราฟิก หมายถึง การสร้างสรรค์ลักษณะส่วนประกอบภายนอก ของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ให้สามารถสื่อสารสื่อความหมายความเข้าใจ ทำให้ผลทางด้านจิตวิทยา ต่อผู้บริโภค โดยอาศัยศิลปะในการจัดองค์ประกอบให้เกิด ความสวยงามกลมกลืนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ดังนี้

- เพื่อแสดงตัวผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์
- เพื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงชนิดของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใน
- เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณภาพ และวิธีใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อกระตุ้น ให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อ โดยออกแบบซึ่งอาศัยตัวอักษร และภาพ
- เป็นสื่อโฆษณาสรรพคุณของผลิตภัณฑ์
- เพื่อให้ความแตกต่างไปจากคู่แข่ง ทั้งด้านคุณภาพปริมาณราคา พร้อมทั้งมีข้อมูลวิธีการใช้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์อาหาร
- ช้อแนะนำ และข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับประโยชน์ของผลิตภัณฑ์
- เพื่อสามารถแสดงลักษณะ เฉพาะของผลิตภัณฑ์ และผู้ผลิตสินค้าการออกแบบกราฟิกมีบทบาท และหน้าที่แสดงถึงบุคลิกภาพพิเศษ ที่เป็นลักษณะเฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ และผู้ผลิตให้เกิดความเด่นชัดกว่าคู่แข่ง

- เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในชุด หรือในเครือของผู้ผลิตเดียวกัน กรณีผู้ผลิตผลิตสินค้าให้ผู้บริโภค เลือกซื้อสินค้าหลายชนิดหลายรสหลายกลิ่น ควรออกแบบกราฟิกให้มีลักษณะคล้ายกันหมด โดยกำหนดตำแหน่งองค์ประกอบต่าง ๆ ไว้ในตำแหน่งเดียวกัน ใช้ แบบอักษรชุดเดียวกันตลอดลาย หรือเทคนิคการตกแต่งที่ทำให้รู้สึก เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแตกต่างหรือตรงชื่อของผลิตภัณฑ์ภาพ และสีของผลิตภัณฑ์
- เพื่อความโดดเด่นเมื่อวางจำหน่ายสินค้า ควรออกแบบกราฟิกให้ลวดลายบนกล่องหนึ่งสัมพันธ์กับลวดลายอีกกล่องที่วางข้างเคียงกัน
- เพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์กับการโฆษณา ให้สามารถใช้กับงานโฆษณาได้สะดวก จัดจำง่ายรวดเร็วจากผลการวิจัยพบว่างานกราฟิกที่มีลักษณะตรงไปตรงมา ใช้ภาพชัดเจนมีองค์ประกอบ ในการออกแบบไม่สับสนผู้บริโภคบริโภค มักจะจดจำได้มากขึ้น

ส่วนประกอบของการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

ตัวอักษร ตัวอักษรมีหน้าที่เป็นส่วนแจจแจงรายละเอียดข้อมูล สารที่ต้องการนำเสนอ ด้วยรูปแบบ และการจัดวางตำแหน่งอย่างสวยงามมีความชัดเจน การออกแบบการเลือกแบบตลอดจน การกำหนดรูปแบบ ของตัวอักษรที่จะนำมาใช้ ต้องมีลักษณะเด่นอ่านง่ายสวยงามน่าสนใจ ลักษณะที่แตกต่างกัน ของตัวอักษร จึงถูกกำหนด ตามสภาวะการนำไปใช้

- ตัวอักษรแบบ (Display Face) ที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ เพื่อการตกแต่งเน้นข้อความ เป็นหัวเรื่อง หรือชื่อสินค้าชื่อหัวข่าวหรือข้อความพาดหัว หรือข้อความที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ ส่วนนี้จะเน้นความโดดเด่นของรูปแบบมากที่สุด เราเรียกรูปแบบตัวอักษรกลุ่มนี้ว่าเป็นแบบ เช่นตราสินค้า ชื่อผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
- ตัวอักษรแบบ (Book Face) เป็นส่วนเนื้อหาที่มีขนาดเล็กตัวอักษรที่ได้รับการออกแบบ ให้มีบุคลิกและหน้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวการจัดระยะตัวอักษรในการจัดระยะ ตัวอักษรสิ่งที่ควรคำนึงถึงความสมดุลของตัวอักษรทั้งในเรื่องความกว้างความสูงและช่องไฟ

ภาพประกอบ ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดจินตนาการออกมาเป็นรูปแบบเพื่อวางแผนทางในการนำเสนอแนวคิดให้เป็นรูปธรรมตามความคิดพร้อมกับการออกแบบและการจัดงานเพื่อต้องการให้เกิดประสิทธิผลในการสื่อสารมากที่สุดการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ที่ดีควรนำภาพมาใช้ให้เหมาะสมมีอยู่ 3 ลักษณะ

- ภาพจริงหรือเสมือนจริง เป็นภาพวาดหรือภาพถ่าย
- ภาพประดิษฐ์ เพื่อสร้างความน่าสนใจมีหลายลักษณะ เช่นคล้ายของจริงตกลงบนชั้นล้อเลียน และการ์ตูนประดิษฐ์ เป็นต้น

- ภาพนามธรรมแสดงสาระในตัวภาพ ในการสื่อความหมายได้ยาก เหมาะสำหรับ ตกแต่งเน้น ข้อความแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่ว่างหรือช่วยสร้างดุลยภาพ

สี color scheme คือ การจัดโครงสร้างสี เป็นสิ่งที่ทำให้งานออกแบบที่จะต้องลงสีดูสมบูรณ์มากกว่าเดิม ต้องเข้าใจก่อนว่า สี ไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัวที่เวลาทำงานออกแบบ หรือใช้สำหรับการ ตกแต่งโดยเฉพาะการตกแต่งภายใน สีก็เป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญสำหรับ interior ด้วยเหมือนกัน เมื่อไม่มีการกำหนดมอปลายตัวนั้นหมายความว่า อิสระในการประยุกต์ใช้นั้นถือว่ามากมายพอสมควร จะว่าไปแล้วก็ต้องยอมรับเลยว่าการจัดโครงสร้างสี เป็นวิธีที่จะทำให้อิทธิพลของสีสามารถส่งผลต่อการออกแบบ ให้ดี ซึ่งแน่นอนว่าจะมีทั้งวัตถุประสงค์และเหตุผลที่มีส่วนต่อการออกแบบ และได้มู้นึงการจัดโครงสร้างสี ต้องยอมรับว่าเป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดความสมดุล เพราะหากมองตามรูปแบบของการจัดโครงสร้างสีแล้ว สามารถที่จะแบ่งได้ 2 ประเภท คือ การจัดโครงสร้างสีแบบประสานกลมกลืน และ การจัดโครงสร้างสีแบบ แตกต่างกัน โดยทั้งสองประเภทนี้ก็จะสามารถเลือกรูปแบบของการจัดได้ตามวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ ต้องการจะสื่ออย่างทีบอก ตามที่เห็นกันมาโดยตลอดไม่ว่าโฆษณา การออกแบบทั้งผลิตภัณฑ์ และ อาจจะมีเรื่องของตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งต้องบอกก่อนว่าแต่ละประเภทที่เคยไปก่อนหน้านี้ เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างสีนั้นก็จะมีหลายเรื่องเลยที่เดียวที่จะทำให้การจัดเรียงสีนั้นแตกต่างกัน แต่ ยอมรับเลยว่าในมุมมองของประโยชน์การสื่อสารหรือการนำเสนอเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ความงาม หรือ แม้แต่สิ่งที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกผู้บริโภคก็จะถูกนำมาใช้

- **Monochromatic** สีพื้นฐานสุดๆ ในงานออกแบบ ใช้งานง่ายเพราะมีสีหลักแค่สี เดียว ช่วยเพิ่มความโดดเด่นให้กับงานและเพิ่มอารมณ์ของสีลงไปในงานได้เยอะ แต่จะติดปัญหานิด หน่อยถ้าเรามององค์ประกอบอื่น ๆ เราจะพบสีนี้ได้มากในงานแนวๆ minimalist จริงแล้วการออกแบบ โดยใช้ Monochromatic ก็ต้องหาสีอื่นเข้ามาช่วย แต่ควรเลือกใช้สีอื่นเพียงสีเดียวเท่านั้น

- **Analogous** หรือสามสีเรียงกันเป็นโทนสีที่ใช้สีถัดไปในวงล้อสี สีชุดนี้สามารถสร้างงาน ออกแบบที่น่าสนใจได้แบบง่ายตาย เป็นรูปแบบสีที่นำเสนอ มากกว่า Monochromatic ทำให้เรามีสี เลือกในงานกับองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ง่าย ถึงแม้ว่างานที่ใช้สีแบบ Analogous จะไม่ได้ดูโดดเด่น แต่ มันจะดูเรียบง่ายและเข้ากันได้อย่างดี เมื่อมีการเลือกใช้สีแบบ Analogous เราก็ต้องเลือกมาเลยว่าจะ ให้สีอะไรเป็นสีหลัก เช่นในการออกแบบเว็บไซต์สีหลักก็อาจจะเป็นสีพื้นหลังเพราะมีปริมาณการใช้ งานที่เยอะที่สุด และเลือกใช้สีรองกับองค์ประกอบอื่นภายในเว็บไซต์ และเลือกสีที่สามสำหรับจุดที่ ต้องการจะเน้นจริง ๆ เช่น ปุ่มกดหรือเมนู

- **Complementary** เป็นวิธีเลือกใช้สีคู่ตรงข้ามสร้างความโดดเด่นกระตุ้นอารมณ์ของผู้ดูได้ เยอะ ข้อได้เปรียบของ Complementary คือความโดดเด่นขององค์ประกอบ เพราะสีเป็นตัวช่วยเพิ่ม ความโดดเด่นได้มาก สีแบบ Complementary จะดูรุนแรง ดุดัน จัดจ้าน โดดเด่น การใช้งานก็

เหมือนกับข้ออื่น ๆ คือเราต้องเลือกสีหลักออกมาก่อนและใช้งานมันกับองค์ประกอบใหญ่ๆ และใช้งานสีตรงข้ามกับองค์ประกอบอื่นเช่น ตัวหนังสือ ปุ่ม

- **Triadic** เป็นการเลือกใช้สีแบบสมดุลใช้รูปสามเหลี่ยมในวงล้อสี โดยที่ Triadic จะมีความหลากหลายมากกว่าแต่ไม่ถึงกับเด่นแบบ Complementary ทำให้งานของเราดูมองแล้วสบายตามากกว่า มีนักออกแบบมากมายบอกว่าสีแบบ Triadic เป็นโทนสีที่ดีที่สุด แต่จริง แล้วมันก็แล้วแต่งานของแต่ละคน ว่าเราอยากจะสื่ออารมณ์ไปทางด้านไหนมากกว่า ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีในการใช้ออกแบบเว็บไซต์ เพราะว่าเว็บไซต์มีผู้ใช้งานที่หลากหลาย แต่เพราะว่ามันไม่มีสีคู่ตรงข้ามจึงอาจทำให้คนไปสนใจกับองค์ประกอบหลายอันมากกว่าส่วนที่เราอยากจะทำให้มันเด่นที่สุด

- **Split-complementary** สีแบบ Split-complementary เป็นสีที่ดูพื้นฐานคือใช้คู่ตรงข้ามแต่ก็เพิ่มความโดดเด่นขึ้นมาเพราะเพิ่มสีตัวถัดไปเข้ามาด้วยจึงเพิ่มความหลากหลายให้กับงานมากขึ้น ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ให้กับงานมีความยืดหยุ่นสูงในปัจจุบันเราจะพบเว็บไซต์ที่เลือกใช้สีแบบนี้ได้มากมาย เราจะพบได้มากในเว็บสไตล์ ขาว – ดำ และเลือกใช้สีที่สามเพื่อเน้นองค์ประกอบที่เด่น ๆ ถือว่าเป็นโทนสีที่น่าใช้งานสีหนึ่ง

- **Rectangular Tetradic** เป็นอีกหนึ่งโทนสีที่เพิ่มความซับซ้อนให้มากขึ้น แต่ก็เพื่อการใช้งานที่หลากหลายขึ้น ซึ่งงานออกแบบจะออกมาดูดีเลยละ ถ้าเราใช้งานมันได้อย่างถูกต้อง เรามองงานด้านบนจะเห็นความลงตัวของสีที่นำมาใช้งาน เลือกใช้ สีแดง, สีเหลือง, สีเขียว, สีฟ้า และสีดำรวมทั้งปริมาณ ของสีขาวที่ลงตัว

การออกแบบรูปแบบตราสินค้า

Logo เป็นภาพลักษณ์แรกที่ลูกค้า จะรับรู้จักธุรกิจของคุณ ความมีคุณภาพของผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนทั้งกลุ่มเป้าหมายจุดยืนในแบรนด์อย่างชัดเจน การออกแบบ Logo แบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ

1. **ตัวอักษร (Letter Form)** Logo แบบนี้มีข้อเด่นตรงที่ผู้บริโภคสามารถอ่านชื่อ และจดจำ Logo ไปพร้อมกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้จำได้ง่ายรูปแบบฟอนต์ที่ ไม่เหมือนใครหรือออกแบบใหม่
2. **รูปภาพ (Pictorial Form)** แปรนัยทั้งหลายประสบความสำเร็จในการใช้ภาพแทนคำสื่อความหมายสร้างจุดจดจำให้ผู้บริโภคภาพกราฟิกอื่น ๆ ที่นำมาประกอบจะต้องออกแบบใหม่มีความใหม่พิเศษเช่นหัวม้าลายหรือหมีขั้วโลกซ่อนอยู่ในภูเขา
3. **แบบนามธรรม (Abstract Form)** แนวคิดในการออกแบบตัว Logo นั้นมักผูกกับเรื่องเล่ามีความหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวแบรนด์ได้อย่างลึกซึ้งของเรื่องราวเช่นธนาคารกรุงเทพ ภาพดอกบัวใบจากของปั้มน้ำมันบางจาก

4. **แบบผสมผสาน Combination Form** ใช้ทั้งตัวอักษรรูปภาพภาพหรือกราฟิกอื่น ๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกันสร้างความแตกต่างมีความแปลกใหม่รูปลักษณะที่น่าจดจำเช่น Logo ออกแบบมาเพื่อประทับตราลงบนเม็ดยา

สรุป Logo ที่ดีควรมีรูปลักษณะที่น่าจดจำ ให้ความรู้สึกคุ้นเคย แต่ต้องดูไม่ธรรมดาควรเรียบง่าย สื่อความหมายได้รวดเร็วแต่สมบูรณ์ พร้อมด้วยสระ และรายละเอียดที่มีความหมาย มีความร่วมสมัย เหมาะสำหรับการเวลาไม่ซ้ำไม่ล้ายุค จนทำให้รัฐสมัยไปได้โดยเร็ว Logo ควรสะดวกต่อการใช้งาน และดูเหมาะสมสำหรับปรัชญา และกิจกรรมของผลิตภัณฑ์ หรือกิจการนั้น ๆ

3.3 วัสดุในการผลิตบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์ประเภทเยื่อกระดาษ นับได้ว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้มากที่สุด และมีแนวโน้มจะใช้กันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการรีไซเคิลได้ง่ายอันเป็นผลจาก การรณรงค์สิ่งแวดล้อมกระดาษนับเป็นวัสดุประเภทเดียว ที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้จากการปลูกป่าทดแทนกระดาษที่ใช้ในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์มีหลายประเภท และสามารถพิมพ์ตกแต่งได้ง่าย และสวยงามนอกจากนี้ยังสะดวกต่อการขนส่งจากผู้ผลิตไปยังผู้ใช้ เนื่องจากสามารถพับได้ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งบรรจุภัณฑ์อาหาร ที่ผลิตจากเยื่อกระดาษเป็นบรรจุภัณฑ์แบบสิ่งพิมพ์อ่อนหรือกระดาษรีไซเคิล การใช้บรรจุภัณฑ์กระดาษมีอยู่มากมาย คุณลักษณะเด่น คือความสามารถที่จะพับได้หรือการพับเส้นบนกระดาษมากขึ้นเป็นรูปบรรจุภัณฑ์ กระดาษประเภทต่าง ๆ เช่น ถุง และกล่อง

คุณสมบัติทั่วไปของกระดาษ ความหนาและน้ำหนักมาตรฐานหน่วย ชื่อขายของกระดาษ คิดเป็นน้ำหนักเป็นกรัมต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ส่วนมีความหนาวัดเป็นไมครอน หรือมิลลิเมตรความขาวสว่าง โดยปกติกระดาษที่มีคุณภาพดีจะมีค่าของความขาวสว่างอยู่ที่ 80 ซึ่งกระดาษที่มีค่าความขาวสว่างสูง จะเพิ่มความมั่นใจในการพิมพ์ปริมาณความชื้นกระดาษ เป็นวัสดุที่สามารถดูดและคายความชื้นได้ดีและเร็ว วัสดุที่ใช้ทำถุง และซองกระดาษส่วนใหญ่นิยม ใช้เป็นกระดาษkraft ซึ่งมีความหนานามาซ้อนเป็นผนังหลายชั้น หรือเคลือบผิวประกอบแตกต่างกันไปตามหน้าที่ใช้สอยเป็นบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้กันมากสำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องอุปโภคบริโภค ในหน่วยแบบขายปลีกย่อยที่มีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ประเภทสิ่งพิมพ์ แสดงเอกลักษณ์รูปแบบของถุง และซองกระดาษ มีหลายรูปแบบด้วยกัน สามารถสร้างสรรค์ขึ้น โดยกรรมวิธีการการพับปิดผนึกผนัง ด้วยการเย็บประกอบขึ้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ

ภาชนะบรรจุภัณฑ์แบบสิ่งพิมพ์อ่อน วัสดุของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้กันมาในปัจจุบัน จะเป็นพวกแบบสิ่งพิมพ์อ่อนได้แก่ภาชนะบรรจุประเภทถุง ซึ่งทำจากกระดาษพลาสติก หรือแผ่นอลูมิเนียมฟอยล์ รวมทั้งพลาสติกฟิล์มต่าง ๆ ส่วนมากมีการใช้ในการบรรจุอาหารแห้งหรืออาหารว่างขบเคี้ยวต่าง ๆ การบรรจุอาหารแห้งโดยใช้ถุงพลาสติกนั้น อาจมีการบรรจุก๊าซเฉื่อยได้แก่ก๊าซไนโตรเจน หรือดูดเอาอากาศออกเพื่อให้อยู่ในสภาพสุญญากาศ เพื่อยืดหยุ่นการรักษาของผลิตภัณฑ์ให้มีอายุมากขึ้น แต่

การใช้ถุงพลาสติกที่ทำจากพลาสติกเพียงอย่างเดียวอาจไม่เหมาะสมในการบรรจุแบบสุญญากาศ หรือ บรรจุก๊าซเฉื่อยทั้งนี้เนื่องจากคุณสมบัติของพลาสติกเองการเสริมความแข็งแรงด้วยกระดาษหรือ แผ่นอลูมิเนียมฟอยล์ จะช่วยให้ถุงพลาสติกมีความเหนียวทนทานป้องกันการซึมผ่านของไอน้ำและอากาศ ได้ดียิ่งขึ้น วัสดุที่นำมาใช้ ทำภาชนะบรรจุภัณฑ์แบบสิ่งพิมพ์อ่อน คือวัสดุที่นิยมใช้มีหลายประเภท ได้แก่กระดาษพลาสติก และ แผ่นอลูมิเนียมฟอยล์ ดังต่อไปนี้

- **กระดาษแก้ว** โครงสร้างทางเคมีเป็นกระดาษ แต่รูปร่างลักษณะจัดเป็นพลาสติก เป็นวัตถุ โปร่งแสง และมีความใสที่มีความแข็งแรงความชื้นผ่านได้อากาศผ่านได้น้อย

- **กระดาษแก้วธรรมดา** เรียกว่า PT ต่อด้วยเลข 3 หน่วย เช่น PT- 300 หมายถึง น้ำหนัก 30 กรัมต่อ พื้นที่ 1 ตารางกระดาษแก้ว ประเภทนี้ดูดซับความชื้นได้เร็ว ไม่สามารถปิดผนึก ด้วยความร้อนหากฉนวนหาคำนำไปใช้ งานบรรจุภัณฑ์มักจะนำไปเคลือบด้วยพลาสติก ประเภท PE เพื่อให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นเช่นเหนียวขึ้นป้องกันความชื้นได้เร็วไม่สามารถปิดผนึกด้วยความร้อนได้ปกติ ใช้ห่อบรรจุอาหารแห้ง ยาผล ยาเม็ด ห่อลูกกวาด ผงชูรส เป็นต้น

- **กระดาษแว็กซ์** เป็นกระดาษ ประเภทเคลือบเพื่อให้ผิวลื่น ไม่เปื้อนง่ายนิยม ใช้ห่อหนึ่ง เลยเนยเยียมอาหารเนื้อสัตว์ต่าง ๆ

กล่องกระดาษลูกฟูก คือ กระดาษที่ประกอบด้วยแผ่นปะหน้า 2 แผ่น และมีลอนลูกฟูกอยู่ ตรงกลางนิยมใช้ในการผลิต และการจัดส่งสินค้าได้รับความนิยม ในการผลิตบรรจุภัณฑ์เนื่องจาก ความทนทาน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายน้ำหนักเบา เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การ ป้องกันการรักษาสินค้าที่ดีเยี่ยมต้นทุนต่ำ จะหาได้ง่ายสามารถแบ่งประเภทของ กล่องกระดาษลูกฟูก แผ่นกระดาษลูกฟูกออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

- **แผ่นกระดาษลูกฟูกหน้าเดียว** คือ แผ่นกระดาษลูกฟูกหน้าเดียวประกอบไปด้วยกระดาษ ทำผิวจากกล่อง 1 แผ่นประกบกับกระดาษลูกฟูก 1 แผ่นนิยมใช้ห่อสินค้า เป็นแผ่นรองภายใน หรือ เป็นวัสดุกันกระแทก ไม่ใช่ไม้ทำกล่อง

- **แผ่นกระดาษลูกฟูก 1 ชั้น** ประกอบด้วยกระดาษลูกฟูก 1 แผ่นอยู่ตรงกลางประกบติดด้วย กับกระดาษทำผิวกล่อง 2 ด้านมากกว่าร้อยละ 90 ของกล่องกระดาษลูกฟูกทั้งหมดทำจากกระดาษ ประเภทนี้

- **กระดาษลูกฟูก 2 ชั้น** ประกอบด้วยกระดาษทำผิวกล่อง 2 แผ่นกระดาษลูกฟูก 2 แผ่นและ กระดาษทำผิวกล่องที่อยู่ระหว่างกระดาษลูกฟูกอีก 1 แผ่นรวมเป็น 5 ชั้นมักทำเป็นกล่องใหญ่ โดยเฉพาะกล่องเพื่อการส่งออก

- **แผ่นกระดาษลูกฟูก 3 ชั้น** ประกอบด้วยกระดาษลูกฟูก 3 แผ่นกระดาษทำผิวกล่อง 4 แผ่นรวม 7 ชั้นมักใช้บรรจุสินค้าที่มีน้ำหนักมากเช่นลังขนาดใหญ่

2. บรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติก เป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่อัตราการเจริญเติบโตสูงมาก คุณสมบัติของพลาสติกคือมีน้ำหนักเบา ป้องกันการซึมผ่านของอากาศ และก๊าซได้ ระดับหนึ่งสามารถต่อต้านการทำลายของแบคทีเรีย และเชื้อราที่มีสมบัติหลายอย่างที่สามารถเลือกใช้งานในที่เหมาะสมพลาสติกบางชนิด ยังเป็นฉนวนกันความร้อนได้อีกด้วยพลาสติก ที่ใช้ในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์มีอยู่หลายประเภทการศึกษาสมบัติของพลาสติก แต่ละประเภทมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำ ให้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่เลือกใช้ สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ พลาสติกเป็นวัสดุที่สำคัญต่อการ บรรจุภัณฑ์ และมีปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พลาสติกที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์ สามารถจำแนกได้ เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือฟิล์มอ่อนตัวพับได้ และภาชนะบรรจุคงรูปภาชนะ บรรจุพลาสติกในปัจจุบัน ที่มีการใช้อย่างแพร่หลายจะอยู่ในรูปทรงต่าง ๆ อาทิ เช่นขวด ถ้วย ถาด ถัง กระป๋อง

ชนิดของพลาสติก พลาสติกจะจัดออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 2 ชนิดคือชนิด Thermoplastics พลาสติกชนิดนี้สามารถทำให้แข็งตัวใหม่ได้ โดยผ่านการหลอมตัวใหม่ และทำให้ เย็นลงมีคุณสมบัติที่ดี ของพลาสติกประเภทนี้คือมีความสามารถหดตัวได้น้อยกว่าพลาสติกประเภท อื่น โดยปกติจะโปร่งแสง และมีความมันเงามีความต้านทาน มีความแกร่งและแข็งแรง มีความคงตัวดี ยืดหยุ่นน้อยดีต่อ การทำเป็นโฟม ส่วนด้านคุณสมบัติที่ไม่ดีคือความล้าตัวไม่คงทนต่อแรงกระแทก ไม่ ทนต่อสารละลายต่าง ๆ ไม่สามารถเสริมแรงได้ด้วยเส้นใยต่าง ๆ พลาสติกประเภทนี้มี การนำมาใช้ ประโยชน์ในการทำ ภาชนะพลาสติกบรรจุอาหารมากที่สุดชนิดที่ 2 Thermosets พลาสติกนี้ไม่ สามารถคืนรูปได้เมื่อหลอมตัวแล้วจะมีคุณสมบัติที่ดีทางด้านความแข็งแรงความแกร่งความต้านทาน ต่อสารละลายได้ดีมีอุณหภูมิที่ทำให้อากาศโค้งงอสูงแต่ความเหนียวต่ำ เช่น Melamine Formaldehyde ซึ่งทำให้เครื่องจานชามต่าง ๆ ในครัวเรือน Polyester ทำให้หลอดสำหรับเครื่อง หมุนเวียนและท่อต่าง

ประเภทของพลาสติกจำแนกตามคุณสมบัติและลักษณะการนำไปใช้

1. พลาสติก PET เป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติโปร่งใส แข็งแรง ทนทาน ป้องกันการซึมผ่าน ของ อากาศได้ดี ทนความร้อนได้ดี การใช้งานบรรจุภัณฑ์ได้แก่ ขวดน้ำและเครื่องดื่ม ขวด น้ำยาล้างปาก ขวดน้ำสลัด
2. พลาสติก (HDPE) คุณสมบัติมีความเหนียวแข็งแรงป้องกัน การซึมผ่านของน้ำ และ ระดับความชื้นได้ดี ด้านทานการกัดกร่อนของสารเคมีได้ดี ใช้งานเป็นภาชนะใส่นม น้ำส้ม น้ำ และภาชนะใส่น้ำยาซักผ้า
3. พลาสติก (PVC) คุณสมบัติแข็งแรงเหนียว และทนทาน มีความต้านทานต่อไขมัน ได้ดี การใช้งาน เป็นภาชนะ ที่ต้องการความใสเป็นพิเศษเช่นน้ำมันพืชและสัตว์ต่าง ๆ

4. ลีพลาสติก (LDPE) คุณสมบัติแข็งแรงเหนียว และมีความยืดหยุ่นสูง ป้องกันการซึมผ่านของความชื้นได้ดี ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ ใส่ถุงขนมปัง อาหารแช่แข็ง ใช้เป็นวัสดุ การปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ ด้วยความร้อนได้ดี
5. พลาสติก (PP) คุณสมบัติด้านความแข็งแรงและทนทานทนต่อความร้อนและสารเคมี ป้องกันการซึมผ่านของความชื้นได้ดีใช้เป็นขวดซอสมะเขือเทศ ถ้วยไอศกรีม เป็นต้น
6. พลาสติก (PS) คุณสมบัติมีความใสและสามารถทำบรรจุภัณฑ์ ที่เป็นโฟม ได้การประยุกต์ ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์โฟม ใส่อาหาร ถ้วยนมเปรี้ยว

การใช้งานวัสดุพลาสติก

- พลาสติก ถ้ามาจากฟิล์มชั้นเดียว หรือหลายชั้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัสดุ ของการใช้งาน เช่นใช้ห่อสินค้า เช่น ลูกกวาด ขนมปัง
- ฟิล์มหด จากการใช้ความร้อนเช่นการทำฉลากสินค้าฟิล์มที่ใช้คือ (PVC) (LDPE) และ (LLDPE) เพราะมีคุณสมบัติ ในการปิดผนึก และหดตัวได้ดี เมื่อถูกความร้อน
- ฟิล์มยืด เป็นฟิล์มยืดได้เล็กน้อยเมื่อถูกดึงให้ยืดออก ใช้ในการรับกล่องกระดาษลูกฟูก หรือสิ่งที่วางอยู่บนแผ่นไม้ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการขนส่ง ให้ยึดติดกันแน่น ไม่ให้หล่นระหว่าง การขนส่งฟิล์มที่ใช้คือ (PS)
- ฟิล์มหลายชั้น ได้จากการนำฟิล์มชั้นเดียวมาติดกัน โดยใช้ความร้อน และสามารถขึ้นรูปเป็นบรรจุภัณฑ์ รูปแบบต่าง ๆ เช่นถุงกาแฟขนมขบเคี้ยวพิมพ์หลายชั้น ยังสามารถทำได้จากการเป่าฟิล์มมากกว่า 1 ชั้น พร้อม ๆ กันทำให้สามารถเพิ่มคุณค่าคุณสมบัติทางกายภาพทางความร้อน และการป้องกันการซึมผ่านของความชื้น และอากาศได้ดียิ่งขึ้นนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ยอมรับได้ดี เปลี่ยนแปลงความสนใจ และเป็นประกายของแก้วช่วยให้มองเห็นผลิตภัณฑ์

3. บรรจุภัณฑ์แก้ว เป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีความเชื่อถือการทำปฏิกิริยา กับสารเคมีชีวภาพต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับวัสดุบรรจุภัณฑ์อื่น ๆ และรักษาคุณภาพสินค้าได้ดีมาก ข้อดีของแก้วคือมีความใส และทำเป็นสีต่าง ๆ ได้สามารถทนต่อแรงกด ได้สูงแต่เปราะบางแตกง่าย ในด้านสิ่งแวดล้อมแก้วสามารถนำกลับมา ใช้ใหม่ได้สิ่งที่พึงระวังเรื่องของการบรรจุ คือฝาขวดแก้วต้องเลือกใช้ฝาที่ได้ขนาด และต้องสามารถปิดได้สนิทแน่น เพื่อช่วยรักษาคุณภาพ และยืดอายุสินค้าวัสดุแก้วบรรจุภัณฑ์แก้วเป็นวัสดุที่ใช้ต่อการทำปฏิกิริยาเคมีมากที่สุด และทนต่อการกัดกร่อน จากปฏิกิริยาเคมีอาหาร จึงทำให้รสชาติของอาหารไม่เปลี่ยนแปลง และเป็นประกายของแก้วช่วยให้มองเห็นผลิตภัณฑ์

4. บรรจุภัณฑ์โลหะ วัสดุเหล็กเคลือบดีบุก เป็นบรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรงป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อม และสภาวะอากาศการลงทุนในการผลิตไม่สูงนัก และไม่สลับซับซ้อนสามารถนำใช้บรรจุอาหารได้ดี เนื่องจากสามารถปิดผนึกได้สนิท และฆ่าเชื้อได้ด้วยความร้อนในแง่ของสิ่งแวดล้อมสามารถแยกจากขยะได้ง่าย ด้วยการใช้แม่เหล็กในอุตสาหกรรมบรรจุ อาหารบรรจุภัณฑ์โลหะ หรือ

กระป๋องโลหะ ยังคงเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีบทบาทสำคัญ เช่นผลิตภัณฑ์อาหารที่ต้องการคงสภาพนาน เนื่องจากสามารถเก็บรักษานมอาหารได้นานถึง 2 ปีคุณลักษณะพิเศษมีความแข็งแรงความทนทานต่อการพับงอ และสามารถพับขึ้นรูปได้ตามต้องการ มีขนาดค่อนข้างเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก กระป๋องโลหะกระป๋องบรรจุอาหาร ในบรรจุภัณฑ์ ผลิตจากวัสดุจำพวกแผ่นเหล็ก เคลือบดีบุกด้วยวิธีการเคลือบ ทางไฟฟ้าหรือวิธีจุ่มร้อนหรืออาจใช้แผ่นเหล็กเคลือบด้วยโครเมียมประเภท tin free steel กระป๋องมีรูปร่างลักษณะหลักอยู่ 2 แบบ คือกระป๋องที่ประกอบด้วยเหล็ก 3 ชั้น และแบบแผ่นเหล็กอีก 2 ชั้น

1. บรรจุภัณฑ์แบบกระป๋อง 3 ชั้น ประกอบด้วยแผ่นเหล็กที่ขึ้นรูปทรงกระบอก 1 ชั้น และเชื่อมติดกัน โดยการบัดกรีด้วยส่วนผสม ของตะกั่วกับดีบุกที่หลอมละลายด้วยความร้อนสูงถึง 375 เซลเซียสส่วนอีก 2 ชั้นได้แก่ฝากระป๋อง 2 ฝาใช้เปิดหัวและท้ายของกระป๋อง ในปัจจุบันการเชื่อมเหล็กนิยมใช้วิธีเชื่อมด้วยไฟฟ้า เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ตะกั่วที่ อาจปนเปื้อนในอาหาร และก่อให้เกิดพิษจากสารโลหะหนักส่วนฝากระป๋อง จะประกอบด้วยน้ำยาบาง ที่ใส่ในร่องขอบฝาเพื่อทำหน้าที่อุด 2 ชั้น ทั้งด้านหัวและท้าย เมื่อปิดผนึกกับตัวทรงกระบอกอาหารบางชนิด จะทำปฏิกิริยากับแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกซึ่งได้แก่อาหารที่มีความเป็นกรดสูง เช่นผลไม้กระป๋อง เป็นต้นจำเป็นต้องเคลือบด้านในของกระป๋อง ด้วยแลคเกอร์ ชนิดที่ใช้ได้กับอาหาร 1 ชั้น 2 ชั้นหรือมากกว่านั้น เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้อาหารถูกผิวของแผ่นเหล็กเคลือบดีบุกทั้งนี้ เพื่อรักษากลิ่น และรสของอาหารที่บรรจุอยู่ภายใน ความหนาของแผ่นเหล็ก และน้ำหนักของดีบุกที่เคลือบลงบนแผ่นเหล็กจะขึ้นอยู่กับขนาดของกระป๋อง และผลิตภัณฑ์อาหารที่จะใช้บรรจุลงในกระป๋องนั้น ๆ

2. บรรจุภัณฑ์แบบกระป๋อง 2 ชั้น เกิดจากกรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยล่าสุดด้วยเหล็ก 1 ชั้น บ่มขึ้น รูปเป็นถ้วยจากแผ่นเรียบร้อย จากตะเข็บใด ๆ ทั้งสิ้น และอีกชั้นหนึ่งเป็นฝาธรรมชาติที่ใช้ปิดผนึก หลังบรรจุอาหารแล้วสามารถผลิตได้ 2 วิธีคือแบบ Draw Redraw (DRD) ดีเริ่มจากการบ่มแผ่นกลม จากแผ่นเรียบและบ่มขึ้นรูปเป็นถ้วย ถ้วยนี้จะถูกบ่มซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ให้ได้ความสูงตามที่ต้องการ และตัดขอบให้เรียบ และแบบวิธี (Drawn and Ironed) แผ่นกลมขึ้นรูปเป็นถ้วย และรีดผนังของถ้วยให้ยืดออกตามความสูง ที่ต้องการแล้วตัดขอบให้เรียบส่วนใหญ่ ทำกระป๋องน้ำอัดลมเบียร์และเบียร์รสดอกลูมิเนียม

ส่วนที่ 4 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเรขศิลป์

องค์ประกอบทางเรขศิลป์

รูปทรง และ องค์ประกอบทางความคิด เนื่องจากองค์ประกอบทางความคิดไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เมื่อทำให้จุด เส้น หรือระนาบสามารถมองเห็นได้จะเรียกว่า รูปทรง เป็นองค์ประกอบที่เน้นการใช้รูปทรง หรือรูปร่างในการแสดงออก เป็นองค์ประกอบที่สามารถ ใช้เพื่อสร้างจุดเด่น หรือ

ส่วนประกอบของงานออกแบบได้ นอกจากนั้น รูปทรงยังมีส่วนช่วยในการบอกเรื่องราว เนื่องจาก รูปทรงมีลักษณะที่เป็นรูปภาพได้ เช่น รูปร่างของสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งของ หรือสิ่งของ ซึ่งสามารถแบ่ง ประเภทของรูปทรงออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

ตาราง 1 ตารางแสดงรูปทรง

ลำดับที่	ชื่อรูปทรง	ภาพประกอบ
1	รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)	
2	รูปทรงธรรมชาติ (Organic)	
3	รูปทรงที่มีด้านเป็นเส้นตรง (Rectilinear)	
4	รูปทรงผิดปกติ (Irregular)	
5	รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn)	
6	รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)	

ที่มา หนังสือ Two Dimensional Design (Wucius, 1993)

หลักความสัมพันธ์ของรูปทรง (Relationship)

ในส่วนของหลักความสัมพันธ์ ของรูปทรง โดยประยุกต์ใช้ในการสร้างลวดลายซ้ำ โดยใช้หลัก ความสัมพันธ์ของรูปทรง (Relationship) ในการผสมผสานรูปทรงต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกิดภาพ ซึ่ง กำหนดไว้ 8 ลักษณะ ดังนี้

1. การแยกตัว (Detachment) คือ การวางรูปทรงของรูปให้อยู่ใกล้กัน แต่ยังคงอยู่แยกส่วน กัน
2. การสัมผัส (Touching) คือ การเคลื่อนรูปทรงทั้งสองรูปจนสัมผัสกัน ทำให้ที่ว่าง ระหว่าง รูปทั้งสองรูปหายไป
3. การซ้อน (Overlapping) คือ การเคลื่อนรูปทรงสองรูปให้ซ้อนทับกัน จะทำให้รูปทรง หนึ่งอยู่ด้านบนซ้อนทับบางส่วนของรูปทรงหนึ่งที่อยู่ด้านล่าง
4. การผ่านทะลุ (Interpenetration) คือ การเคลื่อนรูปทรงทั้ง สองรูปให้ซ้อนทับกัน แต่ไม่ เกิดลักษณะของความรู้สึกลบและล่าง โดยทำให้ส่วนที่ทับซ้อนกันเป็นส่วนที่ โปร่งใส

5. การรวม (Union) คือ การเคลื่อนรูปทรงสองรูปให้ซ้อนทับกัน แต่เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ที่ใหญ่กว่าเดิม รูปทรงเดียว แต่ทั้งสองรูปจะต้องเสียบางส่วนของตัวเองจากการ รวมกัน
6. การตัดรูป (Subtraction) คือ การที่รูปทรงหนึ่งที่ยังมองไม่เห็นซ้อนทับอีกรูปทรงหนึ่ง ที่มองเห็นได้ ผลคือการตัดรูปทรงออก เพราะบางส่วนของรูปที่ถูกทับอยู่จะมองไม่เห็นด้วย ซึ่งจะคล้ายกับวิธีซ้อนรูป (Overlapping) ของรูปทรงจากพื้นภาพ (Negative Form) วางซ้อนทับบนรูปทรงที่กินพื้นที่ (Positive Form)
7. การตัดกัน (Intersection) คือ การเคลื่อนรูป ทรงสองรูปให้ซ้อนทับกัน และแสดงให้เห็นเพียงส่วนพื้นที่ที่ถูกตัดกันระหว่างสองรูปทรง ทำให้เกิดรูปทรงใหม่ที่เล็กกว่าเดิม และเป็นรูปที่ไม่สามารถสื่อถึงที่มา
8. การทับซ้อนกันสนิท (Coinciding) คือ การเคลื่อนรูปทรงทั้งสองรูปให้เข้าใกล้กัน จนทับกันสนิท ทำให้เหลือเพียงรูปทรงเดียวเท่านั้น

การซ้ำทางเรขศิลป์ (Repetition)

คือ การใช้รูปทรงเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้งขึ้นไป เทียบการจักภาพลักษณะนี้เรียกว่า การซ้ำ ถือเป็นวิธีการออกแบบที่พบได้ทั่วไป เป็นการซ้ำของรูปทรง เพื่อสร้างความรู้สึกกลมกลืน และเป็นจังหวะ โดยรูปทรงมีขนาดเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ การสร้างลวดลายด้วยวิธีการซ้ำ สามารถแบ่งได้เป็น 8 วิธี ดังนี้

1. การซ้ำด้วยรูปร่าง (Repetition of Shape) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการซ้ำ หากมีรูปร่างที่ซ้ำ กัน อาจจะสร้างความแตกต่างกันโดยใช้ สีและขนาดที่ต่างกันได้
2. การซ้ำด้วยขนาด (Repetition of Size) จะมีผลต่อเมื่อมีการซ้ำรูปร่างหรือมีรูปร่างคล้ายกัน
3. การซ้ำด้วยสี (Repetition of Color) รูปทรงทุกรูปมีสีเดียวกัน แต่อาจจะแตกต่างที่รูปร่าง และขนาด
4. การซ้ำด้วยผิวสัมผัส (Repetition of Texture) รูปทรงทุกรูปมีผิวสัมผัสเดียวกัน แต่อาจต่างกันที่รูปร่าง ขนาด และสี
5. การซ้ำด้วยทิศทาง (Repetition of Direction) เกิดขึ้นต่อเมื่อรูปทรงแต่ละรูปแสดงให้เห็นถึงทิศทางอย่างชัดเจน
6. การซ้ำด้วยตำแหน่ง (Repetition of Position) จะต้องมีการจัดวางรูปทรงให้สัมพันธ์กับโครงสร้าง
7. การซ้ำด้วยที่ว่าง (Repetition of Space) รูปทรง ทุกรูปทรง สามารถใช้พื้นที่ว่างในลักษณะ เดียวกันเกิดเป็นรูปทรงบนพื้นภาพทั้งหมด หรือเป็นพื้นภาพที่กลับเป็นรูปทรงทั้งหมด หรือมีความสัมพันธ์กับพื้นภาพในลักษณะเดียวกัน

8. การซ้ำด้วยแรงดึงดูด (Repetition of Gravity) เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเป็นนามธรรม มากจึงแสดงการซ้ำได้ยาก เช่นการซ้ำของรูปทรงที่ดูมีน้ำหนักมากและน้ำหนักน้อย

โครงสร้าง (Structure) การนำรูปทรงหนึ่งมาสัมพันธ์กับอีกรูปหนึ่ง จำเป็นต้องมีโครงสร้าง เพื่อควบคุม ตำแหน่งของรูปทรง เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการจัดวางหน่วยของรูปทรง ที่มีมากกว่าหนึ่งรูปทรง เช่น การกำหนดระยะห่างของหน่วยรูปทรง การจัดหน่วยของรูปทรงให้เป็นแถวเดียวกันหมด โครงสร้าง คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ และกำหนดความสัมพันธ์ของรูปทรงต่าง ๆ นอกจากนั้น โครงสร้าง ยังสามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. โครงสร้างที่มีแบบแผน (Formal Structure) จะประกอบด้วยเส้นโครงสร้างที่ประกอบขึ้นมาด้วย วิธีทางคณิตศาสตร์โดยที่ว่าจะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยเท่า ๆ กันมีความสม่ำเสมอ และถูกวางอย่างเป็นระเบียบภายในโครงสร้างนี้
2. โครงสร้างกึ่งมีแบบแผน (Semi-Formal Structure) เป็นโครงสร้างธรรมดาทั่วไปอาจมีบางส่วนเว้นระยะไม่เท่ากันหรืออาจจะเปลี่ยนรูปร่างหรือขนาดของรูปทรงบางรูปแต่ก็ยังมีระเบียบในการจัดวางองค์ประกอบอยู่
3. โครงสร้างแบบไม่มีแบบแผน (Informal Structure) เป็นโครงสร้างที่ไม่มีเส้นโครงสร้าง ไม่มีการกำหนดการจัดวาง
4. โครงสร้างแบบคงที่ (Inactive Structure) เป็นโครงสร้างที่ไม่สามารถเห็นโครงสร้างได้อย่างชัดเจนเช่นโครงสร้างถูกใช้เพื่อเป็นตัวนำในการจัดรูปทรงเท่านั้นแต่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับรูปทรงที่จัดวางอยู่
5. โครงสร้างแบบเคลื่อนไหว (Active Structure) จะประกอบไปด้วยโครงสร้างที่ไม่สามารถมองเห็นเพื่อใช้เป็นตัวแบ่งพื้นที่วางให้เป็นหน่วยย่อยในการจัดวางของหน่วยรูปทรงทั้งหมดและจะมีผลกับรูปร่างที่จัดวางอยู่ภายในกรอบได้หลายลักษณะ

โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) เป็นการการจัดวางตำแหน่งหน่วยของรูปทรงที่มีความสม่ำเสมอ โดยจัดให้พื้นที่ว่างรอบหน่วย ของรูปทรงมีความเท่า ๆ กันเป็นการแบ่ง โดยใช้เส้นของโครงสร้างซ้ำ โครงสร้างซ้ำเป็นโครงสร้างที่เรียบง่ายที่สุด และมีความสัมพันธ์ ในการออกแบบลวดลายที่มีความต่อเนื่อง

ตารางพื้นฐาน (The Basic Grid) ตารางพื้นฐานถือเป็นโครงสร้างซ้ำที่ ใช้โดยทั่วไป ประกอบด้วยตาราง ที่เกิดจากการตัดของเส้นแนวตั้ง และเส้นแนวนอนที่มีระยะห่างเท่า ๆ กัน ตารางพื้นฐานที่มีส่วนช่วย ในการจัดแบ่งพื้นที่ โดยรอบทำให้รูปทรงและหน่วยมี ทั้งแนวนอน แนวล่าง

ด้านซ้ายขวาเวียน ทิศทางของหน่วยรูปทรงเอง ประเภทโครงสร้างพื้นฐานโครงสร้างซ้ำ มีหลายประเภทแต่โดยทั่วไปเป็นการเปลี่ยนแปลง จากตารางมาจาก โครงสร้างพื้นฐาน สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนสัดส่วน (Change of Proportion) โครงสร้างใดที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสของตารางพื้นฐานถูกเปลี่ยนเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าทั้งหมด ดังนั้นทิศทางที่ เคยสมดุลกันของแนวตั้ง และแนวนอน จะถูกเปลี่ยนไปตามทิศทางใดทิศทางหนึ่ง
2. การเปลี่ยนทิศทาง (Change of Direction) เส้นแนวตั้งและแนวนอน หรือทั้งสองแนว ถูกปรับมุมเปลี่ยนองศาจากตารางพื้นฐานที่ให้ ความรู้สึกมั่นคง กลายเป็นทำให้รู้สึกถึงการเคลื่อนที่แทน
3. การเลื่อนไถล (Sliding) แต่ละแถวของโครงสร้างย่อยหรือต่ำไปในทิศทางปกติหรือผิดปกติ ทำให้หน่วยย่อยไม่สามารถ อยู่เคียงข้างหน่วยย่อยเดิม ในแถวที่ถัดไป
4. การโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending) เส้นโครงสร้างทางตั้งหรือทางนอนทั้งหมด โค้งหรืองออย่างสม่ำเสมอ เป็นผลทำให้หน่วยโครงสร้างย่อยยังคงมีรูปร่าง และขนาดที่เท่ากัน
5. การสะท้อน (Reflecting) แถวของโครงสร้างย่อยในตารางผืนผ้า เปลี่ยนมาเรียงตัวในลักษณะบล็อกอักษุ สลับกันไปมา อย่างสม่ำเสมอ
6. การรวมตัว (Combining) การนำโครงสร้างหน่วยย่อย ๆ ในโครงสร้างซ้ำ มาจัดรวมกันเป็นหน่วยรูปร่างที่ใหญ่ขึ้น ซับซ้อนขึ้นกว่าเดิม หน่วยใหม่ที่เกิดขึ้นจะมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม และมีรูปร่างต่อกันโดยไม่เกิด ช่องว่างระหว่างหน่วย
7. การแบ่งย่อย (Further Dividing) โครงสร้างหน่วยย่อย ๆ ในโครงสร้างซ้ำ ถูกแบ่งละเอียดขึ้นทำให้มีรูปร่างที่เล็กลงและ มีขนาด ที่เท่ากัน แต่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
8. ตารางสามเหลี่ยม (The Triangular Grid) การหมุนทิศทางของเส้นโครงสร้าง และการแบ่ง ตารางละเอียดจะทำให้เกิดตารางสามเหลี่ยม และเกิด ที่ตามี่สมดุลกันสามทิศทาง
9. ตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid) เกิดจากการรวมตัวกันของ หกหน่วยย่อยของ ตารางสามเหลี่ยม สามารถบีบ หด หรือทำให้ผิดรูปไปจากเดิม
10. โครงสร้างซ้ำชนิดทวีคูณ (Multiple Repetition Structures) เป็นโครงสร้างประเภทที่มีแบบแผน โดยการต่อโครงสร้างย่อยเข้าด้วยกันทำให้เกิดลวดลายขึ้น เป็นการใช้โครงสร้างที่มีการแบ่งพื้นที่ย่อยมากกว่า 1 แบบ และมีการซ้ำกันของรูปร่างรวมทั้งขนาด

ส่วนที่ 5 ข้อมูลที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเจนเนอเรชันวาย

ลักษณะประชากรของเจนเนอเรชันวาย

โดยทั่วไปนั้น ประชากรในกลุ่มเจนเนอเรชั่นวัยส่วนใหญ่ นับได้ว่าเป็นรุ่นลูกของ กลุ่มเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers) ซึ่ง เกิด ในระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1946–1964 และนับได้ว่าเป็นน้อง ของเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X) ซึ่ง เกิดในระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1965 – 1981 โดยการ แบ่งกลุ่มประชากรตามช่วงวัย หรืออายุนั้นเป็น เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม ผู้บริโภคที่ นักวิชาการอเมริกันนิยมใช้แต่การใช้เกณฑ์นี้ได้แพร่หลายไปยัง นักวิชาการและนักการตลาดทั่วโลก รวมทั้งใน ประเทศไทยเองด้วย (พสุ เดชะรินทร์, 2551)

ในด้านความหมายหรือขอบเขตของเจนเนอเรชั่นวัยนั้น มีการนิยามกันอย่างแพร่หลาย ทั้งหมด อยู่บนพื้นฐานเดียวกันในการพิจารณาถึงสภาพการณ์ของของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนพัฒนาการที่แตกต่างกันของเทคโนโลยีในแต่ละยุคสมัย อาทิ Miller และ Washington (2008) ให้คำจำกัดความว่าประชากรเจนเนอเรชั่นวัย หมายถึง กลุ่มคนที่เกิด ในช่วงปี ค.ศ. 1981 – 2000 ส่วน Solomon (2015) อธิบายว่า เจเนอเรชั่นวัย หรือมักถูกเรียกว่า เจเนอเรชั่นเยอร์ (Gen Yers) นั้น หมายถึงประชากรที่เกิดอยู่ ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1984 ถึง ค.ศ. 2002 ขณะที่ van den Bergh และ Behrer (2011) อธิบายไว้ว่า เจเนอเรชั่นวัย คือ บุคคลที่อยู่ใน ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1980 – 1996 และเมื่อพิจารณาถึงบริบทของประเทศไทย แล้วจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าเจนเนอเรชั่นวัย หมายถึงประชากรที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1983 – 1997 หรือระหว่างปี พ.ศ. 2526 – 2540 ซึ่ง สอดคล้องกับการแบ่งช่วงอายุเจนเนอเรชั่นวัยของ ศรีภักญญา มงคลศิริ (2548) และ พสุเดชะรินทร์ (2551)

โดยพิจารณาจากเหตุผลอันเนื่องมาจากเป็นช่วงที่ วิทยาการต่าง ๆ ในสังคมไทย เจริญเติบโต ก้าวหน้าอย่างชัดเจน มีการแพร่หลายของอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่มากมาย มี การเกิดขึ้น ของสื่อ รูปแบบใหม่ชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้คนในสังคม เมื่อนับถึงปัจจุบัน เจเนอเรชั่นวัย ในประเทศไทยก็ถือ ผู้ที่มีอายุ 18 ถึง 32 นั้นเอง

การทำการตลาดผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่นวัย ศรีภักญญา มงคลศิริ (2548) ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวัย ซึ่งประมวลได้ 7 ลักษณะดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับราคา ในการเลือกซื้อสินค้าผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวัย จะกำหนด ราคาที่สามารถรับได้ มาเป็นเกณฑ์ โดยราคาที่กำหนดขึ้นมา ได้มาจากการค้นหาข้อมูล และแหล่งต่าง ๆ ซึ่งแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด คือเพื่อนและสื่ออินเทอร์เน็ต
2. เกิดความภักดีของตราสินค้าใหม่ๆได้ง่าย การศึกษาในอดีตพบว่า ความภักดีต่อราคาราคา สินค้าจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้บริโภค เกิดการเรียนรู้ในตราสินค้านั้น ๆ และต่อเนื่องเป็น เวลานานแนวคิดนี้ สามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของเจนเนอเรชั่นวัย รวมถึงเบบี้บูมเมอร์ และเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ได้เป็นอย่างดีแต่ไม่สามารถอธิบาย พฤติกรรม การบริโภคของเจนเนอเรชั่นวัย ได้มากนักดังอาจจะเห็นได้จากการสินค้า

ใหม่ๆที่สามารถเข้ามาสร้างความรักดีต่อตราสินค้าได้อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสินค้าและบริการที่มีความแปลกใหม่สร้างความน่าสนใจให้กับเจนเนอร์เรชั่นวายได้มาก

ลักษณะสำคัญของเจนเนอร์เรชั่นวาย ข้อนี้จะได้เป็นทั้งข้อดีและอุปสรรคในการทำการตลาด เพราะนอกจากจะเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแล้ว ขณะเดียวกันก็ยังเป็นอุปสรรค ในการทำธุรกิจด้วยเราต้องนึกถึงเสมอว่าเจนเนอร์เรชั่นวายสามารถรักดีไปยังสินค้าใหม่ได้ตลอดเวลา

3. เจนเนอร์เรชั่นวายให้ความสำคัญกับความเป็นเอกลักษณ์ ในรูปแบบฉบับของตัวเอง เป็นอย่างมาก สามารถแยกได้เป็น 6 ประเภทดังนี้

3.1 การจับคู่ที่ลงตัวเป็นความที่แบบไร้ระเบียบซึ่ง หมายถึงการนำเอาสิ่งของที่ไม่น่าอยู่ด้วยกันได้มา จับเข้าหากันทำให้เกิดความแปลกอย่างลงตัว

3.2 นวัตกรรม คือ ความเท่าที่ที่เกิดจากการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ การออกแบบใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนมีความแปลกแหวกแนวและมีสไตล์ที่ลงตัว

3.3 ให้ความสำคัญกับการตกแต่งและความสวยงาม เจนเนอร์เรชั่นวายมักชอบการตกแต่งสิ่งต่าง ๆ เพื่อสะท้อนตัวตนเช่นกัน เช่นการตัดฟันการตกแต่ง มักชอบการตกแต่งหน้าจอละ เสียงเรียกเข้าโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

3.4 ไม่ตอบสนองโฆษณาเดิม ๆ เนื่องจาก เจนเนอร์เรชั่นวายเติบโตมาพร้อมกับสังคมที่เต็มไปด้วยโฆษณาจึง จึงทำให้มองเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูโฆษณามากนัก ดังนั้นนักโฆษณาและนักการตลาดจึงต้องคิดวิธีการสื่อสารแบบใหม่ๆเพื่อเจนเนอร์เรชั่นวาย แต่ต้องระวังไม่ให้เกิดโฆษณามากเกินไป เพราะเจนเนอร์เรชั่นวายเป็นนักหวาดระแวงด้วยเช่นกัน

3.5 เจนเนอร์เรชั่นวายไม่สามารถต้านทานสินค้าใหม่ และการทดลองใช้ได้ ผู้บริโภคเจนเนอร์เรชั่นวายจะชื่นชอบสินค้าใหม่ๆ โดยเฉพาะเมื่อได้ทดลองใช้สินค้านั้นก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสินค้า ก็ถือเป็นการแลกเปลี่ยนที่ดีตัวอย่างสินค้าที่ประสบความสำเร็จ เช่นการแจกเกมต่าง ๆ ให้ทดลองได้เล่นฟรีระยะหนึ่งก่อน เป็นต้น

3.6 ต้องการการเชื่อมต่อคุณลักษณะสำคัญของเจนเนอร์เรชั่นวาย และถือว่าเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดต่อคนกลุ่มนี้คือ ต้องการการเชื่อมต่อในทุกที่ทุกเวลาทุกลักษณะ กับทุกคนที่ต้องการจะติดต่อด้วย

จากพฤติกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ในอีกมุมหนึ่งของเจนเนอร์เรชั่นวาย ยังใส่ใจกับการบริโภค และความแปลกใหม่ของสินค้า ประกอบกับเจนเนอร์เรชั่นวายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ที่มั่นคง อีกทั้งยังความสะดวกสบายในการบริโภคสินค้า ที่ตอบโจทย์ความต้องการได้เป็นอย่างดี เป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยสนใจและเลือกใช้กลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชั่นวาย

การบริโภคของเจนเนอร์เรชั่นวาย

นอกจากเจนเนอร์เรชั่นวายจะเกิดในยุคที่สังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างสูง มีการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง แล้วสภาพสังคมของกลุ่ม คนเจนเนอร์เรชั่นวาย ยังเต็มไปด้วย ไปด้วยตราสินค้า และการสื่อสารทางการตลาดอย่างมากมาย ผู้บริโภค เจนเนอร์เรชั่นวาย จึงมักให้ความสำคัญทุกความคิดเห็นชอบ ที่จะเรียนรู้กับสิ่งต่าง ๆ ผ่านการมีประสบการณ์ โดยตรงกับสิ่งเหล่านั้น (van den Bergh & Behrer, 2011) สอดคล้องกับ ที่ Yarrow และ O'Donnell (2009)อธิบายไว้ว่าเจนเนอร์เรชั่นวายส่วนใหญ่นั้น เป็นรุ่นลูกของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ เป็นประชากรที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กันกับพัฒนาการอันก้าวกระโดดของเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ตที่มีการพัฒนา อย่างสูงจนอาจเรียกได้ว่าคนเหล่านี้ อาศัยอยู่ในโลก ดิจิตอล (Digital world) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เจนเนอร์เรชั่นวายมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไป จากกลุ่มเจนเนอร์เรชั่น โดยประกอบ ด้วยลักษณะเด่น 4ประการ อันได้แก่ ความมั่นใจในตัวเองสูง เน้นที่ จะสร้างและรักษาความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มประเพณีทางเลือกต่าง ๆ อย่าง ละเอียดรอบคอบ และมีความต้องการความรวดเร็วในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ผลการศึกษา ของ Tapscott (2552) ยังพบว่า เจนเนอร์เรชั่นวาย เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมา มาในยุคของการพัฒนา คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความสมบูรณ์ นับได้ว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะหลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลายชนิดทั้งสื่อดั้งเดิม (Traditional Media) และ สื่อใหม่ (New Media) สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน (Multitasking) ซึ่งถือ เป็นเอกลักษณ์เด่นอย่างหนึ่งของ ผู้บริโภคกลุ่ม นี้อย่างเช่น การใช้ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟนในการส่งข้อความ เข้าเว็บไซต์ ค้นหาทิศทาง เล่นเกม ถ่ายรูป และแบ่งปัน ให้เพื่อน ได้รับชมผ่านทางสื่อสังคม (Social media) นอกจากนี้ยังเปิดโปรแกรมสนทนา (Instant Messaging) อาทิ ไลน์ (Line) หรือสไกป์ (Skype) ไว้ตลอดเวลาด้วย

การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอร์เรชั่นวาย แม้ประชากรเจนเนอร์เรชั่นวาย จะลักษณะ โดยทั่วไปใกล้เคียงกัน อาทิ รู้สึก เป็นหนุ่มสาวอยู่เสมอ (Old Teens and Young Adults) นับถือ ตนเองและการปกครองตนเอง (Self- Absorbed and Self-Reliant) ให้ความสำคัญกับเรื่อง ภาพลักษณ์ (Image-Driven)ให้ ให้ความสำคัญ อย่างยิ่งกับเพื่อน (Peers) หลงใหลอย่างยิ่ง กับ อินเทอร์เน็ต(Internet Savvy) สามารถทำกิจกรรมอย่างหลากหลายในเวลาเดียวกัน (Multi-Taskers) ให้ความสนใจเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ๆ (Learning-oriented) ยึดถือเป้าหมายเป็นเรื่องสำคัญ (Goal-Oriented) ไม่ยึดติดอยู่กับกฎระเบียบ (Break the Rules) และมีความแตกต่างหลากหลาย (Diversity) (William, Page, Petrosky & Hernandez, 2009) อย่างไรก็ตาม ด้วยขอบเขตช่วงอายุของ เจนเนอร์เรชั่นวาย ที่ค่อนข้างกว้าง ให้เกิดความแตกต่าง หลากหลายอย่างสูง ภายในกลุ่มวิชาการ และนักการตลาด จึงได้ทำการแบ่งประเภทหรือแบ่ง กลุ่มย่อยของ ผู้บริโภคเจนเนอร์เรชั่นวายออกเป็น

กลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้สามารถหาการตลาดได้อย่างเข้าถึงความต้องการและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
(Stanley, 1995)

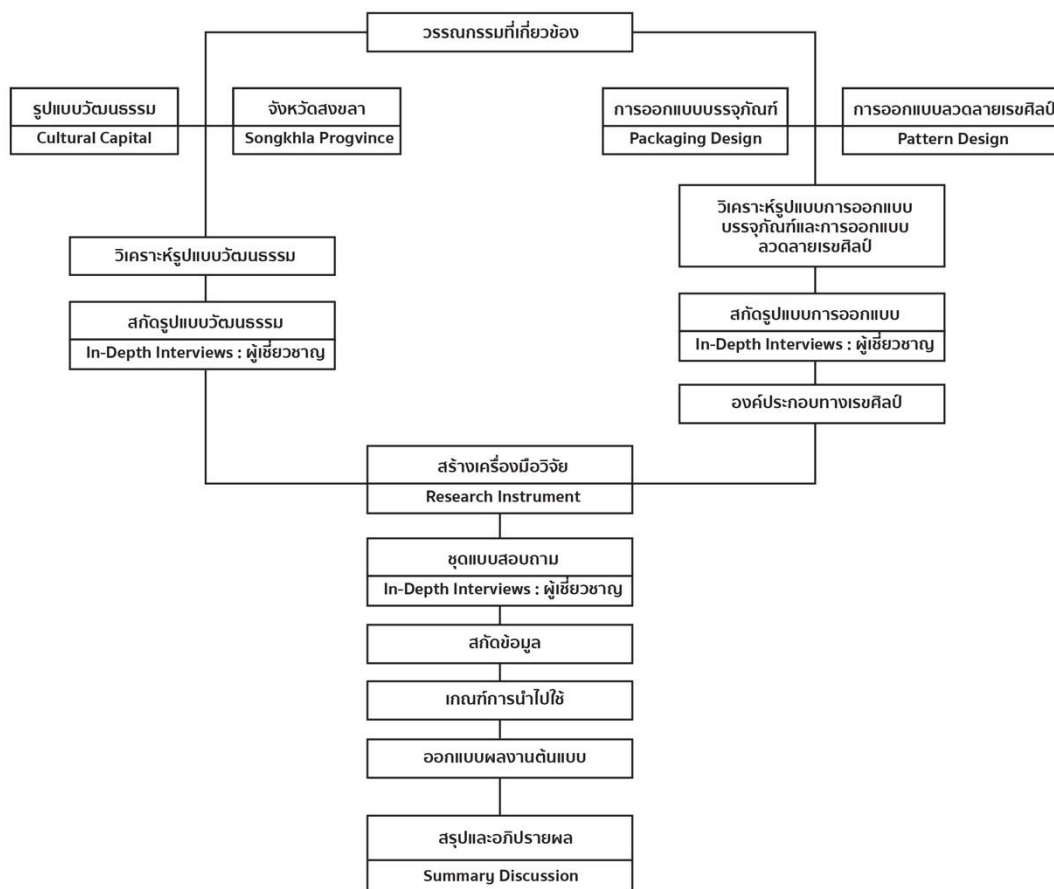

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทฤษฎีและปฐมภูมิ โดยใช้การทำวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีและนำไปสู่ขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ และสามารถรวบรวมผลของข้อมูลทั้งหมด มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับข้อมูลทางรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา
- ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา
- ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- ขั้นตอนที่ 4 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ
- ขั้นตอนที่ 6 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ
- ขั้นตอนที่ 7 การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานตัวอย่าง

ภาพที่ 1 แสดงการสรุปแนวคิดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ที่มา ออกแบบโดยผู้วิจัย

ขั้นตอนของการทำวิจัย ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะเริ่มจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรม โดยใช้การเริ่มจากการเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) การศึกษาเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่มีความเกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูล (Primary Data) จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการทำเครื่องมือวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ มีความแม่นยำมากขึ้น โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ การศึกษารูปแบบวัฒนธรรม โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยสามารถทบทวนทฤษฎีจากวรรณกรรม และแนวคิดของการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 5 สาขา พบว่ารูปแบบวัฒนธรรมแต่ละสาขาได้มีความสอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานตามรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ที่เป็นเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต จากรูปแบบแนวคิดการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม เริ่มจาก สาขาศิลปกรรม ศิลป์ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ สาขากีฬาและนันทนาการ
2. การสร้างกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์
3. การกำหนดโครงสร้างในการทำแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
4. การตั้งประเด็นคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

จากผลการศึกษารูปแบบแนวคิดของการศึกษาวัฒนธรรม โดยข้อมูลสรุปที่ได้เหล่านี้ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นองค์ความรู้สำหรับผู้วิจัย เพื่อใช้ในการทำโครงสร้างแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ในส่วนขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาส่วนที่เป็นวรรณกรรมจากรูปแบบแนวคิดของการศึกษาวัฒนธรรม โดยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ทั้งหมดเหล่านี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างในการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ถึงประเด็นสำคัญของรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ในขั้นตอนที่ 2 ด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ด้วยการทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และข้อมูลท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา
2. ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในสายงานดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี

โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item Objective congruence) ในข้อคำถามกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณผ่องอำไพ ชุมณี

อาชีพรู ครู คศ.2 สอนรายวิชานาฏศิลป์

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านหน้าวัดโพธิ์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 25 ปี

คุณทิพวรรณ ใหม่แก้ว

อาชีพ ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา

สถานที่ทำงาน โรงเรียนพลวิทยา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 12 ปี

คุณเกศสรินทร์ นวนนุ่น

อาชีพ ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา

สถานที่ทำงาน โรงเรียนพลวิทยา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 12 ปี

และมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณกิตติมา ช่วยวงศ์

อาชีพ ข้าราชการบำนาญ (ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา)

สถานที่ทำงาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 30 ปี

คุณฉลอง เพ็ชรทองมา

อาชีพ ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์

สถานที่ทำงาน โรงเรียนพลวิทยา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 15 ปี

คุณวันชัย เรืองศรี

อาชีพ ครูผู้สอนรายวิชาทัศนศิลป์

สถานที่ทำงาน โรงเรียนเตรียมอุดม

ประสบการณ์สายงานจำนวน 6 ปี

โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจะมุ่งในการหาคำตอบจากประเด็นสำคัญของการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ว่าอะไรคือส่วนสำคัญของรูปแบบวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา และหาข้อสรุปของประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกัน และแยกประเด็นที่สำคัญ และไม่สำคัญของรูปแบบวัฒนธรรมออกจากกัน โดยผู้วิจัยจะนำผลสรุปข้อมูลส่วนนี้ นำไปใช้เป็นองค์ความรู้สำหรับผู้วิจัยและ เพื่อใช้ในการประกอบข้อมูลสำหรับใช้ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเรขศิลป์ในขั้นตอนที่ 6 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การศึกษาวรรณกรรม แนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และองค์ประกอบประเภทต่างๆ ของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลจากเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในเบื้องต้น รวมถึงการใช้วิธีการสำรวจรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้วิจัยได้เข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎีจากวรรณกรรม และแนวคิดของการศึกษาของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานตามรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ที่เป็นเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์
2. การสร้างกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์
3. การกำหนดโครงสร้างในการทำแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
4. การตั้งประเด็นคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา

โดยผู้วิจัยจะนำผลสรุปข้อมูลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในส่วนนี้ไปประกอบในการสร้างองค์ความรู้สำหรับผู้วิจัย และเพื่อใช้ในการประกอบข้อมูลสำหรับการสร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินการทำโครงสร้างแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในขั้นตอนที่ 4 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์

สำหรับขั้นตอนส่วนที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาส่วนที่เป็นวรรณกรรมจากรูปแบบแนวคิดของการศึกษาวิธีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยทั้งหมดเหล่านี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในส่วนข้อมูลวิธีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างในการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในกระบวนการขั้นตอนส่วนที่ 3 ด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทางด้านโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ วัสดุที่ใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ ด้วยการทำแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา
2. เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และวัสดุสำหรับออกแบบบรรจุภัณฑ์
3. ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในสายงานดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี

โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item Objective congruence) ในข้อคำถามกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณภัทรภณ ประสมพงศ์

อาชีพ Research and Development

สถานที่ทำงาน บริษัทหลักทรัพย์เนชั่นฟู้ดส์ จำกัด

ประสบการณ์สายงานจำนวน 10 ปี

คุณปิยะวรรณ ยรรยงฤทธิ์

อาชีพ Quality Compliance

สถานที่ทำงาน บริษัทคูเม็กซ์ จำกัด

ประสบการณ์สายงานจำนวน 10 ปี

คุณกษิเดช ฉันทกุล

อาชีพ นักวิทยาศาสตร์ทดสอบอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออก

สถานที่ทำงาน คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 13 ปี

และมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณนิภานัน นิติยศิริ

อาชีพ นักวิทยาศาสตร์ทดสอบอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออก

สถานที่ทำงาน คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 13 ปี

คุณณัชชา แสนละเอียด

อาชีพ ที่ปรึกษาเทคโนโลยี โปรแกรม ITAP

สถานที่ทำงาน สำนักงานความร่วมมืออุตสาหกรรม อุทยานวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 12 ปี

คุณอิทธิราช เรืองรงค์

อาชีพ นักส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรม

สถานที่ทำงาน ฝ่ายโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา

อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 14 ปี

ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ โดยมุ่งประเด็นการหาคำตอบถึงความเหมาะสมของการเลือกโครงสร้าง และวัสดุที่ใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ ที่จะนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ว่าประเภทขององค์ประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และวัสดุที่จะนำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ประเภทใดมีความเหมาะสมมากที่สุด รวมถึงการหาข้อสรุปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ได้มานั้น ไปเชื่อมโยงกับการสำรวจรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่เหมาะสม และนำข้อมูลสรุปส่วนนี้ ไปใช้ประกอบการสร้างเป็นองค์ความรู้สำหรับผู้วิจัย และเพื่อใช้เป็นข้อสำหรับการใช้ในการสร้างเครื่องมือในการทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการออกแบบเรขศิลป์ในขั้นตอนที่ 5 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

จากผลข้อสรุปจากขั้นตอนที่ 4 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่ามีส่วนประกอบของบรรจุภัณฑ์ประเภทใดบ้าง ที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลจากเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ที่ได้สรุปมา และนำมาประกอบกับข้อมูลจากการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติในขั้นตอนส่วนที่ 1 เพื่อหาส่วนประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงตรงกัน โดยสามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานตามรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ที่เป็นเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์
2. การสร้างกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์
3. การกำหนดโครงสร้างในการทำแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
4. การตั้งประเด็นคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 6 การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย เรื่องการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา โดยประยุกต์ใช้รูปแบบวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาเป็นกรณีศึกษา ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมสงขลา และมีความรู้ทางด้านทางการออกแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ ประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้คำตอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมกับองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ได้แก่ รูปทรง โครงสร้างการซ้ำ และสี รวมถึง

ความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบตราอัตลักษณ์สินค้า ด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยการทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา
2. เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์
3. ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในสายงานดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ปี

โดยมีรายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item Objective congruence) ในข้อคำถามกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณนิตพล ถ้ามณี

อาชีพ อาจารย์

สถานที่ทำงาน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 10 ปี

คุณด่วนสาปีหนะ รายอเงาะ

อาชีพ นักออกแบบในสังกัดหน่วยงาน (สายงานออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์)

สถานที่ทำงาน ศูนย์นวัตกรรมและการออกแบบ อุทยานวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 9 ปี

คุณสุรพงษ์ แดงผ่องศรี

อาชีพ นักออกแบบอิสระ

สถานที่ทำงาน จังหวัดสมุทรปราการ กรุงเทพฯ

ประสบการณ์สายงานจำนวน 12 ปี

และมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัยด้วยกัน 3 ท่าน ดังนี้

คุณกุลธวัช เจริญผล

อาชีพ นักออกแบบอิสระ (สายงานภาพประกอบและการออกแบบลวดลาย)

สถานที่ทำงาน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 12 ปี

คุณสุภาพร ช่อเรืองศักดิ์

อาชีพ นักออกแบบในสังกัดหน่วยงาน (สายงานออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์)

สถานที่ทำงาน ศูนย์นวัตกรรมและการออกแบบ อุทยานวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประสบการณ์สายงานจำนวน 10 ปี

คุณพีระพล ไทยกลาง

อาชีพ นักออกแบบอิสระ (สายงานออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์)

สถานที่ทำงาน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประสบการณ์สายงานจำนวน 3 ปี

จากข้อสรุปผลการเก็บข้อมูลและการใช้ชุดแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จากในทุกขั้นตอนที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยจะมุ่งประเด็นไปที่การหาคำตอบขององค์ประกอบของรูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา ที่ปรากฏในจังหวัดสงขลา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ที่เชื่อมโยงกับรูปแบบวัฒนธรรม โดยการแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุด โดยการให้คำตอบว่า ท่านมีความคิดเห็นถึงความเหมาะสม และความไม่เหมาะสม พร้อมสัมภาษณ์ถึงเหตุผลต่างๆ ในการเลือกคำตอบแต่ละประเด็น เพื่อเป็นการยืนยันผลของคำตอบของการวิจัยเพื่อเพิ่มความเด่นชัดมากขึ้น ในการสรุปผลทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยสามารถเลือกชุดคำตอบสำหรับงานออกแบบมาใช้ทำผลงานต้นแบบ และผู้วิจัยจะนำผลสรุป ที่มาจากคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการออกแบบเรขศิลป์ ในส่วนนี้ไปใช้ประกอบในการสร้างองค์ความรู้สำหรับผู้วิจัย ในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบสำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ในขั้นตอนที่ 7 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 7 ในส่วนนี้ คือการนำผลสรุปที่ได้ นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ บนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา ที่เป็นอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา และทำการเลือกใช้เป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานใช้คำตอบของการวิจัย เพื่อนำไปสร้างสรรค์งานออกแบบลวดลายเรขศิลป์และบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยทดลองการสร้างสรรค์ผลงานลวดลายเรขศิลป์บรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน จากผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา ด้วยการทดลองกำหนดตัวแทนที่เป็นประเด็นสำคัญจากรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ใน 5 สาขา ที่มีความเกี่ยวข้องเด่นชัดมาสร้างแนวคิดจากข้อกำหนดที่ผู้วิจัยจะนำมาสร้างสรรค์ผลงาน (Design Brief) ในครั้งถัดไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล โดยใช้วิธีแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษารูปแบบของวัฒนธรรม การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ และจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เครื่องมือการสอบถาม และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดทฤษฎี ไปสู่กระบวนการวิจัยในการรวบรวมข้อมูลให้ได้แนวคิดที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรูปแบบวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ส่วนที่ 3 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การวิเคราะห์ส่วนที่ 4 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การวิเคราะห์ส่วนที่ 5 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

การวิเคราะห์ส่วนที่ 6 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

การวิเคราะห์ส่วนที่ 1 ข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม และข้อมูลแนวคิด รูปแบบของวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาข้อมูลที่มาจาก หนังสือ ตำรา และอินเทอร์เน็ต ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม นำมาใช้ทั้งหมด 2 แนวคิด เพื่อให้ได้นำข้อมูลที่ได้มาไปสร้างเครื่องมือในการวิจัย ในขั้นตอนการวิเคราะห์ส่วนถัดไป

แนวคิดที่ 1 การศึกษารูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

- สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหาร การแต่งกาย ความรู้เรื่องยา
- สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม
- สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม
- สาขาช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจัดสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การทำเครื่องปั้น

- สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบ กระบี่กระบอง การเลี้ยงนกเขา

แนวคิดที่ 2 การศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของ (Thorsby 2001)

- วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบวัตถุ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ผลงานทางศิลปะ ภาพเขียน รูปปั้น รวมไปถึงทุนทางกายภาพ หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร สิ่งประดิษฐ์
- วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปแบบทรัพย์สินทางปัญญา หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Nonmaterial Culture) เช่น ความคิด การปฏิบัติตามความเชื่อและค่านิยมของผู้คนในชุมชน ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง เพลง งานวรรณกรรม ดนตรี เป็นต้น

โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลแนวคิดของการศึกษารูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และจากการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของ (Thorsby 2001) นำมาวิเคราะห์เทียบกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ว่ามีรูปแบบวัฒนธรรมใดบ้าง เริ่มจากการศึกษาข้อมูลรูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในสาขาสาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับขนมพื้นบ้านและการประกอบขนมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ที่มีความเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดสงขลา ได้แก่ การประกอบขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้านแล้ว พบว่าขนมพื้นบ้านดังกล่าว มีบทบาทในการเป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณีท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลมาเชื่อมโยงกับ สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ประเพณีตายยาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญที่นำมาเชื่อมโยงกับ การศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของ (Thorsby 2001) วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) และ วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) และสาขาอื่นอีก 3 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ สาขากีฬาและนันทนาการ ดังนี้

ตาราง 2 วิเคราะห์รูปแบบแนวคิด (Thorsby 2001) ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

หัวข้อที่มาจากประเพณี	วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)	วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)
1. ประวัติความเป็นมา	ประติมากรรมแม่ทวดม่วงทอง	การสักการะบูชา รูปปั้นแม่ทวดม่วงทอง ตามความเชื่อ
	เครื่องประดับของนางไม้ (แม่ทวดม่วงทอง)	การพรรณนาเครื่องประดับซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของนางไม้ จากตำนานแม่ทวดม่วงทอง
	ต้นมะม่วง	การสิงสถิตของนางไม้ใต้ต้นมะม่วง เป็นกระแสนิยมเชื่อ จากตำนานแม่ทวดม่วงทอง
2. ขั้นตอนการทำพิธี	กริช (เครื่องแต่งกายเจ้าบ่าว)	การใช้กริชเป็นเครื่องประดับของตัวแทนเข้าร่วมพิธี (ผู้ที่เป็นตัวแทนเจ้าบ่าว) ตามความเชื่อ
	เสื้อพื้นเมือง	-
3. เครื่องสักการะบูชา	เครื่องนุ่มห่ม หรือผ้าสีต่างๆ	ใช้สำหรับนำไปพันรอบประติมากรรมแม่ทวดม่วงทองตามความเชื่อ
	ทองคำเปลว	การนำทองคำเปลวมาติดตรงรูปปั้นแม่ทวดม่วงทอง ในขั้นตอนการทำพิธีตามความเชื่อ
	ดอกไม้ (กุหลาบ กุหลาบบานไม่รู้โรย)	-
	เงิน (เงินขันหมาก)	ใช้แทนหัวขันหมากตามความเชื่อ
	ขนมไหว้ (ขนมลา ขนมพอง ขนมเจาะหู)	การนำขนมไหว้ไปใช้สักการะบูชาในขั้นตอนการทำพิธีตามความเชื่อ
	ผลไม้ (มะพร้าว อ้อย ส้ม)	-
	ใบเงิน ใบทอง	เป็นใบไม้มงคลที่ใช้เป็นเครื่องถวายตามความเชื่อ

ตาราง 3 วิเคราะห์รูปแบบแนวคิด (Thorsby 2001) ในประเพณีต่ายาย่าน

หัวข้อที่มาจากประเพณี	วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)	วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)
1. ประวัติความเป็นมา	พระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย	การสักการบูชา เจ้าแม่อยู่หัว (พระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย) ตามความเชื่อ
	-	ความเชื่อ ของคำว่า ย่าน ที่มาจากคำว่า ย่าน ถั่ว หรือย่านบวบ อีกความหมายหนึ่งคือ เพือกเขาเลากา ซึ่งเป็นภาษาใต้
2. ขั้นตอนการทำพิธี	ทองคำเปลว	การนำทองคำเปลวมาติดตรงพระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย ในขั้นตอนการทำพิธีตามความเชื่อ
	น้ำ (ที่ใช้ในการสงน้ำ)	การสงน้ำในขณะทำพิธีมณฑป
	-	การแสดงมโนรา และการเล่นหนังตะลุง เพื่อเป็นการแก้บนตามความเชื่อ
3. เครื่องสักการบูชา	ขนมไหว้ (ขนมพอง ขนมลา)	การนำขนมไหว้ไปใช้สักการบูชาในขั้นตอนการทำพิธี
	เครื่องนุ่งห่ม	ใช้สำหรับนำไปใช้สักการบูชาในพิธีสมโภชตามความเชื่อ
	เครื่องบายศรี	ใช้สำหรับนำไปใช้สักการบูชาในพิธีสมโภชตามความเชื่อ

ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับตนเองก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาต่อไป

การวิเคราะห์ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรูปแบบวัฒนธรรม

เพื่อให้ผู้วิจัยได้คำตอบจากการการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 ที่ต้องการศึกษาและระบุรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา นั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลว่าจะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ความ

เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้คำตอบที่มีประเด็นสำคัญมากที่สุด

จากผลการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ชนพื้นบ้านนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีตายาย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา นั้น มีการเชื่อมโยงกับรูปแบบวัฒนธรรมอีก 3 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ สาขากีฬาและนันทนาการ ล้วนมีความสัมพันธ์กันโดยตรง เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของชุดคำถามในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ให้มีความแม่นยำมากขึ้น โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา และมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี ประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา โดยข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน นั้นได้ให้คำตอบถึงประเด็นสำคัญ ประเพณีตายาย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 4 คำตอบที่มาจากประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้

หัวข้อ	ประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้	จำนวนการเลือก
1.ประวัติความเป็นมา	ประติมากรรมแม่ทวดม่วงทอง	1
	เครื่องประดับของนางไม้	2
	ต้นมะม่วง	-
2.ขั้นตอนการทำพิธี	กริช	2
	เสื้อพื้นเมือง	1
3.เครื่องสักการบูชา	เครื่องนุ่มห่ม หรือผ้าสีต่างๆ	1
	ทองคำเปลว	-
	ดอกไม้ ได้แก่ ดอกกุหลาบ ดอกgunหิ	2
	ดอกบานไม่รู้โรย	
	เงินขันหมาก	3
	ขนมไหว้ ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมเจาะหู	3
	ผลไม้ ได้แก่ มะพร้าว อ้อย ส้ม	-
	ใบเงิน ใบทอง	2

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ในสาขามนุษยศาสตร์ ในหัวข้อเครื่องสักการบูชา ได้แก่ เงินขันหมาก ขนมา ขนพอง ขนมเจาะหู ซึ่งเป็นขนมไหว้ ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 การเลือกจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ เครื่องประดับของนางไม้ กริช ดอกกุหลาบ ดอกกุญหรี ดอกบานไม่รู้โรย ใบเงิน ใบทอง เป็นลำดับที่ 2 การเลือกจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ ประติมากรรมแม่ทวดม่วงทอง เสื้อพื้นเมือง และเครื่องนุ่มห่ม หรือผ้าสีต่างๆ เป็นลำดับที่ 3

รูปแบบประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็น จำนวน 2 อันดับแรก ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ต่อไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 5 แสดงการสรุปรูปแบบแนวคิด ประเด็นสำคัญ ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)	วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)
เครื่องประดับของนางไม้ (แม่ทวดม่วงทอง)	การสักการบูชา รูปปั้นแม่ทวดม่วงทองตามความเชื่อ
กริช (เครื่องแต่งกายเจ้าบ่าว)	การใช้กริชเป็นเครื่องประดับของตัวแทนเข้าร่วมพิธี ตามความเชื่อ
ดอกไม้ (กุหลาบ กุญหรี บานไม่รู้โรย)	การนำดอกไม้ไปเป็นเครื่องสักการบูชาตามความเชื่อ
ขนมไหว้ (ขนมา ขนพอง ขนมเจาะหู)	การนำขนมไหว้ไปใช้สักการบูชาในขั้นตอนการทำพิธี
เงิน (เงินขันหมาก)	ใช้แทนหัวขันหมากตามความเชื่อ
ใบเงิน ใบทอง	เป็นใบไม้มงคลที่ใช้เป็นเครื่องถวายตามความเชื่อ

ตาราง 6 คำตอบที่มาจากประเด็นสำคัญของประเพณีต่ายย่าน

หัวข้อ	ประเด็นสำคัญของประเพณีต่ายย่าน	จำนวนการเลือก
1. ประวัติความเป็นมา	พระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย	1
	การเรียกคำว่า ย่าน ที่มาจากคำว่า ย่านถั่ว ย่านบวบ	-
2. ขั้นตอนการทำพิธี	ทองคำเปลว	-
	น้ำ (ที่ใช้ในการสรงน้ำ)	2
	การรำโนรา (โนราโรงครู)	3
3. เครื่องสักการบูชา	ขนมไหว้ ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา	2
	เครื่องนุ่งห่ม	-
	เครื่องบายศรี	2

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของประเพณีต่ายย่าน ในสาขามนุษยศาสตร์ ในหัวข้อ ขั้นตอนการทำพิธี ได้แก่ การรำโนรา (โนราโรงครู) ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 การเลือกจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ น้ำ (ที่ใช้ในการสรงน้ำ) ขนมไหว้ ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา และเครื่องบายศรี เป็นลำดับที่ 2 การเลือกจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ พระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัย เป็นลำดับที่ 3

รูปแบบประเด็นสำคัญของประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 อันดับแรก ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 7 แสดงการสรุปรูปแบบแนวคิด ประเด็นสำคัญ ในประเพณีต่ายย่าน

วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)	วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)
น้ำ (ที่ใช้ในการสรงน้ำ)	การสรงน้ำในขณะทำพิธีมณฑป
-	การแสดงมโนราเพื่อเป็นการแก้บนตามความเชื่อ
ขนมไหว้ ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา	การนำขนมไหว้ไปใช้สักการบูชาในขั้นตอนการทำพิธี
เครื่องบายศรี	ใช้สำหรับนำไปใช้สักการบูชาในพิธีสมโภชตามความเชื่อ

เมื่อนำมาประเพณีต่ายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ในส่วนที่เป็นรูปธรรม ในวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) และ วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) มาเชื่อมโยงกับการหารูปแบบของวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา 3 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ดังนี้

ตาราง 8 แสดงรูปแบบประเพณีต่ายย่าน ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสาขาศิลปะ ช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ

ประเพณี	รูปแบบวัฒนธรรมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ		
	สาขาศิลปะ	สาขาช่างฝีมือ	สาขากีฬาและนันทนาการ
ประเพณี ต่ายย่าน	การรำโนรา หรือโนราโรง ครู อำเภอ เมือง จังหวัด สงขลา	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนประกอบและการทำเครื่องแต่งกายการรำโนรา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ บนบานประตู เครื่องเรือน (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - การทำเครื่องบายศรี สำหรับใช้ในการประกอบพิธีต่ายย่าน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 	-

ตาราง 9 แสดงรูปแบบประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสาขาศิลปะ ช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ

ประเพณี	รูปแบบวัฒนธรรมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ		
	สาขาศิลปะ	สาขาช่างฝีมือ	สาขากีฬาและนันทนาการ
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้	-	<ul style="list-style-type: none"> - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ ใบไม้ บนบานประตูเครื่องเรือน (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ ใบไม้ (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - เครื่องประดับ ได้แก่ แหวน ลูกปัดโบราณ (ประเพณีโบราณวัตถุโคกทอง) อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา - เงินโบราณ หรือเบี้ยจากเวดินเผา (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - กริชสกุลช่างเมืองสงขลา (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 	-

โดยมีรายละเอียดรูปแบบของวัฒนธรรมของแต่ละสาขาดังนี้

1. รูปแบบวัฒนธรรมในสาขาศิลปะ

1.1 การรำนโนราของจังหวัดสงขลา ที่สืบทอดกันมา ประกอบกับสถานที่และชื่อบุคคลที่เอ่ยถึงในตำนานและบทไหว้ครู ของภาคใต้ได้มีการพัฒนาศิลปะชั้นสูงจนกลายมาเป็นนาฏกรรมของราชสำนัก และท้าวพระยามหากษัตริย์ในภาคใต้มาแล้ว ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อยและโดยเฉพาะชื่อสถานที่ต่างๆ ที่เอ่ยไว้นั้นบ่งบอกว่า จุดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นศิลปะชั้นสูงอยู่ที่บริเวณเมืองพัทลุงโบราณ ได้แก่ บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออกคือ อำเภอ

สทิงพระ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เช่นที่เอ๋ยถึง ขุนศรีธาดาทำแค เลยถึงเกาะกะรังหรือเกาะสี่ซึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ในทะเลสาบสงขลา ส่วนโอกาสที่แสดง การจัดให้มี โนราห์แสดงเพื่อความบันเทิงนั้นมักมีในงานวัดเพื่อหารายได้บำรุงศาสนา งานประเพณีสำคัญตาม นักชดถุกษ์ งานพิธีเฉลิมฉลองต่างๆ ที่ชาวบ้าน วัด รัฐ หรือหน่วยงานราชการจัดขึ้นในโอกาสพิเศษ น้อยครั้งที่แสดงในงานของเอกชนเว้นแต่เอกชนนั้นจะเป็นผู้มีฐานะดี หรือมีบาร์มีและบริวารมาก หรือ เป็นการจัดแสดงเพื่อแก้บนใน ประเพณีตายาย่าน และแสดงในพิธีโรงครูของครอบครัวที่เป็นโนรา โดยตรง เพราะเชื่อว่าถ้าได้รับโนรา มารำถวายวิญญาณของบรรพบุรุษที่เป็นโนรา จะทำให้ครอบครัว เจริญก้าวหน้า ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ทำก็จะมีโทษนานาประการ ในปัจจุบันมีบ้างที่นักจัดรายการ บันเทิงจัดแสดงโนรา เพื่อหากำไรจากการเก็บค่าผ่านประตู และมักมีมหรสพอย่างอื่นร่วม ด้วย องค์ประกอบหลักของการแสดงโนราซึ่งเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง มีการร้อง การทำบท ทำรำของโนราเป็นท่าแบบหรือท่าหลักสืบได้ไม่ลงรอยกัน เพราะต่างครูต่างตำราการ และเนื่องจาก สมัยก่อนมีผู้ประดิษฐ์ท่าเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ ท่ารำโนราห์ที่ต่างสายต่างตระกูล และต่างสมัยจึงผิด แปลกแตกต่างกัน แม้บางที่ที่ชื่ออย่างเดียวกันบางครูบางตำราก็กำหนดตำราต่างกันไป

2. รูปแบบวัฒนธรรมในสาขาช่างฝีมือ

2.1 การทำเครื่องแต่งกายมโนราในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญต่อไปนี้ 1) เทร็ด เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวโนราใหญ่หรือตัวยืนเครื่องโบราณไม่นิยม ให้นางรำใช้ ทำ เป็นมงกุฎอย่างเตี้ยมีกรอบหน้ามีด้ายมงคลประกอบ 2 ลูกปัดเครื่องลูกปัดจะร้อยด้วยลูกปัด เป็นสี ปลายดอกรวงสำหรับสวมลำตัวท่อนบนแทนเสื้อ ประกอบด้วย ชั้นสำคัญ 5 ชั้นคือ ป่าสำหรับสวมทับ บนป่าซ้ายและขวารวมกัน 2 ชั้นปั้งคอสำหรับสวมห้อยคอหน้าและหลังคล้ายกรองคอรวม 2 ชั้น และ ปั้งคอ สำหรับสวมห้อยคอหน้าและหลังคล้ายกรองคอรวม 2 ชั้น 2) พานอก ร้อยลูกปัดเป็นรูป สีเหลี่ยมผืนผ้าใช้พันรอบตัวตรงระดับอกบางถึงเรียกว่า พานโคลงบางถิ่นเรียกว่ารอบอก เครื่องลูกปัด ดังกล่าวนี้นี้ใช้เหมือนกันทั้งตัวยืนเครื่อง และตัวนางรำแต่มีช่วงหนึ่งที่คณะชาตรีในมณฑล นครศรีธรรมราชใช้อินทรธนู ทับทรวง ปีกเหง่ แทนเครื่องลูกปัดสำหรับตัวยืนเครื่อง 3) ปีกนกแอ่น หรือปีกเหง่ มักทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายนกนางแอ่นกำลังกางปีกใช้สำหรับโนราใหญ่ หรือตัวยืน เครื่องส่วนติดกับสังวาล อยู่ทีระดับเหนือตัวเอวด้านซ้ายและขวาคลายตาบทิศของละคร 4) ซับ ทรวง หรือทับทรวง หรือตาบ สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอกนิยมทำด้วยแผ่นเงินคล้ายรูปขนมเปียก ปูนสลักกลดลาย และอาจฝังเพชรพลอย เป็นดอกลวด หรือร้อยด้วยลูกปัดนิยม ใช้เฉพาะโนราใหญ่ หรือตัวยืนเครื่อง 5) ปีกหรือชาวบ้านเรียกว่าหาง หรือหางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควายเป็นรูป คล้ายปีกนก 1 คู่ซ้ายและขวาประกอบกันปลายปีกเจิดงอนขึ้นและถูกรวมกันไว้ มีพู่ด้วยสายสีติดไว้ เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดร้อยให้เป็นดอกรวงตลอดทั้งข้างซ้าย และขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับ สวมคาดพับผ่านตรงระดับเอว ปล่อยปลายปีกยื่นไปทางหลังคล้ายหางกิ้งก่า 6) ผ้านุ่มเป็นผ้ายาว

สีเหลี่ยมผืนผ้าทาบแล้วไปล้างหรือเหน็บไว้ข้างหลังปล่อยปลายชายให้ ค่อยลงเช่นเดียวกับหาง กระเบนเรียก ปลายชายที่พับแล้วค่อยลงนี้ ว่าหางหงส์ การนุ่งผ้าของโนราจะล้างสูงและรูปแน่นกว่า นุ่งโจงกระเบน 7) หน้าเพลลา เหน็บเพลลา คือสนับเพลลาสำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ทำเป็นลวดลายดอก ดวงเช่นลายกรวยเชิง รักร้อย 8) ผ้า เช่นเดียวกับชายไหวถ้าเป็นของโนราใหญ่ หรือนายโรงมักทำด้วย ผ้าแล้วร้อยลูกปัดถ้าเป็นลวดลายที่เป็นผ้า 3 แถบคล้ายชายไหวล้อมด้วยชายแครงก็มี ถ้าเป็นของ นางรำอาจใช้ภาพพื้นต่างๆ สำหรับค่าห้อยเช่นเดียวกับชายไหว 9) ผ้าห้อยคือผ้าสีต่างๆ ที่ห้อยคล้าย ชายแครงแต่อาจมากกว่าโดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งบางสีสด แต่ละผืนจะเหน็บและห้อยลงด้านซ้ายและ ด้านขวาของผ้า 10) กำไลต้นแขนและปลายแขนเป็นกำไรสวมแขนเพื่อขบรัดกล้ามเนื้อ ให้ดู ทะมัดทะแมงและเพิ่มความสง่างามมากยิ่งขึ้น 11) กำไร เป็นของโบราณมักทำด้วยทองเหลืองทำเป็น วงแหวนใช้สวมมือและเท้าข้างละหลายๆ เช่นแขนแต่ละข้างอาจสวม 5-10 วงซ้อนกันเพื่อเวลา ปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะ 12) เล็บเป็นเครื่องสวมนิ้วมือ ให้โค้งตามคล้ายเล็บกิ้งกิ้ง นรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน ด้วยหวายที่มีลูกปัดร้อยสอดใส่ไว้พองามนิยมสวมมือและ 4 นิ้ว ยกเว้น นิ้วหัวแม่มือ เครื่องแต่งกายโนราตามรายการที่ 1 ถึงที่ 12 รวมเรียกกันว่า เครื่องใหญ่เป็นเครื่องแต่ง กายของตัวยืนเครื่องหรือโนราใหญ่ส่วนเครื่องแต่งกายของตัวนางหรือนางรำเรียกว่าเครื่องนางจะตัด เครื่องแต่งกายออก 4 อย่างคือ เทร็ด กำไลต้นแขน ขั้บทรง และปีกนกแอ่น 13) หน้ากากพราน

2.2 การแกะสลักไม้จำหลักลวดลายบนบานประตู ภาพลวดลายรูปน้ำ ดอกไม้ ใบไม้ และเงิน บนเครื่องเรือน ที่เป็นโบราณวัตถุของจังหวัดสงขลา อันเนื่องด้วยที่ตั้งจังหวัดสงขลาเคยเป็นชุมชน โบราณขนาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางอำนาจการปกครองและพบหลักฐานทางโบราณคดีและโบราณวัตถุ มาแล้ว เช่น เมืองสทิงพระ เมืองพัทลุงที่พะคะ เมืองสงขลาที่หัวเขาแดง เมืองสงขลาที่ชายฝั่งแหลม สน เมืองสงขลาบ่อยาง เมืองจะนะเมืองเทพา จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าชุมชนโบราณบน คาบสมุทรสทิงพระ ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ มีการติดต่อค้าขายกับอินเดีย จีน และยุโรป จึง ได้รับวัฒนธรรมเนื่องในศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาเข้ามาด้วย เนื่องจากได้พบพระพุทธรูป ใน บริเวณแหล่งโบราณคดี การแกะสลักไม้จำหลักลวดลายบนบานประตู ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ผลิตโดย ช่างฝีมือชาวจีน โดยบนบานประตูขนาดใหญ่ ที่มีการแกะสลักรูปต้นไม้ ใบไม้ ลายคลื่นน้ำ ที่เล่าถึง วรรณกรรมจีน

2.3 รูปแบบเครื่องประดับ ประเภท แหวนเงิน ลูกปัดโบราณ ที่เป็นโบราณวัตถุโคกทอง ใน เส้นทางคลองเก่าบริเวณโคกทอง เป็นแหล่งโบราณคดีที่ตั้งอยู่บนฝั่งทิศใต้คลองเก่า ตำบลระโนด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา ในเส้นทางการค้าขายเครื่องเทศหมาก หนังสัตว์ และผ้า ในสมัยแรกเริ่ม ประวัติศาสตร์ จากผลการศึกษาที่ผ่านมา นักโบราณคดีได้พบหลักฐานหลักฐานทางโบราณคดีทั้งที่ เป็นซากโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุต่างๆ โดยวัตถุโบราณส่วนใหญ่ จะเป็นเครื่องประดับ ที่เป็นแหวนทองคำ ลูกปัดโมราและคาร์เนียน แวดินเผา และเบี้ยดินเผา

2.4 รูปแบบกริชสกุลช่างสงขลา มีวิวัฒนาการเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเป็นการพัฒนารูปแบบด้ามจับและฝักมาจากกลืนแบบชาวที่แพร่หลายเข้ามา ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปรากฏหลักฐานสะท้อนความนิยมอย่างเด่นชัดผ่านลวดลายบน ตู้พระธรรมลายรดน้ำ และภาพสลักบนบานประตูพระอุโบสถอัน แสดงภาพเชิงวักงือเป็นกฤตไวย่างหลากหลาย เช่นเดียวกับคาบสมุทรภาคใต้ ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับความหลากหลายสกุลช่าง ผ่านอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากดินแดนชาว-มลายู โดยหลังจากที่ความนิยมในภาคกลางเริ่มลดน้อยลง สกุลชั้นท้องถิ่นภาคใต้ได้ปรากฏขึ้นบริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาซึ่งแสดงร่องรอยหลักฐานอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดมณีมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บนบานประตูพระอุโบสถวัดศิริวรรณวาส อำเภอสิงหนครจังหวัดสงขลา ตลอดจนการพบตำราดูลักษณะกริชในสมุดข่อยโบราณของชาวพุทธที่ตำบลเปียนอำเภอสะบ้าย้อยจังหวัดสงขลาเป็นต้น กริชสกุลช่างสงขลาที่มีความนิยมอย่างแพร่หลาย ในพื้นที่รอบรวมทะเลสาบสงขลาด้วยเหตุผลสำคัญ คือปรากฏใช้งานในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ในฐานะ ตัวแทนของเทพเจ้าพระศิวะ เช่นพิธีโนราโรงครู พิธีกรรมแต่งงานกับนางไม้ พิธีไหว้บรรพบุรุษต่างๆ ซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องใช้เป็นกริชสกุลช่างสงขลาจะถือว่าถูกต้องตามจารีตโบราณ นอกจากนี้พบคดีดั้งเดิมเกี่ยวกับการผลิตเป็นอาวุธคู่กาย แก่ลูกหลานที่พร้อมด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ พบว่ามีการวางอาวุธชนิดนี้ไว้ในลักษณะเครื่องบูชาเสมอด้วยถือเป็นสมบัติสกุลสืบทอดไปยังลูกหลานรุ่นหลังที่ต้องดูแลรักษาสืบไป ดังนั้น ด้วยความหนาแน่นของวัตถุที่พบค่านิยม ตลอดจนความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของคนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ถือเป็นแหล่งผลิตและการพัฒนารูปแบบของกริชในพื้นที่นี้ได้เป็นอย่างดี

2.5 เงินโบราณ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องถ้วยต่างประเทศ ดังนี้ เครื่องถ้วยจีน คือเครื่องถ้วยเคลือบสีเขียวมะกอกเซลาดอนจากเตาหลงฉวน เครื่องถ้วยสีขาวลายคราม ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลวดลายรูปคลื่นน้ำจากศิลปะจีน และเครื่องถ้วยตะวันตกหรือเครื่องถ้วยยุโรป ที่พบในจังหวัดสงขลา ส่วนมากเป็นจานก้นตื้น และถ้วยก้นเขียนสีด้วยลายต่างๆ อาทิ ลายพันธุ์พฤกษา ลายเรขคณิต ลายทิวทัศน์ และลายดอกไม้ เป็นต้น

3. สาขากีฬาและนันทนาการ เนื่องจากประเพณีต่ายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ยังไม่พบส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีทั้งสองโดยตรง

การวิเคราะห์ส่วนที่ 3 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทวรรณกรรม รวมถึงการสำรวจกระบวนการและกรรมวิธีในการประกอบขนมพื้นบ้าน และบรรจุภัณฑ์ที่ใช้สำหรับบรรจุขนมพื้นบ้าน โดยผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์สำรวจรูปทรงและวัตถุดิบที่ใช้ในการทำขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู

ตาราง 10 แสดงผลการสำรวจและวิเคราะห์ รูปทรง และวัตถุดิบที่ใช้ในการทำขนมพื้นบ้าน

ชื่อขนม	รูปทรงของขนม	ส่วนประกอบ
ขนมพอง	ลักษณะรูปทรงสี่เหลี่ยมและทรงกลม	สารข้าวเหนียว น้ำมันพืช
ขนมลา	ลักษณะเป็นแผ่นพับ รูปทรงสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม หรือห่อเป็นวงกลม	ข้าวเจ้า น้ำตาลทราย น้ำผึ้ง น้ำมันมะพร้าว ไข่ต้ม (ใช้เฉพาะไข่แดง)
ขนมเจาะหู	ลักษณะเป็นวงกลม มีรูตรงกลาง	ข้าวเจ้า น้ำตาลทรายเคี้ยว และน้ำมันมะพร้าว

จากการสำรวจ รูปทรงขนมพื้นบ้านสรุปได้ว่าขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู มีรูปทรงเรขาคณิตเป็นส่วนใหญ่ รูปทรงขนมพื้นบ้านที่ยังคงมีความดั้งเดิม ได้แก่ ขนมเจาะหู มีลักษณะเป็นเส้นหนา ทรงกลมและมีรูตรงกลาง ส่วนขนมพื้นบ้านที่มีรูปทรงแตกต่างออกไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบสูตรของแต่ละบุคคล ได้แก่ ขนมพอง ลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม และทรงกลม ส่วนขนมลา เป็นขนมที่มีลักษณะเป็นเส้นบางๆ เรียงต่อกันหลายเส้น ขึ้นเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมคล้ายผ้าพับหรือการห่อเป็นรูปทรงกลมได้

3.2 การวิเคราะห์สำรวจกระบวนการผลิต และวัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้ในการบรรจุขนมพื้นบ้าน

ตาราง 11 แสดงการวิเคราะห์สำรวจกระบวนการผลิต และวัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้ในการบรรจุขนมพื้นบ้าน

ชื่อขนม	กรรมวิธีการผลิต	รูปแบบบรรจุภัณฑ์แบบดั้งเดิม	รูปแบบบรรจุภัณฑ์แบบปัจจุบัน
ขนมพอง	กระบวนการทอด (โดยใช้น้ำมัน)	ใช้ใบตอง (วัสดุธรรมชาติ) ห่อเป็นรูปถ้วยขนาดตามชิ้นของบรรจุภัณฑ์	ถุงร้อนใส (PP) (Polypropylene)
ขนมลา	กระบวนการทอด (โดยใช้น้ำมัน)	ใช้ใบตอง (วัสดุธรรมชาติ) ห่อเป็นรูปถ้วยขนาดตามชิ้นของบรรจุภัณฑ์	ถุงร้อนใส (PP) (Polypropylene)
ขนมเจาะหู	กระบวนการทอด (โดยใช้น้ำมัน)	ใช้ใบตอง (วัสดุธรรมชาติ) ห่อเป็นรูปถ้วยขนาดตามชิ้นของบรรจุภัณฑ์	ถุงร้อนใส (PP) (Polypropylene)

จากการสำรวจขนมพื้นบ้านสรุปได้ว่า ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ส่วนใหญ่ใช้กระบวนการทอดโดยการใช้น้ำมันทั้งหมด แต่ลักษณะวิธีการทอดนั้นมีความแตกต่างกันไป เช่น ขนมพอง มีขั้นตอนโดยการนำข้าวเหนียวไปกดลงในแม่พิมพ์วงกลมก่อนนำไปทอด ส่วนขนมลา จะใช้ขั้นตอนการทอดโดยการโรย ซึ่งใช้วัสดุกระป๋องเจาะรูเล็ก นำส่วนผสมใส่ลงไปในกระป๋องและโรยลงในกระทะจนเป็นแผ่นขนาดใหญ่ และขนมเจาะหูจะใช้ขั้นตอนการกดแป้งให้มีรูตรงกลาง และนำไปผึ่งแดดก่อนนำไปทอด จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ในการห่อขนม มีจำนวน 2 แบบ คือแบบดั้งเดิมจะใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตองห่อเป็นรูปถ้วย ส่วนปัจจุบันการเลือกถุงร้อนใสจะเป็นที่นิยมมากที่สุด เพราะถุงร้อนใสเป็นถุงที่สามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและราคาถูก ด้วยคุณสมบัติของถุงร้อนใส (PP) คือถุงที่ทำมาจากพลาสติก Polypropylene ซึ่งเป็นพลาสติกที่ทนความร้อนได้ มีเนื้อพลาสติกที่มีความหนาแน่น ทำให้อากาศจึงไม่สามารถเข้าออกได้ ถึงเหมาะต่อการนำมาบรรจุอาหารที่ใช้กระบวนการทอด เพื่อรักษาความกรอบ การเลือกถุงร้อนใส (PP) ยังมีความปลอดภัยที่สามารถรักษาความกรอบได้นานกว่าบรรจุภัณฑ์ประเภทอื่น

ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับตนเองก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์และวัสดุที่มีความเหมาะสมในการใช้บรรจุขนมพื้นบ้านขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ส่วนที่ 4 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์

เพื่อให้ผู้วิจัยได้คำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 3 ที่ต้องการศึกษาและระบุรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลานั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลว่าจะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทางด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการเลือกใช้วัสดุสำหรับผลิตบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะ เพื่อให้ได้คำตอบที่มีประเด็นสำคัญมากที่สุด

จากผลการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าโครงสร้าง และวัสดุบรรจุภัณฑ์ ประเภทใดมีความเหมาะสมสำหรับนำมาใช้งานมากที่สุด เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของชุดคำถามในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้มีความแม่นยำมากขึ้น โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ และการเลือกใช้วัสดุสำหรับบรรจุภัณฑ์ และมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี ประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา โดยข้อสรุปจาก

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน นั้นได้ให้คำตอบถึงประเด็นสำคัญในการเลือกใช้โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และวัสดุ สำหรับบรรจุภัณฑ์ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 12 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน

ข้อ	ชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์	จำนวนการเลือก
1	รูปทรงกระบอก	2
2	รูปทรงเหลี่ยม	3
3	รูปทรงกลม	-
4	รูปทรงอิสระ	-

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู พบว่า รูปทรงเหลี่ยม ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนรูปทรงทรง ที่ได้รับการเลือกจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ รูปทรงกระบอก

รูปแบบประเด็นสำคัญของความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 อันดับแรก ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ ในออกแบบร่วมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

ตาราง 13 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน

ข้อ	ประเภทของวัสดุ	รูปแบบของวัสดุ	จำนวนการเลือก
1	กระดาษ	กล่องกระดาษ	3
		ถุงกระดาษ	-
		กระป๋องกระดาษ	2
2	พลาสติก	พลาสติกแบบแข็ง	-
		พลาสติกแบบอ่อนตัว	2
3	โลหะ	เหล็กเคลือบผิวดีบุก	-
		และไม่เคลือบผิวดีบุก	-
		กระป๋องอะลูมิเนียม	-
4	แก้ว	แก้วประเภท I	-
		แก้วประเภท II	-
		แก้วประเภท III	-
		แก้วประเภท NP โซดาไลม์	-

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญความเหมาะสม ในการเลือกชนิดของวัสดุที่ใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ ขนมหีบห่อได้แก่ ขนมหีบห่อ ขนมหีบห่อ ขนมหีบห่อ ขนมหีบห่อ พบว่าวัสดุที่ใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ กล่องกระดาษ ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ได้รับการเลือกจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ กระดาษ และพลาสติกแบบอ่อนตัว

รูปแบบประเด็นสำคัญของความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ ขนมหีบห่อ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 อันดับแรก ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบร่วมกับการออกแบบลดทอนเรขาคณิต 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ส่วนที่ 5 ข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวกับการออกแบบลดทอนเรขาคณิต

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม และข้อมูลแนวคิด รูปแบบของการออกแบบลดทอนเรขาคณิต โดยศึกษาข้อมูลที่มาจาก หนังสือ ตำรา และอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำทฤษฎีที่ได้จากการศึกษารวบรวม เพื่อให้ได้นำข้อมูลที่ได้มาไปสร้างเครื่องมือในการวิจัย ในขั้นตอนการวิเคราะห์ส่วนถัดไป

องค์ประกอบของการออกแบบลดทอนเรขาคณิต

1. รูปทรง (Shape)

คือ สิ่งที่มีมองเห็นได้ ใช้สื่อสารรูปลักษณะแทนตัวสิ่งใด สิ่งหนึ่งเพื่อช่วยในการรับรู้และเข้าใจ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1. รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) 2. รูปทรงธรรมชาติ (Organic) 3. รูปทรงที่มีด้านเป็นเส้นตรง (Rectilinear) 4. รูปทรงผิดปกติ (Irregular) 5. รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn) 6. รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)

2. โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) คือวิธีการออกแบบสร้างสรรค์รูปทรง หรือการจัดระเบียบรูปทรง (Created, Constructed, or Organized) ให้สัมพันธ์เข้ากันกับรูปทรงอื่น โดยใช้กฎระเบียบของการจัดโครงสร้าง (Structure) แบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ 1. โครงสร้างการเปลี่ยนสัดส่วน (Change of Proportion) 2. โครงสร้างการทิศทาง (Change of Direction) 3. โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding) 4. โครงสร้างการโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending) 5. โครงสร้างการสะท้อน (Reflecting) 6. โครงสร้างการรวมตัว (Combining) 7. โครงสร้างการแบ่งย่อย (Further Dividing) 8. โครงสร้างตารางสามเหลี่ยม (The Triangular Grid) 9. โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid) 10. โครงสร้างซ้ำชนิดวิเศษ (Multiple Repetition Structures)

3. สี (Color) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบสี Color Scheme โดยวิเคราะห์เลือกหมวดสีที่เหมาะสมกับประเพณี ดังนี้

1. Monochromatic สีพื้นฐานสุดๆ ในงานออกแบบ ใช้งานง่ายเพราะมีสีหลักแค่สีเดียว ช่วยเพิ่มความโดดเด่นให้กับงานและเพิ่มอารมณ์ของสีลงไปในงานได้เยอะ แต่จะติดปัญหานิด

น้อยถ้าเรามีองค์ประกอบอื่น ๆ เราจะพบสีนี้ได้มากในงานแนวๆ minimalist จริงแล้วการออกแบบโดยใช้ Monochromatic ก็ต้องหาสีอื่นเข้ามาช่วย แต่ควรเลือกใช้สีอื่นเพียงสีเดียวเท่านั้น

2. Analogous หรือสามสีเรียงกันเป็นโทนสีที่ใช้สีถัดไปในวงล้อสี สีชุดนี้สามารถสร้างงานออกแบบที่น่าสนใจได้แบบง่ายตาย เป็นรูปแบบสีที่น่าเสนอความหลากหลายมากกว่า Monochromatic ทำให้เรามีสีเลือกในงานกับองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ง่าย ถึงแม้ว่างานที่ใช้สีแบบ Analogous จะไม่ได้ดูโดดเด่น แต่มันจะดูเรียบง่ายและเข้ากันได้เป็นอย่างดี เมื่อมีการเลือกใช้สีแบบ Analogous เราก็ต้องเลือกมาเลยว่าจะให้สีอะไรเป็นสีหลัก เช่นในการออกแบบเว็บไซต์สีหลักก็อาจจะเป็นสีพื้นหลังเพราะมีปริมาณการใช้งานที่เยอะที่สุด และเลือกใช้สีรองกับองค์ประกอบอื่นภายในเว็บไซต์ และเลือกสีที่สามสำหรับจุดที่ต้องการจะเน้นจริง ๆ เช่น ปุ่มกดหรือเมนู

3. Complementary เป็นวิธีเลือกใช้สีคู่ตรงข้ามสร้างความโดดเด่นกระตุ้นอารมณ์ของผู้ดูได้เยอะ ข้อได้เปรียบของ Complementary คือความโดดเด่นขององค์ประกอบ เพราะสีเป็นตัวช่วยเพิ่มความโดดเด่นได้มาก สีแบบ Complementary จะดูรุนแรง ดุดัน จัดจ้าน โดดเด่น การใช้งานก็เหมือนกับข้ออื่น ๆ คือเราต้องเลือกสีหลักออกมาก่อนและใช้งานมันกับองค์ประกอบใหญ่ๆ และใช้งานสีตรงข้ามกับองค์ประกอบอื่นเช่น ตัวหนังสือ ปุ่ม

4. Triadic เป็นการเลือกใช้สีแบบสมดุลใช้รูปสามเหลี่ยมในวงล้อสี โดยที่ Triadic จะมีความหลากหลายมากกว่าแต่ไม่ถึงกับเด่นแบบ Complementary ทำให้งานของเราดูมองแล้วสบายตา มากกว่า มีนักออกแบบมากมายบอกว่าสีแบบ Triadic เป็นโทนสีที่ดีที่สุด แต่จริง แล้วมันก็แล้วแต่งานของแต่ละคน ว่าเราอยากกระตุ้นอารมณ์ไปทางด้านไหนมากกว่า ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีในการใช้ออกแบบเว็บไซต์ เพราะว่าเว็บไซต์มีผู้ใช้งานที่หลากหลาย แต่เพราะว่ามันไม่มีสีคู่ตรงข้ามจึงอาจทำให้คนไปสนใจกับองค์ประกอบหลายอันมากกว่าส่วนที่เราอยากจะทำให้มันเด่นที่สุด

5. Split-complementary สีแบบ Split-complementary เป็นสีที่ดูพื้นฐานคือใช้คู่ตรงข้ามแต่ก็เพิ่มความโดดเด่นขึ้นมาเพราะเพิ่มสีตัวถัดไปเข้ามาด้วยจึงเพิ่มความหลากหลายให้กับงานมากขึ้น ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ให้กับงานมีความยืดหยุ่นสูงในปัจจุบันเราจะพบเว็บไซต์ที่เลือกใช้สีแบบนี้ได้มากมาย เราจะพบได้มากในเว็บไซต์สไตล์ ขาว – ดำ และเลือกใช้สีที่สามเพื่อเน้นองค์ประกอบที่เด่น ๆ ถือว่าเป็นโทนสีที่น่าใช้งานสีหนึ่ง

6. Rectangular Tetradic เป็นอีกหนึ่งโทนสีที่เพิ่มความซับซ้อนให้มากขึ้น แต่ก็เพื่อการใช้งานที่หลากหลายขึ้น ซึ่งงานออกแบบจะออกมาดูดี ถ้าเราใช้งานมันได้อย่างถูกต้อง

เครื่องหมายการค้าสำหรับการออกแบบอัตลักษณ์ตราสินค้า (Logo)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบเครื่องหมายการค้า แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1. แบบตัวอักษร (Letter Form) คือเครื่องหมายการค้าแบบตัวอักษร แบบนี้มีข้อเด่นตรงที่ผู้บริโภคสามารถอ่านชื่อและจดจำเครื่องหมาย-การค้า ไปพร้อมกัน ซึ่งจะช่วยให้จดจำง่าย รูปแบบตัวอักษรที่ไม่เหมือนใคร

หรือออกแบบใหม่ 2. แบบรูปภาพ (Pictorial Form) คือ เครื่องหมายการค้าที่ใช้ภาพ แทนการสื่อสารความหมาย สร้างจุดจดจำให้ผู้บริโภค ภาพกราฟิกอื่น ที่นำมาประกอบต้องออกแบบใหม่ มีความใหม่และพิเศษ 3. แบบนามธรรม (Abstract Form) แนวคิดในการออกแบบและตัวเครื่องหมายการค้า นั้นมักจะผูกกับเรื่องเล่า มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวแบรนด์ อย่างลึกซึ้งของเรื่องราว 4. แบบผสมผสาน (Combination Form) คือ ใช้ทั้งตัวอักษร รูปภาพ ภาพ หรือกราฟิกอื่น มาประยุกต์เข้าด้วยกัน สร้างความแตกต่าง มีความแปลกใหม่ รูปลักษณ์ ที่น่าจดจำซึ่งข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับตนเองก่อนในเบื้องต้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ที่มีความเหมาะสมกับคำตอบประเด็นสำคัญวัฒนธรรมขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ส่วนที่ 6 ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ

เพื่อให้ผู้วิจัยได้คำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 5 ที่ต้องการศึกษาและระบุรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลานั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลว่าจะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ได้คำตอบที่มีประเด็นสำคัญมากที่สุด

จากผลการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่ารูปทรง โครงสร้างการซ้ำ และสี รวมถึงความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบตราสัญลักษณ์ ประเภทใดมีความเหมาะสมสำหรับนำมาใช้งานมากที่สุด เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของชุดคำถามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้มีความแม่นยำมากขึ้น โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ และมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี ประเมินตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of item objective congruence) ในข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ โดยข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน นั้นได้ให้คำตอบถึงประเด็นสำคัญในการเลือกใช้รูปทรง โครงสร้างการซ้ำ และสี รวมถึงความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบตราสัญลักษณ์ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 14 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของรูปทรงสำหรับ
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ข้อ	องค์ประกอบของรูปทรง	จำนวนการเลือก
1	รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)	2
2	รูปทรงธรรมชาติ (Organic)	3
3	รูปทรงที่มีด้านเส้นตรง (Rectilinear)	-
4	รูปทรงผิดปกติ (Irregular)	-
5	รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn)	3
6	รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)	-

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกชนิดรูปทรงของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนรูปทรงธรรมชาติ (Organic) และ รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn) รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 2

ตาราง 15 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของรูปทรงสำหรับประเพณีต่ายาย
ย่าน

ข้อ	องค์ประกอบของรูปทรง	จำนวนการเลือก
1	รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)	3
2	รูปทรงธรรมชาติ (Organic)	2
3	รูปทรงที่มีด้านเส้นตรง (Rectilinear)	-
4	รูปทรงผิดปกติ (Irregular)	-
5	รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn)	-
6	รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)	-

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญความเหมาะสม ในการเลือกชนิดรูปทรงของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับประเพณีต่ายายย่าน ถูกเลือกเป็นจำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) เป็นลำดับที่ 1 ส่วนรูปทรงธรรมชาติ (Organic) ได้รับการเลือกจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 2

รูปแบบประเด็นสำคัญของความเหมาะสมในการเลือกชนิดรูปทรงของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับประเพณีที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้งขึ้นไป ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ใน ออกแบบร่วมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

ตาราง 16 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้างการซ้ำสำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ข้อ	โครงสร้างการซ้ำ	จำนวนการเลือก
1	โครงสร้างการเปลี่ยนสัดส่วน (Change or Proportion)	1
2	โครงสร้างการเปลี่ยนทิศทาง (Change of Direction)	1
3	โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding)	2
4	โครงสร้างการโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending)	1
5	โครงสร้างการสะท้อน (Reflecting)	-
6	โครงสร้างการรวมตัว (Combining)	1
7	โครงสร้างการแบ่งย่อย (Further Dividing)	-
8	โครงสร้างตารางสามเหลี่ยม (The Triangular Grid)	-
9	โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid)	1
10	โครงสร้างการซ้ำชนิดทวีคูณ (Multiple Repetition Structures)	1

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้างการซ้ำสำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้ พบว่า โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding) ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนโครงสร้างการซ้ำ ที่ได้รับการเลือกจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ โครงสร้างการเปลี่ยนสัดส่วน (Change or Proportion) โครงสร้างการเปลี่ยนทิศทาง (Change of Direction) โครงสร้างการโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending) โครงสร้างการรวมตัว (Combining) โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid) โครงสร้างการซ้ำชนิดทวีคูณ (Multiple Repetition Structures) เป็นลำดับที่ 2

ตาราง 17 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้างการซ้ำสำหรับ
ประเพณีตายาย่าน

ข้อ	โครงสร้างการซ้ำ	จำนวนการเลือก
1	โครงสร้างการเปลี่ยนสัดส่วน (Change or Proportion)	-
2	โครงสร้างการเปลี่ยนทิศทาง (Change of Direction)	-
3	โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding)	1
4	โครงสร้างการโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending)	-
5	โครงสร้างการสะท้อน (Reflecting)	1
6	โครงสร้างการรวมตัว (Combining)	-
7	โครงสร้างการแบ่งย่อย (Further Dividing)	-
8	โครงสร้างตารางสามเหลี่ยม (The Triangular Grid)	2
9	โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid)	2
10	โครงสร้างการซ้ำชนิดทวีคูณ (Multiple Repetition Structures)	-

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้าง
การซ้ำสำหรับประเพณีตายาย่าน ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ โครงสร้างตาราง
สามเหลี่ยม (The Triangular Grid) โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid) ส่วน
โครงสร้างการซ้ำ ที่ได้รับการเลือกจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding) โครงสร้างการ
สะท้อน (Reflecting) เป็นลำดับที่ 2

รูปแบบประเด็นสำคัญของความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของโครงสร้าง
การซ้ำ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้งขึ้นไป ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ใน ออกแบบ
ร่วมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

ตาราง 18 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของสีสำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ข้อ	หมวดสี Color Scheme	จำนวนการเลือก
1	สีเดียว (Monochromatic)	-
2	สีใกล้เคียง (Analogous)	1
3	สีคู่ตรงกันข้าม (Complementary)	-
4	สีสมมูลในวงล้อสี (Triadic)	-
5	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	2
6	สีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic)	1

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกองค์ประกอบของสีที่เหมาะสม สำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้ พบว่า สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary) ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนหมวดสี สีใกล้เคียง (Analogous) และสีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic) ที่ได้รับการเลือกจำนวน 1 ครั้ง เป็นลำดับที่ 2

ตาราง 19 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของสีสำหรับประเพณีตಾಯาย่าน

ข้อ	หมวดสี Color Scheme	จำนวนการเลือก
1	สีเดียว (Monochromatic)	-
2	สีใกล้เคียง (Analogous)	1
3	สีคู่ตรงกันข้าม (Complementary)	-
4	สีสมมูลในวงล้อสี (Triadic)	-
5	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	2
6	สีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic)	1

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกองค์ประกอบของสีที่เหมาะสม สำหรับประเพณีตಾಯาย่าน พบว่า สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary) ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนหมวดสี สีใกล้เคียง (Analogous) และสีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic) ที่ได้รับการเลือกจำนวน 1 ครั้ง เป็นลำดับที่ 2

รูปแบบประเด็นสำคัญสำคัญความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบของสีที่เหมาะสมสำหรับประเพณีตಾಯาย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้งขึ้นไป

ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ใน ออกแบบร่วมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ในขั้นตอนต่อไป

ตาราง 20 คำตอบที่มาจากความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบเครื่องหมายการค้า

ข้อ	รูปแบบเครื่องหมายการค้า	จำนวนการเลือก
1	แบบตัวอักษร (Letter Form)	1
2	แบบรูปภาพ (Pictorial Form)	2
3	แบบนามธรรม (Abstract Form)	-
4	แบบผสมผสาน (Combination Form)	1

จากตารางพบว่า ประเด็นสำคัญของความเหมาะสม ในการเลือกรูปแบบเครื่องหมายการค้า ที่เหมาะสมสำหรับประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ พบว่า แบบรูปภาพ (Pictorial Form) ถูกเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้ง เป็นลำดับที่ 1 ส่วนแบบตัวอักษร (Letter Form) และแบบผสมผสาน (Combination Form) ที่ได้รับการเลือกจำนวน 1 ครั้ง เป็นลำดับที่ 2

รูปแบบประเด็นสำคัญสำคัญความเหมาะสมในการเลือกรูปแบบเครื่องหมายการค้า ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นจำนวน 2 ครั้งขึ้นไป ผู้วิจัยจะนำไปคัดเลือกไปประยุกต์ใช้ใน ออกแบบร่วมกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ 2 มิติ ในขั้นตอนต่อไป

บทที่ 5

กลยุทธ์การออกแบบ

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองการประยุกต์ใช้คำตอบของการวิจัย โดยการทดลองสร้างสรรค์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่มีลวดลายอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา สำหรับประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ แบบสมมุติ ภายใต้ชื่อ “หนมน้อย ณ สงขลา” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ตราสินค้าจากผู้ประกอบการในจังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดข้อมูลที่เป็นกรณีตัวอย่าง ดังนี้

ส่วนที่ 1 รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน

ส่วนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย

ส่วนที่ 3 สื่อที่ต้องการออกแบบ

ส่วนที่ 4 คำตอบที่จะนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับรูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา

ส่วนที่ 1 รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน

หลักการและเหตุผล

ขนมพื้นบ้าน ในอดีตเป็นขนมที่ผลิตจากวัตถุดิบ หรือพืชผลทางการเกษตรที่ได้จากช่วงฤดูกาล หรือหน้าเทศกาล ประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน สืบเกิดได้จากการนิยมบริโภคขนมพื้นบ้านในสมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีความนิยมชอบขนมพื้นบ้าน โดยมีสูตรการทำขนมเฉพาะตน เพราะขนมพื้นบ้านเองมีวัตถุดิบ ได้แก่ ไข่ แป้งสาลี ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาง่าย มีกรรมวิธีในการผลิตในครัวเรือนที่ไม่ซับซ้อน จึงเป็นผลทำให้ลูกหลานในยุคปัจจุบัน จึงได้มีโอกาสได้บริโภคขนมพื้นบ้านในสูตรแบบไทยดั้งเดิมซึ่งสามารถหาซื้อได้ง่ายและราคาไม่แพงจนเกินไป

ในปัจจุบันกระแสความนิยมบริโภคขนมพื้นบ้าน สำหรับบุคคลทั่วไปแล้ว ยังคงมีความนิยมในรูปแบบใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในงาน มงคล งานเทศกาลต่างๆ มากกว่าการนำไปบริโภคแบบรับประทาน อันเนื่องด้วยความนิยมขนมในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนไป มีการปรับรสชาติ รูป สี กลิ่นรสบรรจุภัณฑ์ที่มีสีสันสวยงาม มีสื่อส่งเสริมการขาย โฆษณาต่างๆ ในการดึงดูดผู้บริโภคมีอายุสินค้าที่สามารถเก็บไว้ได้นานมากขึ้น รวมถึงตัวเลือกหรือช่องทางในการบริโภคมีมากมาย ทำให้ขนมพื้นบ้านบางส่วนยังได้รับความนิยมอยู่มีจำนวนน้อย และบางส่วนค่อยๆ หายไป อันด้วยเหตุผลที่ตัวบรรจุภัณฑ์และลวดลายยังไม่มีควมน่าสนใจ แตกต่างจากขนมในยุคปัจจุบัน แต่สิ่งที่ทำให้ขนมพื้นบ้านได้กลับมานิยม คือ วิธีการดำรงชีวิตที่ยังคงยึดถือในรูปแบบความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ที่ยังคงสืบสานทางรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน ทำให้ขนมพื้นบ้านกับคนไทยยังคงอยู่ด้วยกันเสมอ ในความเชื่อที่ว่าขนมพื้นบ้านยังมีความหมายอันเป็นสิ่งที่เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว รวมถึงขนมพื้นบ้านยัง

เป็นที่นิยมผลิตและจำหน่ายในโครงการ OTOP หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product ซึ่งเป็นโครงการที่สามารถทำให้ผู้ประกอบการในชุมชน ได้มีโอกาสในการนำภูมิปัญญา มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากวัตถุดิบที่ได้จากทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้น

ป้าน้อยเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ที่มีกิจการทำขนม ขายส่งตามความต้องการของลูกค้า และมีสูตรขนมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ ขนมครองแครง ก๋วยเตี๋ยว และขนมไทยอื่นๆ ที่ใช้งาน ประเพณีและงานมงคลต่างๆ ตามความต้องการของลูกค้าที่สั่ง จึงทำให้ขนมไทยป้าน้อย มีความสดใหม่ ปลอดภัย โดยสูตรการทำขนมได้รับการสืบทอดต่อกันมาจนถึง รุ่นลูก เนื่องด้วยกลุ่มลูกค้าได้เริ่มมี จำนวนมากขึ้น ป้าน้อย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการที่จะมีตราอัตลักษณ์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ขนมที่เป็นของตนเอง

ด้วยหลักการและเหตุผลเหล่านี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาในการสร้างตราอัตลักษณ์สินค้า ภายใต้ ชื่อ **หนมน้อย ณ สงขลา** โดย คำว่า หนม มีที่มาจากภาษาใต้ แปลว่าขนม ซึ่งมีตัวพยัญชนะที่คล้องจอง กับคำว่า น้อย ที่เป็นชื่อของผู้ประกอบการ ที่แปลว่า ผู้หญิง รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ ลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่ประยุกต์ใช้จากรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อ ส่งเสริมการขายและเป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา
2. เพื่อหาองค์ประกอบของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบลวดลายเรขศิลป์
3. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา ให้เป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมาย

เจนเนอเรชันวาย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ถ้าแบ่งกลุ่มในการบริโภคขนมพื้นบ้านสำหรับเป็นเครื่องสักการบูชา สามารถแบ่งกลุ่มการบริโภค 2 ประเพณี ได้แก่

1. ประเพณีตายยาย่าน เป็นประเพณีทำบุญเดือนหก หรือประเพณีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัววัดท่ากระเซ ซึ่งชาวบ้านท่ากระเซ จะมาเข้าร่วมพิธีสงฆ์เจ้าแม่อยู่หัว หรือการแสดงความกตัญญูต่อบุพการี พระพุทธรูปเจ้าแม่อยู่หัว ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่ากระเซ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา จุดมุ่งหมายของประเพณี เพื่อให้ชาวบ้านท่ากระเซที่ไปตั้งรกรากอยู่ที่ย่านได้กลับมาชุมนุม ซึ่งเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า เป็นการ "ชุมนุมชาติ" หรือ "ชุมนุมญาติ" และร่วมทำบุญอุทิศกุศลแก่บรรพบุรุษของตนเอง เป็นผลให้ความสามัคคีในชุมชน การที่ชาวบ้านได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ การ

ช่วยเหลือ การแบ่งปัน และความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่และตามที่ได้รับมอบหมาย ขนมหันบ้านที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณีนี้ ได้แก่ ขนมหอง และขนมหลา

2. ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีที่มีพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ของนางไม้ หรือแม่ทวดม่วงทอง ตามความเชื่อของชาวสิงหนคร อำเภอสิงหนคร ในความเชื่อที่เกี่ยวกับ การบนบานศาลกล่าวยามที่ตัวเองประสบกับโรคร้ายไข้เจ็บ หรือความเดือดร้อนจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ทำบุญด้วยการเอาผลผลิตทางการเกษตร หรือ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ หรือบุคคลอื่นผู้ล่วงลับไปแล้ว เมื่อสำเร็จตามเป้าหมาย จึงได้มีการนับถือต่อกันมา มีจุดประสงค์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่พึงพอใจ อันเป็นลักษณะสำคัญของศาสนาปรัมภะ เป็นการทำบุญ และการสืบสานประเพณีอันเก่าแก่ ลักษณะขั้นตอนประเพณีส่วนใหญ่คือการจัดเตรียมขันหมาก รวมถึงสิ่งที่ต้องใช้ในการจัดขันหมากในพิธีจะประกอบไปด้วยของสามลักษณะ คือ เครื่องสักการบูชา เครื่องเซ่นสรวงและใบไม้มงคลในขันหมากรวมถึงอาวุธในขบวนขันหมาก เครื่องประกอบขันหมากประเภทขนม ได้แก่ ขนมหอง ขนมหลา และขนมหะจุ

ส่วนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่ชื่นชอบบริโภชนมหันบ้านในร้านค้าปลีก รวมถึงชื่นชอบการทำบุญและยึดหลักการสืบทอดประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งเป็นได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีรายได้ 15,000 - 50,000 บาท มีอายุระหว่าง 27 - 35 ปี เป็นผู้นิยมกลับบ้านในหน้าเทศกาลหรือประเพณี เพื่อทำบุญร่วมกับเครือญาติในทุกๆ ปี มีความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเป็นสิริมงคล ทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ความเจริญ จึงทำให้มีขวัญกำลังใจดี รวมถึงยังมีความชอบเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของบ้านเกิด ซึ่งหากแบ่งกลุ่มในการบริโภคขนมหันบ้าน สามารถแบ่งกลุ่มบริโภค ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บริโภชนมหันบ้านที่ต้องนำไปใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณีท้องถิ่น

กลุ่มที่ 2 บริโภชนมหันบ้านแบบใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

โดยขนมหอง ขนมหลา ขนมหะจุ เป็นขนมหันบ้าน ที่สามารถบริโภคในรูปแบบรับประทานเอง และใช้ในการเป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณีท้องถิ่นได้ทั้ง 2 อย่าง

กลุ่มตัวอย่างในวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก (Primary Target) ประเภทซื้อขนมหันบ้านและเดินทางกลับบ้านทำบุญแบบเดี่ยวหรือมาคนเดียว และประเภทซื้อขนมหันบ้านและเดินทางกลับบ้านมาทำบุญเป็นกลุ่ม โดยมากกับญาติพี่น้องหรือครอบครัว ซึ่งจากสภาพสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สังคมในชนบทส่วนใหญ่จะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีคนออกไปทำงานต่างถิ่นกันมากขึ้น เนื่องจากสภาพทาง

เศรษฐกิจที่รัดตัว เพื่อความก้าวหน้า ส่วนหนึ่งก็ไปแต่งงานมีครอบครัวอยู่ต่างถิ่น กลุ่มเป้าหมายในส่วนนี้จะอยู่ในช่วงวัยทำงานซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายมากที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ ศึกษา วิเคราะห์ และระบุกลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชั่นวาย ให้มีความชัดเจนมากขึ้น พบว่ากลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย เป็นบุคคลที่เกิดในปี พ.ศ. 2523 - 2543 หรือในความหมายย่อว่า Gen Y ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง จะเป็นกลุ่มคนที่ใช้และมีความคุ้นเคยกับการติดต่อสื่อสาร สื่อ ประเภท เทคโนโลยีและดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น

การทำการตลาดผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย ศรีภักญญา มงคลศิริ (2548) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายของกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย ซึ่งประมวลได้ 7 ลักษณะดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับราคา ในการเลือกซื้อสินค้าผู้บริโภคเจนเนอร์เรชั่นวาย จะกำหนดราคาที่สามารถรับได้ มาเป็นเกณฑ์ โดยราคาที่กำหนดขึ้นมา ได้มาจากการค้นหาข้อมูลและแหล่งต่างๆ ซึ่งแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด คือเพื่อนและสื่ออินเทอร์เน็ต

2. เกิดความภักดีของตราสินค้าใหม่ๆ ได้ง่าย การศึกษาในอดีตพบว่า ความภักดีต่อตราสินค้าจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้บริโภค เกิดการเรียนรู้ในตราสินค้านั้นๆ และต่อเนื่องเป็นเวลานานแนวคิดนี้ สามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคของเจนเนอร์เรชั่นวาย รวมถึงเบบี้บูมเมอร์ และเจนเนอร์เรชั่นเอ็กซ์ ได้เป็นอย่างดีแต่ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรม การบริโภคของเจนเนอร์เรชั่นวาย ได้มากนักดังอาจจะเห็นได้จากสินค้าใหม่ๆ ที่สามารถเข้ามาสร้างความภักดีต่อตราสินค้าได้อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสินค้าและบริการที่มีความแปลกใหม่สร้างความน่าสนใจให้กับเจนเนอร์เรชั่นวายได้มาก

ลักษณะสำคัญของเจนเนอร์เรชั่นวาย ข้อนี้จะได้เป็นทั้งข้อดี และอุปสรรคในการทำการตลาด เพราะนอกจากจะเป็นโอกาสในการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแล้ว ขณะเดียวกันก็ยังเป็นอุปสรรค ในการทำธุรกิจด้วยเราต้องนึกถึงเสมอว่าเจนเนอร์เรชั่นวายสามารถภักดีไปยังสินค้าใหม่ได้ตลอดเวลา

3. เจนเนอร์เรชั่นวายให้ความสำคัญกับความเป็นเอกลักษณ์ ในรูปแบบฉบับของตัวเองเป็นอย่างมากสามารถแยกได้เป็น 6 ประเภดังนี้

- การจับคู่ที่ลงตัวแบบไร้ระเบียบซึ่ง หมายถึงการนำเอาสิ่งของที่ไม่ได้อยู่ด้วยกันได้มา จับเข้าหากันทำให้เกิดความแปลกอย่างลงตัว
- นวัตกรรม คือ ความแท้ที่เกิดจากการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ การออกแบบใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนมีความแปลกแหวกแนว และมีสไตล์ที่ลงตัว
- ให้ความสำคัญกับการตกแต่งและความสวยงาม เจนเนอร์เรชั่นวายมักชอบการตกแต่งสิ่งต่างๆ เพื่อสะท้อนตัวตนเช่นกัน เช่น การตัดฟัน มักชอบการตกแต่งหน้าจอก และ เสี่ยงเรียกเข้าโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

- ไม่ตอบสนองโฆษณาเดิมๆ เนื่องจาก เจนเนอร์เรชั่นวายเติบโตมาพร้อมกับสังคมที่เป็นไปด้วยโฆษณา จึงทำให้มองเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูโฆษณามากนัก ดังนั้นนักโฆษณาและนักการตลาดจึงต้องคิดวิธีการสื่อสารแบบใหม่ๆเพื่อเจนเนอร์เรชั่นวาย แต่ต้องระวังไม่ให้เกิดโฆษณามากเกินไป เพราะเจนเนอร์เรชั่นวายเป็นนักหวาดระแวงด้วยเช่นกัน
- เจนเนอร์เรชั่นวายไม่สามารถต้านทานสินค้าใหม่ และการทดลองใช้ได้ ผู้บริโภคเจนเนอร์เรชั่นวายจะชื่นชอบสินค้าใหม่ๆ โดยเฉพาะเมื่อได้ทดลองใช้สินค้าก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสินค้า ก็ถือเป็นการแลกเปลี่ยนที่ดีตัว อย่างสินค้าที่ประสบความสำเร็จ เช่น การแจกเกมต่างๆ ให้ทดลองได้เล่นฟรีระยะหนึ่งก่อน เป็นต้น
- ต้องการการเชื่อมต่อ คุณลักษณะสำคัญของเจนเนอร์เรชั่นวาย และถือว่าเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดต่อคนกลุ่มนี้คือ ต้องการการเชื่อมต่อในทุกที่ทุกเวลา ทุกลักษณะกับทุกคนที่ต้องการจะติดต่อด้วย

จากพฤติกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น ในอีกมุมหนึ่งของเจนเนอร์เรชั่นวาย ยังใส่ใจกับการบริโภค และความแปลกใหม่ของสินค้า ประกอบกับเจนเนอร์เรชั่นวาย เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ที่มั่นคง อีกทั้งยังความสะดวกสบายในการบริโภคสินค้า ที่ตอบโจทย์ความต้องการได้เป็นอย่างดี เป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยสนใจและเลือกใช้กลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชั่นวาย เนื่องจากในปัจจุบันยุคสมัยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนต่างจังหวัดที่เป็นลูกหลานส่วนใหญ่ไปทำงานในเมือง และมักซื้อขนมของฝากก่อนเดินทางกลับมายังบ้านเกิดเพื่อเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ หรือมาทำบุญร่วมกับเครือญาติในวันสำคัญต่างๆ เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับชีวิต กลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชั่นวายนั้นเป็นเจนเนอร์เรชั่นในวัยทำงาน ที่มีกำลังทรัพย์ และเข้าถึงการบริโภคมากที่สุด

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 สื่อที่ใช้ในการออกแบบ

จากข้อมูลของโจทย์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ในส่วนที่ 1 แนวทางการออกแบบลวดลายเรขาคีลป์นบรรจุภัณฑ์ มาประกอบกันกับ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับโจทย์ของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และส่วนที่ 3 คือ ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมากำหนดขอบเขตของสื่อในงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ภายใต้ชื่อ “หนมน้อย ณ สงขลา” โดย คำว่า หนม มีที่มาจากภาษาใต้ แปลว่าขนม ซึ่งมีตัวพยัญชนะที่คล้องจองกับคำว่า น้อย ที่เป็นชื่อของผู้ประกอบการ ที่แปลว่า ผู้หญิง เมื่อคำทั้งสองประกอบกัน คำว่า หนมน้อย จะมีความหมายตามภาษาใต้ ซึ่งแปลว่า ขนมของน้อย ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่มาจากสูตรขนม ของป้าน้อยโดยเฉพาะ หากรวมคำว่า ณ สงขลา ซึ่งเป็นนามสกุลเก่าแก่แล้ว จะมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง ที่แปลว่า ที่สงขลา จะได้ความหมายรวมว่า ขนมที่ได้มาจากสูตรของป้าน้อย โดยป้าน้อยเป็น

ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ที่มีกิจการทำขนม ที่ใช้งานประเพณีและงานมงคล ตามความต้องการของลูกค้ายิ่งขึ้น เนื่องด้วยกลุ่มลูกค้าได้เริ่มมีจำนวนมากขึ้น ป้าน้อย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการจึงมีความต้องการที่จะมีตราอัตลักษณ์สินค้า เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการต่อกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องการนำขนมพื้นบ้านไปใช้เป็นเครื่องสักการะบูชาในประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีต๋ายายย่าน เป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูทวดต่อเจ้าแม่อยู่หัว ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางทองคำปางสมาธิ และประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่ากระ โดยขนมที่ใช้ในการไหว้สักการะบูชา ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีที่ให้ความเชื่อเรื่องการบนบานนางไม้หรือแม่ทวดม่วงทอง ซึ่งมีรูปปั้นอยู่ที่ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยขนมที่ใช้ในการไหว้สักการะบูชา ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู และใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง ส่วนการออกแบบลวดลายจ มาจากการสังเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อนำมาออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ที่สามารถใช้กับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีต๋ายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ดังนั้น จึงได้กำหนดขอบเขตของการออกแบบต้นแบบ (Prototype) จากรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม ทั้ง 5 สาขา ตามที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลออกมาโดยประยุกต์ใช้จากรูปแบบวัฒนธรรม และศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา มาเป็นกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มในการออกแบบชิ้นงานออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 Identity Design คือ ได้แก่ ตราอัตลักษณ์สินค้า

กลุ่มที่ 2 Packaging Design คือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน แบ่งออกเป็น 2 ประเพณี ดังนี้

ตาราง 21 แสดงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายาย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ประเพณีในจังหวัดสงขลา	การออกแบบบรรจุภัณฑ์
ประเพณีตายาย่าน	<p>กล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลาและขนมพอง</p> <p>กล่องบรรจุภัณฑ์แยกขนมลาและขนมพอง</p> <p>กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลาและขนมพอง</p> <p>ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง และขนมลา แบบฉีก 2 ด้าน</p> <p>ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง และขนมลา แบบฉีกพิเศษ</p> <p>* บรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม กระดาษห่อ ขนมพอง และขนมลา</p>
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้	<p>กล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู</p> <p>กล่องบรรจุภัณฑ์แยกขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู</p> <p>กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู</p> <p>ถุงบรรจุภัณฑ์ ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู แบบฉีก 2 ด้าน</p> <p>ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหูแบบฉีกพิเศษ</p> <p>* บรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม กระดาษห่อ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู</p>

กลุ่มที่ 3 Pattern Design คือ รูปแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน แบ่งออกเป็น 2 ประเพณี ดังนี้

ตาราง 22 แสดงรูปแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายาย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ประเพณีในจังหวัดสงขลา	การออกแบบลวดลาย
ประเพณีตายาย่าน	<ul style="list-style-type: none"> - ลวดลายบนกล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลาและขนมพอง - ลวดลายบนกล่องบรรจุภัณฑ์แยกขนมลาและขนมพอง - ลวดลายบนกระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลาและขนมพอง - ลวดลายบนถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง และขนมลา แบบฉีก 2 ด้าน - ลวดลายบนถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง และขนมลาแบบฉีกพิเศษ * ลวดลายบนบรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม กระดาษห่อ ขนมพอง และขนมลา
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้	<ul style="list-style-type: none"> - ลวดลายบนกล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู - ลวดลายบนกล่องบรรจุภัณฑ์แยกขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู - ลวดลายบนกระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู - ลวดลายบนถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู แบบฉีก 2 ด้าน - ลวดลายบนถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู แบบฉีกพิเศษ * ลวดลายบนบรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม กระดาษห่อ ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู

ส่วนที่ 4 คำตอบที่จะนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา

ในการทดลองประยุกต์ใช้คำตอบของงานวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการออกแบบโดยประยุกต์ใช้รูปแบบวัฒนธรรม ร่วมกับส่วนที่เป็นรายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน กลุ่มเป้าหมาย และสื่อที่ต้องการออกแบบ และนำเกณฑ์ที่ได้มาออกแบบลวดลายเรขศิลป์และบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านโดยประยุกต์ใช้รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

โดยผู้วิจัยได้นำคำตอบที่จะนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับการออกแบบจากรูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา ของจังหวัดสงขลา ดังนี้

ตาราง 23 การแสดงคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ของจังหวัดสงขลาที่จะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่าน

รูปแบบสาขา	ประเพณีตายายย่าน
สาขาคหกรรมศิลป์	กรรมวิธีการทำขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่าน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขามนุษยศาสตร์	ประเพณีตายายย่าน ที่มาจากความเชื่อในส่วน ประวัติความเป็นมา เครื่องสักการบูชา และขั้นตอนของการทำพิธี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
สาขาศิลปะ	การรำโนรา หรือโนราโรงครู อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขาช่างฝีมือ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนประกอบและการทำเครื่องแต่งกายการรำโนรา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ บนบานประตูเครื่องเรือน (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - การทำเครื่องบายศรี สำหรับใช้ในการประกอบพิธีตายายย่าน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขากีฬาและนันทนาการ	-

โดยคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ของจังหวัดสงขลาที่ เป็นคำตอบที่ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้กับประเพณีตายายย่านซึ่งจะเป็นคำตอบที่มีความเกี่ยวข้องประเพณีทั้งหมด

ตาราง 24 การแสดงคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ที่จะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

รูปแบบสาขา	ประเพณีแต่งงานกับนางไม้
สาขาศิลปะ	กรรมวิธีการทำขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมเจาะหู ขนมพื้นบ้านในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขามนุษยศาสตร์	ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่มาจากความเชื่อในส่วน ประวัติความเป็นมา เครื่องสักการบูชา และขั้นตอนของการทำพิธี อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
สาขาศิลปะ	-
สาขาช่างฝีมือ	<ul style="list-style-type: none"> - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวกับดอกไม้ ใบไม้ บนบานประตู เครื่องเรือน (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวกับดอกไม้ ใบไม้ (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - เครื่องประดับ ได้แก่ แหวน ลูกปัดโบราณ (ประเพณีโบราณวัตถุโคกทอง) อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา - เงินโบราณ หรือเบี้ยจากเวดินเผา (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - กริชสกุลช่างเมืองสงขลา (ประเพณีโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขากีฬาและ นันทนาการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

โดยคำตอบด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ของจังหวัดสงขลาที่ เป็นคำตอบที่ผู้วิจัยจะนำมา
ประยุกต์ใช้กับประเพณีแต่งงานกับนางไม้ทั้งหมด

เมื่อได้องค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ทั้งหมด สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตาราง 25 ตารางแสดงการเลือกองค์ประกอบเรขศิลป์สำหรับประเพณีแต่งงานกับนางไม้และประเพณีตายาย่าน

ประเพณี	องค์ประกอบเรขศิลป์		แนวคิดที่มา
	ประเภทขององค์ประกอบ	ประเด็นคำตอบที่เลือก	
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้	รูปทรง	รูปทรงธรรมชาติ รูปทรงเขียนมือ รูปทรงเรขาคณิต	องค์ประกอบของดอกไม้ ใบไม้ เครื่องประดับ และกริช
	โครงสร้างการซ้ำ	โครงสร้างเส้นไถล	องค์ประกอบของต้นไม้
	สี	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	ใช้สีที่สื่อแทนความเป็นผู้หญิง
ประเพณีตายาย่าน	รูปทรง	รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงธรรมชาติ	องค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย มโนรา และองค์ประกอบของน้ำ
	โครงสร้างการซ้ำ	โครงสร้างสามเหลี่ยม โครงสร้างหกเหลี่ยม	องค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย มโนรา และเครื่องบายศรี
	สี	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	ใช้สีที่สื่อแทนความเป็น ธรรมชาติ

ในการทดลองประยุกต์ใช้คำตอบของงานวิจัย ในเรื่องการนำวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานออกแบบบรรจุภัณฑ์และลวดลายบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่จะได้มาใช้ สำหรับการออกแบบบรรจุภัณฑ์และลวดลายบรรจุภัณฑ์ ดังนี้

แบบที่ 1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์และลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายาย่าน

1. โครงสร้างของบรรจุภัณฑ์

1.1 รูปทรงของบรรจุภัณฑ์	รูปทรงเหลี่ยมและรูปทรงกระบอก
1.2 วัสดุของบรรจุภัณฑ์	ประเภทกระดาษ และพลาสติก

2. องค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

2.1 องค์ประกอบของรูปทรง	รูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงธรรมชาติ
2.2 โครงการการซ้ำ	โครงสร้างสามเหลี่ยม และโครงสร้างหกเหลี่ยม

3. สี Color Scheme

สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม
(Split-complementary)

4. รูปแบบเครื่องหมายการค้า

แบบรูปภาพ

แบบที่ 2 การออกแบบบรรจุภัณฑ์และลวดลายบนบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

1. โครงสร้างของบรรจุภัณฑ์

1.1 รูปทรงของบรรจุภัณฑ์	รูปทรงเหลี่ยมและรูปทรงกระบอก
1.2 วัสดุของบรรจุภัณฑ์	ประเภทกระดาษ และพลาสติก

2. องค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

2.1 องค์ประกอบของรูปทรง	รูปทรงธรรมชาติ และรูปทรงเขียนมือ และรูปทรงเรขาคณิต
2.2 โครงการการซ้ำ	โครงสร้างสี่เหลี่ยม

3. สี Color Scheme

สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม
(Split-complementary)

4. รูปแบบเครื่องหมายการค้า

แบบรูปภาพ

ข้อห้ามในการออกแบบ

เนื่องจากประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีท้องถิ่น ที่มี
ตัวแทนที่เป็นประติมากรรมในการสักการบูชา จึงไม่ควรนำมาอยู่บนกล่องบรรจุภัณฑ์ที่เป็นกล่อง
ขนมพื้นบ้าน

บทที่ 6

การสร้างสรรค์ผลงานออกแบบ

จากการประยุกต์คำตอบของงานวิจัย ของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา สำหรับประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ สำหรับเจนนเอร์ชน่วย โดยผลสรุปผู้วิจัยได้นำไปออกแบบเป็นชิ้นงานต้นแบบ โดยแบ่งบรรจุภัณฑ์ออกตามประเพณี ดังนี้

โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายายย่าน

ส่วนที่ 1 โจทย์การออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายายย่าน

ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีตายายย่าน

ส่วนที่ 3 ผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายายย่าน

โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใน

ประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 1 โจทย์การออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 3 ผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายายย่าน

ส่วนที่ 1 โจทย์การออกแบบ

จากผลการวิจัยการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา ซึ่งได้แนวทางในการสร้างโจทย์งานออกแบบ ดังนี้

ชื่อ (Title)

การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา ในประเพณีตายายย่าน

ความเป็นมา (Background)

ประเพณีตายายย่าน เป็นประเพณีประจำจังหวัดที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีต่อเจ้าแม่อยู่หัว ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางทองคำปางสมาธิ ที่ชาวบ้านทำคุรุอำเภอสทิงพระ ได้ทำการหล่อ และ ประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าคุระ โดยขนมที่ใช้ในการไหว้สักการะบูชา ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา

ปัญหา (Problem)

ป้าน้อยเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ที่มีกิจการทำขนม ที่ใช้งานประเพณีและงานมงคล ตามความต้องการของลูกค้าที่สั่ง เนื่องด้วยกลุ่มลูกค้าได้เริ่มมีจำนวนมากขึ้น ป้าน้อย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการ จึงมีความต้องการที่จะมีตราอัตลักษณ์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ขนมที่เป็นของตนเอง

กลุ่มเป้าหมาย (Target)

กลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชันวาย รายได้ 15,000-50,000 บาท มีอายุ 20-37 ปี ประเภทนิยมนการร่วมทำบุญในประเพณีท้องถิ่น ที่ต้องการนำขนมพื้นบ้านไปใช้เป็นเครื่องสักการะบูชาในประเพณีท้องถิ่น และใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อสังเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อนำมาออกแบบลวดลายเรขศิลป์ที่สามารถใช้กับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายายย่าน

สารที่ต้องการสื่อ (What to Communicate)

ดั้งเดิมแบบประเพณีไทย ร่วมสมัยแบบสงขลา

สิ่งที่สนับสนุนแนวความคิด (Support)

จากรูปแบบแนวคิดของการประกอบประเพณีตายายย่าน ในการเลือกรูปแบบการสื่อสารทางวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องและผสมผสานกับศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา ทำให้เกิดความสุขงามร่วมสมัยตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

บุคลิกภาพของงาน (Mood and Tone)

มีวัฒนธรรม (Culture) ดูเป็นธรรมชาติ (Natural) ลึกลับน่าค้นหา (Mysterious)

ดูมีค่า (Precious)

สิ่งที่คาดหวังจากกลุ่มเป้าหมาย (Desired Response)

กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สึกสนใจ เข้าใจ และชื่นชอบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่มาจากสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

ขอบเขตงานออกแบบ (Scope)

บรรจุภัณฑ์ที่แบ่งกลุ่มตามการบริโภคขนมพื้นบ้าน โดยแบ่งกลุ่มบริโภค ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บริโภคขนมพื้นบ้านที่ต้องนำไปใช้เป็นเครื่องสักการะบูชาในประเพณี ได้แก่

กล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลาและขนมพอง (ประเภทกล่องกระดาษแบบเปิดฝา)

กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลา (ประเภทกระป๋องกระดาษ)

กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมพอง (ประเภทกระป๋องกระดาษ)

กลุ่มที่ 2 บริโภคขนมพื้นบ้านแบบใช้แป้นของฝากหรือรับประทานเอง

กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาและขนมพอง (ประเภทกล่องกระดาษแบบเลื่อน)

ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาและขนมพอง (ประเภทถุงปิดผนึก 2 ด้าน)

ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาและขนมพอง (ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

กลุ่มบรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม

กระดาษห่อขนมลาและขนมพอง

ผลงานออกแบบ

เครื่องหมายการค้า

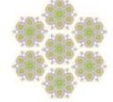
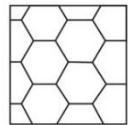
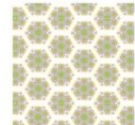

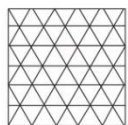

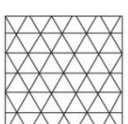

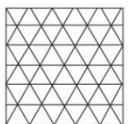
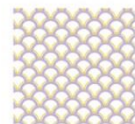

ชื่อ หนมน้อย ณ สงขลา โดย คำว่า หนม มีที่มาจากภาษาใต้ แปลว่าขนม ซึ่งมีตัวพยัญชนะที่คล้องจองกับคำว่า น้อย ที่เป็นชื่อของผู้ประกอบการ ที่แปลว่า ผู้หญิง เมื่อคำทั้งสองประกอบกัน คำว่า หนมน้อย จะมีความหมายตามภาษาใต้ ซึ่งแปลว่า ขนมของน้อย ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่มาจากสูตรขนม ของป้าน้อยโดยเฉพาะ โดยเครื่องหมายการค้า ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นรูป ประตุมืองสงขลา จาก คำว่า ณ สงขลา นั้นมีความหมายว่า ที่ สงขลา โดยประตุมืองสงขลา จะเป็นตัวสื่อเฉพาะที่สงขลาเท่านั้น

ภาพที่ 2 ภาพเครื่องหมายค้าหนมน้อย ณ สงขลา

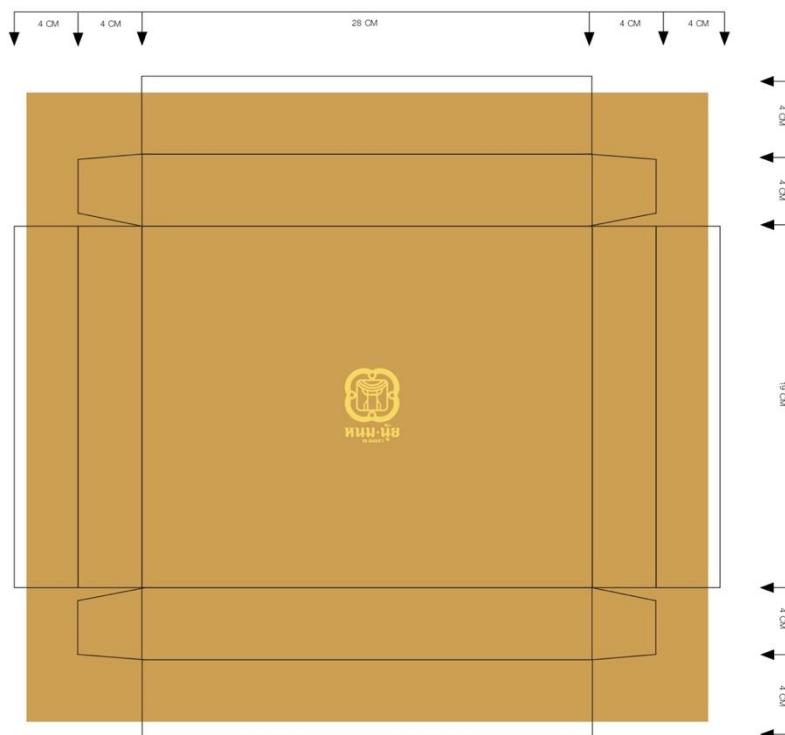
ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีต่ายย่าน

ตาราง 26 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีต่ายย่าน

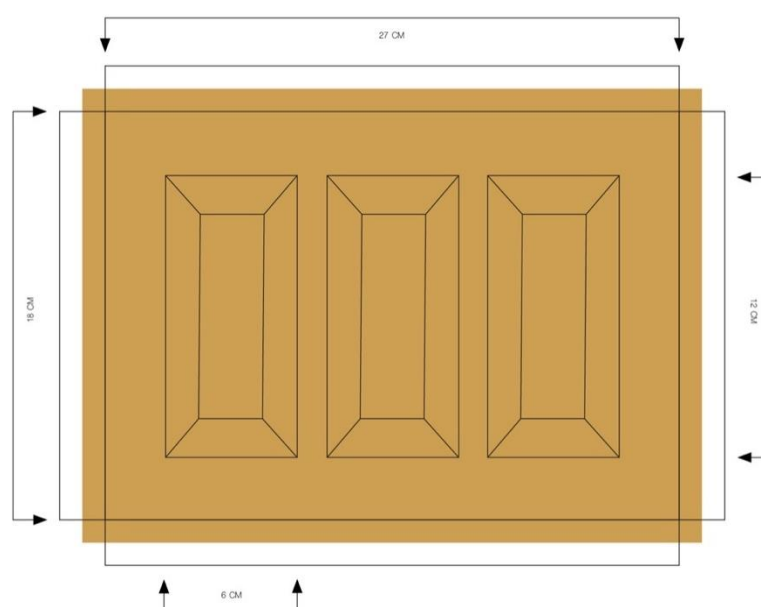
Picture	Color	Unit Form	Cropping	Repetition Structure	Pattern
 <p>รายละเอียดภาพ เครื่องแต่งกายในบริเวณ หน้าผ้าประดับลวดลายชุดลูกปัดในเรา</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ เครื่องแต่งกายในบริเวณลวดลายชุดลูกปัดในเรา ลายลูกแก้วหรือลายข้าวหลามตัด</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ เครื่องแต่งกายในบริเวณลวดลายชุดลูกปัดในเรา ลายลูกแก้วหรือลายข้าวหลามตัด</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายชุดลูกปัดในเรา ลายกำไล</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายชุดลูกปัดในเรา ลายลูกแก้วหรือลายข้าวหลามตัด</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายเส้นน้ำบนภาชนะเครื่องลายคราม จังหวัดสงขลา</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายเส้นน้ำบนภาชนะเครื่องลายคราม จังหวัดสงขลา</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายเส้นน้ำบนภาชนะเครื่องลายคราม จังหวัดสงขลา</p>					

ส่วนที่ 3 ผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายายย่าน

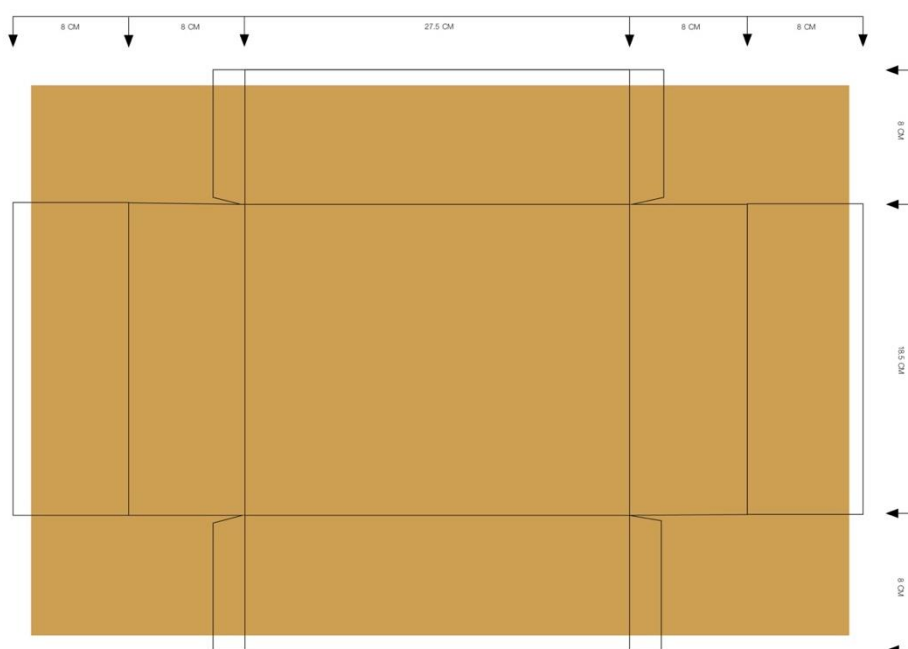
กลุ่มที่ 1 บริโภคขนมพื้นบ้านที่ต้องนำไปใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณี

ภาพที่ 3 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีตายายย่านส่วนฝา

ภาพที่ 4 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีตายายย่านส่วนฐานบรรจุกระป๋อง

ภาพที่ 5 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีตายายย่านส่วนฐานกล่อง

ภาพที่ 6 กระจ่างบรรจุภัณฑ์ขนมปองในประเพณีตายายย่าน

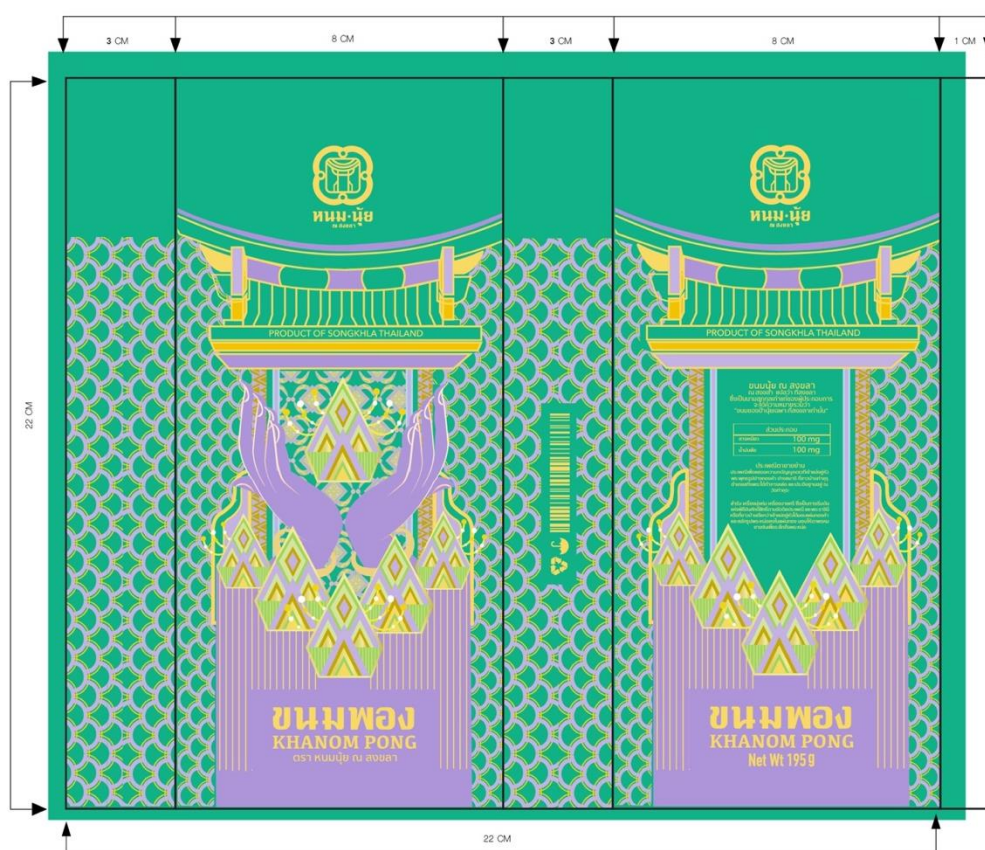

ภาพที่ 7 กระจ่างบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต๋ายายย่าน

กลุ่มที่ 2 บริโภคขนมพื้นบ้านแบบใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

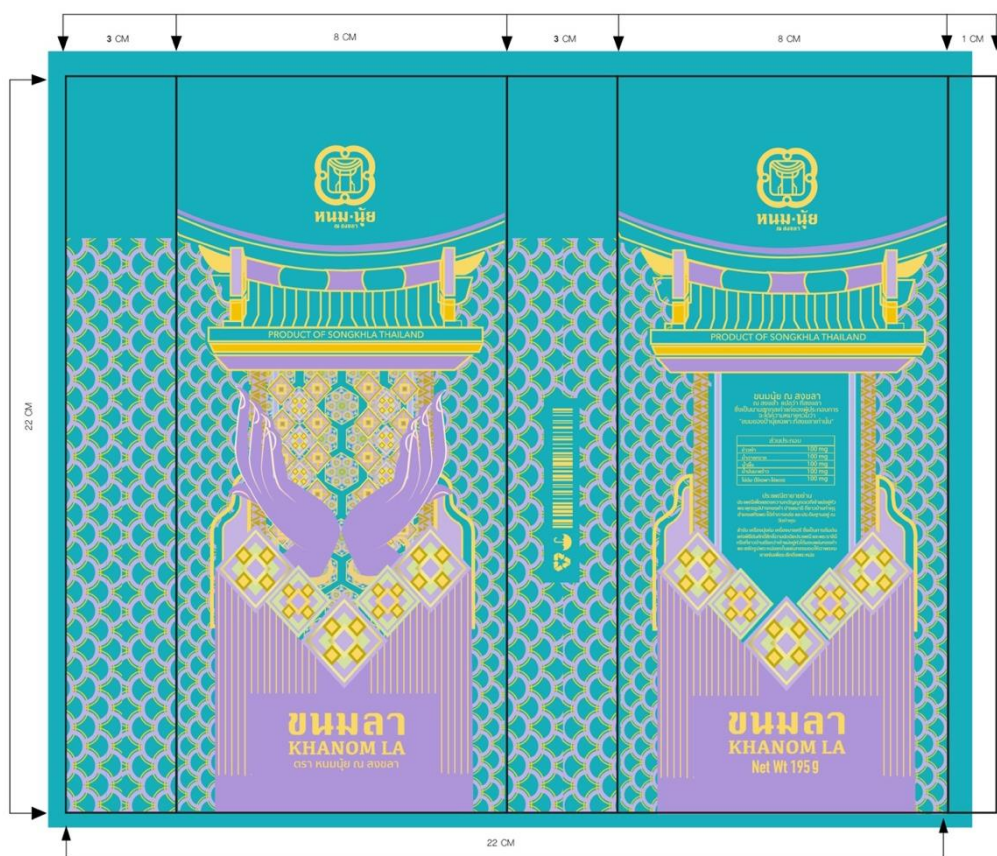
ภาพที่ 8 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมฟองในประเพณีต๋ายายย่านส่วนฐานกล่อง

ภาพที่ 9 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายายย่านส่วนฝากล่อง

ภาพที่ 10 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายายย่านส่วนฐานกล่อง

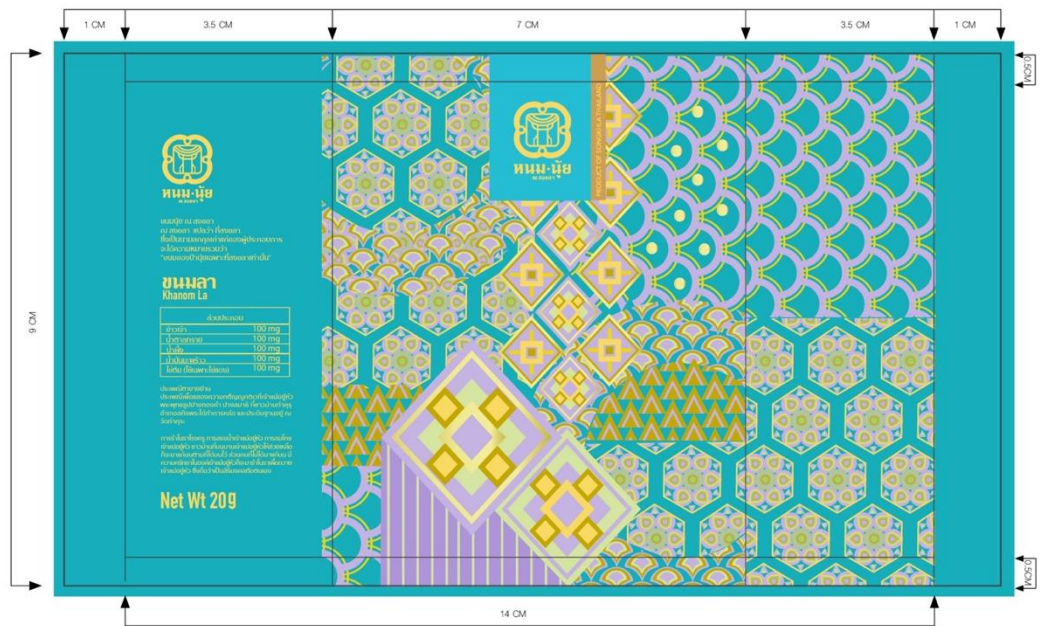

ภาพที่ 11 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายายย่านส่วนฝากล่อง

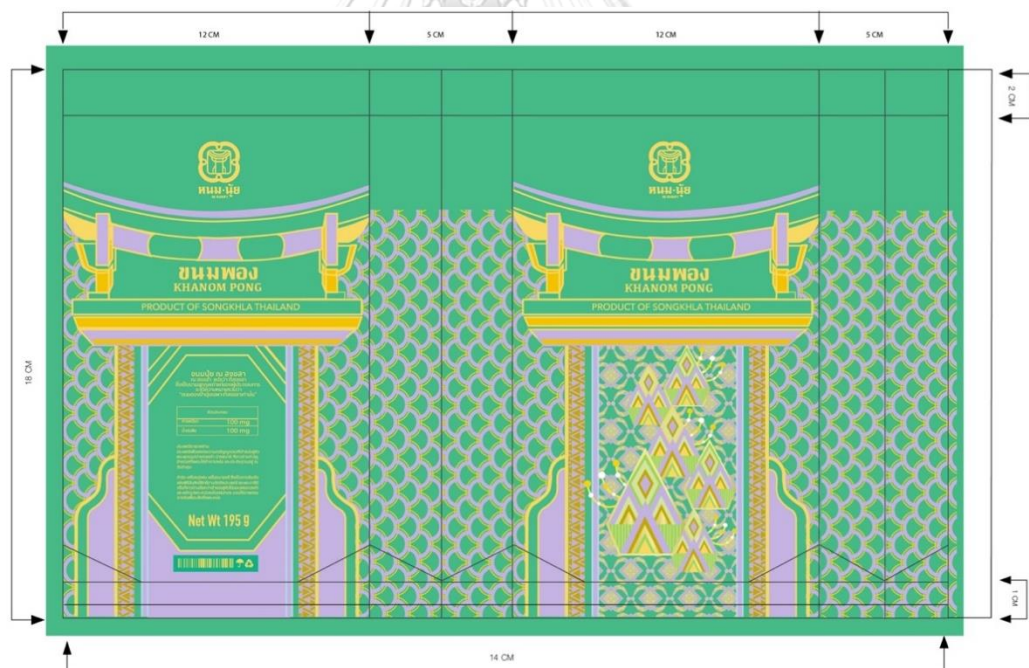

ภาพที่ 12 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีต่ายายย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน)

ภาพที่ 13 ลูกบรรจุกัญชงนมลาในประเพณีตายายย่าน (ประเภทกุงปิดฉีกแบบ 2 ด้าน)

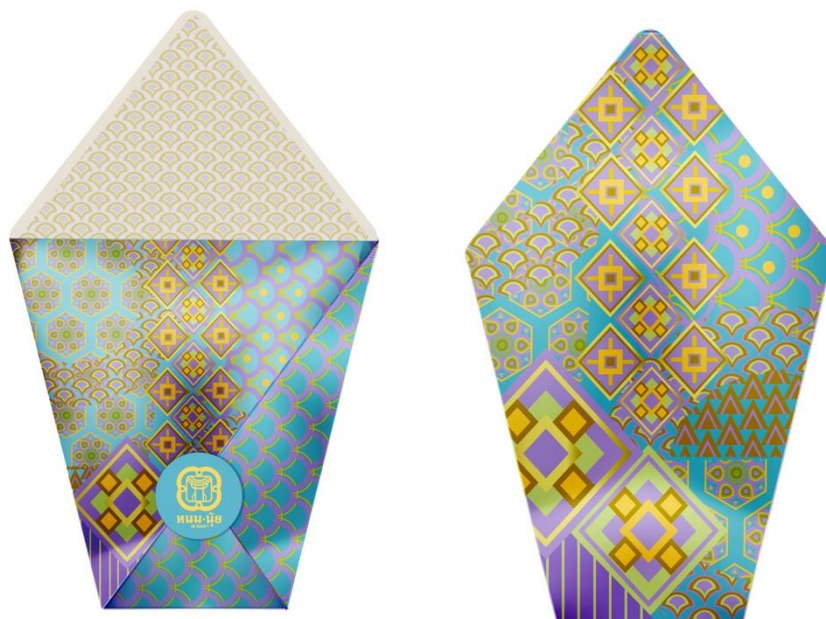
ภาพที่ 14 ถังบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีตายายย่าน (ประเภทถังปิดผนึกแบบพิเศษ)

ภาพที่ 15 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีต่ายาย่าน (ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

ภาพที่ 16 กระดาษห่อขนมพองในประเพณีต่ายาย่าน

ภาพที่ 17 กระดาษห่อขนมลาในประเพณีต๋ายายย่าน

โจทย์การออกแบบและชิ้นงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 1 โจทย์การออกแบบ

จากผลการวิจัยการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจาก
อัตลักษณ์ศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา ซึ่งได้แนวทางในการสร้างโจทย์งานออกแบบ ดังนี้

ชื่อ (Title)

การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ศิลปกรรมของ
จังหวัดสงขลา ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ความเป็นมา (Background)

ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีเพื่อตอบสนองความต้องการที่พึงพอใจ อันเป็น
ลักษณะสำคัญของศาสนาปฐมบรรพ์ ตามความเชื่อเรื่อง การบนบานนางไม้หรือแม่ทวดม่วงทอง ซึ่งมี
รูปปั้นอยู่ที่ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยขนมที่ใช้ในการไหว้สักการบูชา ได้แก่ ขนมพอง ขนม
ลา ขนมเจาะหู

ปัญหา (Problem)

บ้านุ้ยเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ที่มีกิจการทำขนม ที่ใช้งานประเพณีและงานมงคล ตามความต้องการของลูกค้าที่สั่ง เนื่องด้วยกลุ่มลูกค้าได้เริ่มมีจำนวนมากขึ้น บ้านุ้ย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการ จึงมีความต้องการที่จะมีตราอัตลักษณ์สินค้า และบรรจุภัณฑ์ขนมที่เป็นของตนเอง

กลุ่มเป้าหมาย (Target)

กลุ่มเป้าหมายเจนเนอร์เรชันวาย รายได้ 15,000-50,000 บาท มีอายุ 20-37 ปี ประเภทนิยามการร่วมทำบุญในประเพณีท้องถิ่น ที่ต้องการนำขนมพื้นบ้านไปใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณีท้องถิ่น และใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อสร้างรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อนำมาออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ที่สามารถใช้กับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

สารที่ต้องการสื่อ (What to Communicate)

ดั้งเดิมแบบประเพณีไทย ร่วมสมัยแบบสงขลา

สิ่งที่สนับสนุนแนวความคิด (Support)

จากรูปแบบแนวคิดของการประกอบประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ในการเลือกรูปแบบการสื่อสารทางวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องและผสมผสานกับศิลปกรรมของจังหวัดสงขลา ทำให้เกิดความสวยงามร่วมสมัยตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

บุคลิกภาพของงาน (Mood and Tone)

มีวัฒนธรรม (Culture) ดูเป็นผู้หญิง (Femininity) ลึกลับน่าค้นหา (Mysterious)

ดูมีค่า (Precious)

สิ่งที่คาดหวังจากกลุ่มเป้าหมาย (Desired Response)

กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สึกสนใจ เข้าใจ และชื่นชอบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่มาจากสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

ขอบเขตงานออกแบบ (Scope)

บรรจุภัณฑ์แบ่งกลุ่มตามการบริโภคขนมพื้นบ้าน โดยสามารถแบ่งกลุ่มบริโภค ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 บริโภคขนมพื้นบ้านที่ต้องนำไปใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณี ได้แก่

กล่องบรรจุภัณฑ์รวมทั้งขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู

(ประเภทกล่องกระดาษแบบเปิดฝา)

กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมลา (ประเภทกระป๋องกระดาษ)

กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมพอง (ประเภทกระป๋องกระดาษ)

กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหู (ประเภทกระป๋องกระดาษ)

กลุ่มที่ 2 บริโภคขนมพื้นบ้านแบบใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู

(ประเภทกล่องกระดาษแบบเลื่อน)

ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู (ประเภทถุงปิดผนึก 2 ด้าน)

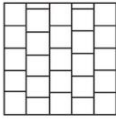

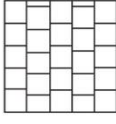

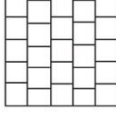

ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู (ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

กลุ่มบรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม

กระดาษห่อขนมลา ขนมพอง และขนมเจาะหู

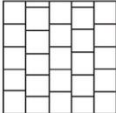

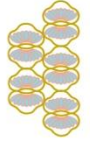
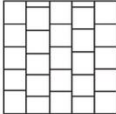
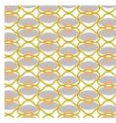

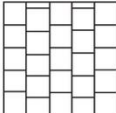

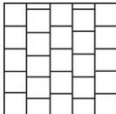

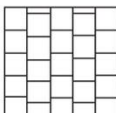

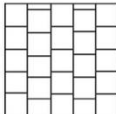
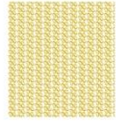
ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ตาราง 27 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

Picture	Color	Unit Form	Cropping	Repetition Structure	Pattern
 <p>รายละเอียดภาพ รูปกล่องไม้แบบพื้นถิ่น พิษณุธานี โบราณวัตถุจังหวัดพิษณุโลก</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายบนผ้าไหมมัดหมี่ลายดอก สีสุภาพ จังหวัดพิษณุโลก</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ วงกลมลายเส้นสีน้ำตาล จากผ้าไหมมัดหมี่ลายดอก</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ วงกลมลายเส้นสีน้ำตาล จากผ้าไหมมัดหมี่ลายดอก</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายดอกกลีบมะลิบนผ้าไหมมัดหมี่ลายดอก สีน้ำตาล 5</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ งานกระเบื้องเคลือบ ลวดลายดอกไม้ ใบไม้ และลวดลายประติมากรรม จังหวัดพิษณุโลก</p>					

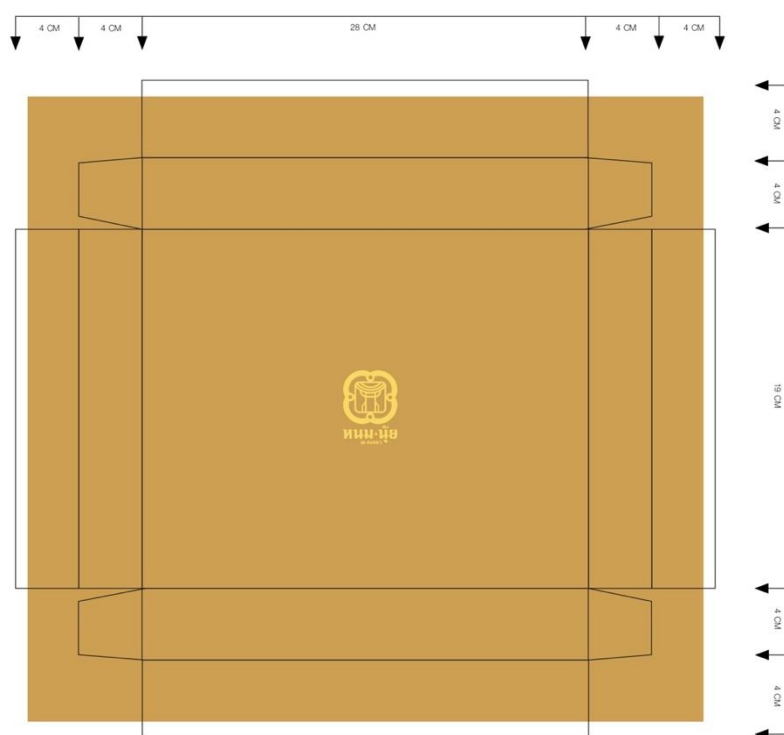

ตาราง 28 การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

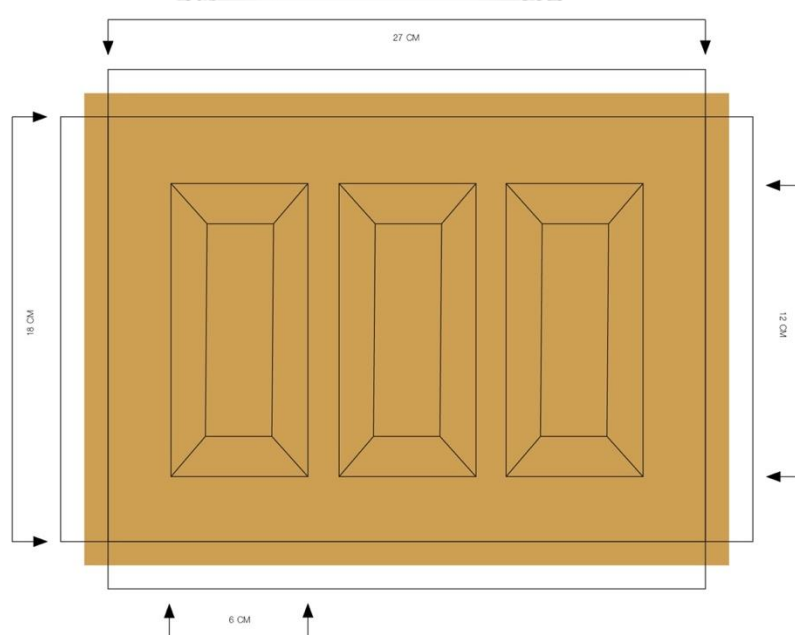
Picture	Detail	Unit Form	Cropping	Repetition Structure	Pattern
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายบนผ้าหรือตะกรุดสะกิดบนโต๊ะ สกุลฮั่ว จังหวัดขอนแก่น</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ การแกะสลักบนไม้บน ประติมากรรมโบราณ สกุลฮั่ว จังหวัดขอนแก่น</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ แหวนทองคำ สลักในร้านทองคำ จังหวัดขอนแก่น</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ แหวนทองคำ สลักในร้านทองคำ จังหวัดขอนแก่น</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ การแกะสลักบนไม้บน ประติมากรรมโบราณ สกุลฮั่ว จังหวัดขอนแก่น</p>					
 <p>รายละเอียดภาพ ลวดลายบนผ้าหรือตะกรุดสะกิดบนโต๊ะ สกุลฮั่ว จังหวัดขอนแก่น</p>					

ส่วนที่ 3 ผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

กลุ่มที่ 1 บริโภคขนมพื้นบ้านที่ต้องนำไปใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในประเพณี

ภาพที่ 18 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฝา

ภาพที่ 19 กล่องบรรจุภัณฑ์รวมในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานบรรจุกระป๋อง

ภาพที่ 22 กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 23 กระป๋องบรรจุภัณฑ์ขนนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

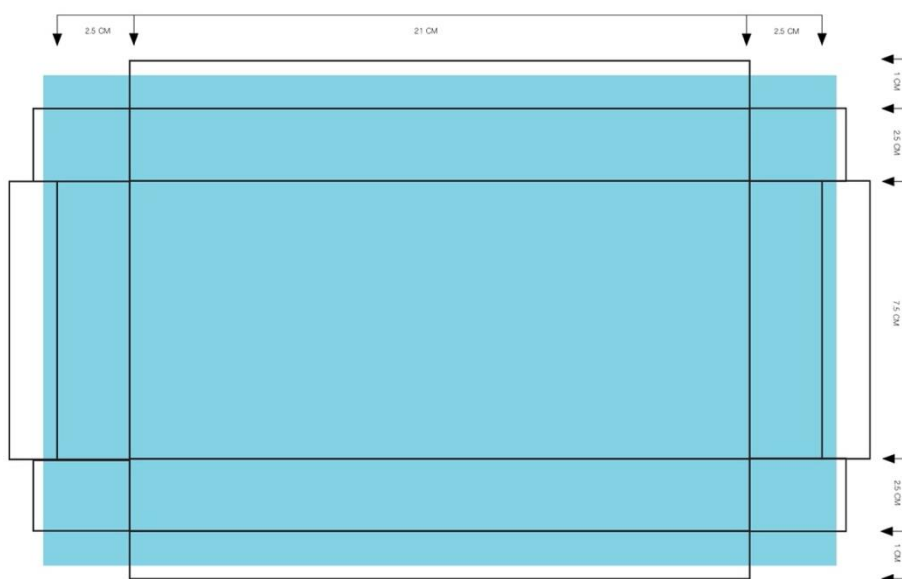
กลุ่มที่ 2 บริโภคขนมพื้นบ้านแบบใช้เป็นของฝากหรือรับประทานเอง

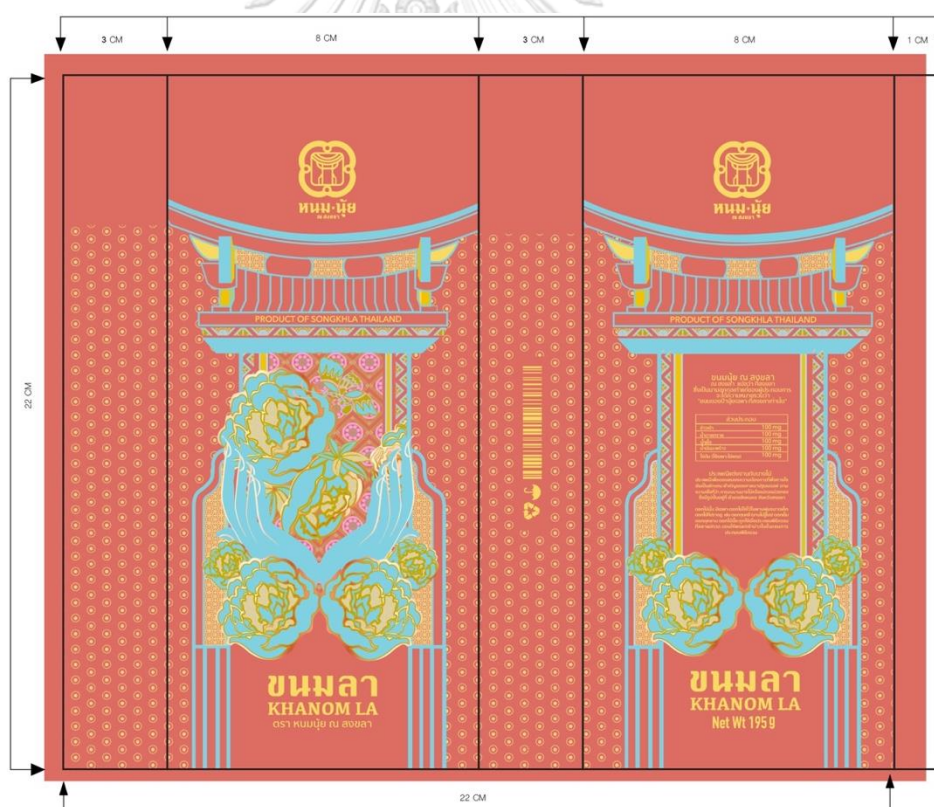
ภาพที่ 24 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง

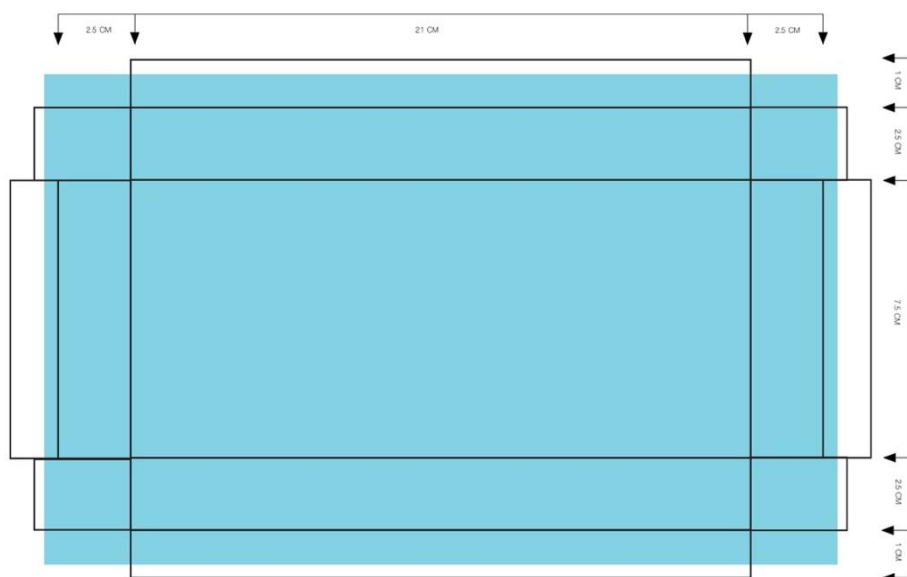
ภาพที่ 25 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 26 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง

ภาพที่ 27 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 28 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ส่วนฐานกล่อง

ภาพที่ 29 กล่องบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 30 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน)

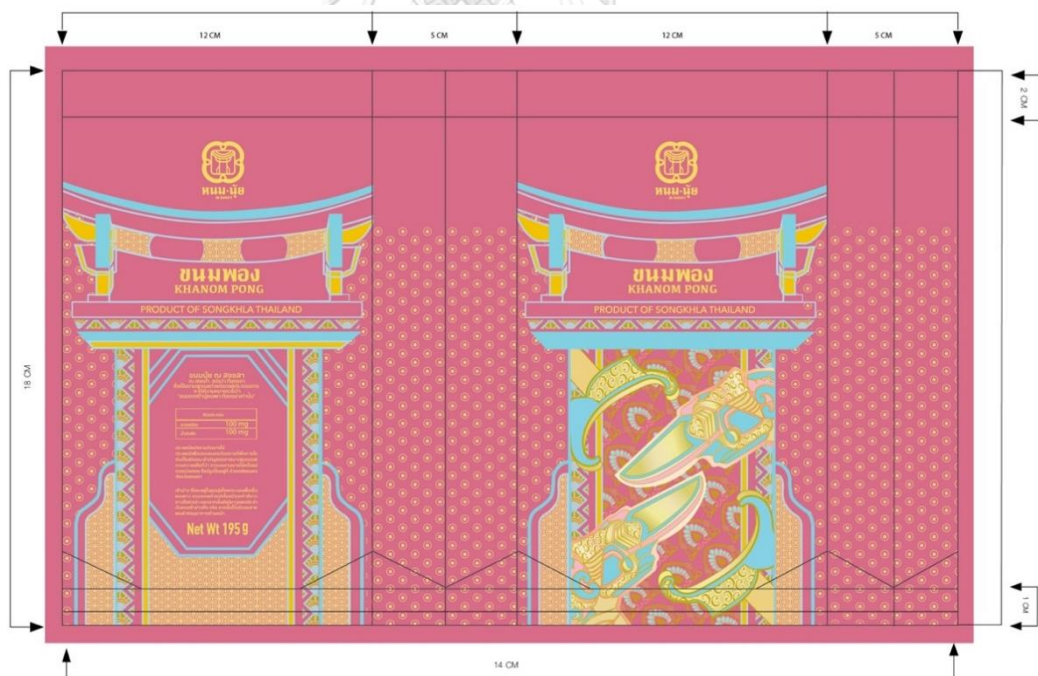

ภาพที่ 31 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน)

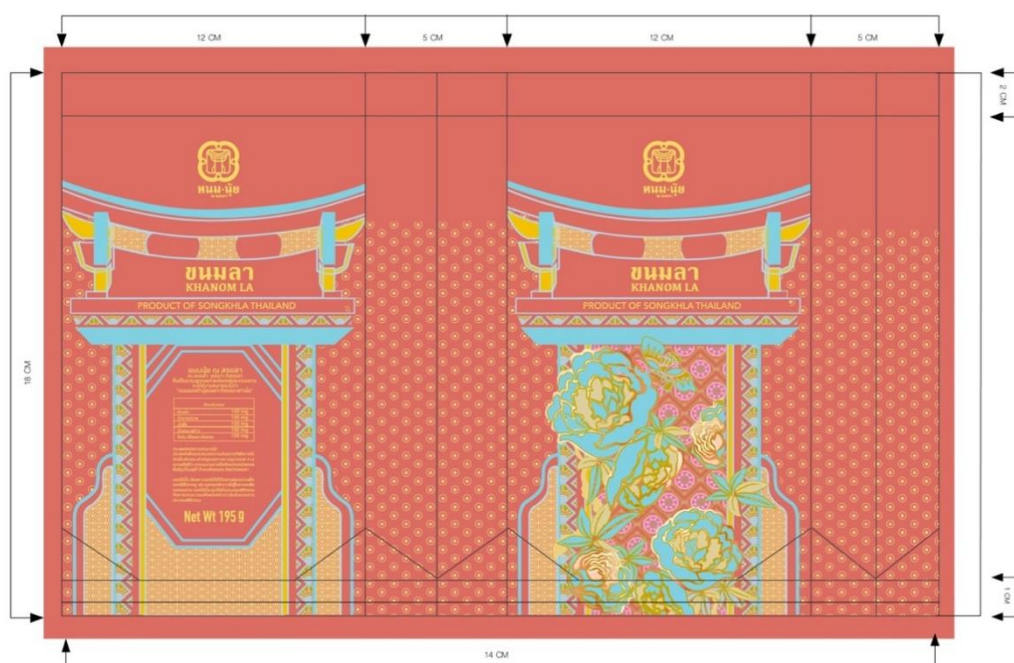

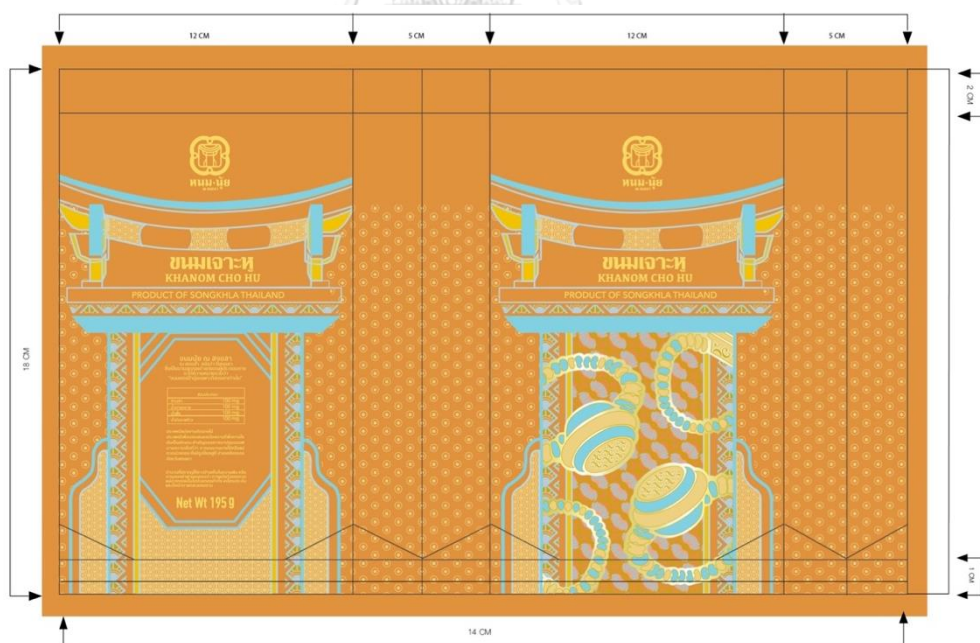
ภาพที่ 32 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบ 2 ด้าน)

ภาพที่ 33 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมพองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

ภาพที่ 34 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

ภาพที่ 35 ถุงบรรจุภัณฑ์ขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้
(ประเภทถุงปิดผนึกแบบพิเศษ)

ภาพที่ 36 กระดาษห่อขนมฟองในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 37 กระดาษห่อขนมลาในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ภาพที่ 38 กระดาษห่อขนมเจาะหูในประเพณีแต่งงานกับนางไม้

บทที่ 7

กลยุทธ์การออกแบบ

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการออกแบบและการสร้างสรรค์ผลงานในการวิจัย ในหัวข้อการออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเริ่มศึกษา รูปแบบศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในสาขาหัตถกรรมศิลป์ของจังหวัดสงขลา ซึ่งจะนำไปต่อยอดในส่วนของ สาขาอื่น อีกจำนวน 5 สาขา ได้แก่ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ และสาขากีฬาและนันทนาการ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเชื่อในการทำพิธีของประเพณีตักบาตรข้าวเหนียว ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ประติมากรรมพระพุทธรูปทองคำปางมารวิชัยวัดท่าคูระ รูปปั้นแม่ทวดม่วงทอง จังหวัดสงขลา การรำโนรา การเล่นหนังตะลุง การทอเสื่อ และการทอผ้าพื้นเมือง โบราณวัตถุเครื่องประดับ กริช เป็นต้น ซึ่งจากที่กล่าวมานี้ล้วนมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ที่มีมาอย่างยาวนาน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

การออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบ มีส่วนประกอบทั้งหมด 3 องค์ประกอบหลักด้วยกัน ซึ่งหลังจากการสังเคราะห์วรรณกรรม ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่า การใช้ รูปร่าง รูปทรง จำนวน 6 รูปทรง โครงสร้างการซ้ำ จำนวน 10 โครงสร้าง และรูปแบบชุดสี นำไปสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ จนได้ข้อสรุปในการออกแบบที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

การระบุรูปแบบแนวคิดการศึกษาวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

การรวบรวมการศึกษาข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์รวมถึงการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สอบถามการตรวจสอบข้อมูลสรุปกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง รูปแบบประเด็นสำคัญ และสอดคล้องกับแนวความคิดของ (Throsby 2001) ประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้าน โดยจำแนกได้ดังนี้

รูปแบบวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) ซึ่งเป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่สามารถมองเห็น จับต้องและสัมผัสได้อย่างที่ปรากฏในประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่

มีความเกี่ยวข้องกับขนมพื้นบ้าน ในจังหวัดสงขลา โดยประเด็นสำคัญที่สัมผัสได้และสื่อถึงประเพณีตายายย่าน ได้แก่ ขนมไหว้ น้ำ และเครื่องบายศรี ประเด็นสำคัญที่สัมผัสได้ และสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ได้แก่ ขนมไหว้ เครื่องประดับ ใบเงิน ใบทอง ดอกไม้ กริช สำหรับใช้การประกอบพิธี

รูปแบบวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) ซึ่งเป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Nonmaterial Culture) เกิดขึ้นจากการใช้ความคิดออกมาในรูปแบบของทรัพย์สินทางปัญญา คือ ความคิด การยึดถือปฏิบัติ ความเชื่อ และค่านิยมที่ได้สืบทอดมาจากคนในชุมชนทางขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปรากฏ ในประเด็นสำคัญที่สัมผัสไม่ได้ประเพณีตายายย่าน ได้แก่ การรำโนรา การสรงน้ำ พระชนมชีพิรมณฑป ประเด็นสำคัญที่สัมผัสไม่ได้ และสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ได้แก่ ความเชื่อการแต่งกายในเรื่องเล่าของแม่ทวดม่วงทอง และความเชื่อที่เกี่ยวกับการถวญเครื่องสักการะบูชา ในประเพณี

จากผลการวิเคราะห์คำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ เบื้องต้น ผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิด ตามรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงจากคำตอบในประเด็นสำคัญของประเพณีที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 29 รูปแบบประเพณีตายายย่านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม 5 สาขา

รูปแบบสาขา	ประเพณีตายายย่าน
สาขาคหกรรมศิลป์	การทำขนมพื้นบ้านที่ใช้สักการะบูชา ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง
สาขามนุษยศาสตร์	ประเพณีตายายย่านและขั้นตอนของการทำพิธี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
สาขาศิลปะ	ส่วนประกอบและการทำเครื่องแต่งกาย การรำโนรา อำเภอมือง จังหวัดสงขลา
สาขาช่างฝีมือ	<ul style="list-style-type: none"> - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ บนบานประตู เครื่องเรือน (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวกับน้ำ หรือสายน้ำ (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอมือง จังหวัดสงขลา - การทำเครื่องบายศรี สำหรับใช้ในการประกอบพิธีตายายย่าน อำเภอมือง จังหวัดสงขลา
สาขากีฬาและนันทนาการ	-

ตาราง 30 รูปแบบประเพณีแต่งงานกับนางไม้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม 5 สาขา

รูปแบบสาขา	ประเพณีแต่งงานกับนางไม้
สาขาหัตถกรรมศิลป์	การทำขนมพื้นบ้านที่ใช้สัการบูชา ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมเจาะหู
สาขามนุษยศาสตร์	ประเพณีแต่งงานกับนางไม้และขั้นตอนของการทำพิธี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
สาขาศิลปะ	-
สาขาช่างฝีมือ	<ul style="list-style-type: none"> - การแกะสลักไม้จำหลัก ลวดลายที่เกี่ยวกับดอกไม้ ใบไม้ บนบาน ประตู เครื่องเรือน (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - ภาพลวดลายจากเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยยุโรป ลวดลายที่เกี่ยวกับ ดอกไม้ ใบไม้ (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - เครื่องประดับ ได้แก่ แหวน ลูกปัดโบราณ (ประเภทโบราณวัตถุโคกทอง) อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา - เงินโบราณ หรือเบี้ยจากเวดินเผา (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา - กริชสกุลช่างเมืองสงขลา (ประเภทโบราณวัตถุ) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สาขากีฬาและ นันทนาการ	-

การหาวัสดุที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การศึกษาข้อมูลการเลือกใช้ รูปทรง และวัสดุที่เหมาะสมสำหรับขนมพื้นบ้าน ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้และประเพณีตายาย่าน ในรูปแบบการเก็บข้อมูลจากการเลือกใช้วัสดุที่นิยมในท้องตลาด ไปจนถึงกระบวนการผลิต และการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ จากผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ว่า การเลือกรูปทรงเหลี่ยม และการเลือกใช้วัสดุที่เป็นกระดาษและพลาสติก เหมาะสำหรับการนำมาใช้มากที่สุด โดยข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์เหล่านี้ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ในชุดขนมพื้นบ้านที่เหมาะสมในการใช้งานในประเพณีและการบริโภค เพื่อความหลากหลายในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การหาคู่ประกอบในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา เพื่อนำหาคู่ประกอบในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ จะต้องมียุคประกอบในการออกแบบ ซึ่งได้แก่ การกำหนดการใช้รูปทรง (Shape) โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) ความสัมพันธ์ของรูปทรง (Relationship) และ ประเภทของการซ้ำ (Type of Repetition) และการกำหนดชุดสี (Color) เป็นต้น

จากข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้น ในเรื่องของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลมานั้น ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าสิ่งที่จำเป็นต้องมีในการหาคู่ประกอบหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ รูปร่าง รูปทรง (Shape) โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) และสี (Color) ซึ่งมีเนื้อหาที่มีความแตกต่างกันไป เพื่อใช้ในการออกแบบที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

การนำองค์ประกอบทางเรขศิลป์ไปใช้ในการออกแบบลวดลายบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน

การประยุกต์ใช้รูปแบบศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา มาใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ในส่วนของการออกแบบเกณฑ์ของการนำไปประยุกต์ใช้ โดยผลการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเรขศิลป์ นั้นประกอบไปด้วยรูปร่าง รูปทรง (Shape) โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) และสี (Color) ที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้เกณฑ์การออกแบบตามลำดับ ดังนี้

ตาราง 31 องค์ประกอบศิลป์ที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

รูปแบบองค์ประกอบ	ประเพณีตายาย่าน	ประเพณีแต่งงานกับนางไม้
รูปร่างรูปทรง (Shape)	รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) รูปทรงธรรมชาติ (Organic)	รูปทรงธรรมชาติ (Organic) รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn) รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)
โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure)	โครงสร้างสามเหลี่ยม (The Triangular Grid) โครงสร้างหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid)	โครงสร้างเลื่อนไถล (Sliding)
รูปแบบสี (Color)	สีคู่ตรงข้าม (Split -Complementary)	สีคู่ตรงข้าม (Split -Complementary)

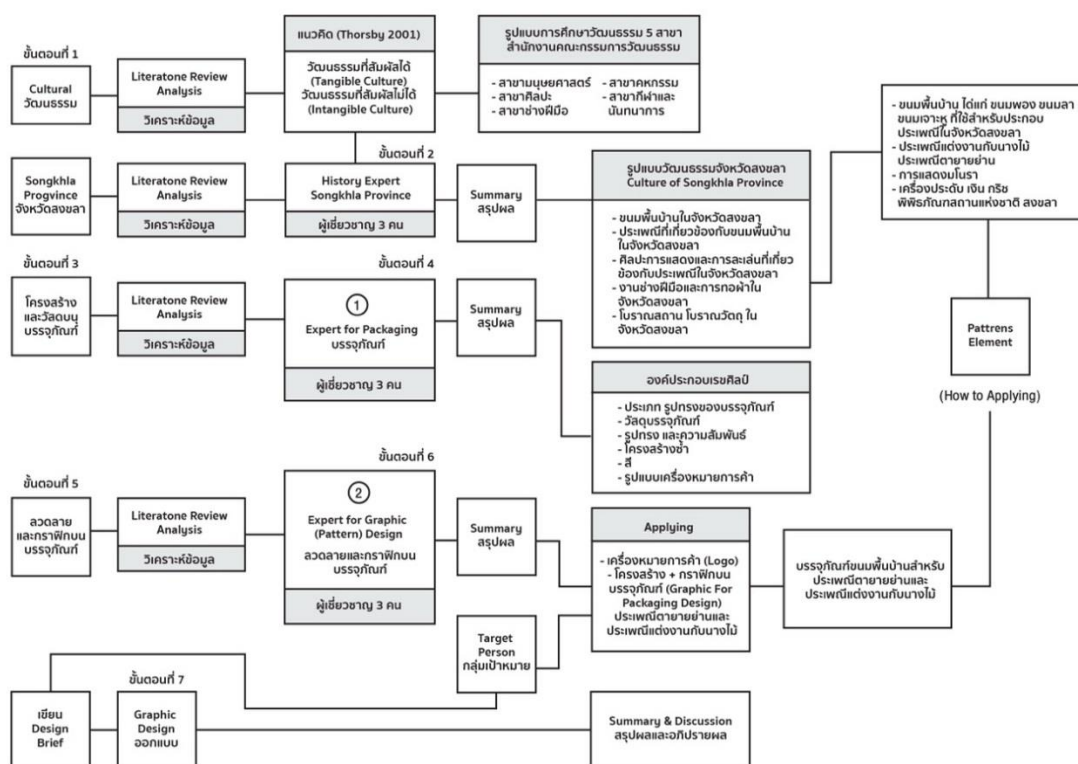

เมื่อได้ทราบองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ที่นำมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ลงบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่ใช้สำหรับประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ทำให้ได้ผลงานในเชิงรูปธรรม โดยผู้วิจัยได้ทดลองออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ดังภาพต่อไปนี้

ลวดลายในประเพณีตายายย่าน ที่สื่อถึงประเด็นสำคัญ และเกี่ยวข้องกับเครื่องแต่งกายของการรำโนรา การทรงน้ำ โดยใช้รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) และ รูปทรงธรรมชาติ (Organic) และนำโครงสร้างสามเหลี่ยม (The Triangular Grid) โครงสร้างหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid) มาใช้ประยุกต์ในการออกแบบ

ลวดลายในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ที่สื่อถึงประเด็นสำคัญและเกี่ยวข้องกับเครื่องสักการบูชา ได้แก่ ดอกไม้ เครื่องประดับที่เป็นโบราณวัตถุ โดยใช้รูปทรงธรรมชาติ (Organic) รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn) รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) และนำโครงสร้างโครงสร้างเส้นไกล (Sliding) มาใช้ประยุกต์ในการออกแบบ

โดยสรุปแนวคิดแนวคิดขั้นตอนการวิจัยและการนำไปใช้ทั้งหมด ดังนี้

ภาพที่ 39 แสดงการสรุปแนวคิดขั้นตอนการวิจัยและการนำไปใช้
ที่มา ออกแบบโดยผู้วิจัย

อภิปรายผล

ข้อมูลพื้นฐานในส่วนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลาในแต่ละวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยได้มีการเทียบเคียงรูปแบบปรากฏว่ายังมีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่มาก ซึ่งประเด็นนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิด มุมมองของแต่ละบุคคล ที่จะนำไปใช้ เอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่อาจมีความคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง แต่ยังมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงได้เด่นชัดขึ้นมาของแต่ละพื้นที่จังหวัดนั้น เช่น การรำนโนรา การแสดงหนังตะลุง หรือการนำขนมพื้นบ้าน เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ไว้เป็นที่สักการบูชา ในพิธี พบได้ในจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ แต่เนื่องด้วยรูปแบบการนำไปใช้ในโอกาสวันสำคัญ ในวันเวลาที่แตกต่างกัน เป็นต้น แต่สิ่งที่โดดเด่นและน่าสนใจคือ รูปแบบวัฒนธรรมส่วนที่เป็นประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ซึ่งอาจไม่ได้พบในจังหวัดอื่น และยังไม่เป็นที่รู้จักแก่คนในรุ่นหลังมากนัก รวมถึงการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งมีเอกลักษณ์การทอที่มีความสวยงามและโดดเด่น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นชัดว่า จังหวัดสงขลาที่มีความโดดเด่น และแตกต่างจากจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน

การสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ต้องอาศัยความเข้าใจถึงรูปแบบประเพณีที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการออกแบบ โดยส่วนหนึ่งผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบเอง จะต้องมีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำอัตลักษณ์ในส่วนนั้นไปประยุกต์ใช้ในทิศทางที่เหมาะสม และนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวคิดในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นตัวแปรในการหาลักษณ์ประกอบศิลป์ ดังนี้

ตาราง 32 แสดงตัวแปรในการหาลักษณ์ประกอบทางเรขศิลป์ในประเพณีตายายย่าน

ประเพณี	องค์ประกอบเรขศิลป์		แนวคิดที่มา
	ประเภทขององค์ประกอบ	ประเด็นคำตอบที่เลือก	
ประเพณีตายายย่าน	รูปทรง	รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงธรรมชาติ	องค์ประกอบของเครื่องแต่งกายมโนรา และองค์ประกอบของน้ำ
	โครงสร้างการซ้ำ	โครงสร้างสามเหลี่ยม โครงสร้างหกเหลี่ยม	องค์ประกอบของเครื่องแต่งกายมโนรา และเครื่องบายศรี
	สี	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	ใช้สีที่สื่อแทนความเป็นธรรมชาติ

ตาราง 33 แสดงตัวแปรในการหาองค์ประกอบทางเรขศิลป์ในประเพณีต่ายายย่าน

ประเพณี	องค์ประกอบเรขศิลป์		แนวคิดที่มา
	ประเภทขององค์ประกอบ	ประเด็นคำตอบที่เลือก	
ประเพณีแต่งงานกับนางไม้	รูปทรง	รูปทรงเขียนมือ รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงธรรมชาติ	องค์ประกอบของดอกไม้ ใบไม้ เครื่องประดับ และกริช
	โครงสร้างการซ้ำ	โครงสร้างเส้นไถล	องค์ประกอบของต้นไม้
	สี	สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)	ใช้สีที่สื่อแทนความเป็นผู้หญิง

การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ เป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการสื่อสาร จากคำตอบที่สามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัดสงขลาได้ และยังสามารถเป็นตัวกำหนดในเรื่องของรูปทรง (Shape) โครงสร้างการซ้ำ (Repetition Structure) ที่สร้างความแตกต่างที่เห็นได้ชัดขึ้น

การใช้สี (Color) การใช้สีใกล้เคียง สีคู่ตรงข้าม (Split Complementary) พบว่า สามารถนำมาใช้ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ได้ทั้งประเพณีต่ายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ข้อเสนอแนะ

1. ในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จากรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม การศึกษารูปแบบวัฒนธรรม 5 สาขา จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และจากการศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของ (Thorsby 2001) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีสำคัญในจังหวัดสงขลาเท่านั้น หากได้ทำการศึกษาในส่วนอื่นๆ ที่ลงไปในรายละเอียดของศิลปวัฒนธรรมอีก พบว่า ยังมีส่วนที่นำศึกษา อาทิ เช่น การทอผ้าพื้นเมือง สถาปัตยกรรมย่านชุมชนเมืองเก่า เหล่านี้ เป็นต้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งถัดไป จึงควรมีการศึกษา รูปแบบวัฒนธรรมในส่วนอื่น เพื่อที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบในส่วนอื่นๆ ได้มากขึ้น

2. จากผลการศึกษาที่ผู้วิจัยที่ได้ทำมาเหล่านี้ สามารถนำไปพัฒนาต่อในรูปแบบของงานออกแบบเรขศิลป์ในสาขาอื่นๆ เช่น การออกแบบลวดลายเพื่อไปประยุกต์ใช้ในส่วนของบรรจุภัณฑ์

ของที่ระลึก งานออกแบบอีเวนต์ งานออกแบบเพื่อการท่องเที่ยว ให้ได้งานออกแบบที่มีความหลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างมากขึ้น

3. ในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ อาจจะมีการศึกษา หรือเลือกใช้วัสดุที่นิยมใช้ในปัจจุบันมากขึ้น เช่น วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงคิดว่า ควรมีการเก็บข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม ให้มีความชัดเจนและมีความเหมาะสมในการเลือกวัสดุที่นิยมใช้ในปัจจุบันและเหมาะสมกับวัสดุในท้องถิ่น ในสภาพแวดล้อมต่างๆ ประกอบกับการศึกษาวิจัยในครั้งถัดไป

บรรณานุกรม

Grappik (2558). "ทำความเข้าใจ Color Schemes ตัวช่วยให้เรื่องสีเป็นเรื่องง่าย." from <https://www.grappik.com>.

Jantarasaka (2006). Antiques and artifacts in the Songkhla National Museum.. Songkhla, Rungslip.

Puntukowit, S., Pumpaka. (2014). The Knowledge Dissemination Project on Prehistoric and Early Historic Archaeology in the Area of Songkhla and Satun Provinces. Bangkok, Bangkok In house Company Limited

Thaksin, I. f. S. T. S. (2562). "Manora classical Thai Tune." from <http://ists.tsu.ac.th>.

Wong. (1972). Principles of Form and Design., Van Nostrand Reinhold New York. .

เครือฟ้า, พ. (2562). การออกแบบเรขศิลป์สำหรับงานอีเวนต์โดยประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรม
กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี. สาขาวิชาไม่สังกัดการศึกษา. คณะศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต.

เทคโนโลยีชาวบ้าน (2564). "ขนมลาเมืองนคร. ." from <https://www.technologychaoban.com>.

คอร์ป, ส. ม. (2564). "ขนมเจาะหูหรือขนมดีซึ่ม. ." from <https://www.sator4u.com>.

ฆารสินธุ์, ภ. (2562). การจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่ม Gen-Y และกลุ่ม Gen-Z โดยใช้

ความ ต้องการส่วนประสมการค้าปลีกธุรกิจ ร้านอีฟแอนบอย ในเขตกรุงเทพมหานคร. กลุ่มวิชาการ
ตลาดบัณฑิตวิทยาลัยหอการค้าไทย. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

จุลนวล, ศ. (2556). The study of Nora performance for home furnishing design. สาขาวิชา
การออกแบบผลิตภัณฑ์. คณะมัณฑนศิลป์ สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร. ศิลป
มหาบัณฑิต.

ดวงจันทร์. (2558). ความรู้พื้นฐานในการออกแบบบรรจุภัณฑ์. ขอนแก่น, สำนักงานนวัตกรรมการเรียนรู้
การสอน

ธวัชชัย. (2549). ชุดสีโดนใจ Creative Color Schemes. กรุงเทพฯ, มาร์คมายเวป.

มหาวิทยาลัยอีสต์แฮมป์ไชร์, ว. น. ค. (2559). "พฤติกรรมกรรมการบริโภคสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นวาย.
." 6-12.

มุณีบังเกิด, ี. (2552). พฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนคร

หาดใหญ่จังหวัดสงขลา. สาขาวิชาการธุรกิจ

เกษตรกรรม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.

ศาลากลางจังหวัดสงขลา (2554). "ฐานข้อมูลจังหวัด : ข้อมูลจังหวัดสงขลา. ." from
<https://www.songkhla.go.th>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (2562). "ประเพณีต่ายาย่าน วัดท่าคูระ อำเภอสทิงพระ

จังหวัดสงขลา.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (2563). "อาหารพื้นเมือง จังหวัดสงขลา.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา (2564). "โบราณสถาน โบราณวัตถุ.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2559). "ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

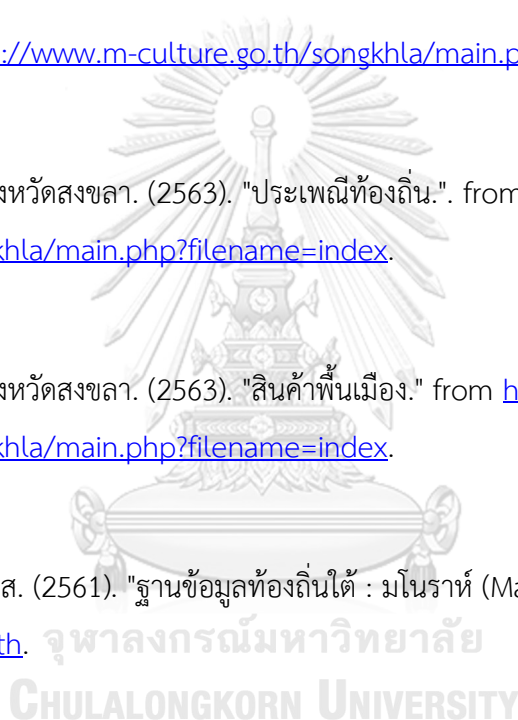
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2563). "ประเพณีท้องถิ่น.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2563). "สินค้าพื้นเมือง.". from <https://www.m-culture.go.th/songkhla/main.php?filename=index>.

อรรถกรวีสุนทร, ท. ส. (2561). "ฐานข้อมูลท้องถิ่นใต้ : มโนราห์ (Manohra)." from <https://clib.psu.ac.th>.

อรรถกรวีสุนทร., ท. ส. (2561). "ฐานข้อมูลท้องถิ่นใต้ : โนราโรงครู (Nora Rong Khru). ." from <https://clib.psu.ac.th>.

อรรถกรวีสุนทร., ท. ส. (2561). "ฐานข้อมูลท้องถิ่นใต้ : ข้อมูลจังหวัดสงขลา. ." from <https://clib.psu.ac.th>.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้อง ของแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยในระดับบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขาคณิตสำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยใช้จังหวัดสงขลาเป็นกรณีศึกษา ในคำถามที่เกี่ยวกับ ประเด็นสำคัญ ประเด็นสำคัญที่สื่อถึง ประเพณีตายายย่าน ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ดังนี้

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1	ข้อความที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ของประวัติความเป็นมาและความเชื่อ ของประเพณีตายายย่าน ในจังหวัด สงขลา จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งหมด จำนวน 9 ประเด็นสำคัญ				
2	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสม ของนำกราฟิกรูป พระพุทธรูปปาง ทองคำมารวบรวมมาทำเป็นลวดลาย กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์				
3	ข้อความที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ของประวัติความเป็นมาและความเชื่อ ของประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ใน จังหวัดสงขลา จากการสังเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 12 ประเด็น สำคัญ				
4	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสม ของนำกราฟิกรูปปั้นเจ้าแม่อยู่หัว (แม่ทวดม่วงทอง) มาทำเป็นกราฟิก บนบรรจุภัณฑ์				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน
(.....)

**ตัวอย่างแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
เพื่อหาองค์ประกอบทางเรขศิลป์จากวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา**

บทนำ

แบบสอบถามชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด โดยผู้วิจัย นางสาวปวีลยา ขวัญแดง นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภูมิศาสตร์ ศิลป์ หลักสูตร ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ตามรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหาประเด็นหลักของประเพณีตายาย ยาน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เป็น
2. เอกลักษณ์ทางศิลปกรรมภายในจังหวัดสงขลาเท่านั้น
3. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเจนเนอเรชันวาย
4. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงประเด็นสำคัญที่สื่อถึง ประเพณีตายายยาน ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ จากการวิเคราะห์ในส่วนข้อมูลอ้างอิง ในหัวข้อของประวัติความเป็นมาและความเชื่อ ขั้นตอนการทำพิธี และเครื่องสักการบูชาในประเพณี โดยมีประเด็นคำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
- ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญของประวัติความเป็นมาและความเชื่อของประเพณีตายายยาน
- ส่วนที่ 3 ประเด็นสำคัญของประวัติความเป็นมาและความเชื่อของประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูล หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1.ชื่อ-สกุล.....

2.ระดับการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี
- ☐ ปริญญาโท
- ☐ ปริญญาเอก
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.ตำแหน่งงานปัจจุบัน.....

4.โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นสำคัญของประวัติความเป็นมาและความเชื่อของประเพณีตายาย่าน

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

1.ท่านคิดว่าประเด็นสิ่งสำคัญในข้อใดสื่อถึงประเพณีตายาย่านมากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ พระพุทธรูปปางทองคำมารวิชัย
(เป็นตัวแทนการสักการบูชาตามความเชื่อในประเพณี)
- ☐ ทองคำเปลว
(ใช้สำหรับติดบนพระพุทธรูปปางทองคำมารวิชัยตามความเชื่อในประเพณี)
- ☐ น้ำ
(สำหรับใช้ในการสรงน้ำพระตามความ)
- ☐ ขนมหั่ว
(ขนมพอง ขนมลา สำหรับใช้ในการสักการบูชาตามความเชื่อ)
- ☐ เครื่องนุ่งห่ม
(ใช้สำหรับพิธีการสมโภชตามความเชื่อ)
- ☐ เครื่องบายศรี
(สำหรับใช้ในการสักการบูชาตามความเชื่อ)
- ☐ การรำมโนรา
(เป็นแสดงประกอบในขั้นตอนพิธี ให้ความเชื่อเรื่องของการขนาน)
- ☐ การละเล่นหนังตะลุง
(เป็นแสดงประกอบในขั้นตอนพิธีตามความเชื่อ)
- ☐ คำว่า ย่าน
(มาจากคำว่า ย่านถั่ว ย่านบวบ หรือเทือกเขาเสากา)
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.ท่านคิดว่าหากนำรูปพระพุทธรูปปางทองคำมารวิชัยมาทำเป็นกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เหมาะสมหรือไม่

- ☐ เหมาะสม
- ☐ ไม่เหมาะสม
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 3 ประเด็นสำคัญของประวัติความเป็นมาและความเชื่อของประเพณีแต่งงานกับนางไม้

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

1.ท่านคิดว่าประเด็นสิ่งสำคัญในข้อใดสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รูปปั้นแม่ทวดม่วงทอง
(เป็นตัวแทนการสักการบูชาตามความเชื่อ)
- ☐ เครื่องประดับ
(เป็นตัวแทนการแต่งกายของนางไม้ตามตำนานความเชื่อ)

☐ ต้นมะม่วง

(เป็นที่สิงสถิตของนางไม้ ตามความเชื่อ)

☐ ขนมหั่ว

(ขนมหอง ขนมลํา ขนมเจาะหู สําหรับใช้ในการสักการบูชาตามความเชื่อ)

☐ เครื่องนุ่งห่ม

(สําหรับใช้ในการสักการบูชาตามความเชื่อ)

☐ ทองคำเปลว

(ใช้สําหรับติดบนรูปปั้นแม่ทวดม่วงทองตามความเชื่อ)

☐ ดอกไม้

(ดอกกุหลาบ ดอกกุหลาบยี่ บานไม่รู้โรย เป็นตัวแทนการสักการบูชาตามความเชื่อ)

☐ เงิน

(เงินชั้นหมากที่ใช้ในพิธี)

☐ ผลไม้

(มะพร้าว อ้อย ส้ม เป็นตัวแทนการสักการบูชาในขั้นตอนทำพิธี)

☐ ใบเงิน ใบทอง

☐ กริช

(เครื่องแต่งกายเจ้าบ่าว)

☐ เสื่อ

(ใช้ปูนั้งระหว่างการทำพิธี)

☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.ท่านคิดว่าหากนำรูปปั้นแม่ทวดม่วงทองมาทำเป็นกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

การตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยในระดับมหาบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยใช้จังหวัดสงขลาเป็นกรณีศึกษา ในคำถามที่เกี่ยวกับ องค์ประกอบในการออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ รูปทรง และวัสดุที่จะนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ดังนี้

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1	ข้อความที่เกี่ยวกับ ความเหมาะสมของการเลือกรูปทรง ที่จะนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ในประเพณีตายายย่าน และ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 4 รูปทรง				
2	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของการเลือก วัสดุที่จะนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ในประเพณีตายายย่าน และ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 4 วัสดุ				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน
(.....)

ตัวอย่างแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
เพื่อหาองค์ประกอบทางเรขศิลป์จากวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

บทนำ

แบบสอบถามชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด โดยผู้วิจัย นางสาวปัลลยา ขวัญแดง นิสิตปริญญาโท ภาควิชาานฤมิตศิลป์ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ตามรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหาประเด็นหลักของประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมภายในจังหวัดสงขลาเท่านั้น
2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายชนชั้นนาย
3. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความเหมาะสมในการเลือก รูปทรง และวัสดุในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ได้แก่

ขนมพอง ขนมลา

ขนมเจาะหู ในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ โดยมีประเด็นคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

ส่วนที่ 2 รูปทรงในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 3 วัสดุของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูล หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1.ชื่อ-สกุล

.....

2.ระดับการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท
☐ ปริญญาเอก
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.ตำแหน่งงานปัจจุบัน.....

4.โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 รูปทรงของบรรจุภัณฑ์

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

1. ท่านคิดว่ารูปทรง ของบรรจุภัณฑ์ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ในข้อใด เหมาะสมกับการนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ มากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รูปทรงกระบอก
- ☐ รูปทรงสี่เหลี่ยม
- ☐ รูปทรงกลม
- ☐ รูปทรงอิสระ

ส่วนที่ 3 วัสดุของบรรจุภัณฑ์

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

1. ท่านคิดว่าวัสดุของบรรจุภัณฑ์ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู ในข้อใด เหมาะสมกับการนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์ในประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ มากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ กระดาษ (Paper)

โปรดระบุรูปแบบกระดาษ

- ☐ กล่องกระดาษ
- ☐ ถุงกระดาษ
- ☐ กระป๋องกระดาษ

☐ พลาสติก (Plastics)

โปรดระบุรูปแบบพลาสติก

- ☐ พลาสติกแบบแข็ง
- ☐ พลาสติกแบบอ่อนตัว
- ☐ โลหะ (Plastics)

โปรดระบุรูปแบบโลหะ

- ☐ เหล็กเคลือบผิวดีบุกและไม่เคลือบผิวดีบุก
- ☐ กระป๋องอะลูมิเนียม

☐ แก้ว (Glass)

โปรดระบุรูปแบบแก้ว

- ☐ แก้วประเภท I บอโรซิลิเกต
- ☐ แก้วประเภท II โซดาไลม์ (ซิลิกา 70%)
- ☐ แก้วประเภท III (วัตถุติดทรายแก้ว หินปูน)
- ☐ แก้วประเภท NP โซดาไลม์

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความสอดคล้องของแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยในระดับมหาบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขาคณิตสำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยใช้จังหวัดสงขลาเป็นกรณีศึกษา ในคำถามที่เกี่ยวกับ องค์ประกอบในการออกแบบลวดลายเรขาคณิต ได้แก่ รูปทรง โครงสร้าง สี และการสร้างตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ ในประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ดังนี้

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเลือกรูปร่าง รูปทรง ในการออกแบบลวดลายที่สามารถสื่อถึงประเพณีตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งหมดจำนวน 6 รูปทรง				
2	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเลือกโครงสร้างการซ้ำ ที่สามารถสื่อถึงประเพณีตายายย่าน และ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งหมดจำนวน 10 โครงสร้าง				
3	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเลือกหมวดหมู่สี ในการออกแบบลวดลาย ที่สามารถสื่อถึงประเพณีตายายย่าน และ ประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 6 หมวดหมู่				
4	ข้อความที่เกี่ยวกับความเหมาะสมในการเลือก รูปแบบตราสินค้า ของบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้าน ที่ใช้ในประเพณี ตายายย่านและประเพณีแต่งงานกับนางไม้ จำนวน 4 รูปแบบ				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน
(.....)

ตัวอย่างแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
เพื่อหาคำประกอบทางเรขศิลป์จากวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

บทนำ

แบบสอบถามชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เรื่อง การออกแบบลวดลายเรขศิลป์สำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมจังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรม และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด โดยผู้วิจัย นางสาวปวีลยา ขวัญแดง นิสิตปริญญาโท ภาควิชาานฤมิตศิลป์ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา ตามรูปแบบการศึกษาวัฒนธรรม 5 สาขา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อหาประเด็นหลักของประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมภายในจังหวัดสงขลาเท่านั้น
2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายคนเฒ่าคนแก่
3. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเน้นศึกษาองค์ประกอบของการออกแบบลวดลายเรขศิลป์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงความเหมาะสมในการเลือกองค์ประกอบศิลป์ ดังนี้ องค์ประกอบในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ได้แก่ รูปทรง โครงสร้าง สี และการสร้างตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ ในประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้ โดยมีประเด็นคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

ส่วนที่ 2 รูปทรงและโครงสร้างในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ที่สื่อถึงประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 3 องค์ประกอบของสีที่ สื่อถึงประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่ 4 องค์ประกอบของการสร้าง ตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ใช้ในประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ส่วนที่1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูล หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1.ชื่อ-สกุล.....

2.ระดับการศึกษา

- ☐ ปริญญาตรี
- ☐ ปริญญาโท
- ☐ ปริญญาเอก
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.ตำแหน่งงานปัจจุบัน.....

4.โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปทรง

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

ข้อที่ 1. ท่านคิดว่ารูปทรง ในการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ชนิดใด สามารถสื่อถึงประเพณีตายายย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของประเพณี ดังนี้

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีตายายย่าน

ประเพณีตายายย่าน เป็นประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดสงขลา เป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญู กตเวทิต์ต่อเจ้าแม่อยู่หัว ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางทองคำ ปางสมาธิ ที่ชาวบ้านท่าคูร์ อำเภอสิงหนคร ได้ทำการหล่อ และประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าคูระ ตามความเชื่อว่า เจ้าแม่อยู่หัวให้คุณและโทษแก่คนนานัปการ พิธีแก้บนจากการการบนบาน ในประเพณีตายายย่านถึงเป็นสำคัญวันหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุตรหลานได้กลับมาร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศล ตามภาษาท้องถิ่นเรียกว่า "ชุมชาติ" หรือ "ชุมญาติ" และเพื่อจรรโลงศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น ได้แก่ การสงฆ์ และการรำโนราโรงครู ส่วนการสักการบูชา ชาวบ้านจะนำขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา อาหารคาวและอาหารหวาน มาร่วมถวายพระในพิธีด้วย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแต่งงานกับนางไม้

ประเพณีแต่งงานกับนางไม้ เป็นประเพณีเพื่อตอบสนองความต้องการที่พึงทางใจ อันเป็นลักษณะสำคัญของศาสนา ปฐมบรรพ ตามความเชื่อที่ว่า การบนบานนางไม้หรือแม่ทวดม่วงทอง ซึ่งมีรูปปั้นอยู่ที่ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา การบนบานจะเป็นการขอจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ เมื่อยามที่ชาวบ้านประสบกับทุกข์ภัย โรคภัยไข้เจ็บ เมื่อเสร็จตามวัตถุประสงค์จึงมีการสืบทอดพิธีต่อกันมา และมีพิธีกรรมบวงสรวงจนถึงปัจจุบัน โดยพิธีแต่งงานกับนางไม้จะมีขั้นตอนเช่นเดียวกับการแต่งงาน คือการมีขบวนขันหมาก เงิน ทอง ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู เครื่องสักการบูชาต่างๆ ส่วนตัวแทนผู้เข้าร่วมพิธี (เจ้าบ่าว) แต่งกายด้วยผ้าขาวและเหน็บกริช มีเจ้าพิธีซึ่งมีหน้าที่จัดสถานที่ สิ่งของต่างๆ และมีการกล่าวชุมนุมเทวดา เช่นเดียวกับพิธีเจริญพระพุทธมนต์

1.1 ท่านคิดว่ารูปร่าง รูปทรง ชนิดใด สามารถสื่อถึงประเพณีตายายย่านมากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)
- ☐ รูปทรงธรรมชาติ (Organic)
- ☐ รูปทรงที่มีด้านเส้นตรง (Rectilinear)
- ☐ รูปทรงผิดปกติ (Irregular)
- ☐ รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn)
- ☐ รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)

1.2 ท่านคิดว่ารูปร่าง รูปทรง ชนิดใด สามารถสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด (คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รูปทรงเรขาคณิต (Geometric)
- ☐ รูปทรงธรรมชาติ (Organic)
- ☐ รูปทรงที่มีด้านเส้นตรง (Rectilinear)
- ☐ รูปทรงผิดปกติ (Irregular)
- ☐ รูปทรงเขียนมือ (Hand-Drawn)
- ☐ รูปทรงจากอุบัติเหตุ (Accidental)

2.1 ท่านคิดว่าโครงสร้างในการออกแบบลวดลายเรขาคณิตใด สามารถสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด
(คำตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ โครงสร้างการเปลี่ยนสัดส่วน (Change or Proportion)
- ☐ โครงสร้างการเปลี่ยนทิศทาง (Change of Direction)
- ☐ โครงสร้างการเลื่อนไถล (Sliding)
- ☐ โครงสร้างการโค้งหรือหักงอ (Curving or Bending)
- ☐ โครงสร้างการสะท้อน (Reflecting)
- ☐ โครงสร้างการรวมตัว (Combining)
- ☐ โครงสร้างการแบ่งย่อย (Further Dividing)
- ☐ โครงสร้างตารางสามเหลี่ยม (The Triangular Grid)
- ☐ โครงสร้างตารางหกเหลี่ยม (The Hexagonal Grid)
- ☐ โครงสร้างการซ้ำชนิดทวีคูณ (Multiple Repetition Structure)

ส่วนที่ 3 องค์ประกอบของสี ในหมวดสี Color Scheme สามารถสื่อถึงประเพณีตายาย่าน และประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

3.1 ท่านคิดว่ารูปแบบสีในหมวดสี Color Scheme ในข้อใดสามารถสื่อถึงประเพณีตายาย่านมากที่สุด
(คำตอบได้จำนวนมากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สีเดียว (Monochromatic)
- ☐ สีใกล้เคียง (Analogous)
- ☐ สีคู่ตรงกันข้าม (Complementary)
- ☐ สีสมมูลในวงล้อสี (Triadic)
- ☐ สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)
- ☐ สีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic)

3.2 ท่านคิดว่ารูปแบบสีในหมวดสี Color Scheme ในข้อใดสามารถสื่อถึงประเพณีแต่งงานกับนางไม้มากที่สุด
(คำตอบได้จำนวนมากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สีเดียว (Monochromatic)
- ☐ สีใกล้เคียง (Analogous)
- ☐ สีคู่ตรงกันข้าม (Complementary)
- ☐ สีสมมูลในวงล้อสี (Triadic)
- ☐ สีใกล้เคียง สีคู่ตรงกันข้าม (Split-complementary)
- ☐ สีตัดกันของสีคู่ตรงกันข้าม (Rectangular Tetradic)

ส่วนที่ 4 องค์ประกอบของการสร้างตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ใช้ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้ และประเพณีดายาย่าน

คำชี้แจง ผู้ทำแบบสอบถามกรุณา ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม โดยผู้แบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อขึ้นไป

4.1 ท่านคิดว่ารูปแบบตราสินค้า ประเภทใดเหมาะสำหรับบรรจุภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ใช้ในประเพณีแต่งงานกับนางไม้และประเพณี ดายาย่านมากที่สุด (คำตอบได้จำนวนมากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ แบบตัวอักษร (Letter Form)
- ☐ แบบรูปภาพ (Pictorial From)
- ☐ แบบนามธรรม (Abstract Form)
- ☐ แบบผสมผสาน (Combination Form)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

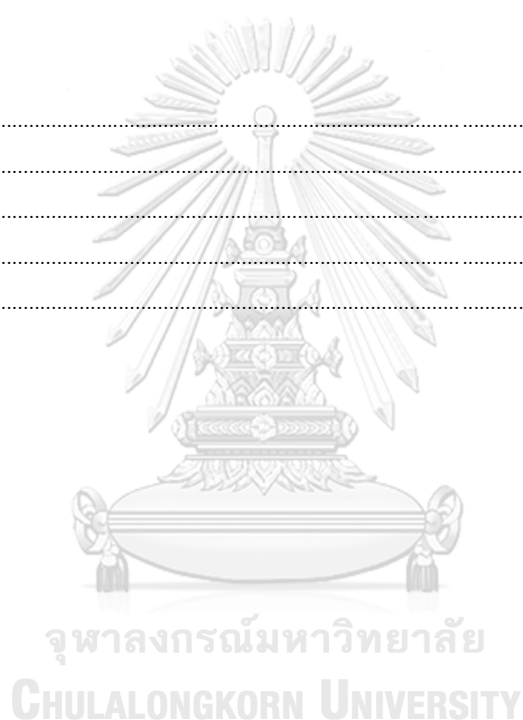
.....

.....

.....

.....

.....

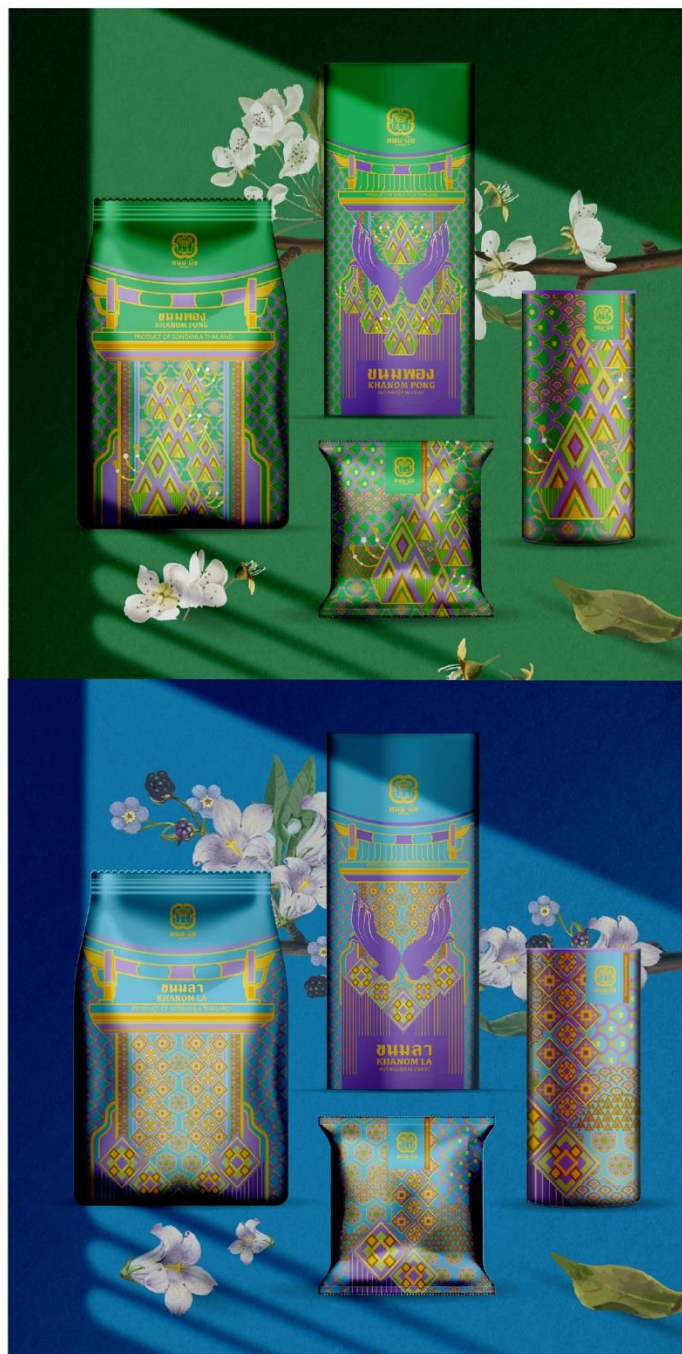

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวปวีลยา ขวัญแดง
วัน เดือน ปี เกิด	23 กันยายน 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดยะลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	72 หมู่ 2 สยามธานี ซอย1 ถนน เพชรเกษม ตำบล ควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

